BIBLIOTHECA FABULARUM ROMANENSIUM
ET OPERUM PRAECLARORUM

ULTIMUS MOHICANORUM



JAMES FENIMORE COOPER

LATINE REDDIDIT BENIAMINUS MARTINUS

BIBLIOTHECA FABULARUM ROMANENSIUM
ET OPERUM PRAECLARORUM

JAMES FENIMORE COOPER

ULTIMUS MOHICANORUM

NARRATIO ANNI MDCCLVII

«Ne me ob cutis colorem spernas:
haec est solis fulgentis obscura vestis.»
SHAKESPEARE · MERCATOR VENETUS

LATINE REDDIDIT BENIAMINUS MARTINUS

DE HAC EDITIONE

Iacobus Fenimore Cooper, The Last of the Mohicans: A Narrative of 1757. Opus Anglice primum editum anno MDCCCXXVI.

Textus Latinus: Beniaminus Martinus, Editio Bibliothecae Fabularum Romanensium et Operum Praeclarorum.

Haec versio Latina sub licentia Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) divulgatur. Opus Anglicum originale in Civitatibus Foederatis Americae publici iuris est.

Praeclara Orbis Terrarum Opera Latine Reddita. greatbooksinlatin.org

INDEX CAPITUM

PRAEFATIO.....4

VOLUMEN PRIMUM

CAPUT PRIMUM.....8
CAPUT SECUNDUM.....17
CAPUT TERTIUM.....25
CAPUT QUARTUM.....33
CAPUT QUINTUM.....41
CAPUT SEXTUM.....49
CAPUT SEPTIMUM.....59
CAPUT OCTAVUM.....69
CAPUT NONUM.....78
CAPUT DECIMUM.....86
CAPUT UNDECIMUM.....96
CAPUT DUODECIMUM.....107

VOLUMEN SECUNDUM

CAPUT PRIMUM.....119
CAPUT SECUNDUM.....129
CAPUT TERTIUM.....141
CAPUT QUARTUM.....151
CAPUT QUINTUM.....161
CAPUT SEXTUM.....174
CAPUT SEPTIMUM.....185
CAPUT OCTAVUM.....196
CAPUT NONUM.....206
CAPUT DECIMUM.....215

VOLUMEN TERTIUM

CAPUT PRIMUM.....226
CAPUT SECUNDUM.....238
CAPUT TERTIUM.....248
CAPUT QUARTUM.....260
CAPUT QUINTUM.....269
CAPUT SEXTUM.....278
CAPUT SEPTIMUM.....287
CAPUT OCTAVUM.....298
CAPUT NONUM.....309
CAPUT DECIMUM.....317
CAPUT UNDECIMUM.....330

PRAEFATIO

Qui hos libros sumet eo animo ut fictam quandam et fabulosam rerum quae numquam exstiterunt imaginem inventurus sit, is fortasse spe frustratus eos deponet. Hoc enim opus nihil aliud est quam quod in ipsa inscriptione profitetur: narratio.

Quoniam tamen de rebus agitur quae non omnibus aeque notae sint, praesertim feminis, quarum ingenia ad res imaginandas proniora esse feruntur, quarumque nonnullae, cum opus fabulam esse arbitrentur, ad librum legendum fortasse adducentur, auctoris interest obscuriora quaedam, quae ad historiam pertinent, explicare.

Ad hoc munus eum impellit amarus experientiae calix: saepius enim didicit homines, quamvis rem aliquam nondum sibi propositam ignorent, tamen, simul atque ea in medium prolata sit, singulos universosque, quasi quodam naturae instinctu, plus de ea scire sibi videri quam ipsum inventorem; didicit etiam, quamvis haec omnibus constare videantur, scriptori vel novi consilii auctori periculosissimum esse alieno potius quam suo ingenio confidere.

Quare nihil quod commode explicari possit in occulto relinquendum est. Hoc enim tantummodo peculiarem voluptatem afferret iis lectoribus, qui mira quadam voluptate plus temporis in libris scribendis quam pecuniae in iis emendis consumunt. Hac igitur ratione, cur tot verba minus intellectu facilia in ipso operis limine introducere statuerit, ante exposita, auctor ad rem ipsam accedet.

Nec sane quicquam dicetur quod ei qui rerum Indicarum antiquitatem vel levissime noverit iam non sit cognitum.

Qui gentium Indicarum historiam perscrutatur, eum maxime impedit nominum passim perturbata confusio. Quod tamen cum meminerimus Batavos, Anglos, Gallos, omnes sibi victorum licentiam in his nominibus sumpsisse; ipsos quoque indigenas non modo diversis linguis earumque dialectis uti, sed etiam pluribus nominibus sibi indendis delectari, haec difficultas magis dolenda quam admiranda videbitur.

Sperandum est fore ut, quidquid in sequentibus paginis vitii deprehendatur, obscuritas certe huic causae tribuatur.

Europaei vastissimam illam regionem, quae inter Penobscotum et Potomacum, Oceanum Atlanticum et Mississippium patet, ab hominibus eiusdem stirpis habitatam invenerunt. Uno alterove in loco fines ab circumiectis gentibus paulum aut aucti aut imminuti esse poterant; sed ea fere

erat totius territorii amplitudo. Commune huic populo nomen Wapanachki erat.

Ipsi tamen Lenni Lenappe appellari gaudebant, quo vocabulo populum nullo alieno sanguine mixtum significabant. Longissime ab auctoris scientia abesset si vel dimidiam partem familiarum gentiumve, in quas hic populus divisus erat, enumerare conaretur. Sua cuique genti erant nomina, principes, venationum regiones, saepe etiam propria linguae varietas. Velut principes veteris Europae qui agros beneficiario iure tenebant, inter se bellabant ceteraque imperii iura pleraque exercebant.

Communem tamen originem, sermonis similitudinem atque illud animorum vinculum agnoscebant, quod maiorum memoria tam fideliter tamque mirabiliter ad posteros propagabatur. Huius populi numerosi pars quaedam ad amnem pulcherrimum consederat, cui Lenapewihittuck nomen erat, ubi longam domum, sive magnum publici consilii ignem, totius gentis constitutum esse omnes fatebantur.

Gens quae regiones nunc in meridiana occidentali parte Novae Angliae sitas, atque eam Novi Eboraci partem quae ad orientem Hudsoni iacet, terrasque etiam multo longius ad meridiem sitas tenebat, magna ac potens erat, Mahicanni dicta, vulgo autem Mohicani. Hoc posterius nomen ab Anglis deinde in Mohegan depravatum est.

Rursus Mohicani in minores gentes dividebantur. Universi etiam cum vicinis, apud quos longa illa domus erat, de antiquitate sua contendebant; sed libenter concessum est ut gens eorum «filius primogenitus» avi sui appellaretur. Scilicet ex pristinis soli dominis hi primi ab hominibus albis possessionibus exuti sunt.

Pauci qui nunc supersunt plerumque inter alias gentes dispersi sunt, neque aliud pristinae potentiae magnitudinisque monumentum retinent nisi maestam praeteritae gloriae memoriam.

Gens quae sacros curiae limites custodiebat per multa saecula honorifico Lenape nomine insignis fuit; sed postquam Angli flumini eorum Delaware nomen imposuerunt, ipsi quoque eodem paulatim appellari coeperunt. In his tamen vocabulis adhibendis inter ipsos summa sensuum subtilitas servabatur. Huiusmodi sermonis discrimina omnem eorum linguam pervadunt, et colloquiis modum, eloquentiae saepe vim miserationis aut vehementiae adiciunt.

Ad septentrionales Lenaporum fines per multa centena miliariorum Anglicorum alius consederat populus, cuius gentium divisiones, genus atque lingua simili ratione constituebantur. Ab vicinis Mengwe vocabantur. Hi

autem septentrionales barbari aliquandiu et opibus et concordia Lenapis inferiores erant.

Ut huic incommodo mederentur, quinque eorum gentes potentissimae bellicosissimaeque, quae proximae hostium curiae habitabant, mutuae defensionis causa foedus inierunt; atque hae re vera vetustissimae res publicae foederatae erant quarum in historia Americae Septentrionalis testimonium invenitur. Eae gentes erant Mohawci, Oneidae, Senecae, Cayugae atque Onondagae.

Postea manus eiusdem stirpis errabunda, quae, ut dicebant, propius ad solem processerat, revocata est eademque omnium iurium civilium societate recepta. Ea gens, Tuscarora nomine, numerum sic auxit ut Angli foederis nomen a Quinque Gentibus in Sex Gentes mutaverint. In ipsa narratione apparebit vocabulum gentis interdum uni civitati, interdum universo populo latiore significatione tribui.

Mengwe ab Indis vicinis saepe Maquae, non raro autem per contemptum Mingoes vocabantur. Galli eos Iroquois dixerunt, quo nomine fortasse proprium aliquod eorum vocabulum corruptum est.

Certis monumentis memoriae proditum est quibus artibus Batavi ex una parte, Mengwe ex altera, Lenapis persuaserint ut arma deponerent, totam sui defensionem illis committerent, atque, ut figurato indigenarum sermone utamur, feminae fierent. Cautum sane Batavorum consilium fuit, quantumvis generosum videri potuerit.

Ab eo tempore lapsus maximi cultissimique inter Indicas gentes populi, qui intra hodiernos Foederatarum Civitatum fines olim exstitit, numerari potest. Ab albis spoliati, a barbaris caesi atque oppressi, aliquamdiu circa publicum ignem morati sunt; tandem in agmina dissipati ad occidentales solitudines perfugerunt. Velut lucerna iam deficiens clarissime fulget, ita eorum gloria, cum exitio proxima esset, maxime enituit.

Multa praeterea de hoc populo memorabili dici possent, praesertim de historia recentiorum temporum; sed ea ad huius operis rationem necessaria non videntur. Mortuo pio, venerando, multarum rerum perito Heckeweldero, thesaurus huius doctrinae periit, quem vereor ne numquam rursus in uno homine colligi possit. Is diu et studiose pro illis laboravit, non minus ut famam eorum defenderet quam ut mores eorum ad meliorem statum proveheret.

Hac igitur brevi rerum introductione absoluta, auctor librum suum lectori tradit. Quoniam tamen candor, ne dicam iustitia, talem ab eo admonitionem postulat, suadebit omnibus puellis quarum notitia rerum plerumque quattuor commodi conclavis parietibus circumscribitur; omnibus

caelibibus provectioris aetatis quos venti vexant; omnibus denique sacerdotibus, si hos libros legendi causa manibus teneant, ut a consilio desistant.

Puellis id suadet, quod libro perlecto eum profecto horrendum iudicabunt; caelibibus, ne somnus eis interturbetur; viris autem sacris, quod operam suam rebus utilioribus impendere possint.

VOLUMEN PRIMUM

CAPUT PRIMUM

Auris mihi patet, animusque paratus est:
pessimum quod nuntiare potes fortunae huius mundi iactura est.
Dic, num regnum amisi?
SHAKESPEARE

Illud bellorum, quae inter colonias Americae Septentrionalis gerebantur, proprium erat, quod labores periculaque solitudinis silvestris prius subeunda essent quam adversae acies ad caedem comminus concurrere possent. Nam latissimus nemorum tractus, per quem transitus nullus patere videbatur, possessiones provinciarum Galliae atque Angliae inter se hostilium disiungebat.

Colonus laboribus induratus atque Europaeus disciplina militari exercitatus, qui una cum illo pugnabat, saepe menses integros consumebant, dum aut adversus fluminum rapidissimos cursus niti aut per asperas montium fauces viam sibi aperire conabantur, ut tandem occasionem in certamine vere bellico virtutis ostendendae nanciscerentur.

Sed, cum patientiam abstinentiamque indigenarum militum usu exercitatorum imitari didicissent, omnis generis impedimenta superare coeperunt; atque eo tandem res devenisse videbatur ut neque tam obscurus silvarum recessus neque tam solitarius atque abditus locus reperiretur, qui se ab incursibus eorum tutum diceret qui vel ad satiandam ulciscendi cupiditatem sanguinem devoverant, vel ad frigidam ac sui tantum studiosam longinquorum Europae regum rationem tuendam.

Nulla fortasse regio per tam vastos finium interiectorum tractus vividius exemplum crudelitatis atque ferocitatis illorum bellorum, quae more gentium silvestrium gerebantur, praebere potest quam terra inter fontes Hudsoni fluminis et proximos lacus sita.

Commoda quae natura ibi itineri bellantium praebuerat tam manifesta erant ut neglegi non possent. Lacus Champlainus, in longum porrectus, a finibus Canadae ad interiora usque vicinae Novi Eboraci provinciae pertinebat, naturalemque transitum praebebat per dimidiam fere itineris partem, quam Gallis ad hostes adoriendos confici necesse erat.

Prope meridianum eius finem aquas alterius lacus recipiebat, cuius tam purae erant undae ut missionarii e Societate Iesu eas solas ad sollemnem

baptismi ablutionem deligerent, atque lacui nomen aptum Saint Sacrément imponerent. Angli, religione minus ardentes, satis honoris purissimis illis fontibus tribuisse sibi visi sunt, cum eis principis qui tum regnabat, secundi ex domo Hanoverana, nomen dedissent.

Utraque gens sic effecerat ut rudibus indigenis, qui circumiectos nemorosos tractus tenebant, patrium ius eriperetur pristini lacus nominis, Horican, in perpetuum servandi.

Lacus ille sacer inter insulas innumerabiles tortuose serpens, montibus undique conclusus, duodecim fere leucas adhuc meridiem versus pertinebat. Inde, ubi excelsa planities aquas ulterius progredi vetabat, terrestris via duodecim miliariorum Anglicorum incipiebat, qua viator ad ripas Hudsoni perveniebat, eo loco ubi flumen, quamquam solitis rapidarum aquarum et saxosorum vadorum impedimentis, quae rifts tum regionis incolae appellabant, obstructum erat, usque ad aestus marini fines navibus patebat.

Cum Galli consilia audaciae plena ad hostes continuis incursionibus vexandos exsequerentur, ne longinquas quidem difficillimasque Alleghaniensium montium fauces intactas relinquentes, facile intellegi potest eorum solertiam, quae vulgo celebrabatur, utilitatem huius regionis modo descriptae non neglecturam fuisse. Ea igitur regio cruenta belli harena facta est, in qua pleraque pro dominatione coloniarum proelia commissa sunt.

Arces in variis itineris locis, quibus aditus ac transitus regi poterant, aedificabantur; eaedem capiebantur recuperabanturque, diruebantur iterumque extruebantur, prout fortuna victoribus arridebat aut temporum necessitas suadebat.

Dum agricolae, periculosis transitibus relictis, intra tutiores antiquiorum sedium fines se recipiebant, exercitus ampliores quam qui nonnumquam in patriis Europae regnis de sceptris decernere solebant, in nemorum profunda intrare cernebantur; unde numquam redibant nisi agminibus ad ossa paene redactis, vel curis confectis vel clade fractis.

Quamquam pacis artes huic funestae regioni prorsus ignotae erant, silvae tamen hominibus abundabant; nemora aperta vallesque concentu militaris musicae resonabant, et montium repercussae voces risum aut temerarios clamores multorum iuvenum fortium atque inconsultorum referebant, qui, in meridiana quasi laetitiae luce praetervolantes, mox in longa oblivionis nocte dormituri erant.

In hac igitur caedis atque contentionis sede ea acciderunt quae narrare instituimus, tertio anno belli quod Anglia et Gallia postremo inter se gesserunt de possessione terrae, quam, bono sane eius fato, neutra retentura erat.

Imperitia ducum eius peregre militantium et perniciosa eorum qui domi consilia administrabant ignavia Britanniam ex alto illo dignitatis gradu deiecerant, ad quem superiorum aetatum bellatorum rei publicaeque moderatorum virtus industriaque eam evexerant. Cum hostibus iam terrori non esset, ministri eius salutarem sui fiduciam celeriter amittebant.

In tanta rerum adversitate coloni, etsi ab ipsius inscitia alieni neque tam potentes ut errorum illius auctores esse possent, tamen, ut fieri solet, partem eius incommodorum ferebant.

Nuper enim viderant delectum e patria illa exercitum, quam quasi matrem venerantes invictam esse stolide crediderant, exercitum, inquam, cui praefectus erat dux inter multos exercitatos milites ob egregias belli artes electus, a paucis Gallis atque Indis turpiter fusum, nec nisi per animi praesentiam virtutemque adulescentis Virginiensis ab internecione servatum; cuius postea maturae aetatis gloria, velut ipsa veritas moralis constanti auctoritate diffusa, ad extremos usque Christiani orbis fines pervenit.

Ex hac repentina clade ingens finium regio omni praesidio nudata erat; atque mala vera graviaque mille imaginariae formidines praecesserant. Perturbati coloni putabant ululatus ferorum hostium singulis ventorum flatibus permixtos esse, qui ex interminabilibus occidentis silvis repente exoriebantur. Ipsa immanitas hostium misericordiae expertium horrores bello insitos supra modum auxerat.

Innumerabiles recens editae caedes adhuc eorum animis obversabantur; nec quisquam in provinciis tam surdis erat auribus, quin avide audisset narrationem alicuius formidolosae nocturnae stragis, in qua incolae silvarum praecipui atque barbari facinoris auctores fuissent.

Cum creduli viatores, metu concitati, ancipites itinerum per solitudines casus enarrarent, timidis sanguis horrore obrigescebat, matresque etiam liberos suos in tutissimis maximarum urbium aedibus dormientes anxiis oculis intuebantur. Denique metus, omnia in maius augens, ipsa iam rationis iudicia spernebat, eosque qui virtutis suae meminisse debebant turpissimarum animi perturbationum servos reddebat.

Etiam qui sibi maxime confidebant animique erant firmissimi de belli eventu dubitare coeperunt; atque singulis horis crescebat multitudo illorum pusillanimium, qui iam sibi prospicere videbantur omnes coronae Anglicae possessiones in America aut a Christianis hostibus subactas aut a saevis illorum sociis excursionibus vastatas iri.

Quare cum ad arcem, quae meridianum itineris terrestris inter Hudsonum et lacus terminum tuebatur, nuntiatum esset Montcalmum cum exercitu, qui numero foliis arborum par esset, lacum Champlainum ascendere, veritas

nuntii magis pavida cunctatione hominum pacificis artibus nimium studentium quam severa illa laetitia accepta est qua miles hostem quem iam ferire posset excipere deberet.

Nuntius vesperi media aestate ab Indo cursore allatus erat, qui simul Munronis, arcis ad ripam lacus sacri praefecti, preces attulit, quibus ille auxilia celeria validaque vehementer poscebat. Iam dictum est inter duas arces minus quinque leucarum intervallum fuisse.

Semita rudis, qua primum inter se commeabant, ita dilatata erat ut plaustra transire possent; quare spatium quod silvarum filius duabus horis percucurrerat, militum manus cum necessariis impedimentis inter ortum et occasum solis aestivi facile emetiri poterat.

Fideles Britannicae coronae ministri alteram ex his silvestribus arcibus William Henry, alteram Fort Edward nominaverant, utramque ex dilectis principibus gentis tum regnantis appellantes. Veteranus ille Scotus modo commemoratus priorem tenebat, cum uno legitimo militum regimine paucisque provincialibus, copiis profecto longe minoribus quam quibus tantis viribus obsistere posset, quas Montcalmus ad ipsas valli Munronis radices admovebat. In altera autem arce Webbius dux cum plus quinque milibus militum consederat, qui exercitibus regis in provinciis septentrionalibus praefectus erat. Si omnes cohortes quae illi suberant contraxisset, prope duplicem numerum militum contra audacem Gallum instruere poterat; hic enim longe a suis subsidiis progressus exercitum secum ducebat numero vix aliquanto maiorem.

Verum rebus suis ad tam humilem statum redactis, et duces et milites malle videbantur intra munitiones adventum terribilis adversarii exspectare quam, prosperum Gallorum apud Fort du Quesne exemplum secuti, iter eius intercipere atque in procedentem hostem impetum facere.

Postquam primus huius nuntii stupor aliquantulum remiserat, rumor per castra vallo atque fossis munita increbuit, quae secundum ripam Hudsoni ad ipsam arcem longis operibus praetentis porrigebantur, delectam manum mille quingentorum militum prima luce ad William Henry profecturam esse, castellum ad septentrionalem terrestris itineris finem positum.

Quod primo fama tantum ferebatur mox certum factum est, cum mandata ex imperatoris praetorio ad varias cohortes huic expeditioni electas missa essent, ut ad celerem profectionem se pararent. Nemo iam quid Webbius statuisset dubitavit, atque per unam alteramve horam passim festinantium pedum sonitus audiebatur et anxii hominum vultus apparebant.

Tiro rei militaris rudis huc illuc cursabat, vehementi et paene immodico studio suas ipsius parationes morans; veterani contra exercitati ita omnia

composuerunt ut consulto omnem festinationis speciem contemnerent; quamquam ex gravibus vultibus sollicitisque oculis satis apparebat eos ad nondum expertum metutumque silvarum bellum minime libenti animo profecturos esse.

Tandem sol ingenti splendore post remotos occidentis colles occidit; nocte autem obscuritatis velum circum locum abditum ducente, praeparationum strepitus paulatim languescebat; postremum lumen in praefecti cuiusdam tugurio e trabibus exstructo exstinctum est; arbores profundiores umbras super aggeres flumenque undans proiecerunt; moxque tantum silentium castra occupavit quantum in immensa silva, quae undique ea cingebat, regnabat.

Ut pridie nocte imperatum erat, gravis exercitus somnus sonitu tympanorum signum dantium interpellatus est, quorum sonus in humida matutina aura per omnes nemorum aditus resultabat, eo ipso tempore quo prima lux diei pinorum procerarum horridos ambitus in molli serenaque orientis caeli claritate delineare incipiebat.

Statim tota castra commota sunt: etiam humillimus miles e cubili surrexit, ut commilitonum discessum videret atque huius horae strepitum casusque participaret. Simplex electae manus acies brevi composita est. Milites regii conducticii, disciplina exculti, ad dextram aciei cum parata superbia incedebant; coloni autem minus fastuosi sinistram humilioris loci stationem occupabant, ea obsequendi facilitate quam diuturna consuetudo eis tribuerat.

Exploratores praemissi sunt; firmi praesidii milites praecedebant sequebanturque currus graves, qui impedimenta vehebant; et priusquam cana matutina lux radiis orientis solis mitescere coepisset, maxima pugnatorum pars in agmen conversa castris exiit, egregiam belli disciplinae speciem prae se ferens, qua multorum tironum taciti metus reprimebantur, qui tum primum arma experiri parabant.

Dum sub oculis commilitonum admirantium incedebant, idem superbus incessus idemque ordinatae aciei habitus servabatur, donec fistularum militarium sonitu paulatim in longinquo languescente, silva tandem multitudinem viventem, quae lente in gremium eius intraverat, quasi devorasse visa est.

Postquam vel profundissimus procedentis sed iam oculis erepti agminis strepitus ad aures exspectantium vento perferri desierat, atque extremus etiam tardior e castris discesserat, alius tamen profectionis apparatus ante tugurium magnitudine cultuque ceteris praestans apparebat; ante id excubitores circuitus suos agebant, qui, ut omnes sciebant, Anglicum ducem custodiebant.

Eo loco sex fere equi constiterant, ita instrati ornatique ut duas saltem feminas honestiore loco natas vecturos esse manifestum esset, quarum genus tam longe intra huius regionis solitudines raro cerni solebat.

Tertius arma ornamentaque equestria praefecti e ducis comitatu gerebat; reliqui vero, simplicibus ephippiis et viatoriis sarcinis onerati, haud dubie totidem servis parati erant, qui dominorum commodum voluntatemve iam exspectare videbantur.

Aliquanto spatio ab hoc insolito spectaculo varii otiosorum curiosorumque circuli stabant: alii generosos artus et egregiam indolem ferocis equi militaris laudabant, alii apparatum stupore inerti, vulgi curiositati proprio, spectabant. Unus tamen vir vultu gestuque admodum ab ceteris huius generis spectatoribus discrepabat, qui neque otiosus neque omnino rerum imperitus videbatur.

Tam inepte compactum erat huius hominis corpus; nulla tamen eius pars proprie deformis dici poterat. Eadem illi ossa articulique erant atque ceteris mortalibus, sed nullae partium proportiones: cum staret, ceteros altitudine superabat; cum sederet, intra communem hominum modum quasi contractus videbatur. Eadem membrorum inter se repugnantia in toto homine apparebat.

Caput grande; umeri angusti; bracchia longa ac pendentia, manus vero parvae, ne dicam delicatae; crura femoraque paene ad maciem tenuia, sed insolita longitudine; genua autem immania putata essent, nisi latioribus illis fundamentis superata fuissent, quibus tam perverse ex diversis quasi hominum generibus confecta fabrica sustentabatur.

Vestitus quoque parum apte et inconsulte delectus inconcinnitatem hominis manifestiorem faciebat: tunica caerulea caeli colore, latis brevibusque laciniis et humili collari, collum longum tenueque et crura etiam longiora tenuioraque maledicentium iudiciis exposuit. Feminalia ex tela flava, quam nankeen appellant, corpori arcte adhaerebant, atque ad tumida genua magnis taeniarum albarum, usu iam satis sordidarum, nodis adstringebantur.

Tibialia bombacina variegata, calceique, quorum alter calcar metallo obductum gerebat, inferiorem huius figurae ornatum absolvebant; neque ullus eius corporis flexus aut angulus tegebatur, sed velut studiose ostentabatur, sive vanitate sive simplici ipsius domini consilio.

Sub limbo ingentis loculi in veste thoracica serica, maculosa sed caelato opere argenteisque laciniis iam obsoletis magnifice ornata, instrumentum quoddam eminebat, quod in tanta militum frequentia facile pro novo ignotoque bellicae machinationis genere pernicioso haberi potuisset.

Quamvis parvum, insolens illud instrumentum plerisque Europaeis in castris magnam curiositatem excitaverat; quidam tamen provinciales visi sunt id non modo sine timore sed summa familiaritate manibus tractare.

Capiti impositus erat pileus latus civili more tribus angulis compositus, qualem sacerdotes intra triginta annos proximos gestare solebant; qui toti figurae auctoritatem addebat, vultui alioquin benigno et paulum vacuo peropportunam, quasi ad gravitatem singularis magni momenti muneris sustinendam tali adiumento indigeret.

Dum plebs longe a coetu viatorum consistebat, quod locum ubi Webbius habitabat quodammodo sacrum reverebatur, homo quem descripsimus longis passibus in medios servos, qui cum equis praesto erant, processit, atque nunc vitia nunc laudes equorum aperte pronuntiabat, prout aliquid in eis iudicio suo aut displicuerat aut placuerat.

«Hanc bestiam, amice,» inquit voce cuius soni lenitas atque suavitas tam admirabilis erat quam corporis eius mirae proportiones, «non in nostra terra natam, sed peregre allatam existimo, fortasse ex parva illa ipsa insula quae trans mare caeruleum iacet? Haec sine iactantia dicere possum; ad utrumque enim portum descendi, et ad eum qui ad ostium fluminis Thamesis situs nomine capitis veteris Angliae appellatur, et ad eum cui Haven nomen est addito vocabulo New; atque ibi vidi naves quae snows vocantur brigantinasque gregibus velut ad arcam congregatis onerari, ut ad insulam Iamaicam proficiscerentur quadrupedum commutationis mercaturaeque causa. Numquam tamen antea equum vidi qui verum illum equum bellicum Sacrarum Litterarum tam apte repraesentaret: 'In valle terram ungula fodit, in robore suo exsultat, obviam armatis procedit'; 'Inter tubas dicit: ha, ha! Procul proelium olfacit, ducum tonitrua et clamorem.' Videtur equorum Israeliticorum stirps ad nostram usque aetatem pervenisse; nonne ita est, amice?»

Cum nihil ad hanc tam insolentem orationem responsi accepisset, quae quidem plena et canora voce tanto impetu prolata fuerat ut certe aliquid saltem responsi mereretur, vir qui sacri libri verba tamquam carmen recitaverat se ad tacitum illum convertit, cui imprudens sermonem direxerat, atque in eo quod oculis occurrit novam multoque maiorem admirationis causam invenit.

Intuebatur enim rigidam erectamque formam Indi cursoris, qui pridie vesperi tristia nuntia in castra attulerat. Quamvis immotus staret, et strepitum trepidationemque circumiectam, ut moris suae gentis erat, non curare videretur, quaedam tamen truculentia torva cum barbari quiete

coniuncta in eo apparebat, quae oculos etiam multo peritiorum quam eorum qui tum stupentes eum contemplabantur retinere potuisset.

Indus et securim gentis suae, quam tomahawk vocant, et cultrum gestabat; neque tamen habitus eius omnino militari similis erat. Immo apparebat in corpore cultus neglectus, qualem magnus recensque labor parere potuerat, cuius vestigia emendare nondum otium nactus esset.

Colores quibus ad bellum se pinxerat in atra confusione per torvam eius faciem commixti erant, ita ut fusca vultus lineamenta etiam saeviora et horridiora redderent quam si ars id efficere conata esset quod casu evenerat. Solus oculus, velut sidus ardens inter nubes minaces micans, indolem nativae feritatis retinebat.

Uno tantum momento intentus eius sed cautus aspectus cum alterius vultu stupente concurrit; deinde, partim astutia, partim contemptu, alio conversus in longinquo aere defixus mansit, quasi spatium ipsum penetrare posset.

Dici nequit quam improvisam sententiam hoc breve mutuumque tacitum duorum tam insolitorum hominum commercium e proceri viri albi ore eliciturum fuisset, nisi curiositas eius mobilis aliis rebus denuo occupata esset. Communis servorum motus et lenium vocum submissa murmura significabant eos adventare quorum praesentia ad iter incipiendum necessaria erat.

Simplex equi bellici admirator statim ad equam statura humilem, ossibus prominentibus deformem, cauda tenuissima praeditam se recepit, quae non procul vetera castrorum gramina tranquille depascebatur. Ibi, altero cubito stragulo innixus quod ephippii vix dignum nomine simulacrum operiebat, discessum spectare coepit, dum pullus ex altera parte matris placide cibum matutinum sumebat.

Iuvenis quidam veste coloribus regiae familiae insigni duas feminas ad equos deducebat, quarum vestimenta satis indicabant eas silvarum itineris labores tolerare paratas esse. Altera, quae, cum utraque iuvenis esset, natu minor videbatur, candidissimae faciei, fulgentium flavarum comarum caeruleorumque oculorum conspectum interdum praebebat, dum simplex ac sine cura matutinam auram sineret viride velum a pileo fibrino demissum huc illuc movere.

Non clarior nec suavior erat rubor qui supra pinos in caelo occidentali adhuc haerebat quam flos genarum eius; nec ipse dies nascens laetiorem spem movebat quam alacer risus quo iuvenem excepit, dum ille eam in sellam sublevat. Altera, cui aequa ab eodem iuvene cura adhiberi videbatur, venustatem suam a militum aspectu sollicite contegebat, ea providentia quae quattuor vel quinque annorum maiori aetati aptior videretur.

Attamen conspici poterat formam eius, etsi paribus membrorum proportionibus elegantissime compositam, quarum nulla gratia vestitu viatorio deperierat, paulo pleniorem atque maturiorem esse quam comitis.

Ubi primum feminae in sellis consederant, comes earum levi saltu equum militarem ascendit; tum omnes tres Webbium, qui in limine tugurii officii causa valedicentes exspectabat, capitis nutu salutaverunt, equisque conversis lento gradu ad septentrionalem castrorum aditum, servis sequentibus, processerunt.

Cum hoc breve spatium percurrerent, nemo eorum loquebatur; minor tamen femina leviter exclamavit, cum Indus cursor subito prope eam praeterlapsus in viam militarem ante eam processit atque ducem itineris se praebuit.

Quamquam hoc repentino atque insolito Indi motu altera femina nullam vocem edidit, tamen ipso stupore eius quoque velum apertum est; tum in oculis nigris misericordiae, admirationis horrorisque mixtus quidam et verbis vix exprimendus sensus apparuit, dum expeditos barbari motus prosequitur. Capilli eius corvi pennis simillimi nigri et nitentes erant. Cutis non fusca, sed tam vivido sanguinis colore perfusa videbatur, ut ipse sanguis fines suos erupturus esse videretur.

Neque tamen in vultu exquisita concinnitate atque gravitate singulari, pulchritudine denique supra modum insigni, quicquam asperum aut sine mollibus luminis umbrarumque discriminibus apparebat. Subrisit, velut suae ipsius oblivioni momentaneae misericordia quadam mota; quo risu dentium ordinem ostendit nitidissimo ebore candidiorem. Deinde velo rursus composito caput demisit et tacita pergebat, velut cuius cogitationes a rebus circa se positis longe abessent.

CAPUT SECUNDUM

Sola, sola, wo ha, ho, sola!
SHAKSPEARE

Dum altera ex duabus venustis illis puellis, quas lectori modo breviter ostendimus, sic cogitationibus immersa manebat, altera ex levi terrore, quo ad exclamationem commota erat, cito se collegit; propriumque metum irridens, iuvenem qui iuxta equitabat per iocum interrogavit:

«Num eiusmodi spectra, Heywarde, in his silvis saepe occurrunt? an haec nobis peculiariter parata est oblectatio? Si hoc, gratiam agentes taceamus oportet; sin illud, Cora egoque magna parte illius animi fortitudinis, quam a maioribus accepisse gloriamur, uti cogemur, prius etiam quam formidabili Montcalmo obviam eamus.»

«Indus ille cursor est exercitus nostri; atque apud suos pro viro forti haberi potest,» respondit iuvenis maior, ad quem verba dirigebat. «Ultro se obtulit qui nos ad lacum semita paucis cognita duceret, ut citius eo perveniamus quam si tardum agmen sequeremur, atque adeo iucundius iter faciamus.»

«Non placet mihi,» inquit puella, partim ficto, magis tamen vero timore perhorrescens. «Novistine eum, Duncane? Alioqui non tam libenter te illius fidei committeres.»

«Dic potius, Alicia, me te illius fidei non commissurum esse,» respondit adulescens cum gravitate. «Novi sane; aliter ei non confiderem, hoc vero tempore minime. Canadensem quoque esse ferunt, quamquam apud amicos nostros Mohawcos militavit; qui, ut scis, una ex sex gentibus foederatis sunt. Nescio quo casu mirabili, ut audio, ad nostros pervenit; quo in negotio pater tuus partes habuit, Indusque severissime habitus est. Sed fabulam illam inanem oblitus sum: satis est eum nunc nobis amicum esse.»

«Si patri meo inimicus fuit, tanto minus mihi placet!» exclamavit puella, iam vere sollicita. «Nonne cum eo loqueris, maior Heywarde, ut vocem eius audiam? Quamquam stultum fortasse est, saepe tamen me dixisse audivisti me ex sono vocis humanae de homine iudicare solere.»

«Frustra id esset; fortasse nihil nisi clamore quodam responderet. Nam, etiamsi Anglice intellegit, tamen more plurimorum suorum nescire se simulat, neque nunc, cum bellum summam dignitatis suae curam poscat, eo sermone uti dignabitur. Sed ecce consistit: semita occulta, qua nobis eundum est, prope certe adest.»

Recte coniecerat maior Heywardus. Cum ad locum pervenissent ubi Indus stans manu in virgulta viam militarem cingentia monstrabat, semita angusta

atque oculis paene abscondita apparuit, quae vix singulos, nec sine aliquo incommodo, admittere posset.

«Hac igitur iter nostrum est,» susurravit iuvenis. «Nullam diffidentiam ostendite, ne ipsum periculum quod timere videmini provocetis.»

«Quid censes, Cora?» rogavit puella nondum omnino persuasa. «Si cum militibus eamus, quamquam eorum praesentia nobis molesta esse possit, nonne de salute nostra securiores erimus?»

«Quoniam mores indigenarum parum nosti, Alicia, ubi verum periculum sit, perperam iudicas,» inquit Heywardus. «Si hostes omnino ad hunc transitum terrestrem pervenerunt, quod minime verisimile est, cum exploratores nostri late vagantur, profecto ad latera agminis reperientur, ubi plurimis hominibus cutis capitis cum capillis tamquam spolium auferri possit. Qua via manus militum itura sit, notum est; nostra vero, cum intra horam modo constituta sit, adhuc occulta esse debet.»

«Num viro diffidere debemus quia mores eius a nostris discrepant et quia cutis eius obscurior est?» frigida quadam voce Cora quaesivit.

Alicia iam non haesitavit: equo suo generis Narragansettiensis flagello acrius percusso, prima tenues fruticum ramos disiecit et cursorem per obscuram impeditamque semitam secuta est. Iuvenis postremam loquentem aperta admiratione aspexit; atque comitem cute candidiorem, haud tamen forma pulchriorem sine custode procedere etiam passus est, dum ipse Coram comiter deducens diligenter inter ramos viam aperiret.

Servi antea moniti videbantur: nam non in densas silvas penetraverunt, sed agmen via publica secuti sunt; quod consilium, ut Heywardus dicebat, dux itineris prudentissime ceperat, ut pauciora itineris vestigia relinquerent, si forte barbari Canadenses tam longe ante exercitum suum delitescerent.

Per complura minuta impeditissima via nullum inter eos sermonem admisit; deinde e lato virgultorum cingulo, quod secundum viam militarem crescebat, egressi sub altos obscurosque nemoris fornices intraverunt.

Ibi minus impediebantur; ubi primum dux conspexit feminas equis suis imperare posse, procedere coepit gradu inter cursum atque incessum medio, ita temperato ut peculiaria illa animalia, firmis ungulis et gressu certo praedita, celeri simul et molli gradu ferrentur.

Iuvenis ad Coram nigris oculis praeditam conversus aliquid dicturus erat, cum e tergo procul sonitus ungularum equinarum super arborum radices viae asperae crepitantium eum equum sistere coegit; sociis eodem momento habenas contrahentibus, universi constiterunt ut insperatae morae causam cognoscerent.

Haud multo post pullus equinus inter rectos pinuum truncos velut dama labens visus est; statimque apparuit homo ille corpore inconcinno, cuius in capite superiore mentionem fecimus, tanta celeritate quanta macilentam bestiam sine aperta discordia concitare poterat. Cum a praetorio Webbii ad famulos equos custodientes brevi tantum itinere transissent, nullum viatoribus tempus datum erat quo huius hominis figuram, qui nunc ad eos accedebat, contemplarentur.

Si pedibus stans proceritate sua omnium oculos in se convertebat, in equo quoque haud minus conspicua erat eius venustas. Quamquam alterum tantum calcaneum calcari armatum equae lateri identidem admovebat, constantiorem tamen cursum efficere non poterat quam ut posticis pedibus equa genus illud lentioris cursus, quod Cantuariense vocant, imitaretur; priores autem pedes interdum, nec nisi paulisper, huic motui interessent, plerumque saltuario quodam et incondito cursu contenti.

Fortasse tam crebra inter hos motus commutatio oculis speciem falsam offerebat qua vires equae augeri viderentur; certum tamen est Heywardum, qui equorum virtutes acutissime dignoscere solebat, ne omni quidem ingenii contentione intellegere potuisse qua ratione ille tam anfractuoso motu tam pertinaciter vestigia eorum persequi posset.

Neque equitis industria atque motus minus mirabiles erant quam equae. Quotiens equa cursum mutabat, ille longum corpus in stapedibus erigebat; quo fiebat ut crura supra modum extensa staturam eius subito nunc augerent nunc minuerent, ita ut quisnam tandem homo esset nemo facile conicere posset.

His accedebat quod, cum equa ab uno tantum latere calcari vexaretur, alterum eius latus altero tardius procedere videbatur; laesum vero latus assiduis villosae caudae iactationibus aperte significabatur. His additis equi equitisque descriptio absoluta est.

Rugae, quae paulo ante pulchram apertam virilemque Heywardi frontem contraxerant, sensim remittebantur; ipse vero ignotum intuens leviter subrisit. Alicia risum vix ullo studio coercuit; immo nigri quoque Corae oculi, quamvis cogitabundi, quodam ioco fulserunt, quem consuetudo dominae potius quam natura cohibere videbatur.

«Quemnam hic quaeris?» rogavit Heywardus, postquam advena tam prope accesserat ut cursum remittere posset. «Spero te tristes nuntios non adferre.»

«Ita vero,» respondit hospes, pileo suo castoreo tribus angulis composito sedulo ventilans ut inclusum inter arbores aerem circa se moveret; atque audientibus incertum reliquit utri iuvenis quaestioni responderet. Ubi

tandem vultum refrigeraverat spiritumque receperat, sic perrexit: «Audivi vos ad arcem William Henry equitare. Cum ipse eodem tendam, putavi iucundam societatem utrique parti gratam fore.»

«Iniqua mihi suffragiorum ratio videtur,» respondit Heywardus; «nos tres sumus, tu vero praeter te neminem habes quem consulas.»

«Non iniquior sane quam si uni forti viro duarum iuvenum feminarum custodia committatur,» ille rettulit, sermone partim simplici partim rustice dicaci. «Si tamen ille verus vir est, illaeque verae feminae, etiam contrariis inter se voluntatibus, tandem sententiae illius consentient in rebus quibus inter se dissident; itaque tu quoque non plures quam ego habes quos consulere debeas!»

Puella candidior oculos, qui paulo ante riserant, ad habenas equulae demisit; levisque genarum rubor in plenum colorem effloruit. Comitis vero nitidum vultus colorem pallor paene exstinxit; illa lente ante alios equitavit, tamquam eam congressus iam taederet.

«Si ad lacum pergis, errasti viam,» superbius inquit Heywardus; «via publica, quae eo ducit, saltem dimidio miliario Anglico post te relicta est.»

«Ita vero,» respondit hospes, nihil frigido illo responso deterritus. «Apud arcem Edward hebdomadem commoratus sum; mutum me esse oporteret si nondum quaesissem qua via ire deberem: quod si mutus essem, tota ars mea periret.» Hunc leporem, qui audientibus prorsus obscurus erat, ipse tam modeste risit ut non aperto risu sed levi tantum vultus motu sibi placere videretur. Deinde debita gravitate addidit: «Non convenit hominem meae professionis iis quos erudit nimis familiarem esse; ideo non cum agmine militari eo. Praeterea arbitror virum tuae dignitatis in itineribus eligendis optimo uti iudicio. Ideo me vobis comitem adiunxi, ut iter et suavius et communi hominum consuetudine iucundius fiat.»

«Quam pro tuo arbitrio, ne dicam praecipitanter, decrevisti!» exclamavit Heywardus, incertus utrum iram iam crescentem effunderet an homini in os rideret. «Sed de erudiendis hominibus atque de professione tua dicis. Num cohortibus provincialibus adiutor es, qui nobilem artem se defendendi aliosque laedendi doceas? An potius lineas angulosque ducis sub praetextu mathematicae exponendae?»

Advena interrogantem paulisper aperta admiratione intuens, deinde, omni pristina sui admiratione deposita, vultum piae humilitatis gravitate composuit atque respondit:

«Quod ad laesionem attinet, spero neutrum nostrum laesum esse; nullam vero defensionem adfero, cum Dei benignitate nullum manifestum peccatum commiserim ex quo postremum misericordiam eius veniamque supplex

petivi. De lineis angulisque quid significes ignoro; sacrarum autem rerum expositionem iis relinquo qui ad id munus vocati et designati sunt. Ego nullum altius donum mihi vindico quam mediocrem illius praeclarae artis scientiam, qua supplicationes gratiarumque actiones psalmorum cantu exprimuntur.»

«Hic homo plane Apollinis discipulus est,» exclamavit Alicia iam oblectata, quae pudore momento ante suscepto se liberaverat, «atque eum in singularem meam tutelam recipio. Age, Heywarde, remitte frontem, ac auribus meis cantus avidis consule: sine eum nobiscum iter facere. Praeterea,» subiecit submissa festinantique voce, oculis ad Coram procul positam, quae ducem tacitum sed torvum lente sequebatur, conversis, «in periculo nobis unus amicus ad vires augendas accedere potest.»

«Putasne, Alicia, me eas quas amo hac occulta semita committere, si tale periculum posse incidere arbitrarer?»

«Minime, minime! Nunc de illo non cogito; sed iste homo me delectat. Si 'musicam in animo habet', ne tam inhumaniter eum a nobis repellamus.» His dictis flagello equestri viam demonstravit, velut precibus additis; oculisque inter se concurrentibus, iuvenis paulisper moratus est, ut diutius eam intueretur. Mox autem molli eius imperio cedens equum calcaribus incitavit, paucisque saltibus ad Corae latus rediit.

«Laetor te convenisse, amice,» perrexit puella, hospiti manu significans ut procederet, dum equum Narragansettiensem ad lenem gressum redire cogebat. «Propinqui mei, indulgentiores fortasse quam par est, paene persuaserunt me quoque in cantu duarum vocum non omnino inutilem esse. Possumus igitur iter cantu, studio nobis gratissimo, exhilarare. Mihi certe, quae in hac arte rudis sim, plurimum proderit audire quid eius magister sentiat quidque usu didicerit.»

«Cum decet, psalmorum cantus et animum recreat et corpus,» respondit magister cantandi, sine cunctatione puellam secutus, «neque quicquam magis curas allevat quam talis consuetudo solacii plena. Sed ut concentus perfectus fiat, quattuor omnino partes requiruntur. Tibi omnia sunt indicia vocis superioris et mollis et plenae; ego auxilio quodam singulari tenorem integrum usque ad summam notam ferre possum; desunt tamen nobis altus et bassus! Ille regis maior, qui me in societatem recipere dubitabat, postremam illam partem sustinere posset, si ex sono vocis eius inter loquendum recte conicere licet.»

«Ne temere ex iis quae subito et fallaciter videntur iudices,» puella subridens ait. «Quamvis maior Heywardus, cum opus sit, tam gravem sonum

edere possit, crede mihi, nativa eius vox ad dulcem tenorem longe aptior est quam ad illum bassum quem audivisti.»

«Estne igitur in arte psalmos canendi multum exercitatus?» quaesivit comes simplex.

Alicia ridere cupiebat, sed antequam responderet risum cohibuit:

«Metuo ne carminibus potius profanis nimium indulserit. Militis enim vita tumultibus casibusque plena parum favet studiis gravioribus.»

«Vox homini, sicut cetera eius dona, ad usum, non ad abusum data est,» ait comes. «Nemo profecto dicere potest me mea dona umquam neglexisse! Gratias Deo ago quod, quamquam pueritiam meam, sicut regis Davidis pueritiam, musicae quodammodo consecratam fuisse dixeris, numquam tamen ne unam quidem indecori carminis syllabam labiis meis admisi.»

«Sacris igitur solis cantibus operam dedisti?»

«Ita prorsus. Quemadmodum psalmi Davidis omnes alias formas orationis antecedunt, ita cantus illis a doctoribus sapientibusque nostrae terrae accommodatus omnia vana poetarum carmina superat. Feliciter quidem dicere possum me nihil praeter ipsius Israelitarum regis cogitationes votaque cantare; nam, etsi temporum ratio levia quaedam immutare postulat, tamen ea versio qua in coloniis Novae Angliae utimur reliquis tantum praestat copia, fide atque spirituali simplicitate, ut quam proxime ad ipsius auctoris divinitus afflati opus accedat. Nusquam ego, sive vigilans sive dormiens, sine huius optimi operis exemplari moror. Est editio sexta et vicesima, Bostoni promulgata anno Domini MDCCXLIV, cui titulus inscriptus est: 'Psalmi, Hymni et Cantica Spiritualia Veteris et Novi Testamenti, in numeros Anglicos fideliter conversa, in Usum, Aedificationem et Consolationem Sanctorum publice privatimque, praesertim in Nova Anglia.'»

Dum ille tam prolixe huius rari operis a poetis patriae suae compositi laudes celebrabat, librum e sinu eduxit, specillisque ferreis ad nasum aptatis volumculum ea diligentia pietateque aperuit quae rei sacrae dignitati conveniret.

Tum, nulla prooemii excusationisque mora, primum velut magicum verbum «Standish» pronuntiavit; postea instrumentum illud ignotum, quod supra descripsimus, ori admovit et acutum ex eo sonum elicuit, quem sua voce octava inferiore reddidit. His factis verba sequentia plena, suavi, numerosa voce canere coepit; quae ipsa suavitas musicam, verba versuum atque etiam inquietum equae indomitae motum contemptui habere videbatur:

Quam bonum est, aspice,
Quam iucundum et suave,
Ut simul et in unitate
Fratres concordes habitent!

Velut unguentum electum,
Quod e capite in barbam fluxit,
In barbam Aaron descendit,
Ad oram vestis eius usque.

Hos lepidos numeros canentem dextra manus certo ordine nunc sublata nunc demissa comitabatur; quae, cum deorsum ferebatur, digitos in foliis libri brevi morari sinebat, cum vero sursum, tam mirifico gestu iactabatur ut nemini nisi huius artis mysteriis initiato eum imitari sperare liceret.

Diuturna consuetudine hic manus motus cantui necessarius factus esse videbatur; nam nec prius constitit quam vocabulum illud ultimum, quod praepositionem Anglicam a poeta versui tam sollerter additam reddidit, tota bisyllabae vocis maiestate pronuntiatum esset.

Tam insolita silvae quietae secreta perturbatio aures eorum qui paulo ante procedebant excitare necessario debuit. Indus Anglice verbis paucis ac corruptis Heywardo locutus est; hic vicissim hospitem allocutus cantum eius ilico interpellavit atque ad tempus omnino clausit.

«Quamquam periculum nullum nobis imminet, tamen communis prudentia monet per has silvas quam tacitissime iter faciendum esse. Ignosces igitur, Alicia, si delectationem tuam ad tempus minuo, hunc virum rogans ut cantum in tutius tempus differat.»

«Immo valde minues,» respondit puella festivis iocis dedita, «nam numquam antea audivi artem canendi et carminis verba tam infeliciter coniungi quam in eo cantu quem modo audiebam; iamque erudite investigare coeperam quam ob causam sonus a sententia tam prorsus dissideret, cum gravissima illa voce tua, Duncane, meditandi iucunditatem subito abrupisti!»

«Nescio quid meum bassum voces,» inquit Heywardus, cuius animum illa reprehensio aperte pupugerat, «sed satis scio salutem tuam atque Corae mihi omnibus Handelianae musicae concentibus longe cariorem esse.» Substitit, caputque ad virgulta quaedam subito convertit; deinde oculos in ducem itineris suspiciosos defixit, qui pari gradu summaque animi tranquillitate procedere pergebat.

Iuvenis sibi ipsi contemptim subrisit, cum baccam quandam inter frondes micantem pro oculis barbari in insidiis latentis per errorem habuisse se crederet; atque, sermone quem brevis suspicio interrupisset resumpto, equo porro invectus est.

Hoc uno tantum erraverat maior Heywardus, quod iuvenilis generosique animi superbia eum vel puncto temporis a perpetua vigilantia averti passa erat. Nam haud multo postquam agmen equitum praeterierat, rami fruticum quibus virgulta constabant cautissime diducti sunt; atque inde vultus humanus, tam saevus atque atrox quam arte barbarica effrenatisque libidinibus fieri poterat, viatores abeuntes prospectavit.

Exsultantis animi fulgor per atro pigmento picta vultus illius silvicolae lineamenta percurrit, dum oculis eos prosequebatur quos praedam sibi destinaverat et qui nihil mali suspicantes equitabant: feminarum corpora levia atque venusta inter arbores pro flexibus semitae nunc apparebant nunc latebant, ad singulas conversiones figura virilis Heywardi sequebatur, donec postremo informe ipsum magistri cantici corpus innumeris arborum truncis, qui per spatium interiectum velut atrae columnae consurgebant, omnino occultatum est.

CAPUT TERTIUM

Antequam haec arva falce caederentur et aratro verterentur,
Flumina nostra ad summas ripas plena fluebant;
Aquarum concentus implebat
Silvam virentem immensamque;
Torrentes saxis illidebantur, rivi ludebant,
Fontesque sub umbrosis ramis prosiliebant.

BRYANT

Heywardum interea nihil insidiarum suspicantem comitesque eius securos relinquamus, dum in silvam tam perfidorum incolarum plenam altius penetrant; nobis enim scriptoris iure licet scaenam commutare atque pauca miliaria Anglica ad occidentem ab eo loco progredi, ubi eos postremo conspeximus.

Eodem die duo viri ad ripas rivuli exigui sed rapido cursu fluentis morari videbantur, a castris Webbii non amplius unius horae itinere remoti; qui ita se gerebant, quasi hominem absentem aut aliquid inopinatum exspectarent. Immensa arborum testudo usque ad ipsam fluminis oram porrigebatur, aquis imminens, atque obscuram illam vitreo nitore fluentem undam umbra etiam profundiore tingebat.

Sol iam minus acriter radios vibrabat, aestusque diei gravissimus languescebat, cum e fontibus et scaturiginibus, sub frondosis suis latebris occultis, frigidiores vapores attollerentur atque in aere penderent.

Manebat tamen illud quasi spirans silentium, quo in regionibus Americanis mense Iulio torpens aestus significatur; locum solitarium nihil fere perturbabat praeter submissas duorum virorum voces, raram et languidam unius pici quasi refecti in ligno pulsationem, dissonum avis glandariae versicoloris clamorem, aut longinquae cataractae murmur grave, quod auribus paulatim gravius insonabat.

Haec tamen tenuia atque interrupta sonorum indicia hominibus silvas frequentantibus nimis nota erant, quam ut animos a sermone, quo intentissime tenebantur, avocarent. Alter ex his, qui ibi morabantur, rubentem cutem atque ferum silvicolae ornatum ostendebat; alter per incultum et paene agrestem vestitum candidiorem tamen, quamvis sole adustum ac per longum tempus exoletum, corporis colorem praeferebat, qualis in homine ex Europaeis maioribus oriundo esse posset.

Prior in extremo trunco musco obducto sedebat eo corporis situ, quo gravitatem verborum gestibus placidis sed significantibus, Indorum disputantium more, augere posset. Corpus ei paene nudum erat, atque in eo

formidabile mortis simulacrum coloribus albis nigrisque inter se mixtis depictum apparebat.

Caput ad cutem rasum erat, nullo relicto capillo praeter notum illum ac bellicosum verticis cincinnum, quem hostes in proelio detrahere solent; nec ullo alio ornamento insigniebatur quam una aquilae penna, quae super summum caput transversa ad laevum umerum dependebat. In zona securiculam bellicam et cultrum ad capillos hostibus detrahendos aptum, utrumque opere Anglico factum, gerebat; breve autem sclopetum militare, eius generis quo albi homines Indos foederatos ex consilio suo armabant, neglegenter trans genu nudum nervosumque iacebat.

Pectus amplum, artus bene conformati et vultus gravis indicabant bellatorem illum in ipso aetatis robore constitutum esse; neque ulla senectutis nota vires adhuc viriles imminuerat.

Alterius, viri albi, membra, quatenus vestibus non celabantur, hominem testabantur ab ineunte iuventute laboribus periculisque exercitum. Corpus, etsi musculis validum, gracile potius quam plenum erat; omnes tamen nervi musculique diuturnis aeris iniuriis laboribusque durati intentique videbantur. Tunicam venatoriam viridem, silvarum colore, gerebat, laciniis flavescentibus iam exoletis praetextam, et aestivum ex pellibus pileum, cui pili fuerant detonsi.

Hic quoque cultrum gerebat, zona e conchyliorum monilibus contexta alligatum, qualis etiam exigua Indi vestimenta continebat; securiculam tamen bellicam non habebat. Calceamenta eius ex molli corio Indorum more nitidis ornamentis distincta erant; infra venatoriam vestem ex interiore indumento nihil apparebat nisi ocreae e corio cervino, ad latera laqueis connexae et supra genua nervis cervinis constrictae.

Sacculus et cornu pulverarium reliquum eius apparatum efficiebant; sclopetum autem praelongum, quod sollertiorum alborum ratio omnium telorum igneorum exitiosissimum ducebat, arbusculae proximae innitebatur. Oculi eius, sive venator sive explorator appellandus erat, exigui, celeres, acres, inquieti, dum loquebatur huc illuc vagabantur, quasi aut praedam quaereret aut occultum hostem subito erupturum suspectaret.

Quamvis haec signa perpetuae suspicionis prae se ferret, vultus tamen eius non modo dolo carebat, sed eo ipso tempore quo lectori eum ostendimus firmissimae cuiusdam probitatis speciem praebebat.

«Etiam vestrorum maiorum memoria causam meam confirmat, Chingachgooke,» inquit sermone qui omnibus indigenis quondam inter flumina Hudsonum et Potomac habitantibus communis fuerat; quem

sermonem lectoris gratia liberius Latine reddemus, ita tamen ut aliquid propriae et hominis et linguae indolis servemus.

«Vestri maiores ab eo caeli tractu venerunt ubi sol occidit, magnum flumen transgressi sunt, cum regionis incolis pugnaverunt terramque occupaverunt. Mei autem a rubente matutini caeli parte per lacum salsum advenerunt, idemque fere fecerunt, quod vestri antea fecerant. Itaque Deus causam inter nos diiudicet, neve amici inanibus verbis contendant!»

«Mei maiores cum nudis viris rubrae cutis pugnaverunt!» Indus eadem lingua severe respondit. «Nullumne discrimen est, Ocule Accipitris, inter sagittam bellicam saxeo capite armatam et globulum plumbeum, quo tu occidis?»

«Est profecto in Indo nonnihil rationis, etiamsi natura rubram ei cutem dedit!» inquit vir albus, caput quassans, ut qui aequitatis non frustra admonitus esset.

Paulisper intellegere videbatur se in disputatione inferiorem esse; mox animo recepto ad adversarii obiectionem quantum exigua eius scientia ferebat sic respondit: «Litterarum ego sum ignarus, nec curo quis id sciat. Sed ex iis quae in cervorum sciurorumque venationibus a iuvenibus illis infra nos habitantibus fieri vidi, opinor sclopetum in manibus avorum illorum minime tam periculosum fuisse quam arcum ex carya factum et sagittam bona cuspide silicea armatam, si arcus sollertia Indica tenderetur et sagitta oculo Indico dirigeretur.»

«Vobis ea tantum historia est quam maiores vestri tradiderunt,» alter manu superbissime ac frigide rem agitans respondit. «Quid vestri senes dicunt? Num iuvenibus bellatoribus narrant pallidos viros cum rubris congressos esse, coloribus ad bellum pictos, securi lapidea aut ligneo sclopeto armatos?»

«Ego nec praeiudicatis opinionibus ducor neque natalibus meis privilegiis superbe glorior, quamquam ne acerrimus quidem inimicus meus, atque is Iroquensis est, negare ausit me vere album esse,» respondit explorator, manum suam osseam nervosamque, cuius color evanuerat, cum occulta voluptate contemplans. «Et libenter fateor apud meos multa fieri quae probus vir probare nequeat. Mos est apud eos res gestas atque visas libris mandare, non in ipsis vicis narrare, ubi mendacium iactatori ignavo in os refundi possit, miles autem fortis commilitones ad verborum veritatem testificandam adhibere. Propter hunc pravum morem vir, cui religio sit inter mulieres diem conterere discendis notarum nigrarum nominibus, fortasse numquam maiorum suorum res gestas audiet, nec ad eas superandas gloria excitabitur. Ego quidem omnes e gente Bumpponum sclopetis egregie usos esse conicio;

mihi enim natura data est quaedam ad sclopetum tractandum habilitas, quae a maioribus per singulas aetates ad posteros transmitti debuit, quemadmodum sancta praecepta nostra docent omnia bona malaque dona distribui; de aliis tamen hominibus in ea re respondere nolim. Sed in omni re duae sunt partes quas spectare oportet: itaque quaero a te, Chingachgooke, quid actum sit cum maiores nostri primum inter se congressi sint.»

Secutum est unius fere minuti silentium, quo Indus tacitus mansit; deinde, muneris sui dignitate plenus, brevem narrationem tanta gravitate instituit, ut vera esse quae dicturus erat magis etiam viderentur.

«Audi, Ocule Accipitris, nec mendacia auribus hauries. Haec sunt quae maiores mei dixerunt et quae Mohicani gesserunt.» Paulisper haesit atque, socium cautis oculis intuens, ita perrexit, ut dubium esset interrogaretne an affirmaret: «Nonne hic fluvius ad pedes nostros ad plagam aestatis fluit, donec aquae salsae fiant et cursus fluminis sursum redeat?»

«Negari non potest traditiones vestras in utraque re vera narrare,» albus respondit; «nam eo ipse veni atque utrumque vidi. Cur tamen aqua, quae in umbra tam dulcis sit, sub sole amara fiat, numquam explicare potui.»

«Et aquae cursus?» Indus interrogavit, ea animi contentione responsum opperiens qua homo testimonium, quod simul miratur et veneratur, confirmatum cupit. «Maiores Chingachgooki non mentiti sunt!»

«Ne sacrae quidem Litterae his veriores sunt, cum tamen nihil in rerum natura verius sit. Hunc aquarum in adversum fluentium motum aestum marinum appellant; res est quam facile et plane explicare possis. Sex horis aquae influunt, sex effluunt; causam accipe: ubi mare supra flumen aquis altius est, aquae in flumen intrant, dum flumen ipso mari altius fiat; tum rursus in mare effluunt.»

«Aquae in silvis atque in lacubus magnis deorsum feruntur, donec tam planae iacent quam haec manus mea,» inquit Indus, brachium rectum ante se porrigens; «tum vero currere desinunt.»

«Quod nemo probus negabit,» respondit explorator, paulum irritatus quod illa de aestus marini arcano explicatio minus crederetur; «idque concedo in rebus parvis verum esse, atque ubi aequus est ager. Sed totum ex mensura pendet, qua rem aestimes. In exigua regione terra plana est; si universam spectes, rotunda. Itaque stagnum, lacus, immo ingentes aquae dulces quiescere possunt, ut utrique nostrum ex iis quae vidimus notum est; at si aquae super immane spatium diffusae sint, velut per mare, ubi orbis terrae rotundus est, qua ratione quiescere possunt? Tam facile exspectes flumen immobile mansurum esse in margine nigrarum illarum rupium, quae uno

miliario Anglico supra nos sunt, quamquam auribus tuis hoc ipso tempore per eas praecipitari audis!»

Etsi haec socii philosophia Indo minime persuaserat, adeo suae dignitatis memor erat ut incredulitatem non proderet. Audivit tamquam convictus esset, deinde narrationem pristina gravitate repetivit.

«Ab eo loco ubi noctu sol absconditur venimus, per campos immensos ubi bubali degunt, donec ad magnum flumen pervenimus. Ibi cum Alligewis dimicavimus, usque adeo ut terra sanguine eorum ruberet. A ripis magni fluminis ad litora lacus salsi nullus nobis obviam processit. Maquae procul sequebantur. Diximus omnem regionem nostram futuram, ab eo loco ubi aqua per hunc rivum ascendere desinit usque ad flumen quod ad aestivam plagam viginti dierum itinere abest. Terram armis virtuteque captam virili animo tenuimus. Maquas in silvas cum ursis expulimus; illi salem tantummodo ad salsuginis loca lambendo gustabant, nec piscem e magno lacu capiebant; nos ossa tantum eis abiciebamus.»

«Haec omnia audivi atque credo,» inquit albus, animadvertens Indum paulum constitisse; «sed illa multo ante acta sunt quam Angli in hanc terram venerunt.»

«Tum pinus crescebat eo loco ubi nunc haec castanea stat. Primi pallidi homines, qui ad nos venerunt, Anglice non loquebantur. Magna cymba advecti sunt, cum iam patres nostri securim bellicam cum rubris circumcirca gentibus humi condidissent. Tum, Ocule Accipitris,» perrexit, neque aliud animi motus indicium praebens quam voce ad molliores illos gutturis sonos demissa, quibus sermo eius interdum mirum in modum suavis efficiebatur, «tum unus populus eramus, et felices eramus. Lacus salsus pisces, silvae cervos, aer aves nobis praebebant. Uxores ducebamus, quae filios nobis pariebant; Magnum Spiritum colebamus, Maquasque longius arcebamus quam quo cantus nostros triumphales audire possent!»

«Quid de familia tua illius temporis nosti?» quaesivit albus. «Sed tu, pro Indo, aequi iudicii es! Cum autem, ut opinor, maiorum tuorum virtutes retineas, maiores tuos fortissimos bellatores ac ad consiliorum ignem sapientes fuisse oportet.»

«Populus meus omnium gentium avus est,» inquit indigena, «ego autem sanguinem nulla aliena stirpe mixtum habeo. Sanguis principum per venas meas fluit atque in eis in aeternum manere debet. Hollandi appulerunt et populo meo aquam igneam dederunt; illi tamdiu biberunt donec caelum terrae iungi videretur, stultique Magnum Spiritum se invenisse putarunt. Tum terris suis cesserunt. Pedem post pedem a litoribus depulsi sunt, donec

ego, princeps et Sagamorus, numquam solem vidi nisi per arbores fulgentem, neque umquam ad maiorum meorum sepulcra accessi.»

«Sepulcra graves animo cogitationes iniciunt,» explorator respondit, placido socii dolore haud mediocriter permotus, «et saepe hominem ad recte agendum iuvant. Ego tamen ossa mea insepulta in silvis relinquenda, sole dealbanda aut a lupis dissipanda fore exspecto. Sed ubi sunt reliqui generis tui, qui tot aestatibus ante cognatos suos in regione Delavarorum adierunt?»

«Ubi sunt flores illarum aestatum? Singuli ceciderunt, alii post alios: sic omnes mei suo quisque tempore ad spirituum terras profecti sunt. Ipse in summo iugo consisto; in vallem iam descendendum mihi est. Cumque Uncas vestigia mea secutus erit, sanguis Sagamorum iam nusquam erit; nam filius meus ultimus Mohicanorum est.»

«Adest Uncas!» vox altera eadem illa molli et gutturali sonoritate prope cubitum eius exorta est. «Quis Uncam quaerit?»

Ad hanc subitam interpellationem albus cultellum in vagina coriacea laxavit manumque instinctu quodam ad sclopetum porrexit; Indus autem compositus sedit nec caput quidem ad inopinatos sonos convertit.

Proximo momento iuvenis bellator tacito gradu inter utrumque praeteriit atque in ripa rapidis aquis imminente consedit. Nullum admirationis signum patri excidit, neque per aliquot minuta ullus interrogavit aut respondit: uterque tempus opperiri videbatur quo loqui liceret sine muliebri curiositatis aut puerilis festinationis nota. Vir albus, consuetudinem eorum secutus, a sclopeto manum retraxit et silentium servavit.

Tandem Chingachgookus oculos lente in filium convertit et interrogavit:

«Num Maquae audent in his silvis vestigia calceamentorum suorum relinquere?»

«Vestigia eorum secutus sum,» iuvenis Indus respondit, «et scio tot esse quot in ambabus manibus digitos habeo; sed ignavorum more se occultant.»

«Fures illi insidiantur, ut capillos hostium auferant et praedam rapiant!» inquit vir albus, quem ex eo nomine quo socii utebantur Oculum Accipitris appellabimus. «Montcalm ille Gallus impiger exploratores suos vel in ipsa nostra castra mittet, ut qua via nos iter faciamus cognoscat!»

«Satis est!» pater respondit, ad solem occidentem oculos convertens. «Maquae tamquam cervi e dumetis suis expellentur. Ocule Accipitris, hac nocte cibum sumamus, cras vero Maquis ostendamus nos viros esse.»

«Tam ad illud quam ad hoc paratus sum,» explorator respondit; «sed ut cum Iroquensibus pugnemus, eos prius latentes reperire oportet; ut edamus, feram capere. Lupus in fabula: ecce inter virgulta infra collem cornua cervina, maxima quae hoc anno vidi, moveri! Age, Unca,» submissa deinde voce

addidit, risu quasi intus represso, ut qui semper cautus esse didicisset, «ter plenam pulveris pyrii mensuram qua telum oneratur adversus pedem unum wamporum pignori pono me cervum illum inter oculos, paulo propius oculo dextro quam sinistro, percussurum esse.»

«Fieri non potest!» exclamavit iuvenis Indus, ardore aetatis in pedes prosiliens; «nihil nisi extrema cornuum cacumina apparent!»

«Puer est!» inquit albus, caput quassans atque patrem alloquens. «Num putat venatorem, ubi aliquam bestiae partem vidit, reliquum corpus quo loco esse debeat conicere non posse?»

Sclopetum aptabat atque artis, qua tantopere gloriabatur, specimen iam daturus erat, cum bellator manu eius telum sursum percussit, dicens:

«Ocule Accipitris! num cum Maquis pugnabis?»

«Hi Indi naturam silvarum quasi instinctu quodam cognoscunt!» explorator respondit, sclopetum demittens atque aversus quasi homo qui erratum suum intellexisset. «Cervum illum sagittae tuae, Unca, relinquere debeo; alioqui cervum illis Iroquensium furibus in cibum occideremus.»

Ubi pater hanc sententiam significanti manus gestu confirmavit, Uncas humi se proiecit et cautissimis motibus ad feram accessit. Cum iam paucis virgis Anglicis a latebris cervi abesset, sagittam summa cura nervo arcus imposuit; interea cornua movebantur, quasi cervus in aere hostili odore infecto adversarium olfaceret.

Mox sonuit nervus arcus remissus, candida quaedam stria celerrime in virgulta transvolare visa est, cervusque vulnere accepto ex latebris prorupit atque ad ipsos pedes latentis inimici prosiluit. Uncas, furibundi animalis cornibus declinatis, ad latus eius impetum fecit cultrumque per iugulum duxit; tum bestia ad marginem fluminis exsiliens concidit, atque sanguine suo longe lateque aquas cruentavit.

«Arte Indica peractum est,» explorator inquit, tacite ridens sed summa voluptate perfusus; «pulchrum sane erat spectaculum! Sagitta tamen non nisi e propinquo ferit, cultrumque ad opus conficiendum requirit.»

«Hugh!» socius exclamavit, repente conversus sicut canis venaticus qui praedam odore perceperit.

«Per Dominum, totus eorum grex adest!» venator exclamavit, cuius oculi solito venandi studio micare coeperant. «Si vel unus intra globuli iactum accesserit, deiciam, etiamsi universae Sex Gentes tam prope lateant ut ictum audiant! Quid audis, Chingachgooke? Nam meis quidem auribus silvae silent.»

«Unus tantum cervus adest, isque mortuus est,» inquit Indus, corpore inclinato donec auris fere terram contingeret. «Pedum strepitum audio!»

«Fortasse lupi cervum istum ad latebras fugere coegerunt eumque vestigiis sequuntur.»

«Minime. Equi hominum alborum adveniunt!» alter respondit, erectus cum dignitate atque in trunco solita aequanimitate rursus sedens. «Ocule Accipitris, fratres tui sunt; loquere cum eis.»

«Id sane faciam, et lingua Anglica, cui ne rex quidem respondere erubescat,» venator respondit, eo sermone utens, de quo ita gloriabatur. «Sed nihil video neque hominis aut bestiae sonum percipio. Mirum est Indum sonos hominum alborum melius intellegere quam virum, cuius ne inimici quidem negant sanguinem ab omni alienae stirpis mixtura purum esse, etiamsi tanto tempore inter rubros vixerit ut suspectus fieri possit! Heus! illic quidam etiam crepitus auditur, quasi aridus ramus frangatur. Nunc virgulta commoveri audio. Ita, ita, ille strepitus pedum est, quem pro cataracta acceperam; atque—sed ecce ipsi veniunt. Deus eos ab Iroquensibus servet!»

CAPUT QUARTUM

Abi igitur; nec e nemore hoc exibis,
donec te ob hanc iniuriam vexavero.

SHAKESPEARE, SOMNIUM NOCTIS AESTIVAE

Haec verba exploratori adhuc in ore erant, cum agminis ductor, cuius appropinquantis gradus vigilans Indi auris perceperat, in apertum prodiit. Semita trita, qualem cervi eodem itinere saepe commeantes faciunt, per valliculam haud procul inde flexuosa ducebatur, et flumen eo ipso loco attingebat quo vir albus cum duobus comitibus Indis consederat.

Hac via viatores, quorum adventus in media silvarum solitudine tam insolitus stuporem attulerat, lente ad venatorem accesserunt; is ante socios suos constiterat, paratus eos excipere.

«Quis venit?» explorator interrogavit, sclopetum quasi neglegenter laevo brachio transversum imponens, dextro autem indice ad hamulum retento; quamquam ita se muniebat, nullam tamen minantis speciem prae se ferre volebat. «Quis in hanc solitudinem, ubi ferae et pericula abundant, advenit?»

«Homines religioni dediti, legibus et regi amici,» respondit qui ceteris praeequitabat. «A solis ortu per umbras harum silvarum sine cibo iter fecimus, atque diuturno itinere graviter defessi sumus.»

«Ergo aberravistis,» venator interpellavit; «atque experti estis quam inopes consilii sint qui nesciant dextrane an sinistra via eundum sit?»

«Ita prorsus. Ne infantes quidem adhuc lactentes a suis ducibus magis pendent quam nos, qui quidem adultorum staturam, non tamen eorum scientiam habemus. Nostine quam longe absit praesidium regium quod Gulielmi Henrici nomine appellatur?»

«Vah!» explorator magna voce inclamavit; in risumque effusus est; periculosum tamen sonum statim repressit, cautius deinde hilaritati indulgens, ne hostes forte in insidiis latentes eum audirent.

«Tam longe a recta via aberravistis quam canis venaticus a cervi vestigiis, si lacus Horicanus inter canem et cervum intercederet! Gulielmum Henricum quaeritis, homo? Si regi favetis et cum exercitu negotium vobis est, satius esset secundum flumen ad praesidium Eduardi descendere remque Webbio exponere; is enim illic moratur, cum potius in angustias montium irrumpere atque insolentem istum Gallum trans lacum Champlainum in proprium cubile denuo propellere deberet.»

Antequam peregrinus tam inopinato consilio responderet, alter eques virgulta disiecit et equum uno saltu in semitam ante socium immisit.

«Quantum igitur a castello Eduardi abesse possumus?» novus ille rogavit. «Locum quem nobis petendum suades hoc ipso mane reliquimus, atque ad extremum lacus caput proficisci intendimus.»

«Tum oculos prius quam viam amisistis; nam iter per terrarum angustias inter duas aquas ductum duas saltem perticas Anglicas latum excisum est, atque tam egregia via, ut opinor, quam ulla quae Londinium ducit, aut etiam ante ipsius regis regiam patet.»

«De viae illius praestantia non disputabimus,» Heywardus subridens respondit; nam ipse erat, ut lector iam divinavit. «Nunc satis est nos ducem Indum secutos esse, qui breviore sed obscuriore itinere nos perduceret; sed scientia eius locorum nos fefellit. Ut aperte dicam, ubi simus nescimus.»

«Indus in silvis errans!» explorator caput incredulus quassans exclamavit. «Cum sol arborum fastigia urat et rivi aquis pleni sint; cum muscus in quavis fago conspicuus ei ostendat qua caeli parte noctu stella septentrionalis fulgebit! In silvis innumerabiles cervorum semitae ad flumina et ad loca salis lambendi ferunt, omnibus nota; neque anseres omnes iam ad aquas Canadenses migraverunt! Mirum profecto Indum inter Horicanum et fluminis flexum viam amittere! Estne e Mohawcorum gente?»

«Non ortu; quamquam in eam gentem adoptione receptus est. Arbitror eum longius ad septentrionem natum esse, ex iis quos vos Hurones appellatis.»

«Hugh!» duo exploratoris comites exclamaverunt; qui ad haec usque verba sedentes immobiles ac velut rerum omnium incuriosi manserant, nunc repente in pedes exsiluerunt, tanto animi motu ut solita continentia subita admiratione victa videretur.

«Huronem!» robustus venator repetivit, rursus aperta suspicione caput quassans. «Furax gens est; nihil refert a quibus in familiam adoptentur: numquam ex iis nisi insidiatores et errones efficies. Cum uni ex eo populo te commisisses, miror tantum quod plures eiusdem generis non offendisti.»

«Hoc vix timendum est, cum Gulielmus Henricus tot miliariis Anglicis ante nos sit. Oblivisceris me tibi dixisse ducem nostrum iam Mohawcum esse, et amicum cum nostris copiis militare.»

«At ego tibi dico: qui Mingo nascitur, Mingo etiam morietur,» alter certa voce respondit. «Mohawcum dicis! Immo vero Delavarum aut Mohicanum mihi date, cui fidem habeam; atque ubi pugnare volunt (neque enim omnes volunt, cum se ab astutis hostibus Maquis mulierum loco haberi

passi sint), sed ubi tandem pugnare constituunt, Delavarum aut Mohicanum inter fortes bellatores quaerite!»

«Satis de his,» Heywardus impatiens inquit. «Nolo de indole hominis inquirere quem ipse novi et qui tibi ignotus sit. Nondum tamen roganti respondisti: quam procul ab exercitu principali apud Eduardum absumus?»

«Id, ut videtur, ex eo pendet quis vos ducat. Equus ille per totam diem, ab ortu usque ad occasum solis, magnum itineris spatium confecturus videretur.»

«Nolo, amice, inanibus verbis tecum contendere,» Heywardus respondit, vultum aegre repressa indignatione componens atque mitiore voce loquens. «Si mihi dixeris quot miliaria Anglica ad Eduardi castellum sint et eo me perduxeris, merces operae tuae non deerit.»

«At unde sciam me ita faciendo non hostem quempiam, Montcalmi speculatorem, ad exercitus nostri munimenta deducturum? Non omnis qui Anglice loqui novit ideo fidelis regis subditus est.»

«Si apud eas copias militas quarum te exploratorem esse conicio, scire debes esse in regio exercitu legionem sexagesimam.»

«Sexagesimam! De Regiis Americanis pauca mihi narrare poteris quae nescio, quamvis tunica venatoria potius quam coccineo militis sagulo induar.»

«Tum inter cetera fortasse nomen maioris illius legionis nosti?»

«Maioris!» venator interpellavit, erecto corpore velut vir fidei sibi commissae superbus. «Si quisquam in hac terra maiorem Effinghamum novit, is nunc coram te stat.»

«Legio illa plures maiores habet: vir quem nominasti senior est; ego de omnium iuniore loquor, qui cohortibus in praesidio Gulielmi Henrici praefectus est.»

«Ita vero, audivi iuvenem quendam locupletissimum, ex una provinciarum longe ad meridiem sitarum, istum locum obtinuisse. Nimis iuvenis est ut tantum gradum teneat et iis praeficiatur quorum capita canescere iam coeperunt; aiunt tamen eum belli peritum atque virum animi egregii esse.»

«Qualiscumque sit, sive eo honore dignus sive indignus, is ipse nunc tecum loquitur; quare hostem quem timeas in eo videre non potes.»

Explorator Heywardum paulisper stupens intuitus est; deinde pileo sublato voce minus quam antea fidenti, sed suspicione necdum depulsa, respondit:

«Audivi agmen aliquod hoc ipso mane e castris ad ripam lacus profecturum esse.»

«Vera audivisti; sed ego viam breviorem malui, scientiae eius Indi quem commemoravi fretus.»

«Atque ille te decepit et postea deseruit?»

«Neutrum, ut arbitror; certe non deseruit, nam a tergo reperietur.»

«Velim homuncionem istum inspicere: si verus Iroquensis est, vultu fallaci et pictura eum agnoscam,» explorator inquit; atque equo Heywardi praeterito semitam post equam magistri cantoris ingressus est, cuius pullus, mora itineris usus, lac matris sibi vindicabat. Virgultis deinde summotis, paucisque passibus progressus, ad feminas pervenit, quae exitum colloquii sollicitae neque sine aliquo timore exspectabant.

Post eas dux itineris arbori innixus stabat, atque inspectanti exploratori vultu immobili se praebebat; aspectus tamen tam torvus atque saevus erat ut vel solus metum incutere posset. Venator, postquam eum diligenter contemplatus est, discessit. Praeter feminas revertens paulisper constitit, earum pulchritudinem admiratus, et Aliciae risui nutuique aperta voluptate respondit.

Tum ad equam illam matrem rediit, atque per minutum frustra quaesivit quis qualisque esset eques; capite quassato ad Heywardum rediit. «Mingo Mingo est; Deus eum talem fecit, neque Mohawci neque alia gens naturam eius mutare potest,» inquit, cum ad pristinum locum pervenisset.

«Si soli essemus, atque istum nobilem equum hac nocte lupis relinquere velles, ipse te ad Eduardum intra horam perducerem; nam hora fere eo pervenitur. Sed cum feminas tales comites habeas, fieri non potest!»

«Cur non? Defessae quidem sunt, sed aliquot miliaria Anglica equitando adhuc conficere possunt.»

«Fieri prorsus non potest!» explorator vultu obstinato repetivit. «Nec pro optimo quidem sclopeto quod in omnibus coloniis reperiri possit, postquam nox his silvis incubuerit, vel unum miliarium Anglicum cum isto duce ambularem. In his locis Iroquenses undique in insidiis latent; et Mohawcus tuus adoptione ascitus nimis bene novit ubi eos quaerat, quam ut eum comitem mihi velim.»

«Itane putas?» Heywardus in sella procumbens atque voce ad susurrum demissa interrogavit. «Fateor me ipsum suspicionibus haud caruisse; quamquam eas celare studui atque fiduciam quam non semper sentiebam simulavi, propter feminas mihi commissas. Quoniam eum suspectum habebam, ulterius sequi recusavi, et, ut vides, eum me subsequi iussi.»

«Simul ac eius vultum vidi, fraudatorem esse intellexi!» explorator respondit, digito nasum tangens quo cautelam significaret. «Fur ad radices aceris sacchariferi teneri, quod ultra illa virgulta conspicis, innititur; crus eius

dextrum iuxta corticem arboris recta linea porrigitur, atque,» sclopetum leviter percutiens, «uno ex hoc loco ictu eum inter talum et genu percutere possum, ita ut per silvas vagari saltem per mensem desinat. Nam si ad eum iterum accederem, bestia callida rem suspicaretur et per arbores quasi cervus perterritus elaberetur.»

«Hoc facere non licet. Fieri potest ut innocens sit, neque factum mihi placet. Quodsi de eius perfidia certo mihi constaret...»

«Tutum est Iroquensem semper fraudulentum existimare,» explorator respondit, atque quodam velut naturali motu sclopetum protulit.

«Siste!» Heywardus interpellavit. «Non licet; aliud consilium excogitandum est. At tamen multae causae sunt cur credam nebulonem me decepisse.»

Venator, qui iussu viri sibi praepositi consilium cursorem vulnerandi iam deposuerat, paulisper cogitavit; deinde signo dato duos comites Indos ad se statim convocavit. Submissa voce, sed magna contentione, lingua Delavarorum inter se collocuti sunt; explorator autem saepe manu ad aceris sacchariferi cacumen conversa, manifeste eis ostendebat ubi occultus hostis consisteret.

Illi brevi quid vellet intellexerunt; sclopetis depositis in contrarias semitae partes discesserunt, et tanta cautela in densos frutices sese abdiderunt ut ne pedum quidem strepitus audiretur.

«Nunc tu redi,» venator ad Heywardum conversus inquit, «atque monstrum illud sermone detine. Hi Mohicani eum capient, ne pictura quidem laesa.»

«Minime,» Heywardus superbe respondit, «ego ipse eum comprehendam.»

«Sst! Quid autem equo insidens contra Indum inter dumeta efficere posses?»

«De equo descensurus sum.»

«Et putas eum, cum alterum pedem e stapedio exemptum viderit, alterum quoque liberari exspectaturum? Qui in silvis cum indigenis rem gerere vult, eorum moribus uti debet, si feliciter procedere cupit. Abi igitur; palam cum scelesto colloquere, atque ita te gere quasi eum omnium tibi amicorum fidelissimum esse credas.»

Heywardus se ad parendum comparabat, quamquam munus ipsum summopere aversabatur. Quo magis tempus urgebat, eo clarius intellegebat in quam grave discrimen feminarum sibi creditarum salutem temeraria sua fiducia adduxisset.

Sol iam occiderat; silvaeque, eius lumine subito orbatae, obscurabantur. Hoc spectaculum graviter admonuit eum horam appropinquare, qua barbari saevissime ac sine misericordia ulcisci aut hostes adoriri solerent. His timoribus incitatus, nullo verbo dato ab exploratore discessit; ille autem statim cum peregrino illo magna voce colloqui coepit, qui eodem mane se tam temere viatoribus comitem adiunxerat.

Dum feminas comites praeteribat, Heywardus paucis verbis eas confirmavit; laetusque animadvertit eas, quamvis diurno itinere fatigatas, nihil aliud suspicari quam errorem fortuitum morae suae causam esse.

Ut illis persuaderet se tantum de itinere deinceps capiendo consultare, equo calcaria admovit; rursus autem habenas contraxit, cum iam paucis tantum virgis Anglicis abesset ab eo loco ubi cursor torvus arbori adhuc innixus stabat.

«Vides, Magua,» inquit, vultum liberum atque fidentem simulare conatus, «noctem iam nos circumvenire, nec tamen nos Gulielmo Henrico propiores esse quam cum castra Webbii sole orto reliquimus. Tu viam amisisti; nec ego felicius iter inveni. Sed fortuna nobis venatorem obtulit, illum quem cum cantore colloqui audis; is cervorum semitas et occultas silvarum vias novit, atque nos in locum ducere pollicetur ubi usque ad auroram tuto quiescamus.»

Indus oculos igne micantes in Heywardum defixit, atque sermone Anglico parum expedito rogavit: «Solusne est?»

«Solus?» Heywardus cunctanter respondit, cui fallendi consuetudo tam aliena erat ut sine perturbatione mentiri non posset. «Haud solus profecto, Magua; nos enim ipsos cum eo esse scis.»

«Ergo le Renard Subtil abibit,» cursor placide respondit, pera exigua a pedibus sublata. «Et pallidi homines nullum colorem nisi suum videbunt.»

«Abibis! Quem le Renard appellas?»

«Hoc nomen Maguae patres eius Canadenses dederunt,» cursor respondit; palam quidem nomine superbus, quamquam quid appellatio illa significaret fortasse prorsus ignorabat. «Le Subtil noctem ac diem pari modo habet, cum Munro eum exspectat.»

«Quid autem le Renard duci apud Gulielmum Henricum narrabit de filiabus eius? Audebitne Scoto illi fervidi sanguinis dicere liberos suos sine duce relictos esse, cum Magua se ducem fore promisisset?»

«Canus ille magna voce longoque brachio praeditus est; sed in silvis num le Renard vocem audiet aut brachium sentiet?» cautus cursor respondit.

«Quid vero Mohawci dicent? Tibi tunicas muliebres consuent, atque in tugurio apud mulieres manere iubebunt; neque enim negotia virorum tibi deinceps credi possunt.»

«Le Subtil viam ad magnos lacus novit, atque ossa patrum suorum invenire potest,» immotus cursor respondit.

«Satis, Magua,» Heywardus inquit; «nonne amici sumus? Cur acerbis verbis inter nos contendamus? Munro tibi munus promisit, cum officium perfeceris; ego quoque alterum tibi debebo. Membra igitur defessa paulisper quiete refice et aperi peram ut edas. Pauca nobis momenta supersunt; ne ea feminarum rixantium more verbis conteramus. Postquam feminae refectae erunt, progrediemur.»

«Pallidi homines feminis suis canes fiunt,» Indus patria lingua mussit, «atque cum illae cibum cupiunt, bellatores securim bellicam deponere coguntur, ut earum ignaviam pascant.»

«Quid dicis, Renard?»

«Le Subtil dicit bene esse.»

Tum Indus oculos acutissime in apertum Heywardi vultum intendit; sed ubi illum oculos in se convertisse animadvertit, statim avertit, atque consulto humi consedit. Reliquias prioris cibi e pera protulit et edere coepit; ante tamen circumquaque lente cauteque conspexerat.

«Bene habet,» Heywardus perrexit; «ita le Renard vires oculosque acutos habebit ad viam mane reperiendam.» Hic substitit: nam e vicinis virgultis sonus exortus est, quasi ramus aridus frangeretur ac folia moverentur; sed statim se recollegit atque addidit: «Ante solis ortum proficiscendum nobis erit; alioqui fieri potest ut Montcalmus in itinere nobis obstet et aditum ad castellum intercludat.»

Maguae manus ab ore ad latus delapsa est; quamquam oculos in terram defixos tenebat, caput in alteram partem inclinavit, nares dilatavit, auresque etiam solito magis erigi videbantur, adeo ut statuae ad summam animi intentionem exprimendam fictae similis esset.

Heywardus, qui omnem motum eius intentus observabat, unum pedem quasi neglegenter e stapedio subduxit, manu interim ad operculum ursina pelle tectum thecarum pistolariarum admota. Frustra conabatur deprehendere quo potissimum cursor spectaret: tremuli enim eius obtutus nusquam vel punctum temporis consistere videbantur, quamquam vix moveri dici poterant.

Dum Heywardus quid ageret dubitabat, le Subtil caute pedibus sese sustulit; ita lente tamen et sollicite motus est ut ne levissimus quidem sonus ederetur. Iam agendum esse Heywardus intellexit. Crure supra sellam traiecto

de equo descendit, animo constituto perfidum comitem aggredi ac comprehendere, rei eventum suae virtuti committens. Ut tamen metum supervacaneum non excitaret, tranquillam atque amicam speciem servavit.

«Le Renard Subtil non edit,» inquit, eo nomine usus quo Indum maxime delectari animadverterat. «Grana eius parum tosta sunt et arida videntur. Sine me inspicere; fortasse in meis commeatibus aliquid invenietur quod ei cibum gratiorem reddat.»

Magua peram porrexit ut oblatam alterius operam acciperet. Etiam manus eorum inter se contingere passus est, nullo animi motu prodito nec fixo intentoque corporis habitu mutato. At ubi Heywardi digitos sensim per nudum suum brachium progredientes sensit, repente Heywardi brachium sursum percussit, acutoque clamore emisso sub eo prosiluit atque uno saltu in opposita virgulta se coniecit.

Proximo momento Chingachgookus e fruticibus exortus est, pictura sua ita horrendus ut spectrum videretur, atque semitam summa celeritate transgressus Maguam persecutus est. Mox Uncas clamorem sustulit; tum silvam subitus fulgor illustravit, simulque acutus exploratoris sclopeti fragor insonuit.

CAPUT QUINTUM

—Tali nocte
Thisbe trepida per roscida gramina transsiluit
atque umbram leonis ante ipsum leonem vidit.—
SHAKESPEARE, MERCATOR VENETUS

Tam repentina ducis fuga ferisque insequentium clamoribus perculsus, Heywardus aliquot momenta stupore immobilis constitit, neque quid ageret sciebat. Mox, cum intellexisset quanti interesset fugitivum in potestatem redigere, circumiecta virgulta disiecit et alacriter processit, ut persequentibus auxilium ferret. Sed nondum centum virgas Anglicas emensus erat, cum tres silvestres, frustra secutos, iam redeuntes obviam habuit.

«Cur tam cito animos despondetis?» exclamavit. «Scelestus ille post unam ex his arboribus latere debet; adhuc capi potest. Dum ille liber vagatur, salus nostra certa esse non potest.»

«Num nubem ad ventum persequendum mitteres?» explorator, spe frustratus, respondit. «Audivi nebulonem illum per folia arida repere, velut serpentem nigrum; atque eum momento tantum, e regione magnae illius pinus, conspexi. Tum, quasi olfactu vestigium persequerer, sclopetum direxi atque globum emisi; sed frustra. Quod si quis praeter me hamulum tetigisset, laudarem quam celeriter, coniectura adhibita, sclopetum ad signum direxisset; in his tamen rebus nonnullum mihi usum esse profiteor, atque harum rerum satis peritus haberi debeo. Videte hunc fruticem, cui rhus nomen est: folia rubescunt, cum tamen omnibus notum sit fructum eius mense Iulio in flore flavo latere!»

«Hic sanguis est illius quem le Subtil appellant! Vulneratus est; fortasse adhuc concidet!»

«Minime, minime,» explorator respondit, huic sententiae vehementer adversatus. «Fortasse membri tantum cutem, quasi corticem, glande perstrinxi; sed fera propterea longius saluit. Globus sclopeti, si animal currens leviter tantum radit, idem fere efficit quod calcar equi lateri admotum: motum incitat vitamque carni addere videtur, non eripere. Ubi autem vulnus lacerum aperuit, post unum aut alterum saltum plerumque saltandi finis est, sive Indus sit sive cervus.»

«Quattuor robusti contra unum saucium sumus!»

«An vitae te taedet?» explorator interpellavit. «Daemon iste ruber, priusquam cursu incalesceres, eo te traheret ubi sociorum eius secures bellicae

ferire possent. Inconsideratum sane fuit homini, qui totiens bellico ululatu circumsonante dormivit, sclopetum explodere ubi insidiatores sonitum audire poterant! Sed illecebra naturalis erat, profecto naturalis! Agite, amici, locum mutemus; idque ita faciamus ut astutum Mingonem falsa vestigia sequi cogamus; alioquin cras circa solis occasum cutes capitum nostrorum ante tentorium Montcalmi vento siccabuntur.»

Haec tam dira denuntiatio, quam explorator tranquille ac firmiter protulit, ut qui periculum penitus cognosceret nec tamen obviam ire timeret, Heywardum admonuit quanti momenti esset munus tuendi eos qui fidei suae commissi erant.

Circumspiciens frustra conatus est per tenebras, quae sub frondosis silvae fornicibus densiores fiebant, aliquid cernere. Ab omni mortalium auxilio se seiunctum esse sensit; socios autem, qui resistere nescirent, brevi omnino in hostium saevorum potestatem venturos, qui ferarum praedantium more exspectarent dum nox invalescens ictus suos certiores ac perniciosiores faceret.

Animus eius metu excitatus et lumine fallaci deceptus omne virgultum motu tremulum, omnem trunci iacentis partem, in formam hominis convertebat; vicies sibi visus est horridos latentium hostium vultus agnoscere, ex occultis locis prospicientes et omnes agminis motus indefessa cura observantes.

Cum ad caelum oculos sustulisset, vidit tenues floccosasque nubes, quas vesper in caeruleo caelo coloraverat, ultimas etiam rosei coloris notas amittere. Flumen autem inter ripas quasi inclusum, quod praeter locum ubi stabat labebatur, iam nonnisi ex obscuro silvestrium riparum ambitu dignosci poterat.

«Quid igitur agendum est?» inquit, cum in tanto discrimine se incertitudine prorsus impotentem sentiret. «Per Deum, ne me deseratis! Manete ut hos quos deduco defendatis, et mercedem quam voletis libere poscite!»

Socii autem inter se, lingua gentis suae, paululum seorsum colloquentes, tam repentinam tamque vehementem obsecrationem non audire videbantur. Quamquam sermo eorum cautus ac submissus vix susurrum superabat, Heywardus accedens facile discernebat ardentiores iuvenis voces a gravioribus senioris dictis. De quodam consilio deliberari apparebat, quod ad salutem viatorum magnopere pertineret.

Rei gravitate commotus, moramque periculis plenam aegre ferens, Heywardus etiam propius ad obscurum illum coetum accessit, ut promissam mercedem certius definiret. Tum albus homo, manu significans se in controversia cessisse, se convertit atque velut secum ipse, Anglice, haec dixit:

«Recte sentit Uncas! Neque virorum esset innocentes istos suae fortunae permittere, etiam si latebram nostram perpetuo amittere debeamus. Si teneros hos flores e dentibus pessimi serpentis eripere vultis, viri, nec momentum perdendum vobis est nec constantia abicienda!»

«Quomodo de voluntate nostra dubitari potest? Nonne iam obtuli—»

«Preces ei offerte qui sapientiam nobis dare potest, qua versutiam daemonum has silvas tenentium eludamus,» explorator placide interpellavit; «pecuniae vero promissa omittite: nam fortasse neque vos tam diu vivetis ut ea persolvatis, neque ego ut inde fructum capiam. Hi Mohicani et ego quidquid humana sollertia excogitare potest faciemus, ut flores istos, tam suaves quidem sed silvis minime natos, ab omni noxa servemus, nullam mercedem exspectantes nisi quam Deus semper iuste agentibus tribuit. Sed duo primum polliceri debetis, pro vobis ipsis et amicis vestris; alioquin vobis nihil proderimus, nos ipsos tantum laedemus.»

«Dic quae sint.»

«Primum, ut quidquid acciderit tam silentes sitis quam haec nemora dormientia; alterum, ut locum ad quem vos ducemus cunctis mortalibus in perpetuum occultum servetis.»

«Summo studio enitar ut utraque condicio servetur.»

«Tum sequimini: momenta perdimus, quae nobis tam pretiosa sunt quam cervo saucio sanguis e corde fluens!»

Heywardus inter densiores vespertinas umbras impatientis exploratoris gestum perspexit, eumque celeriter secutus est ad locum ubi reliquos comites reliquerat. Cum ad feminas exspectantes et anxias redissent, breviter exposuit quid novus dux postularet et quam necesse esset timores omnes statim deprimere atque animo firmo rem aggredi.

Quamquam nuntius ille terribilis non sine intimo audientium horrore exceptus est, tamen Heywardi sermo vehemens et gravis, fortasse etiam ipsa periculi magnitudine adiutus, animos earum confirmavit ut insolitam et improvisam probationem ferrent.

Tacitae sine ulla mora ei manus praebuerunt, ut ex sellis descendere possent; tum celeriter ad ripam descenderunt, ubi explorator reliquos gestibus magis significantibus quam vocibus convocaverat.

«Quid istis mutis animalibus faciemus?» submurmuravit vir albus, ad quem totius itineris cura iam pertinere videbatur. «Si ea iugulemus et in flumen iaciamus, tempus perdemus; si autem hic relinquamus, idem erit atque Mingonibus nuntiare dominos eorum non procul quaerendos esse.»

«Ergo frenos illis laxemus, et per silvam vagari sinamus!» Heywardus suggerere ausus est.

«Minime; satius est nebulones decipere, ut credant se equorum cursum aequare debere, si fugientes assequi velint. Ita, ita oculos igneos illorum occaecabimus! Chingach—Sile! Quid in frutice movetur?»

«Pullus equinus.»

«Illum saltem pullum interfici necesse est,» explorator submurmuravit, iubam equuli agilis prehendere conatus; ille manum eius facile effugit. «Unca, sagittas tuas!»

«Parce!» inclamavit dominus animalis iam damnati, magna voce, nullo respectu habito quod ceteri submisse loquebantur. «Parcite pullulo Miriam! Pulchra est fidelis matris proles; nec cuiquam umquam sponte noceret.»

«Cum homines pro unica vita, quam Deus dedit, decertant,» explorator severe respondit, «etiam homines eiusdem generis haud pluris quam feras silvestres aestimare incipiunt. Si iterum loqueris, te Maquarum misericordiae relinquam! Sagittam usque ad ipsam cuspidem retrahe, Unca; alteri ictui tempus non erit!»

Adhuc minantis eius vocis sonitus pressus audiebatur, cum pullus sagitta vulneratus primum posterioribus cruribus se erexit, deinde in genua procidit. Ei obviam Chingachgookus processit, cuius culter per iugulum equuli cogitatione celerius transiit; tum luctantis victimae motum accelerans, eam in flumen praecipitavit. Secundo flumine ablata est, iam vita deficiente, audibili anhelitu spiritum trahens.

Hoc factum, quamquam crudele videbatur, necessitate tamen impositum, viatorum animos velut horribili de imminente periculo admonitione perculit, eo magis quod qui facinus peregerant placida quidem sed immota voluntate agebant.

Sorores horruerunt atque artius inter se adhaeserunt; Heywardus autem sponte manum in unum ex duobus sclopetulis posuit, quae modo e thecis eduxerat, seque inter illas quas tuebatur et densissimas umbras constituit, quibus quasi velo impenetrabili silvae penetralia obducta videbantur.

Indi vero ne momento quidem cunctati frenos ceperunt, equosque paventes et resistentes in fluminis alveum deduxerunt.

Paulum a ripa progressi flexerunt, moxque post prominentem ripae partem occultati sunt, sub eius margine adverso fluminis cursu iter facientes. Interim explorator e latebra sub humilibus fruticibus, quorum rami gurgitum motu fluctuabant, scapham e cortice fabricatam extraxit, atque feminis nutu tacito ut conscenderent significavit.

Illae sine mora paruerunt; saepe tamen timidis anxiisque oculis retro ad caliginem densissimam respexerunt, quae iam velut nigrum saeptum iuxta fluminis ripam iacebat.

Postquam Cora et Alicia consederant, explorator, aquam nihili pendens, Heywardo praecepit ut unum fragilis navigii latus sustentaret; ipse alterum tenuit, et sic scapham adverso flumine subvehebant, sequente tristi domino pulli interfecti. Hoc modo per multas perticas Anglicas procedebant, silentio vix interrupto aquarum susurro, cum gurgites circa eos laberentur, atque levi strepitu quem cauti eorum gressus excitabant.

Heywardus scaphae gubernationem exploratori omnino credidit: is modo ad ripam appropinquabat, modo ab ea recedebat, ut saxa prominentia et profundiora fluminis loca vitaret, tanta facilitate ut viam sibi optime notam esse demonstraret.

Interdum consistebat; tum in silentio suspenso, quod gravis cataractae fragor sensim crescens etiam gravius faciebat, intentissimis auribus auscultabat, num ullus viventis sonus e silvis sopitis exaudiretur. Cum omnia quieta esse comperisset nec exercitatis quidem sensibus ullum adventantium hostium indicium reperisset, tardum atque cautum iter consulte repetebat.

Tandem ad locum fluminis pervenerunt, ubi oculi Heywardi huc illuc vagantes in atris quibusdam rebus defixi sunt, quae ibi collectae erant ubi ripa excelsa umbram solito profundiorem aquis obscuris iniciebat. Progredi dubitans locum comiti ostendit.

«Ita,» explorator immotus respondit; «Indi equos ita absconderunt ut locorum peritos decet. Aqua vestigia non servat; nec noctuae oculus in tanta illius recessus caligine quidquam cerneret.»

Mox omnes iterum convenerunt; deinde explorator cum novis comitibus rursus deliberavit. Interim ii, quorum salus ab ignotorum istorum silvestrium fide ac sollertia penderet, aliquantum otii nacti sunt, ut locum in quo versarentur diligentius contemplarentur.

Flumen inter rupes excelsas et praeruptas coartabatur, quarum una supra locum ubi scapha quiescebat impendebat. Earum autem vertices procerae arbores coronabant, quae in ipsis praecipitiorum oris quasi nutare videbantur; unde amnis per vallem profundam angustamque decurrere videbatur. Sub ramis in formas miras tortis et arborum cacuminibus laceris, quae passim in caelo stellato obscuris lineamentis depingebantur, omnia pari umbrarum caligine tegebantur.

A tergo flexus riparum eadem atra silvarum serie aspectum mox finiebat; ante oculos vero, neque ut videbatur longo intervallo, aqua usque ad caelum congeri videbatur, unde in cavernas praeceps ruebat, ex quibus soni illi graves erumpebant, qui vespertinum aerem impleverant. Locus vero ad solitudinem et latebras natura destinatus videbatur; sororesque, dum feras eius

pulchritudines, tamquam e fabula depromptas nec tamen horrore carentes, admirantur, securiores se ibi fore paulatim sibi persuadebant.

Sed communis ducum motus eas mox a contemplandis locis, quibus nox feram quandam venustatem adiecerat, revocavit, rursusque acerbum veri periculi sensum incussit.

Equi fruticibus raris, qui in saxorum rimis nascebantur, alligati erant; ibi in aqua stantes noctem transacturi relinquebantur. Explorator Heywardum ceterosque tristes viatores iussit in prora scaphae considere; ipse puppim occupavit, erectus atque immobilis, quasi multo firmiore navigio veheretur.

Indi vestigia caute relegentes ad locum unde profecti erant redierunt. Tum explorator conto ad saxum innixo, valido nisu scapham tenuem in ipsum rapidissimi fluminis medium propulit. Per complura momenta magna ac dubia fuit pugna inter leve illud navigium, quod velut bulla natabat, et impetum aquarum furentium.

Viatores, quibus ne manum quidem movere licuerat, vix etiam respirare audebant, ne fragile navigium fluminis violentiae exponerent; aquas micantes trepida sollicitudine spectabant. Vicies vortices circumvolventes se ad exitium abripere putabant; tum gubernatoris manus peritissima proram scaphae adversus impetum aquae convertebat, oculique eorum super confusam murmurantis fluminis molem transcurrebant, tanta celeritate aquae exiguum navigium praeterfluebant.

Longus denique validusque conatus, qui feminis desperatus videbatur, totum discrimen clausit. Eodem momento quo Alicia horrore oculos velabat, iam sibi persuasa se in gurgitem sub cataracta rapi, scapha subito iuxta planum saxum, aquae superficie aequatum, immota natare coepit.

«Ubi nunc sumus? Quid deinde faciendum est?» Heywardus rogavit, cum animadvertisset exploratorem conatibus suis finem imposuisse.

«Ad ipsos cataractae Glennianae pedes estis,» alter respondit, inter tantum aquarum fragorem iam sine periculo magna voce loquens. «Proximum est ut firme in saxum descendatis; ne scapha vertatur, vosque per asperam viam quam ascendimus rursus deorsum, celerius quam huc venistis, abripiamini. Ubi aqua paululum intumuit, difficillimum est torrentem adversum superare; nec quinque homines inter tantam trepidationem in tenui cortice betulaceo gummi conglutinato siccos servare facile est. Age, omnes in saxum transite; ego Mohicanos cum carne cervina adducam. Praestat hominem cute capitis spoliatum dormire quam inter ciborum abundantiam fame perire.»

Qui vehebantur laeti his iussis paruerunt. Simul ac ultimus pes saxum tetigit, scapha ex loco circumacta est; tum exploratoris procerum corpus per

momentum super aquas labens visum est, antequam in tenebris impenetrabilibus, quae alveum fluminis occupabant, evanuit.

A duce relicti, viatores per aliquot momenta, quid agerent nescientes, quasi destituti steterunt; ne per fragmenta quidem saxorum progredi audebant, ne falso gressu in unam ex multis profundis mugientibusque cavernis delaberentur, in quas aqua ex omni parte ruere videbatur.

Sed eorum anxietas non diu mansit. Nam explorator, Indorum sollertia adiutus, scapham in gurgitem reflexum citissime reduxit, quae mox iterum iuxta saxum humile fluitabat, priusquam illi eum tempus habuisse putarent ut ad socios rediret.

«Iam muniti sumus, praesidio instructi, commeatibus parati!» Heywardus laetus exclamavit. «Montcalmum sociosque eius tuto provocare possumus. Quid nunc, mi vigil custos? Num eos quos Iroquenses appellas in continenti aspicere potes?»

«Iroquenses eos voco, quoniam mihi omnis Indus qui aliena lingua loquitur hostis habetur, etiamsi regi servire se simulet! Si Webbius fidem et probitatem in Indo quaerit, Delavarorum gentes producat; istos autem avaros mendacesque Mohawcos et Oneidas, cum sex gentibus sceleratorum, eo mittat quo eos natura destinavit, ad exteros Gallos!»

«Tum amicum bellicosum pro socio inutili mutaremus. Audivi Delavaros securim bellicam deposuisse et mulierum nomine appellari patienter ferre.»

«Ita vero; pudeat Batavos et Iroquenses, qui suis diabolicis fraudibus eos ad tale foedus induxerunt! Ego Delavaros viginti annos novi; mendacem eum appellabo qui sanguinem imbellem in Delavari venis currere dixerit. Eos ex maritimis sedibus expulistis; nunc libenter creditis quid inimici de iis dicant, ut noctu placide in pulvinis dormiatis. Minime, minime: mihi omnis Indus aliena lingua loquens Iroquensis est, sive arx gentis eius in Canada sive in Novo Eboraco sita est.»

Heywardus, cum intellegeret exploratorem ita pertinaciter Delavaris sive Mohicanis favere — nam hae duae gentes eiusdem amplissimae stirpis rami erant — ut disputatio inutilis in longum produceretur, prudenter sermonem alio convertit.

«Foedus sit necne sit, satis certo scio duos comites tuos viros fortes atque cautos esse. Num igitur ullum hostium nostrorum indicium viderunt audiveruntve?»

«Indus prius sentiri quam oculis cerni potest,» explorator respondit, dum saxum ascendit et cervum neglegenter deponit. «Cum in silvis Mingonum vestigia exploro, aliis signis confido quam iis quae per oculos veniunt.»

«Num aures tibi indicant eos vestigia fugae nostrae persecutos esse?»

«Dolendum mihi sane esset, si id crederem; quamquam hic locus a viris fortibus in acri proelio defendi posset. Non tamen negaverim equos, cum praeter eos transirem, ita se contraxisse quasi lupos odorati essent; lupus autem fera est, quae prope Indorum insidias circumvagari solet, viscerum reliquias appetens e cervis quos illi trucidant.»

«Oblivisceris cervum ad pedes tuos iacentem! An non possunt propter equinum pullum mortuum huc venisse? Hem! Quis sonus iste est?»

«O misera Miriam!» hospes ille murmuravit, iam distinctius verba proferens. «Pullus tuus feris rapacibus praeda futurus fato destinatus erat!» Tum vocem subito sustulit et in perenni aquarum fragore clara voce cantavit:

Primogenitos Aegypti percussit,
Et hominum simul et pecudum;
O Aegypte, tibi mira ostendit,
Pharaoni pariter famulisque.

«Pulli mors domino animum gravat,» explorator dixit; «sed bonum omen est cum hominem videas mutorum animalium suorum rationem habere. Vir ille rem religiose intellegit, existimans quod futurum sit necessario futurum esse; atque tali solacio fretus haud multo post intelleget quam consentaneum rationi sit quadrupedem occidere, si hominum vita servetur. Fortasse vero ut dicis res habet,» perrexit, ad novissimum Heywardi dictum rediens; «eo magis properandum est ut carnes in frusta secemus et corpus flumine deferri sinamus; alioquin luporum grex per rupes ululabit, invidens singulis bolis quos devorabimus. Adde quod quamquam lingua Delavarorum Iroquensibus tam obscura est quam liber homini litterarum ignaro, versuti tamen nebulones facile intellegunt cur lupus ululare coeperit.»

Explorator inter haec dicenda instrumenta quaedam necessaria colligebat. Ubi sermonem finivit, silentio praeter viatorum coetum processit; Mohicani eum sequebantur, qui consilium eius quasi naturali quadam sollertia statim percepisse videbantur. Sic illi tres alter post alterum e conspectu evanuerunt, quasi ab atra facie rupis praeruptae absorpti, quae ad paucarum virgarum Anglicarum altitudinem surgebat, paucis tantum pedibus ab aquae margine distans.

CAPUT SEXTUM

Illi modi, qui olim per Sion dulciter fluebant;
Ex illis partem sollerti iudicio seligit;
Et «Deum adoremus,» gravi vultu pronuntiat.
ROBERTUS BURNS

Heywardus et duae feminae quae eum comitabantur arcanum illum motum non sine tacita sollicitudine spectabant. Quamquam enim vir albus adhuc nihil commiserat quod reprehendi posset, vestitus tamen rudis, sermo apertus et asper, odia vehementia, atque ipsorum sociorum taciturnorum habitus suspicionem commovebant animis qui paulo ante Indorum perfidia territi erant. Solus ille hospes peregrinus quae circa se gerebantur neglexit. In eminenti quadam rupis parte consedit, nihil se rerum praesentium conscium esse ostendens praeter crebra graviaque suspiria, quibus animum laborantem prodidit. Mox voces repressae exauditae sunt, tamquam viri in intimis terrae visceribus inter se clamarent; tum subito lumen ad eos qui foris stabant emicuit, atque secreta loci, quae tanti aestimabantur, patefecit.

In extrema speluncae parte, angusta et alta in saxo excisa, cuius longitudo ob prospectum et luminis fallaciam multo maior quam erat videbatur, explorator sedebat, ardentem taedam pineam manu tenens.

Lux ignis violenta in vultum eius robustum tempestatibusque induratum et in silvestrem vestitum directo incidebat, atque speciem quandam feram ac paene fabulosam ei tribuebat. Idem, si aequa diei luce conspectus esset, vir singulari vestitu, corpore velut ferro rigido apparuisset; faciei autem eius lineamentis modo sollertia celer ac vigilans, modo mira simplicitas vicissim imperare videbatur.

Paulo ante eum Uncas stabat, cuius totum corpus ob loci situm flammaeque propinquitatem clarissime illustrabatur. Viatores formam iuvenis Mohicani erectam, flexibilem, decoram, motibus naturalibus liberis atque solutis, solliciti intentoque animo contemplabantur.

Quamvis corpus tunica venatoria viridi fimbriata, haud dissimili illi qua vir albus utebatur, magis quam solebat tegeretur, nihil tamen latebat ex oculis nigris micantibus intrepidis, pariter terribilibus et placidis; nihil ex sublimibus superboque ductu expressis vultus lineamentis, nativo rubore sinceris; nihil ex fronte decenter retro inclinata, neque ex pulcherrimis nobilis capitis proportionibus, cuius vertex, uno tantum capillorum cirro

victori ad capitis cutem auferendam relicto, ceteroquin nudus erat[1]. Tum primum Duncano ceterisque dabatur insignia vultuum lineamenta utriusque Indici comitis diligenter intueri. Omnium animis aliquid dubitationis detrahebatur, cum iuvenis bellatoris vultus ferus quidem, sed superbus atque constans, eorum oculos in se converteret.

Persuasum sibi habebant eum hominem fortasse in quadam ignorantiae caligine versari, neque tamen tam egregiis naturae donis ad perfidiam sine causa exercendam voluntate sua abusurum.

Alicia simplex et candida liberum eius habitum ac superbam corporis dignitatem contemplabatur quasi opus quoddam insigne scalpro Graeco elaboratum, cui miraculo vita data esset; Heywardus autem, quamquam inter Indos moribus integris insignem corporis formam saepe viderat, apertissime specimen tantae virilis pulchritudinis admirabatur.

«Ego quidem,» Alicia susurravit, «tuto dormirem, si talis iuvenis tam intrepidus tamque generosus vigil mihi datus esset. Profecto, Duncane, caedes illae crudeles et tormenta horrenda, de quibus tam multa legimus atque audimus, coram talibus viris numquam fieri possunt!»

«Hoc sane rarum et splendidum exemplum est earum naturae dotium, quibus hoc singulare hominum genus excellere dicitur,» ille respondit. «Tibi, Alicia, assentior, talem frontem talesque oculos ad terrendos potius quam ad fallendos natos esse. Sed ne nosmet ipsos decipiamus: quae enim nos virtutes vocamus, secundum suae gentis mores ab eo tantum exspectare debemus. Quemadmodum inter Christianos clara magnarum virtutum exempla nimis raro inveniuntur, ita apud Indos singularia et solitaria sunt; utrique tamen, quod humano generi honori est, talem excellentiam proferre possunt. Speremus igitur Mohicanum hunc spem nostram non frustraturum, sed talem amicum fortem constantemque futurum qualem vultus eius promittit.»

«Nunc maior Heywardus sic loquitur ut eum decet,» Cora submissa voce dixit; «quis, cum hunc naturae alumnum aspicit, de colore cutis cogitat?»

Post haec verba, quibus ingenium puellae prodebatur, breve quoddam verecundum silentium secutum est; quod explorator, clara voce omnes intrare iubens, interrupit.

«Ignis hic iam nimis splendide lucet,» inquit, dum illi parebant, «et Mingonibus nos prodere potest. Unca, lodicem demitte, et illis nebulonibus atram eius partem ostende. Non talis haec cena est qualem maior militum

[1] Bellator Indus totum caput radit, uno tantum capillorum cirro in vertice relicto, quem victori praebet quo facilius cutem capitis auferat; hoc enim solum est documentum victoriae quod victor ostendere possit.

regiorum Americanorum iure exspectet; sed vidi validos eiusdem corporis manipulos laetos carne cervina cruda sine ullo condimento vesci. Hic saltem sal nobis abunde suppetit, et carnem celeriter ad prunas assare possumus. Ecce rami recentes sassafras, super quibus dominae considere queunt; non tam magnifici fortasse quam sellae vestrae ex illo ligno quod 'my-hog-guinea'[2] vocant, in quibus sedere soletis, sed longe suaviorem odorem emittunt quam corium cuiuslibet porci, sive e Guinea sive aliunde. Age, amice, noli propter equinum pullum maerere; innocens bestiola erat, neque multum laborum perpessa. Mors illius a multis tergoris doloribus et pedum fatigationibus bestiolam liberabit.»

Uncas quae iussa erant fecit; atque, ubi vox exploratoris siluit, cataractae fragor velut longinquum tonitrui murmur sonuit.

«Num in hac spelunca satis tuti sumus?» Heywardus quaesivit. «Nullumne periculum est ne improviso opprimamur? Unus homo armatus, si ostio insisteret, nos omnes in sua potestate haberet.»

Subito species quaedam larvae similis ex tenebris post exploratorem processit, atque titionem ardentem arripiens ad extremum latebrae recessum porrexit. Alicia tenuem clamorem edidit; Cora quoque surrexit, cum tam horrendum simulacrum in lucem venisset. Sed Heywardus uno verbo eas confirmavit, dicens hunc non alium esse quam socium Chingachgookum, qui alteram lodicem tollens duos exitus e spelunca patere ostendit.

Deinde titionem ferens profundam atque angustam rupium fissuram transgressus est, quae ad prioris transitus cursum angulum rectum efficiebat, sed, dissimilis illi, ad caelum patebat; tum alteram speluncam ingressus est, quae priori rebus omnibus praecipuis simillima erat.

«Vulpes vetulae quales ego et Chingachgookus sumus raro in cubili uno foramine praedito comprehenduntur,» explorator ridens inquit. «Calliditatem loci facile perspicitis. Haec rupes e lapide calcario nigro constat, quam omnes mollem esse sciunt; ubi virgultorum lignique pinei penuria est, pulvinum non incommodum praebet. Olim cataracta paucis infra nos virgis Anglicis deiecta erat, atque tum, credo, aquae lapsus haud minus aequalis ac pulcher erat quam quilibet in flumine Hudsono. At senectus pulchritudini magnum detrimentum affert, quod hae suaves virgines olim discere debebunt. Locus miserabiliter mutatus est! Saxa fissuris plena sunt, aliis locis aliis molliora; aqua profundas sibi cavitates excidit, donec circiter

[2] Nota editoris. In fonte Anglico explorator vocem mahogany («lignum mahoganeum») perperam my-hog-guinea pronuntiat, quasi diceret «meus porcus Guineensis»; hinc iocus qui sequitur de porco.

centum pedes retro recessit, hic frangendo, illic rodendo; nunc lapsus neque formam neque constantem ordinem servat.»

«In qua parte cataractarum nunc consistimus?» Heywardus rogavit.

«Prope eum locum sumus, ubi Providentia eas primum statuit, quem tamen, ut videtur, pertinaci rebellione reliquerunt. Petra utroque nostrum latere mollior reperta est; itaque medium flumen nudum siccumque reliquerunt, duabus his parvis cavis prius effossis, ubi nos abscondi possumus.»

«Ergo in insula sumus?»

«Ita vero! Ex utroque latere aquae praecipites ruunt, flumen autem supra et infra nos currit. Si dies esset, operae pretium foret summam hanc rupem ascendere atque intueri quam pervicaci cursu aqua vagetur. Nulla certa lege labitur: modo prosilit, modo praeceps devolvitur; illic quasi saltat, hic impetu se fundit; alibi candet ut nix, alibi viret ut herba. Hic in cava profunda praecipitatur, quae strepitu suo terram ipsam concutiunt; illic tam leniter murmurat et canit quam rivulus, dum in vetere lapide vortices et sulcos excavat, quasi lapis ipse argilla calcata nihilo durior sit.

«Totus fluminis cursus quasi perturbatus videtur. Primo placide fluit, quasi secundum naturae ordinem descendere velit; mox obliquatur atque ripas petit; sunt etiam loca ubi respicere videatur, quasi silvas relinquere nolens ut mari salso misceatur. Etenim, domina, tela ista subtilis quam ad collum geris, velut araneae opus, crassa est atque reti piscatorio similis, si conferatur cum figuris tenuissimis quas aqua quibusdam locis effingit. Ibi flumen, velut ab omni regula solutum, omnis generis figuras formare conatur.

«Sed quid tandem haec omnia significant? Postquam aqua aliquamdiu, velut homo pervicax, suo arbitrio uti permissa est, ea ipsa manu quae eam creavit rursus colligitur; atque paucis perticis Anglicis infra hunc locum totum flumen uno tranquillo cursu ad mare pergere videbis, sicut a prima terrae origine praestitutum est.»

Auditores ex hac rudi cataractarum Glennianarum descriptione fiduciam aliquam de securitate latebrae ceperunt; de feris autem aquarum pulchritudinibus longe aliter quam explorator iudicabant.

Non tamen erat id tempus quo mentem ad naturae amoenitates converterent. Neque explorator, dum haec dissereret, culinaria opera intermiserat, nisi cum furca fracta partem aliquam praecipue importunam aquarum rebellium demonstrabat. Quare mox omnium cura a tanto spectaculo ad cenam, rem quidem necessariam sed minus sublimem, conversa est.

Cena, paucis cibis lautioribus, quos Heywardus cum equos relinquerent prudenter secum attulerat, haud parum aucta, lassos viatores magnopere recreavit.

Uncas feminis ministrabat, parva quaeque officia pro viribus praestabat, tanta cum dignitate et sollerti gratia, ut Heywardum oblectaret, qui optime sciebat hoc ab Indorum institutis plane abhorrere. Apud eos enim bellatores ad humilia ministeria se demittere dedignantur, praesertim si feminarum causa fiat. Sed quoniam hospitii iura sancta habebantur, nemo de hac dignitatis virilis deminutione aperte quicquam dixit.

Si quis ibi satis otii habuisset ut singula accurate observaret, credere potuisset iuvenis principis ministeria non eodem erga utramque studio praestari. Nam cum Aliciae aquam dulcem in cucurbita et carnem cervinam in patina e nodoso ligno arboris pepperidge dictae eleganter caelata satis comiter porrigeret, eadem Corae offerens oculos nigros in eius vultu vivido atque eloquenti diu defixos tenebat; atque tantus in illis lenitatis splendor apparebat, ut soliti superbiae fulgores prorsus evanescerent. Semel aut iterum necesse fuit eum loqui, ut earum quibus ministrabat animos converteret.

His in rebus lingua Anglica utebatur, imperfecta quidem et interrupta, sed plane intelligibili; vox autem profunda atque gutture edita[3] verba ita mollia et musica reddebat, ut utraque virgo admirans ac stupens caput attolleret. Dum haec urbana officia praestantur, pauca inter eos dicta commutata sunt, quibus quaedam mutuae familiaritatis species orta est.

Interea Chingachgookus gravitatem immotam servabat. Propius ad lumen consederat, ubi hospites, crebro eum solliciti intuentes, facilius poterant nativum vultus habitum a terroribus quos pictura bellica artificiose excitabat distinguere. Patrem filio valde similem esse viderunt, nisi quod aetas atque labores notas suas impresserant.

Ferocia quae vultum eius notaverat tum quasi sopita iacebat; pro ea quies quaedam vacua et immota apparebat, quae bellatorem Indum distinguit, cum ingenii vires ad maiora vitae munera non evocantur. Nihilominus interdum fulgores per fuscam faciem volitantes palam faciebant quam facile, si animi motus excitarentur, horrendus ille picturae habitus, quo hostibus terrorem incuteret, vim suam omnem reciperet.

Contra exploratoris oculi mobiles atque celeres vix umquam quiescebant. Cibo potuque ita fruebatur ut nullus periculi sensus appetitum minueret, sed numquam vigilantiam deponebat. Vicies cucurbitam aut carnem ad labra admotam suspensam tenuit, capite alio converso, quasi longinquos quosdam

[3] Significatio vocabulorum Indorum accentu ac sonorum modulatione plurimum regitur.

suspectos sonos aucuparetur. Qui motus hospitum animos a novis rebus quas ibi spectabant semper avocabat, memoriamque redintegrabat periculorum quibus eo confugere coacti erant. Sed cum talibus intermissionibus nulla deinde admonitio sequeretur, anxietas brevis quam movebant cito solvebatur et ad tempus oblivioni dabatur.

«Age, amice,» explorator inquit, dolium parvum e foliis quibus tegebatur extrahens, sub finem cenae, atque ad peregrinum iuxta se sedentem et arte eius coquendi egregie utentem conversus, «paulum huius cervisiae abietinae gusta; pulli memoriam eluet et animum tibi vegetiorem reddet. Bibam in amicitiam nostram meliorem; sperandum est paulum equinae carnis nullas inter nos simultates relicturum. Quo nomine appellaris?»

«Gamut; David Gamut,» magister cantus respondit, ore velut inscius deterso, ut maerorem haustu ingenti potionis silvestris, saporis validi et valida aqua vitae non parce admixta conditae, dilueret.

«Nomen sane honestum,» explorator respondit, spiritum post haustum tantum recipiens ut ex diuturnitate bibendi manifestum esset quantopere sua in potione conficienda peritia delectaretur; «a probis certe maioribus traditum. Nominum studiosus sum; sed Christianorum mos hic multo inferior est moribus silvestrium. Timidissimus omnium quos novi Lyon vocabatur, nomen quod leonem sonat; uxor eius Patientia citius te conviciis obtunderet quam cervus agitatus unius perticae Anglicae spatium conficeret. Indis autem nomen res conscientiae est: qualem se nominat, talem plerumque se praebet. Non quia Chingachgookus, quod magnum serpentem significat, serpens revera sit, sive magnus sive parvus, sed quia ambages et flexus humanae naturae novit, tacet, atque hostes tum percutit cum minime exspectant. Quo tu munere fungeris?»

«Ego psalmorum canendorum indignus praeceptor sum.»

«Quid ais?»

«Iuvenes e delectu Connecticutensi cantum doceo.»

«Meliori sane negotio vacare posses. Isti catuli iuvenes per silvas iam nimis multa rident atque cantant, cum ne maiorem quidem sonitum edere debeant quam vulpes in latibulo. Num sclopeto cuius tubus intus laevis est uti scis, aut sclopetum striatum tractare?»

«Deo laus sit! Numquam mihi necesse fuit instrumentis caedi hominum destinatis manum admovere!»

«Forsitan pyxidis magneticae usum nosti, et fluminum cursum montiumque situm in charta depingis, ut qui post te veniant loca suis nominibus invenire possint?»

«Ne tale quidem officium exerceo.»

«Crura certe habes quibus etiam longum iter breve fieri posse videatur! Nonne interdum ad ducem nuntios perferre soles?»

«Numquam; nullum munus praeter excelsam meam vocationem suscipio, qua sacros cantus doceo.»

«Mira profecto professio est,» explorator secum subridens murmuravit, «vitam sic traducere ut avis illa quam catbird appellant, quae alienos cantus imitatur, omnia sonorum discrimina, quae ex alienis faucibus forte prodeant, reddas. Bene, amice, donum tuum esse puto; nec minus tibi concedendum est quam facultas sclopeto feriendi aut aliud studium utilius. Age, audiamus quid hoc genere possis. Sic amici vespere sibi valedicere solent; nam hora iam est ut hae feminae vires colligant ad longum arduumque iter prima luce suscipiendum, antequam Maquae expergiscantur.»

«Laeto plane animo consentio,» David respondit, conspicilla ferreis circulis munita denuo aptans, atque dilectum libellum proferens, quem statim Aliciae porrexit. «Quid aptius aut solacii plenius esse potest quam post diem tantis periculis plenum vespertinas laudes Deo persolvere?»

Alicia subrisit; sed in Heywardum oculos coniciens erubuit atque haesitavit.

«Morem animo tuo gere,» ille submurmuravit; «nonne admonitio digni viri, qui idem nomen ac Psalmista gerit, in tali rerum discrimine aliquid ponderis habere debet?»

Eius consilio confirmata Alicia fecit quod et pietas eius et avida suavium sonorum cupiditas iam diu suadebant. Liber ad hymnum apertus est qui fortunae eorum non male conveniebat; poeta autem, iam non cupiditate Davidem regem Israeliticum divino spiritu afflatum superandi incitatus, vires quasdam modestiores sed haud contemnendas ostenderat.

Cora se sororem adiuturam significavit; sacer igitur cantus exortus est, postquam David, suo ordine consueto, fistulam ad sonum indicandum adhibuit modumque constituit.

Modus gravis erat et tardus. Interdum plenae dulcium puellarum voces, dum sacro quodam ardore libello incumbebant, ad summam amplitudinem attollebantur; rursus ita demittebantur, ut fremitus aquarum cantum earum quasi cavo quodam sono comitaretur. David, bono a natura cantus iudicio et acuta aure praeditus, sonos pro angustiis speluncae regebat ac temperabat; omnes eius rimae atque recessus flexibilium vocum sonitu resonabant.

Indi oculos in rupes defixerant atque tanta attentione auscultabant ut ipsi in saxa mutati viderentur. Explorator vero mentum manu sustinens frigidae neglegentiae speciem praebebat; paulatim tamen vultus rigidus remitti coepit, donec versibus deinceps succedentibus ferrea eius natura mollita est,

animusque ad pueritiae memoriam rediit, cum in sedibus coloniae similes, quamquam longe minus suaves, Deum laudantium voces audire solitus esset.

Oculi illi huc illuc pervagantes umescere coeperunt; antequam hymnus finiretur, lacrimae magnae et fervidae e fontibus diu aridis profluebant, aliae post alias per malas descendentes, quae saepius procellas caeli quam ullum animi infirmitatis testimonium senserant.

Cum cantores unum ex illis concentibus submisse sonantibus ac paulatim languescentibus paulisper producerent, quos auris avidissime haurit, quasi praesenti sono iam mox caritura, subito clamor foris erupit, qui neque humano neque terreno sono similis videbatur. Is non solum speluncae penetralia sed intima omnium audientium corda penetravit. Tanta deinde quies secuta est, quasi aquae ipsae, tam horrendo tamque insolito clamore interpellatae, in ipso cursus impetu constitissent.

«Quidnam hoc est?» Alicia, post aliquot momenta horrendae exspectationis, susurravit.

«Quidnam est?» Heywardus magna voce repetivit.

Neque explorator neque Indi respondebant. Intenti auscultabant, quasi sonum iteratum exspectarent, atque ipso habitu suum quoque stuporem prodebant. Tandem inter se studiose Delavarorum lingua colloqui coeperunt; tum Uncas per interiorem et occultissimam aperturam transiens caute spelunca egressus est. Postquam discessit, explorator primus Anglice locutus est.

«Quid fuerit aut non fuerit nemo nostrum scit, quamquam duo ex nobis plus triginta annos per silvas erraverunt. Credebam me omnem clamorem quem aut Indus aut bestia edere posset iam audivisse; sed hoc demonstravit me nihil esse nisi vanum hominem de me ipso nimium sentientem.»

«Nonne igitur clamor erat quo bellatores hostes terrere student?» Cora quaesivit, dum velum circa corpus placide componeret, multo constantiore animo quam soror perturbata.

«Minime, minime! Sonus hic malus atque horrendus fuit, et quiddam inhumani sonitus habebat; sed ubi semel belli ululatum audiveris, numquam cum alio sono confundere poteris. Age, Unca!» Tum ad iuvenem ducem regressum lingua Delavarorum conversus: «Quid vidisti? Num lumen nostrum per lodices transparet?»

Responsum breve et, ut videbatur, certum fuit, eadem lingua datum.

«Nihil foris videri potest,» explorator caput aegre movens perrexit, «et latebrae nostrae tenebris etiamnum teguntur! In alteram speluncam transite, quibus requies opus est, et somnum capite. Multo ante solis ortum in pedes

consurgere debemus, atque occasionem arripere ut ad Edwardum perveniamus, dum Mingones matutino somno indulgent.»

Cora obtemperandi exemplum dedit, ea constantia qua timidior Alicia parendi necessitatem discebat. Priusquam tamen recederet, Duncanum clam rogavit ut eas sequeretur.

Uncas lodicem sublevavit ut transirent; sorores autem, cum ad eum se convertissent ut pro officio gratias agerent, exploratorem rursus ante paene exstinctas prunas sedentem conspicatae sunt, vultu manibus innixo, unde apparuit quantopere animo versaret incomprehensam illam interpellationem, qua vespertinae preces abrupte solutae erant.

Heywardus lignum ardens secum tulit, quod tenuem lucem per angustias novi receptaculi fundebat. Ubi id loco idoneo posuit, ad feminas accessit; hae tum primum postquam tuta munimenta castelli Edwardi reliquerant cum eo solae erant.

«Noli nos relinquere, Duncane,» Alicia inquit. «Dormire in tali loco non possumus, cum tantus ille clamor horrendus adhuc auribus nostris insonet!»

«Prius inspiciamus quam firma sit arx vestra,» ille respondit; «deinde de requie loquemur.»

Ad remotum speluncae finem processit, ubi exitus, sicut ceteri, lodicibus occultabatur. Quibus spissis amotis, recentem e cataracta auram hausit eaque recreatus est.

Alter fluminis ramus per profundam angustamque rupium faucem in molli saxo vi aquarum excavatam, sub ipsis eius pedibus fluebat. Ea, ut putabat, satis munitum vallum adversus omne ab illa parte periculum praebebat; paucis supra eos perticis Anglicis aqua effusa ruebat, fulgens et vehementer perturbata per saxa volvebatur.

«Natura ab hac parte inexpugnabile munimentum posuit,» inquit, praeruptam rupem ad aquas atras recta deorsum vergentem demonstrans, antequam lodicem remitteret. «Cum autem sciatis viros probos et fideles a fronte vigilare, nullam video causam cur hospitis nostri honesti consilium spernendum sit. Certus sum Coram mecum fassuram somnum vobis ambabus necessarium esse.»

«Cora rectam sententiam tuam probare potest, neque tamen sequi,» soror natu maior ita respondit, quae iuxta Aliciam in cubili sassafras consederat. «Etiamsi ille sonus arcani plenus nos non percussisset, aliae causae somnum arcerent. Ipse, Heywarde, te interroga: num filiae sollicitudinis patris oblivisci possunt, cum ille nesciat ubi et quomodo filiae, in tali solitudine et inter tot pericula, noctem agant?»

«Miles est, atque casus silvarum recte aestimare novit.»

«Pater est, neque naturam suam abnegare potest.»

«Quam benignus semper erga omnes ineptias meas fuit, quam mitis et indulgens omnibus votis!» Alicia inter lacrimas dixit. «Nimis nostris desideriis indulsimus, soror, cum tam vehementer peteremus ut eum tanto cum periculo inviseremus!»

«Fortasse temere egi, cum eum inter tantas curas urgerem ut veniam daret; sed ostendere volebam, quantumvis alii in angustiis eum desererent, filias tamen fideliter permansuras.»

«Cum ad Edwardum vos pervenisse audivisset,» Heywardus benigne dixit, «ingens in pectore eius inter timorem et amorem pugna exorta est; at amor, quem diuturna separatio, si fieri potest, auxerat, cito vicit. 'Animus est generosae meae Corae qui eas ducit, Duncane,' inquit, 'neque eum impediam. Utinam is cui regii nostri domini honor tuendus commissus est dimidiam tantum constantiae eius partem praeberet!'»

«Num vero nihil de me, Heywarde, dixit?» Alicia, amoris sui aemulatione commota, rogavit. «Num suam parvam Elsie prorsus oblitus est?»

«Id fieri non posset, cum eam tam bene nosset,» iuvenis respondit. «Mille nominibus amantissimis te vocavit, quibus ego uti ausus non sim, quamquam ea tibi iure competere libenter testificer. Semel vero dixit...»

Duncanus loqui subito destitit. Nam dum oculos in oculos Aliciae, quae patris verba filiali amore ardens audire cupiebat atque ad eum se converterat, defixos tenebat, idem gravis horrendusque clamor ac prius aerem complevit, ita ut mutum eum redderet. Diu deinde spiritu retento omnes tacuerunt, dum alter alterum anxii intuentur, eundem sonum rursus exspectantes.

Denique lodix lente sublata est, et explorator in aditu apparuit, cuius vultus constantia arcana rei natura iam manifeste labefactabatur: nescio quod enim periculum imminere videbatur, ad quod arcendum omnis eius sollertia longusque rerum usus fortasse nihil valerent.

CAPUT SEPTIMUM

Non dormiunt;
In illis rupibus horridam catervam
Considere conspicio.
THOMAS GRAY

«Si iam diutius lateremus,» inquit explorator, «monitum, quod ad salutem nostram datum est, neglegere videremur, quando tales voces per silvas exoriuntur. Hae delicatae feminae in abdito manere possunt; ego autem cum Mohicanis in rupe excubabo, ubi, ut spero, maior legionis sexagesimae nobiscum excubare volet.»

«Adeone igitur praesens est periculum?» Cora quaesivit.

«Quantum periculi nobis impendeat, is unus novit qui insolitos sonos edit eosque ad hominum monitionem emittit. Me sceleste agere, immo ipsius voluntati repugnare putarem, si talibus monitis undique sonantibus in specu me reconderem. Etiam ille animo infirmus, qui dies suos canendo consumit, hoc clamore excitatus est, et, ut ipse ait, 'paratus ad proelium progredi.' Quod si proelium tantum esset, res omnibus nobis cognita facileque tractabilis foret; sed audivi, ubi eiulatus eiusmodi inter caelum terramque vagantur, alius generis bellum portendi.»

«Si nihil aliud nobis timendum est,» puella tranquilla perrexit, «quam quod e causis naturae vim excedentibus oritur, parum habemus cur pertimescamus. Nonne fieri potest ut hostes novam aliquam sollertemque rationem excogitaverint qua animos nostros terrore frangant, quo facilius nos vincant?»

«Domina,» explorator graviter respondit, «triginta annos omnes silvarum voces auribus observavi, quemadmodum solet is cui vita morsque saepe ex aurium acumine pendent. Neque pantherae gemitus, neque avis felinae sibilus, neque ullum nefandorum Mingonum commentum me fallere potest. Audivi silvam quasi mortales in aerumna gemere; saepe ventos inter arborum ramulos, quarum cortex in orbem abscisus est, quasi canentes auscultavi; audivi etiam fulmina per aera crepitare tamquam virgulta ardentia, scintillas et flammas bifidas iacientia. Numquam tamen quidquam amplius in his animadverti quam voluptatem eius qui rebus a se conditis velut ludere solet. Hunc vero clamorem, quem modo audivimus, neque Mohicani neque ego, homo albus sine ulla sanguinis mixtura, explicare possumus. Itaque signum in commodum nostrum datum esse credimus.»

«Mirum sane!» exclamavit Heywardus, pistolia ex loco quo in speluncam ingressus ea deposuerat repetens. «Sive pacis indicium est sive belli signum, causam explorare oportet. Duc viam, amice; ego te sequar.»

E claustro ubi latebant egressi omnes statim animo recreati sunt, quippe qui aerem speluncae inclusum refrigeranti et salubri aura mutavissent, quae circa vortices praecipitiaque cataractae spirabat. Gravis vespertinus ventus per fluminis superficiem ferebatur, atque fragorem aquarum in ipsarum cavernarum recessus quasi compellere videbatur; unde gravis ille fragor, velut tonitrus ultra longinquos colles murmurans, assidue resonabat.

Luna iam orta erat, eiusque lumen passim in aquis superioribus micabat; extremitas tamen rupis in qua stabant adhuc densis tenebris tegebatur. Praeter aquarum fragorem et aurae subinde leniter susurrantis murmur, omnia ita silebant, ut nox solitudoque vix maiorem quietem efficere possent.

Frustra singuli oculos ad ripas adversas intendebant, quaerentes ullum vitae vestigium quo interruptio illa explicari posset. Fallax lumen intentos eorum oculos frustrabatur, neque aliud aspiciebant nisi nudas rupes arboresque rectas et immobiles.

«Nihil hic cernitur nisi pulchrae noctis caligo atque silentium,» Duncanus susurravit. «Quantum hoc spectaculum et hanc spirantem solitudinem alio tempore aestimaremus, Cora! Fingite vos tutas esse: tum fortasse id ipsum quod nunc timorem auget ad voluptatem convertetur—»

«Audite!» Alicia interpellavit.

Monitu non opus erat; iam enim idem sonus rursus ex alveo fluminis quasi ortus erat, atque, e faucibus angustis scopulorum erumpens, per silvas longinquis paulatimque deficientibus sonis undatim diffundebatur.

«Potestne quis vestrum huic clamori nomen imponere?» explorator quaesivit, ubi ultima vocis imago in silvis exstincta est. «Si quis potest, eloquatur; ego quidem terrenum eum non iudico.»

«Adest igitur qui vos errore liberet,» Duncanus dixit. «Ego hanc vocem probe novi: saepe in acie et in talibus rebus quales militibus evenire solent audivi. Horrendus est equi eiulatus, cum cruciatur; quem saepius dolor elicit, interdum etiam metus. Equus meus aut bestiis silvestribus praeda factus est aut periculum intuetur quod effugere nequit. In spelunca quidem vox me fallere potuit; sub caelo aperto me errare non posse scio.»

Explorator et comites explicationem tam simplicem attente audiebant, velut homines qui novas opiniones libenter excipiunt veteresque, diu iam molestas, animo deponunt. Duo indigenae, ubi veritas animos eorum primum attigit, solitum illud significans «hugh!» ediderunt; vir autem albus, aliquantulum secum meditatus, responsum suscepit.

«Verbis tuis refragari non possum,» inquit, «nam quamquam ubi equi abundant natus sum, parum tamen illorum moribus peritus sum. Lupi procul dubio supra eos in ripa circumstant, et pavida animalia hominum auxilium ea voce qua possunt implorant. Unca»—haec Delavarico sermone dixit —«Unca, in scapham descende et titionem inter luporum turbam quassa; ne metus efficiat quod lupi dentibus efficere nequeunt, atque equis nos cras privet, cum celerrime proficisci necesse erit.»

Iam iuvenis indigena ad aquam descenderat ut iussum faceret, cum e margine fluminis ululatus longus exortus est, qui cito in silvarum penetralia delatus est, quasi bestiae sponte sua repentino timore victae praedam relinquerent. Uncas innata celeritate retrocessit; tum tres silvarum periti rursus submissis vocibus serio inter se deliberaverunt.

«Fuimus velut venatores qui caeli regiones iam discernere nequeunt et quibus sol complures dies latuit,» explorator a sociis conversus dixit. «Nunc rursus signa itineris intellegere incipimus et itinera sentibus purgantur. Sub umbra sedete quam luna ab illa fago iacit: densior est quam pinorum umbra; deinde exspectemus quidquid Dominus posthac mittere voluerit. Omnem sermonem susurris agite; melius tamen, et fortasse ad extremum prudentius, erit si quisque paulisper cum cogitationibus suis tantum colloquatur.»

Habitus exploratoris insignem quandam gravitatem prae se ferebat, neque tamen iam quicquam indigni virili animo terroris ostendebat. Perspicuum erat subitum illum timorem ex eius animo recessisse, postquam res obscura, quam propria experientia explicare non potuerat, tandem intellecta est; quamquam omnia praesentis condicionis pericula nunc agnoscebat, ad ea summa animi vi constantiaque silvestri obviam ire paratus erat.

Eadem sententia etiam indigenis insita videbatur, qui se ita collocaverunt ut utramque ripam late perspicerent, ipsi tamen a conspectu aliorum penitus occultarentur. Tali in re prudentia communis iubebat Heywardum comitesque eius illorum cautelam imitari, quae ex tanta rerum cognitione proficiscebatur.

Iuvenis e spelunca stratum e ramis sassafras confectum protulit et in fissura inter duas cavernas posuit; ibi sorores consederunt, saxis ab omni telorum ictu munitae, sollicitae tamen animis eo solacio levatae quod nullum periculum sine praevio signo advenire posset.

Ipse Heywardus prope eas locum accepit, tam propinquus ut cum sociis sine periculosa vocis contentione colloqui posset; David autem silvarum incolas imitatus inter saxi rimas corpus ita recepit ut longissima et inconcinna membra oculis iam non offenderent.

Sic horae plurimae sine nova perturbatione transierunt. Luna ad verticem caeli pervenerat et lumen placidum directe in speciem venustam sororum inter se amplexarum quiete dormientium effudit. Duncanus amplum Corae amiculum ante aspectum sibi tam carum expandit, deinde caput ipse in saxo tamquam pulvino deposuit.

David tales edere sonos coepit, ut, si vigilasset, aures eius delicatae vehementer offensae essent; denique praeter exploratorem et Mohicanos cuncti invincibili somno conscientiam rerum amiserunt. Custodes tamen illi nec vigiliam laxabant nec somno cedebant. Immobiles sicut rupes, quarum membra ipsi viderentur, iacebant, oculis assidue silvarum marginem atrum, qui adversas angustae aquae ripas terminabat, peragrantibus.

Nullum sonum edebant; ne subtilissima quidem inspectio detegere potuisset eos respirare. Tam acrem vigilantiam diuturnus rerum usus docuerat, quam nulla hostium astutia eludere posset. Nihil tamen memorabile accidit, donec luna occidit et pallida lucis linea supra arborum cacumina, ubi flumen non procul infra flexum faciebat, adventum diei nuntiavit.

Tum demum explorator moveri visus est. Per saxum repens ad Duncanum pervenit eumque e gravi somno excussit.

«Nunc proficiscendum est,» submissa voce inquit. «Puellas excita et ad scapham conscendendam parati estote, ubi eam ad appulsum adduxero.»

«Quietane nox vobis fuit?» Heywardus rogavit. «Ego certe somno vigilantiam meam victam esse confiteor.»

«Omnia etiam nunc tam quieta sunt quam media nocte. Tace, sed propera.»

Iam Duncanus plane experrectus amiculum a feminis dormientibus statim sublevavit. Cora manu sublata quasi eum arcere conata est; Alicia autem voce dulci ac molli susurravit: «Non, non, pater carissime; non relictae sumus: Duncanus nobiscum erat.»

«Ita vero, dulcis innocentia,» iuvenis laetus susurravit, «Duncanus hic adest, neque, dum vita durabit aut periculum instabit, te umquam deseret. Cora, Alicia, expergiscimini! Tempus proficiscendi advenit!»

Responsum ei contra exspectationem datum est: minor soror magnum clamorem edidit, altera ante eum erecta, attonita horrore, stetit. Vix enim verba Heywardi labiis excesserant, cum tanta ululatuum tempestas undique exorta est ut sanguis, qui modo per iuvenilia eius membra alacriter currebat, quasi retro ad ipsum cordis fontem repelleretur.

Per spatium fere unius minuti visum est inferorum daemonas aerem circa eos occupavisse et feritatem suam vocibus immanibus exhalare. Nullus locus

certo assignari poterat unde clamor manaret, quamquam silvas et, ut auditoribus perterritis videbatur, cataractae cavernas, rupes, fluminis alveum, atque ipsum supernum aera implebat. David inter strepitum illum infernalem procera membra erexit, utrique auri manum admovens, atque exclamavit:

«Unde haec discordia? Num inferorum claustra reserata sunt, ut homines tales voces emittant?»

Cum ita imprudenter in conspectum hostium venisset, ex adversis ripis fulgura clara et crebri duodecim sclopetorum fragores secuti sunt, cantoremque infelicem sensu omni privatum super rupe reliquerunt ubi tam diu dormiverat. Mohicani hostium ululatui minaci audacter responderunt, illis vero, ubi Gamutum cecidisse viderunt, ferum triumphi clamorem edentibus.

Tum crebra et propinqua telorum fulgura hinc inde micabant; sed utraque pars adeo exercitata erat ut ne membrum quidem unum adversis ictibus obiceret. Duncanus anxie remorum impulsus exspectabat, quippe qui nullam iam nisi in fuga salutem esse crederet. Flumen solita celeritate praeterlabebatur; nusquam tamen scapha in aquis obscuris apparebat.

Iam exploratorem eos crudeliter deseruisse animo fingebat, cum e rupe sub pedibus subito flamma erupit, et ferus ululatus cum acerrimi doloris clamore commixtus indicavit telum mortiferum e sclopeto exploratoris emissum victimam invenisse. Hac levi repulsa deterriti oppugnatores statim se receperunt; paulatim locus eadem qua ante tumultum quiete complebatur.

Duncanus occasione arrepta ad Gamutum sensibus orbatum prosiluit eumque in angustam fissuram, qua sorores tuebantur, portavit. Paulo post tota manus in hoc loco aliquanto tutiore congregata est.

«Cutem capitis miser adhuc retinet,» explorator tranquille dixit, manu per Davidis caput ducta; «sed hic nobis documento est hominem lingua nimis longa nasci posse! Mera fuit insania sex pedes carnis et sanguinis in nuda rupe ferocibus istis hominibus ostentare. Miror tantum eum vivum effugisse.»

«Nonne mortuus est?» Cora voce rauca quaesivit, qua apparebat quam vehementer horror naturalis cum simulata constantia certaret. «Possumusne quidquam misero subvenire?»

«Minime, minime; adhuc vita in corde manet, et postquam paululum dormierit ad se redibit atque prudentior fiet, donec vera eius hora advenerit,» explorator respondit, oblique rursus corpus sensibus orbatum intuens, dum pulveris mensuram admirabili cura explebat. «Infer eum, Unca, et super ramis sassafras depone. Quo diutius dormierit, eo melius ipsi erit; non enim

puto tantum corpus intra haec saxa satis tutum refugium inventurum; neque cantus apud Iroquenses quidquam profuturus est.»

«Putasne igitur impetum iteratum iri?» Heywardus interrogavit.

«Egone lupum esurientem uno tantum morsu famem expleturum putem? Hominem amiserunt; mos autem eorum est, cum damnum acceperint nec insidiae successerint, paulisper recedere. Mox tamen novis artibus redibunt ut nos circumveniant et nostrorum capitum pelles obtineant. Praecipua spes nobis est,» addidit, vultu aspero sublato, per quem sollicitudinis umbra, instar nubis obscurantis, transiit, «ut hanc rupem teneamus donec Munro copias auxiliarias ad nos miserit. Deus faxit ut cito veniant et ducem habeant qui Indorum mores probe noverit!»

«Audis, Cora, quid nobis probabiliter immineat,» Duncanus dixit. «Et nosti quanta sperare liceat a patris tui cura et scientia. Ingredere igitur cum Alicia in hanc cavernam; ibi saltem ab hostium sclopetis homicidis tutae eritis, simulque misero socio operam feminis humanis dignam praestare poteritis.»

Sorores eum in exteriorem speluncam secutae sunt, ubi David suspiriis primos redeuntis sensus indicabat. Tum Duncanus, vulneratum virum curae earum commendans, statim egredi paravit.

«Duncane!» Cora voce tremente exclamavit, cum ille ad ostium cavernae pervenisset, atque iuvenis gradum continuo repressit. Conversus puellam conspexit, cuius genarum color vividus in funereum pallorem mutatus erat, labra affectu quatiebantur, oculique eum tali sollicitudine sequebantur ut statim ad eam rediret.

«Memento, Duncane, quam necessaria saluti nostrae tua sit incolumitas; memento te sacrum patris depositum custodire et quam multa a prudentia tua et diligentia pendeant; denique,» addidit, dum sanguis animi arcana prodens per vultum usque ad tempora ruborem diffundebat, «quam merito carus sis omnibus qui Munronis nomen gerunt.»

«Si quidquam humilem hunc meum vitae amorem augere posset,» respondit Heywardus, oculis inscius ad iuvenilem tacitae Aliciae speciem conversis, «talis profecto benevolentiae declaratio posset. Sed ut maior legionis sexagesimae, sicut hospes noster probus dicet, partem certaminis meam sustinere debeo. Facile autem erit negotium nostrum: sanguinarios istos canes per paucas tantum horas arcere oportet.»

Nec responsum exspectavit, sed vix se a sororibus avellens ad exploratorem eiusque socios rediit, qui adhuc in angusta fissura inter ambas speluncas tuti iacebant.

«Dico tibi, Unca,» explorator, Duncano ad eos accedente, inquit, «nimium pulveris consumis, et sclopeti repercussio telum a scopo avertit. Modica pulveris mensura, glans levis et fistula longa fere semper Mingoni mortis clamorem eliciunt; hoc certe ego in talibus rebus expertus sum. Age, amici, ad latebras revertamur: nemo novit quando aut unde Maqua ictum inferre conetur.»

Indigenae silentio ad stationes sibi designatas regressi sunt, ad rimas scilicet rupium unde aditus ad ima cataractae prospicere poterant. In media insula nonnullae pinus breves et exiguae radices egerant, ut densum quoddam dumetum efficerent; in eas explorator cervi instar se coniecit, Duncanus agilis eum secutus. Ibi inter frutices et saxi fragmenta, quae passim iacebant, quantum rerum condicio sinebat sese occultaverunt.

Supra eos nudus atque rotundus scopulus imminebat; utrimque aquae, quasi ludentes, praeterlabebantur et in abyssos infra ruebant, sicut supra descriptum est. Cum iam illuxisset, adversae ripae non amplius incertis lineamentis cernebantur; intueri nunc silvas poterant et res sub atra pinorum fruticumque umbra distinguere.

Diuturna et anxia vigilia secuta est, nullis tamen indiciis novi impetus apparentibus. Duncanus sperare coepit telorum suorum ictus graviora quam putabant damna hostibus intulisse eosque penitus repulisse. Cum hanc opinionem socio communicare ausus esset, explorator caput incredulus movit atque respondit:

«Nescis Maquarum naturam, si credis eos tam facile sine capitis pelle retrocedere. Si unus ex istis daemonibus hodie mane ululavit, quadraginta aderant! Numerum nostrum viresque nimis bene norunt ut tam cito venationem deserant. Sst! aspice aquam superiorem, eo ipso loco ubi supra saxa effluit. Non sum homo mortalis nisi temerarii isti diaboli ad ipsum praecipitium adnataverunt et, ut mala fortuna voluit, caput insulae attigerunt! Sst, homo, tege te, alioqui prius quam cultrum verteris, capillis spoliaberis!»

Heywardus caput e latebris sustulit atque conspexit rem quam merito audaciae sollertiaeque prodigium iudicavit. Flumen mollis rupis oram paulatim adeo exederat ut primus aquarum lapsus minus praeceps ac rectus esset quam in cataractis fieri solet.

Sola undula, qua flumen in insulae caput impingebat, duce, pars hostium inexplebilium se rapido alveo committere ausa erat atque ad hunc locum natando contenderat, sciens, si consilium successisset, facilem inde aditum ad destinatas victimas fore. Vix explorator loqui desierat, cum quattuor hominum capita supra paucos truncos flumine delatos emerserunt, qui in

nudis rupibus haeserant et fortasse ipsos docuerant tam periculosum consilium perfici posse.

Proximo momento quintus homo paulum a recta ad insulam via aberrans super viridem praecipitii oram labi visus est.

Ferus summa vi nitebatur ut tutum locum attingeret; currente aqua adiutus iam bracchium porrigebat quo sociorum manum prenderet, cum subito iterum in vertiginem torrentis abreptus est. In aera tolli visus est, brachiis in altum sublatis et oculis exstantibus; tum in illam altam hiantemque voraginem super quam paulisper pependerat surdo fragore decidit.

Clamor unus, ferus atque desperatus, e caverna supra gravem cataractae fragorem exortus est; mox omnia rursus velut in sepulcro siluerunt.

Duncanus, primo misericordiae impetu commotus, ad infelicem hominem servandum prosilire voluit, sed ferreo immobilis exploratoris complexu in eodem loco retentus est.

«Visne nobis mortem certam inferre, Mingonibus locum ubi iacemus ostendendo?» explorator severe quaesivit. «Unam pulveris mensuram servavimus; pulverem nunc et glandes tanti facimus quanti cervus venatione fatigatus spiritum. Pistolia denuo pulvere primario instrue: umor cataractae sulphur facile corrumpit. Firmus ad pugnam comminus subeundam consiste; ego vero impetum eorum sclopeto excipiam.»

Digitum in os indidit ac longum acutumque sibilum edidit, cui e rupibus inferioribus quas Mohicani custodiebant responsum redditum est. Dum hoc signum audiebatur, Duncanus inter ligna dispersa capita nonnulla conspexit, quae tamen e conspectu tam cito evanuerunt quam apparuerant. Tum tenuis post eum susurrus aurem eius movit; capite converso Uncam paucos tantum pedes distantem ad se repentem conspexit.

Explorator Delavarice ei locutus est, tum iuvenis dux singulari cautela et tranquillo animo suam stationem occupavit. Heywardus interea summa sollicitudine atque impatientia aestuabat; explorator tamen opportunum iudicabat iuvenibus sociis praecepta tradere de prudenti armorum igniferorum usu.

«Omnium armorum,» coepit, «sclopetum longa fistula recte sulcata, ex molli metallo fabricatum, cum in peritis manibus est, periculosissimum est; sed valido bracchio, oculo rapido, magnaque in pulvere metiendo prudentia opus est ut omnes eius virtutes appareant. Opifices qui sclopeta conficiunt parum artis intellegere videntur, cum aucupum fistulas et equitum brevia arma fabricant—»

Interrupit eum submissum sed satis significans Uncae «hugh!»

«Video eos, puer, video!» explorator perrexit. «Iam se ad impetum colligunt, alioquin atra dorsa infra ligna occultarent. Age, veniant,» addidit, silicem explorans. «Primus certe ad mortem procedit, etiamsi Montcalmus ipse fuerit!»

Eodem momento silvae novo clamorum impetu repletae sunt, atque, hoc signo dato, quattuor hostes e tegmine lignorum eruperunt. Heywardus tanta cupiditate illis obviam procurrendi flagrabat, ut anxietate paene ad insaniam raperetur. Sed explorator Uncasque, qui composito animo exspectabant, exemplo suo eum retinuerunt.

Hostes magnis saltibus per atra saxa quae intererant transiliebant, ferocissimos ululatus edentes. Cum ad paucarum perticarum Anglicarum intervallum accessissent, exploratoris sclopetum lente inter frutices sublatum est mortiferamque glandem emisit. Primus ex indigenis velut cervus telo ictus prosiluit et pronus inter insulae rimas concidit.

«Nunc, Unca!» explorator exclamavit, longum cultrum stringens, oculis ardore proelii coruscantibus. «Postremum daemonem ululantem conficito; reliquos duos certe conficiemus!»

Uncas iussum exsecutus est, atque duo tantum inimici supererant. Heywardus unum e suis pistoliis exploratori tradiderat; uterque deinde declivitate exigua contra hostes prosiluit. Simul arma ignifera disploserunt, sed uterque frustra.

«Sciebam! et praedixeram!» explorator murmuravit, breve sclopetulum iam sibi invisum magna indignatione super cataractam abiciens. «Venite, sanguinarii canes infernales! Hic vobis obviam stat homo albus sine sanguinis mixtura!»

Vix haec dixerat, cum in hostem immani statura atque vultu ferocissimo incidit. Eodem tempore Duncanus cum altero pari certamine comminus conflixit. Explorator atque adversarius pari sollertia alter alterius bracchium cultrum vibrantis corripuerunt; paene per minutum, oculis inter se defixis, musculis certatim intentis, decertaverunt uter alterum superaret.

Tandem nervi viri albi laboribus durati membris adversarii minus exercitatis superiores exstiterunt. Huius bracchium paulatim vi exploratoris crescente cedere coepit; qui subito manum armatam e manu hostili eripiens aciem per pectus nudum usque ad cor adegit. Interea Heywardus discrimen etiam gravius subibat: tenuis eius gladius primo congressu fractus erat.

Cum nihil aliud quo se defenderet haberet, salus eius ex sola corporis vi et animi constantia pendebat. Quamquam neutra virtute carebat, hostem omnibus rebus sibi parem offenderat. Mox feliciter adversarium exarmavit, cuius culter ad pedes eorum in saxum cecidit. Inde deinceps atrociter

pugnabant, uter alterum ex vertiginoso scopuli margine in vicinam cataractae cavernam deiceret.

Singulis nixibus ad praecipitii marginem propius accedebant, ubi ultimo iam nisu de victoria decernendum esse Duncanus intellexit. Uterque in hunc nisum omnes vires contulit, atque ambo in ipso praecipitii labro titubantes constiterunt.

Heywardus manum adversarii gutturi suo iniectam sensit, et vidit ferocem eius risum, ex ultionis spe ortum: sperabat enim Indus se hostem in idem exitium secum tracturum. Cum corpus suum sensim vi inexsuperabili cedere sentiret, iuvenis mortis iam imminentis summum horrorem expertus est.

Eodem summi periculi puncto manus fusca et culter micans ante oculos eius apparuerunt. Indus statim eum dimisit, sanguine dissectis carpi tendinibus copiose profluente. Dum Duncanus salutari Uncae bracchio retrahitur, oculi eius quasi fascinati in trucem frustratamque hostis faciem defixi manebant, qui torvus et spe ultionis frustratus in praecipitium, unde reditus nullus erat, decidit.

«Ad latebras! Ad latebras!» explorator exclamavit, qui eodem tempore hostem suum confecerat. «Pro salute vestra occultamini! Dimidia tantum operis pars peracta est!»

Iuvenis Mohicanus magnum victoriae clamorem edidit, et Duncano eum subsequente per declivem viam, qua ad pugnam descenderant, celeriter in superiora elapsus est; ibi ambo amico saxi fruticumque tegmine sese rursus occultaverunt.

CAPUT OCTAVUM

Adhuc supersunt,
Patriae suae vindices.
THOMAS GRAY

Non sine causa explorator socios monuerat. Dum illud cruentum certamen, quod modo narravimus, gerebatur, fragor cataractae nulla omnino humana voce interruptus erat. Videbatur Indos, qui in adversis ripis constiterant, tanta eventus sollicitudine suspensos fuisse ut spiritum continerent; crebrae autem pugnantium conversiones subitaeque locorum mutationes eos prohibuerant quominus tela mitterent, quae amicis aeque ac hostibus perniciosa futura essent.

At simul atque certamen finitum est, clamor ortus est tam ferus immanisque quantus ex animis ira ulciscendique cupiditate incensis erumpere poterat. Subsecuti sunt crebri sclopetorum fulgores, quibus plumbeae glandes crebris simul emissis ictibus in rupem mittebantur, tamquam oppugnatores inanem furorem in ipsam loci naturam, recentis caedis insciam, effundere cuperent.

Chingachgookus, qui per totam pugnam stationem constantissimo animo tenuerat, certo atque deliberato sclopeti igni oppugnantibus respondebat. Ubi filii victoris clamorem audivit, pater laetus semel voce sua respondit; deinde solus assiduus sclopeti eius sonitus testabatur eum aditum sibi commissum eadem indefessa diligentia servare.

Sic complura minuta celeritate paene cogitationis elapsa sunt. Oppugnantium sclopeta interdum crebris ictibus crepitabant, interdum rari et disiecti sonitus audiebantur. Quamquam saxa, arbores, fruticesque circa obsessos centenis locis plumbo findebantur atque lacerabantur, tam arte tegebantur tamque constanter in latebris manebant, ut ex exigua illa manu David solus adhuc vulnus accepisset.

«Pulverem perdant quantum velint,» inquit explorator placide, dum glandes supra locum ubi securissime iacebat una post alteram stridebant. «Post proelium bona plumbi messis erit; istos, credo, diaboli catulos prius huius ludi taedebit quam veteres hi lapides misericordiam implorabunt. Unca, puer, pulverem frustra consumis, dum sclopetum nimis oneras; sclopetum quod recalcitrat glandem recta via non mittit. Dixeram tibi ut sceleratum illum cursitantem infra albam picturae lineam peteres; nunc autem, si glans tua vel capilli latitudine a scopo aberravit, duobus pollicibus

supra illam lineam abiit. In Mingo vita infra latet; ipsa humanitas nos docet serpentibus istis quam celerrime finem imponere.»

Risus quietus superba iuvenis Mohicani lineamenta illustravit, quo apparebat eum et sermonem Anglicum et sensum exploratoris probe intellegere; sed risu exstincto neque se defendit neque respondit.

«Non patiar,» Duncanus inquit, «ut Uncas imprudentiae aut imperitiae accusetur. Vitam meam servavit animo adeo tranquillo manuque adeo prompta, ut amicum sibi paraverit cui numquam admonitione opus erit ut meminerit quantum debeat.»

Uncas corpore paulum erecto manum Heywardo porrexit, quam ille amice complexus est. Dum hoc amicitiae officium peragitur, duo iuvenes inter se significantes obtutus commutaverunt, quibus Duncanus indolem et condicionem silvestris socii paulisper oblitus est. Interea explorator, qui hunc iuvenilis animi impetum tranquillis simul et benevolis oculis spectaverat, ita placide respondit:

«In solitudinibus saepe amici alii aliis vitam debent. Facile credo me aliquando Uncae tale officium praestitisse; at probe memini eum quinquies inter me et mortem constitisse: ter adversus Mingones, semel cum lacum Horican transiremus, et...»

«Illa glans melius quam ceterae directa est!» Duncanus exclamavit, se sponte contrahens, cum glans rupem iuxta eum percussisset ac vehementer resiluisset.

Explorator metallum informe manu contrectavit et, dum diligenter examinabat, caput quassavit. «Plumbum cadens numquam ita complanatur!» inquit. «Si e nubibus cecidisset, profecto tale fieri potuisset!»

At Uncas consulto sclopetum ad caelum sustulit, oculosque comitum ad locum vertit ubi arcani causa continuo apparuit. Quercus vetusta et ramis mutila in dextra fluminis ripa, paene e regione stationis eorum, crescebat; quae, in apertum caeli spatium sese porrigens, tantopere in flumen inclinata erat ut superiores rami supra eam fluminis partem, quae suae ripae proxima erat, impenderent.

Inter frondes summas, quae nodosos atque exiles ramos vix contegebant, Indus aspectu fusco in arbore delitescebat, parte corporis trunco defensa, parte aperta; quasi deorsum prospiceret ut effectum insidiosi ictus cognosceret.

«Istos diabolos etiam caelum conscensuros esse credo, ut nobis exitium parent,» explorator dixit. «Eum interim exerce, puer, dum Cervicidam meum in eum dirigam; tum simul utrumque arboris latus glandibus petemus, ut istius Indi fortitudinem experiamur.»

Uncas ignem usque ad vocem exploratoris continuit. Utriusque sclopetum fulsit; folia cortexque quercus disiecta vento in aerem evolaverunt. Sed Indus conatum eorum cachinno contumelioso excepit, aliamque glandem misit quae pileum exploratori e capite excussit.

Rursus e silvis feri clamores eruperunt, atque plumbea grando super obsessorum capita sibilavit, quasi eos in eodem loco continere vellet, ubi vir ille, qui in arborem ascenderat, facile eos omnes conficere posset.

«Huic rei medendum est!» explorator sollicite circumspiciens ait. «Unca, patrem evoca; omnibus armis nostris opus est, si astutam istam bestiam e suo nidulo deicere volumus.»

Signum statim datum est, atque antequam explorator sclopetum iterum onerasset Chingachgookus ad eos accessit. Ubi filius seni bellatori monstravit quo in loco tam periculosus hostis lateret, consuetum illud «hugh!» ex ore eius erupit; nullam postea neque admirationis neque timoris significationem edidit.

Explorator cum Mohicanis aliquantisper Delavarico sermone attente collocutus est; tum singuli tacite stationes suas ceperunt, ut consilium quod celeriter excogitaverant exsequerentur.

Indus in quercu ab eo tempore quo detectus erat crebro, sed parum utiliter, tela mittebat. At sagacitas adversariorum eum impediit ne accurate collinearet, quoniam quacumque corporis parte paulum apparente sclopeta statim in eam dirigebantur. Nihilo minus glandes in mediam humi procumbentium manum cadebant. Vestes Heywardi, quibus inter alios maxime conspicuus erat, saepius perforatae sunt; semel etiam levi bracchii vulnere sanguis elicitus est.

Tandem Huron, diuturna adversariorum patientia audacior factus, accuratiorem mortiferioremque ictum parare conatus est. Acerrimi Mohicanorum oculi obscuram inferiorum eius membrorum lineam, per raras frondes paucis pollicibus a trunco incaute expositam, conspexerunt. Utriusque arma simul insonuerunt; tum Indus, crure vulnerato procumbens, maiorem corporis partem ostendit. Explorator occasionem cogitationis celeritate arripuit atque mortiferum telum in summam quercum emisit.

Frondes insolito motu concussae sunt; sclopetum hostis, antea ex alto minax, decidit. Deinde, paucis momentis frustra luctatus, Indus in aere pendere conspectus est, dum ramo nudo atque aspero manibus desperata vi comprehenso haerebat, corpore vento agitato.

«Date ei, per misericordiam, date alterius sclopeti ictum!» Duncanus exclamavit, oculos ab horrendo periculo hominis sibi similis avertens.

«Ne granum quidem!» explorator inexorabilis respondit. «Mors eius certa est; neque tantum pulveris nobis superest ut in talem rem impendamus. Indorum oppugnationes interdum multos dies durant; de capitum cutibus, eorum aut nostris, agitur! Deus autem, qui nos creavit, naturae nostrae cupiditatem vivendi indidit.»

Huic tam severae sententiae, quippe quam praesentis necessitatis ratio firmaret, nemo contradicere poterat. Ex eo tempore clamores in silvis rursus siluerunt, tela sensim rariora facta sunt, omniumque oculi, amicorum haud minus quam hostium, in miserandam hominis condicionem conversi sunt, qui inter caelum terramque sine ulla spe pendebat.

Corpus aurae motibus huc illuc ferebatur. Neque gemitus neque murmur ab homine misero audiebatur; interdum tamen vultum torvum in adversarios vertebat, atque per tantum spatium in nigricantibus lineamentis etiam frigidae desperationis cruciatus agnosci poterant. Ter explorator misericordia motus sclopetum sustulit, ter prudentia voluntatem superante sine verbo id deposuit. Tandem altera Huronis manus e ramo dilapsa est, lassitudine victa, atque ad latus eius decidit.

Secutus est desperatus et irritus conatus ramum rursus prehendendi. Mox Indus ad breve momentum visus est manibus in vacuum aerem temere porrectis. Non celerius fulgur micat quam ex exploratoris sclopeto flamma erupit. Membra miseri viri tremuerunt atque contracta sunt; caput in pectus decidit; corpus instar plumbi spumantes aquas perrupit. Flumen deinde inexhausta celeritate eum texit, atque omne miseri Huronis vestigium in perpetuum ablatum est.

Nemo tam prosperum eventum victoriae clamore celebravit. Mohicani potius inter se tacito horrore aspiciebant. Unicus ululatus e silvis exortus est, tum omnia iterum siluerunt. Explorator solus, qui de facto suo iudicium ferre videbatur, caput quassavit, seque ipsum tam subitae mollitiae accusans etiam palam reprehendit.

«Ultima erat in cornu meo pulveris mensura et ultima in pera glans; puerile id factum est!» inquit. «Quid intererat utrum vivus an mortuus rupem feriret? Dolor mox finitus esset. Unca, puer, ad scapham descende et cornu grande affer; totus ille pulvis nobis reliquus est, et ad ultimum granum opus erit, nisi Mingonum naturam prorsus ignoro.»

Iuvenis Mohicanus statim iussa fecit; explorator interim inutilia perae suae reliqua versabat atque cornu vacuum nova indignatione quatiebat. Sed ab hac ingrata exploratione subito revocatus est, cum Uncas vocem altam atque acutissimam edidisset, quae etiam rudibus Duncani auribus indicium novi et inopinati mali esse videbatur.

Duncanus, sollicitudine de carissimis pignoribus quae in specu occultaverat totus occupatus, in pedes exsiluit, nihil curans quantum periculum se ostendendo adiret. Reliqui, quasi uno omnes impetu concitati, eum imitati sunt; omnes simul per angustias ad amicam cavernam tanta velocitate decurrerunt, ut rara hostium tela nulli nocere possent.

Clamor insuetus sorores una cum Davide vulnerato e suis latebris evocaverat; uno intuitu tota manus intellexit quale infortunium etiam iuvenis Indi, tot periculis adsueti, constantiam turbavisset.

Non procul a rupe parva eorum scapha in vortice fluminis transvehi videbatur, paulatim in celerem aquarum impetum delapsura; eius motus aperte indicabat aliquem occultum rectorem cursum dirigere. Ubi explorator hoc ingratum spectaculum conspexit, paene natura duce sclopetum intendit; sed canna, quamvis silex lucidas scintillas excuteret, ignem non reddidit.

«Serum est, serum!» explorator exclamavit, inutile telum magna cum aegritudine demittens. «Scelestus in rapidum fluminis cursum iam delapsus est; etiamsi pulverem haberemus, glans vix celerius quam ille nunc fertur ire posset!»

His dictis Huron audax caput supra scaphae oram extulit; dum navicula celeriter deferebatur, manu agitata clamorem edidit, notum victoriae signum. Ex silvis responsum est et ululatu et risu tam contumeliose exsultanti, ac si quinquaginta daemones ob animam Christiani cuiusdam in perniciem prolapsam blasphemias emitterent.

«Recte ridetis, vos diaboli filii!» inquit explorator, in prominente saxi parte sedens atque arma neglegenter ad pedes delabi sinens. «Nam tria celerrima certissimaque harum silvarum sclopeta nunc nihilo pluris valent quam totidem verbasci caules aut cornua cervi iam anno superiore decussa!»

«Quid igitur faciendum est?» Duncanus interrogavit, cui prima animi deiectio virili agendi studio iam cesserat. «Quid de nobis fiet?»

Explorator nihil respondit; sed digitum circa verticem capitis sui duxit, signo tam aperto ut nemo qui videret de eius sensu dubitare posset.

«Non potest, profecto non potest, condicio nostra tam desperata esse!» iuvenis exclamavit. «Hurones hic nondum adsunt; cavernas tenere possumus; eos ad terram accedere prohibere possumus.»

«Quibus armis?» explorator placide quaesivit. «Sagittis Uncae an lacrimis quas feminae effundunt? Non, non. Iuvenis es, dives, amicos habes; scio aetate tua quam grave sit mori. Sed,» Mohicanos oculis intuens, «meminerimus nos viros esse sine sanguinis mixtura, atque hos silvarum incolas doceamus sanguinem album haud minus libere quam rubrum effluere posse, ubi hora constituta advenerit.»

Duncanus celeriter in eam partem se vertit quam explorator respexerat, atque in Indorum gestu confirmationem gravissimarum suspicionum legit. Chingachgookus in alia saxi parte digna gravitate consederat, cultro ac securicula depositis, et iam aquilae plumam de capite removebat, unicum capillorum cirrum ad postremum illud ac detestabile officium componens.

Vultus ei compositus, quamquam cogitabundus erat; obscuri oculi, qui modo belli ferocia fulserant, paulatim eam saevitiam amittebant atque talem animi habitum prae se ferebant qualem imminens rerum mutatio postulare videbatur.

«Non sumus, esse certe non possumus, omni spe destituti!» Duncanus dixit. «Fortasse hoc ipso momento auxilium appropinquat. Nullos hostes video; certaminis eos taedet, in quo tanto periculo pugnant, cum tam tenuis praedae spes sit.»

«Fortasse post unum minutum, fortasse post horam astuti serpentes nobis furtim subrepent; quin etiam nunc, dum loquimur, tam prope latere possunt ut voces nostras audiant,» explorator respondit. «Sed venient certe, atque ita venient ut nobis nulla spes relinquatur. Chingachgooke,» tum Delavarice locutus est, «frater mi, ultimum hodie simul proelium gessimus; Maquae de morte viri sapientis Mohicanorum triumphabunt, simulque de morte hominis pallidae faciei, cuius oculi noctem in diem vertere possunt et nubes ad fontium nebulas deprimere!»

«Mingonum feminae suos mortuos lugentes defleant!» Indus consueta superbia et invicta constantia respondit. «Magnus Mohicanorum serpens in ipsis eorum tuguriis se convolvit; puerorum, quorum patres numquam redierunt, lamentis hostium triumphum venenavit. Undecim bellatores, ex quo nives solutae sunt, a suorum sepulcris occulti iacent; neque quisquam dicet ubi reperiantur, cum lingua Chingachgooki tacuerit. Acutissimum cultrum stringant, celerrimam securim circumagant; nam in manibus suis infestissimum hostem tenent. Unca, fili, nobilis trunci summus ramus, ignavos istos inclama ut properent, ne animis emolliantur et in feminas mutentur!»

«Mortuos suos inter pisces quaerunt!» vox iuvenis principis humilis ac lenis respondit. «Hurones cum limosis anguillis fluitant! De quercubus tamquam fructus ad edendum maturi cadunt, et Delavari rident!»

«Ita est, ita est,» explorator secum mussavit, qui hunc singularem indigenarum animi impetum summa cura audiverat. «Iam animi eorum Indorum more incaluerunt, nec multum aberit quin Maquas ad celerem mortem inferendam provocent. Me autem, qui ex integro albo sanguine

ortus sum, decet more gentis meae mori, neque maledicta in ore neque amaritudinem in pectore ferentem.»

«Cur omnino moriendum est?» Cora inquit, a saxo procedens cui usque ad hoc tempus naturali horrore velut affixa fuerat. «Omni ex parte via patet; fugite igitur in silvas atque Deum ad auxilium invocate! Ite, viri fortes; iam nimium vobis debemus. Nolite amplius vos ob miseram nostram fortunam in periculum adducere!»

«Parum Iroquensium astutiam nosti, domina, si putas eos iter in silvas apertum reliquisse,» explorator respondit; statim tamen simplici animo addidit: «Quamquam aqua infra cataractam decurrens nos facile extra sclopetorum ictum atque extra vocum auditum auferre posset.»

«Flumen igitur experimini. Cur hic moramini, ut numerum eorum augeatis quos hostes immites trucidabunt?»

«Cur?» explorator repetivit, superbo vultu circumspiciens. «Quia homini satius est bona conscientia mori quam mala conscientia vexatum vivere. Quid Munroni responderemus, si a nobis quaereret ubi et quomodo filias eius reliquissemus?»

«Ad eum redite atque nuntiate nos eo consilio relictas esse, ut vos eum celeriter ad ferendum auxilium vocaretis,» Cora respondit, studio generoso exploratori propius accedens. «Dicite Hurones eas in septentrionales solitudines abducere, sed diligentia et celeritate posse fortasse eripi. Quod si tamen caelo placuerit ut auxilium serius adveniat, afferte ei,» perrexit, voce antea firma paulatim demissa, ut paene interclusa videretur, «amorem, benedictiones, postremas filiarum preces; iubeteque ne casum immaturae mortis nostrae luctu prosequatur, sed certa et humili Christiani spe ad eum finem spectet ubi filias iterum conventurus sit.»

Exploratoris vultus durus, ventis atque tempestatibus diu exercitatus, his verbis auditis aperte commoveri coepit. Ubi illa finem fecit, mentum manu sustinuit, velut homo qui consilii propositi vim et naturam tacitus penitus perpendat.

«Ratio est in verbis eius!» tandem e labris compressis et tremulis erupit. «Ita vero, spiritum Christianum prae se ferunt. Quod homini rubrae cutis rectum et decorum videri potest, id ei qui ne mixti quidem sanguinis causam ad ignorantiam excusandam afferre possit peccatum esse potest. Chingachgooke! Unca! Auditisne quid femina oculis nigris suadeat?»

Tum socios Delavarico sermone adlocutus est. Oratio eius tranquilla et considerata, sed simul firmissima, videbatur. Senior Mohicanus gravissime audivit et verba quasi de rebus maximi momenti dicta secum reputavit. Paulo post, dubitatione deposita, manu assensum significavit atque Anglicum

vocabulum «good» eo sono quo homines gentis suae loqui solebant pronuntiavit.

Deinde cultro et securicula in cingulum repositis, bellator tacitus ad eam saxi oram processit quae ex adversis fluminis ripis difficillime conspici poterat. Ibi paulisper constitit, silvas infra positas significanter digito ostendit, paucaque suo sermone verba dixit, quibus iter quod capere vellet indicare videbatur; tum in aquas se demisit et ab oculis sollicitis circumstantium submersus disparuit.

Explorator paulo diutius mansit, ut puellae generosae aliquid diceret, cui, postquam preces eius tantum valuissent, liberius iam spirare licebat.

«Sapientia interdum iuvenibus haud minus quam senibus datur,» inquit. «Quae dixisti sapienter dicta sunt, immo meliore etiam nomine digna. Si in silvas ducemini, id est si quis vestrum paulisper servabitur, virgultorum ramulos qua transibitis frangite et itineris vestigia quam manifestissima relinquite. Tum, si oculi hominum illa perspicere poterunt, amicum vobis adesse scitote, qui vos ad ultimos usque terrae fines sequetur nec ante deseret.»

Corae manum amanter pressit, sclopetum suum sustulit ac paulisper maesto animo contemplatus diligenter deposuit; deinde ad eum locum descendit ubi Chingachgookus modo disparuerat. Paulum e rupe suspensus haesit, circumspiciens vultu singulari cura insigni, atque acerbe addidit: «Si pulvis nobis suffecisset, numquam tantum nobis dedecus accidisset!» Tum manibus solutis aqua caput eius texit, nec ille amplius cernebatur.

Omnium oculi nunc in Uncam versi sunt. Iuvenis immobilis atque animi sui plane compositus contra asperam rupem innixus stabat. Aliquantisper exspectavit Cora; tum flumen digito ostendens ait:

«Amici tui, ut vides, hostium oculos effugerunt; itaque verisimile est eos in tuto esse. Nonne tempus est ut eos sequaris?»

«Uncas manebit,» iuvenis Mohicanus suo imperfecto Anglico sermone placide respondit.

«Ut captivitatem nostram horribiliorem facias et spem libertatis recuperandae minuas! Abi, iuvenis generose,» Cora perrexit, oculos sub ardenti iuvenis adspectu demittens, fortasse etiam tacito sensu potentiae suae commota. «Abi ad patrem meum, ut dixi, et esto nuntius cui omnium maxime confidat. Dic ei ut tibi ea credat quibus filiarum libertas redimi possit. Abi; mea voluntas est, mea precatio, ut abeas!»

Constans ille tranquillusque iuvenis ducis vultus obscuratus est; non tamen diutius cunctatus est. Sine ullo strepitu saxum pertransiit atque in aquas turbatas decidit. Qui remanserant vix respiraverunt priusquam caput

eius procul infra in flumine ex aquis emergens ad spiritum hauriendum aspexerunt; tum ille denuo submersus ex eorum conspectu evanuit.

Haec tam repentina et, ut videbatur, feliciter temptata consilia paucissimis momentis, iam tanto pretiosioribus, peracta erant. Postquam Uncam extremo aspectu prosecuta est, Cora ad Heywardum se convertit atque labris tremulis eum adlocuta est:

«Audivi te etiam natandi peritiam iactare, Duncane,» inquit. «Sequere igitur prudentissimum exemplum quod hi simplices fidelesque homines tibi dederunt.»

«Haecine est fides quam Cora Munro ab eo exigat cui eius tutela commissa est?» iuvenis dixit, maeste ac non sine amaritudine subridens.

«Non nunc tempus est inanes argutias falsasve opiniones consectandi,» illa respondit, «sed tempus quo omnia officia pari cura reputanda sunt. Hic nihil amplius nobis prodesse potes; tua autem vita pretiosa servari potest pro aliis amicis, tibi propinquioribus.»

Ille nihil respondit, quamquam oculos desiderio plenos ad pulchram Aliciae formam convertit, quae bracchio eius more infantis omnem fiduciam in alieno auxilio ponentis haerebat.

«Cogita saltem,» Cora post breve silentium perrexit, quo gravior etiam dolor quam quem timor excitaverat animum eius torquere videbatur, «nihil nobis, si pessima quaeque evenerint, nisi mortem imminere; tributum est quod omnes eo tempore persolvent quo Deus constituerit.»

«Sunt mala etiam morte graviora,» Duncanus rauca voce respondit, tamquam assiduis eius precibus indignaretur; «quae tamen praesentia eius qui pro vobis libenter moriatur fortasse depelli possunt.»

Cora continuo rogare destitit; vultum amiculo obtexit et Aliciam, iam paene sensibus destitutam, secum in intimum speluncae interioris recessum reduxit.

CAPUT NONUM

Secura laetare;
Dissipe, pulchra, risu nubes timidas,
Quae serenae fronti tuae imminent.
DE MORTE AGRIPPINAE

Subita illa atque paene magica rerum commutatio, qua strepitus recentis pugnae in silentium undique diffusum conversus erat, animum Heywardi pugnae ardore adhuc incensum velut somnium quoddam vividum perculit. Quamquam omnium quae viderat rerum imagines atque eventus memoriae eius alte insederant, vix tamen sibi persuadere poterat ea re vera accidisse.

Nondum compererat quid iis evenisset qui se rapidi fluminis auxilio commiserant; itaque primo intentus auscultabat, num quod signum aut trepidus clamor prosperum infelicemve tam periculosi conatus exitum nuntiaret. Sed frustra omnia perquirebat: nam, simul atque Uncas e conspectu evanuerat, omne quoque sociorum vestigium ablatum erat, et quid deinceps eis accidisset prorsus ignorabat.

Duncanus, inter tam acerbas dubitationis angustias, sine cunctatione circumspexit, neque iam saxorum, quorum praesidio paulo ante vita eius servata erat, tegumenta quaesivit. At quantumvis eniteretur, ne minimum quidem indicium latentium hostium adventus deprehendit; nec felicius sociorum modo digressorum vestigia investigavit. Ripae silvis vestitae iterum omni animantium frequentia carere videbantur.

Tumultus, qui modo per concava nemoris personuerat, penitus conticuerat; sola aquarum praecipitantium vox manebat, quae secundum aeris motus modo intendebatur, modo remittebatur, integra illa naturae suavitate resonans.

Haliaetus, qui summis pini aridae ramis tutus consederat atque e longinquo pugnae spectator fuerat, e sublimi asperoque suo suggestu iam delabebatur, lateque circum praedam orbibus volitabat. Glandarius quoque, avis garrula, cuius vox raucis barbarorum clamoribus suppressa fuerat, rursus discordem cantum edere ausa est, quasi sola denuo in silvestris regni sui possessionem restituta esset.

Ex his quae in ea solitudine natura ipsa oculis offerebat, Duncanus tenue quoddam spei lumen hausit; animum ad novos conatus revocare coepit, spe prosperi exitus paulatim renascente.

«Huronum nemo apparet,» inquit ad Davidem conversus, cuius mens ictu illo gravi concussa nondum in pristinum statum redierat. «In specum nos recipiamus et reliqua divinae providentiae committamus.»

«Memini me cum duabus formosis virginibus voces ad laudem et gratiarum actionem iunxisse,» respondit cantor adhuc stupefactus; «ex eo tempore grave pro peccatis meis iudicium perpessus sum. Somni specie delusus sum, dum dissonae voces aures meas discerperent, quae plenitudinem temporis significare possent, quasi ipsa natura concentus sui oblita esset.»

«Miser homo! Parum aberat quin tui quoque temporis finis adesset. Sed expergiscere et mecum veni; eo te ducam unde omnes sonitus praeter tuos ipsius psalmorum cantus excludantur.»

«Est tamen melodia quaedam in cataractae lapsu,» inquit David, manum ad frontem perturbate admovens; «et multarum aquarum cursus iucundus est sensibus. Annon adhuc per aera ululatus et clamores feruntur, quasi damnatorum manes—»

«Non iam, non iam,» Heywardus impatienter interpellavit; «cessaverunt illi clamores, et qui eos ediderunt, Deo confido, ipsi quoque abierunt. Praeter aquas omnia silent et quiescunt. Ingredere igitur, ut sonos tibi tam dilectos ipse edere possis.»

David ad hanc dilectae artis suae mentionem maeste quidem subrisit, sed brevis gaudii fulgor vultum eius illustravit. Iam sine mora se in locum duci passus est qui fatigatis sensibus tam puram voluptatem polliceri videbatur; atque in socii brachium innixus angustum speluncae ostium intravit. Duncanus vero ramorum sassafrae acervum arripuit atque ante aditum attraxit, ita ut ne aperturam quidem ullam apparere sineret.

Post tenuem hanc saepem stragula a silvestribus relicta disposuit, quibus interioris speluncae recessum obscuraret; exterior autem pars temperato lumine illustrabatur ex angusta fauce, per quam alter fluminis ramus impetu ferebatur atque paucis infra perticis cum altero coniungebatur.

«Minime mihi probatur illa gentium istarum ratio,» dixit dum haec parabat, «qua docentur in rebus desperatis sine certamine fato cedere. Nostrum illud praeceptum, 'Dum vita superest, spes quoque superest', maius solacium praebet et militis animo longe aptius est.

«Te quidem, Cora, inanibus hortationibus non sollicitabo. Tua fortitudo atque sanum iudicium tibi ipsi ostendent quid feminae conveniat. Sed nonne lacrimas istius trementis, quae in sinu tuo plorat, exsiccare possumus?»

«Iam tranquillior sum, Duncane,» inquit Alicia, e sororis complexu sese erigens et inter lacrimas compositum sibi vultum fingere conata; «multo sane tranquillior. Certe in his latebris tuti sumus, occulti ab inimicorum

oculis, ab iniuria remoti. Omnia sperabimus ab illis viris generosis, qui tantis iam periculis pro nobis se obiecerunt.»

«Nunc demum mitis nostra Alicia ut vera Munronis filia loquitur!» exclamavit Heywardus; atque praeteriens manum eius paulisper pressit, dum ad exteriorem specus aditum contenderet. «Cui duo talia fortitudinis exempla ante oculos versentur, is pudore suffundatur nisi fortis viri virtutem praestiterit.» Deinde in medio antro consedit, solum sibi reliquum pistolium manu artissime tenens; contracti autem oculi fronsque torva significabant quam pertinaciter ultimo certamini destinatus esset.

«Si redierint Hurones, non tam facile hunc locum capient quam opinantur,» submissa voce secum murmuravit. Tum caput saxo reclinavit, quasi patienter quidquid futurum erat exspectaret; oculi tamen eius in aperto latebrarum aditu perpetuo haerebant.

Postremo eius vocis sono exstincto, altum longumque silentium consecutum est, quasi omnes spiritum continerent. Matutinus aer recens in illum recessum penetraverat, cuius leni vi sensim incolarum animi recreabantur. Dum singula temporis momenta sine ullo discrimine praeteribant, spes quasi tacito quodam blandimento in pectora omnium insinuabatur; nemo tamen expectationem suam proloqui audebat, ne proximum momentum tam dulcem spem saevo eventu everteret.

Solus David huic animorum vicissitudini non obnoxius esse videbatur. Tenuis lucis radius per aditum ingressus pallidam eius faciem illuminabat, simulque pagellas parvi libri in quas intentus erat incidens luce perfundebat. Folia rursus ac rursus versabat, quasi quaereret carmen eorum fortunae aptius quam quod hactenus invenerat; incerta fortasse recordatione solacii a Duncano promissi adhuc ductus.

Tandem patienti eius diligentiae praemium datum esse visum est. Nam nullo praefato sermone neque ulla excusatione interposita «Isle of Wight», proprium cantilenae nomen, clara voce pronuntiavit; tum e fistula, qua tonum cantoribus praebere solebat, longum dulcemque sonum elicuit, atque suaviore sua voce primos eiusdem cantilenae modos praecinuit.

«Nonne id periculosum esse potest?» rogavit Cora, nigris oculis ad maiorem Heywardum conversis.

«Miser ille! Vox eius tam debilis est ut inter cataractae fremitum audiri nequeat,» respondit Duncanus; «praeterea ipsa spelunca ei praesidio erit. Sinamus igitur eum amori suo indulgere, quando id sine periculo facere potest.»

«Isle of Wight!» iteravit David, circumspiciens cum ea tota gravitate qua olim susurros discipulorum in schola compescere solebat. «Cantilena est

egregia, verbisque sollemnibus accommodata; quam ob rem debita cum reverentia canenda est!»

Breve silentii sollemnis spatium concessit, quo disciplinam suam graviorem redderet; tum vox cantoris audita est, primum tenui murmure syllabas effundens, mox sensim latius auribus illabens, donec angusta testudo sonis impleretur, qui acrius etiam animos commovebant, quod vox ex infirmitate debilis ac tremula eos proferebat. Suavitas enim modulationis, quam nulla corporis infirmitas exstinguere poterat, paulatim animos audientium mira dulcedine perfundebat.

Quin etiam tanta erat illius concentus dulcedo ut miseram illam carminis Davidici imitationem, quam cantor tanto studio e libro similium canticorum delegerat, obscuraret: auditores enim ipsam verborum sententiam obliti sunt, dum sonorum dulcedine tenerentur. Alicia inscia lacrimas tersit, mites oculos in pallidum Gamuti vultum defixit, voluptate quadam modesta atque pura illos illustrans, quam neque affectabat neque occultare cupiebat.

Cora pium eius studium, qui nomen ab antiquo Iudaeorum rege acceperat, approbanti risu excepit. Heywardus quoque paulatim torvos oculos ab speluncae exitu avertit, placidiusque Davidem contemplabatur, aut vagos illos fulgores observabat qui interdum ex Aliciae oculis lacrimis adhuc umentibus fulgebant.

Aperta haec auditorum benevolentia animum musicae deditum excitavit, cuius vox pristinam copiam sonorumque plenitudinem recuperavit, suavitate tamen illa animos tangente servata quae praecipua eius gratia videbatur. Viribus recreatis quam maxime utebatur, plenaque ac producta modulamina per antri fornices etiam tum mittebat, cum subito foris ululatus erupit. Ille pios eius cantus continuo oppressit vocemque in gutture praecidit, quasi cor ipsum cantoris tanto metu e pectore in fauces exsiluisset.

«Periimus!» exclamavit Alicia, se in brachia a Cora porrecta coniciens.

«Nondum, nondum,» respondit Heywardus, perturbatus quidem sed intrepidus. «E media insula clamor venit; corpora sociorum suorum occisorum conspexerunt. Nondum nos invenerunt, nec spes prorsus periit.»

Quamvis tenuissimae essent spei reliquiae atque paene desperata evadendi facultas, non tamen frustra Duncanus locutus erat. Eius enim verba sororum animos ita erexerunt ut quid deinceps accideret tacitae exspectarent.

Mox alter ululatus primum secutus est, et confusa deinde multarum vocum turba per insulam audita est, a superiore eius parte ad inferiorem ruens, donec ad nudam rupem supra speluncas pervenit. Ibi, edito feroci victoriae clamore, aer perpetuis dirisque vociferationibus ac stridoribus

impletus est, quales solus homo emittere potest, isque cum in atrocissimam feritatem excanduerit.

Cito in omnem circa latebras partem soni diffusi sunt. Alii a ripa fluminis socios inclamabant; alii ex superioribus saxis respondebant. E proxima duarum speluncarum fissura clamores adeo vicini erumpebant ut audientes perterrerent, quos rauciora ex profunda voraginis valle ululamina excipiebant atque miscebant.

Denique tanta celeritate ferae voces per nudum saxum circumferebantur ut non difficile esset perterritis auditoribus opinari hostes etiam infra eos audiri; revera vero supra atque undique circumstabant.

In medio hoc tumultu triumphalis clamor paucis tantum pedibus ab occulto specus introitu ortus est. Heywardus iam omnem salutis spem deposuit, ratus hoc signo se deprehensos esse. Sed paulo post timor ille remisit, ubi voces ad locum coire animadvertit quo vir albus sclopetum suum tam invitus reliquerat. Inter confusos barbarorum sermonum sonitus iam aperte audire poterat non tantum singula verba, sed etiam integras sententias sermone illo Gallico corrupto quo Canadenses utebantur.

Repente complures una voce «la Longue Carabine!» exclamaverunt, ita ut silvae adversae nomen referirent, quod Heywardus iam audierat insigni cuidam venatori atque exploratori castrorum Anglorum ab hostibus inditum esse. Nunc demum intellexit illum ipsum, cuius nomen tantopere metuebatur, socium suum nuper fuisse.

«La Longue Carabine! La Longue Carabine!» ab ore ad os iterabatur, donec tota manus circa tropaeum quoddam convenisse videretur, quo formidandi domini mortem significari opinabantur. Magno deinde strepitu inter se consultabant, subinde ferocibus laetitiae ululatibus sermonem interrumpentes. Tum rursus discesserunt, totam insulam nomine hostis implentes, cuius corpus, ut Heywardus ex sermonibus coniciebat, in aliqua saxi rima occultatum reperturos se sperabant.

«Nunc,» trementibus sororibus susurravit, «nunc in summo discrimine fortuna nostra pendet! Si latebrae nostrae hanc inquisitionem effugerint, etiamnum salvi erimus. Quidquid autem eveniat, ex hostium verbis certiores facti sumus amicos nostros evadere potuisse; duabus igitur brevibus horis exactis auxilia a Webbio sperare licet.»

Pauca deinde momenta metu gravia silentio transierunt; sciebat autem Heywardus barbaros eo tempore multo diligentius atque ordinatius investigare. Saepius pedes eorum audivit, qui per sassafrae frutices transibant, arida folia commoventes ramulosque frangentes. Tandem sarmentorum

acervus paulum cessit, angulus straguli delapsus est, tenuisque lucis radius in interiorem speluncam penetravit.

Cora summo angore Aliciam ad pectus astrinxit, et Duncanus fulminis instar in pedes prosiluit. Eodem momento clamor quasi e medio saxo exortus auditus est, quo significabatur proximam tandem speluncam a barbaris apertam esse. Brevi multitudine et magnitudine vocum facile intellegi potuit totam hostium turbam intra illas latebras et circa eas congregatam esse.

Cum interiores duarum speluncarum aditus tam prope inter se iacerent, Duncanus, iam desperata fuga, praeter Davidem et sorores processit, ut sese inter feminas atque primum impetum atrocis congressus interponeret. Periculo ad desperationem adductus, ad fragilem saepem accessit, quae paucis tantum pedibus ab implacabilibus persecutoribus eum separabat. Vultum deinde ad fortuitam rimam admovit atque eorum motus stupenda quadam periculorum neglegentia spectare ausus est.

Tam prope aberat robustus umerus Indi ingentis, ut Duncanus manu eum attingere posset; gravis autem illius atque imperiosa vox ceterorum actiones regere videbatur. Ultra hunc in profundum adversae speluncae recessum prospiciebat, barbaris refertum, qui humilem exploratoris supellectilem evertentes et diripientes perscrutabantur. Sanguis ex Davidis vulnere effusus sassafrae folia eo rubore iam tinxerat quem silvae alio anni tempore praebere solent; Indi vero signum sanguinis ilico agnoverunt.

Hoc victoriae indicium conspicati ululatum sustulerunt, velut venatici canes qui vestigium modo amissum rursus invenerint. Post hunc triumphalem clamorem odorata cubilia antri discerpebant, ramosque in interiectam fissuram portabant et spargebant, quasi sub illis ipsum virum quem tam diu oderant atque metuerant latentem suspicarentur.

Bellator quidam torvo et efferato vultu ad ducem accessit, magnum virgultorum fascem ferens, atque atrum ruborem quo ramuli conspersi erant exsultans digito monstravit; tum barbaris ululatibus gaudium expressit, quorum vim Heywardus ex nomine «la Longue Carabine!» identidem repetito tantummodo percipere potuit. Ubi ille triumphare desiit, fascem in tenuem acervum quem Duncanus ante alterius speluncae aditum composuerat proiecit, et aditum oculis obtexit.

Alii exemplum secuti sunt: ramulos enim e spelunca exploratoris detractos in unum eundemque acervum coniciebant, atque ita inscii salutem eorum quos quaerebant tutiorem faciebant. Ipsa praesidii exiguitas praecipua eius virtus erat; nemo quippe fruticum cumulum disturbare cogitavit, quem omnes in illa festinatione et perturbatione a suorum manibus forte comportatum esse credebant.

Cum stragula extrinsecus pressa cederent, ramique pondere suo in rupis fissuram subsidendo densiorem compagem efficerent, Duncanus tandem liberius spiritum ducere potuit. Passu levi, animo etiam leviori, in medium antrum rediit, prioremque locum repetivit, unde aditum flumini proximum continenti visu custodire poterat.

Dum se ita movebat, Indi, quasi uno impetu animi consilium mutassent, e fissura universi discesserunt; deinde strepitus eorum auditus est dum insulam rursus ascenderent ad locum unde primum descenderant. Ibi novus ululatus lugubris declaravit eos circa occisorum sociorum corpora denuo convenisse.

Duncanus tum primum socios respicere ausus est: nam in acerrimo periculi discrimine verebatur ne vultus sui sollicitudo eis qui talem metum vix sustinere poterant novum terrorem incuteret.

«Discesserunt, Cora!» submissa voce dixit. «Alicia, illuc unde venerant reversi sunt; salvi facti sumus! Caelo, quod solum nos e manibus tam immitis hostis eruit, omnis laus omnisque gratiarum actio tribuatur!»

«Caelo igitur ego quoque gratias referam!» exclamavit soror iunior, e Corae complexu surgens atque pietatis ardore in nudum saxum genibus procumbens. «Illi caelo quod patri cano lacrimas pepercit; quod vitam eorum quos tantopere diligo servavit—»

Heywardus et Cora, cui temperantior erat indoles, hunc spontaneum pietatis impetum ipsi quoque vehementer commoti spectabant. Ille apud se credebat pietatem numquam tam pulchram formam induisse quam in virgine Alicia tum appareret. Oculi eius grati animi fervore lucebant, pulchritudinis rubor ad genas redierat, totaque anima velut ipsa vultus eloquentia gratias agere gestiebat.

At simul ac labra movere coepit, verba quasi repentino frigore in labiis obriguerunt. Color ille floridus mortis pallori cessit; mites paulo ante ac lacrimantes oculi in rigorem versi horroris specie constringebantur; manus quoque, quas iunctas in caelum extulerat, ante se porrectae delapsae sunt, digitis convulso motu in anteriora demonstrantibus.

Heywardus, simul ac haec signa terroris quid suspicandum esset docuerunt, se convertit; malignum, acrem ferocemque vultum eius, qui «le Renard Subtil» vocabatur, supra crepidinem, quae aperti speluncae exitus limen efficiebat, vix eminentem aspexit.

In tanto improvisi horroris impetu animi praesentia Heywardum non deseruit. Ex stupenti enim Indi vultu animadvertit illius oculos, qui in aperto aere assueverant, nondum densam specus caliginem penetrare potuisse.

Iam cogitabat utrum ultra quoddam naturalis parietis flexum retrocedere posset, cuius umbra eum sociosque etiamtum occultaret; sed ubi subitus

intellegentiae fulgor vultum barbari perstrinxit, consilium iam serum esse latebrasque proditas intellexit. Ferox illa triumphantis vultus exsultatio, qua tam dira veritas patefacta est, indignationem ei intolerabilem movit. Omnium praeter aestuantis sanguinis impetum oblitus, Duncanus pistolium intendit atque ignem dedit.

Pistolii fragor tam graviter per antrum resonuit, quasi ignivomus mons erupisset. Cum autem fumus, quem telum evomuerat, flatu ex valle spirante dissipatus esset, locus quem modo perfidi ductoris vultus occupaverat vacabat. Heywardus ad exitum praeceps cucurrit, figuramque eius obscuram conspexit per angustam et humilem rupis crepidinem furtim procedentem, quae mox eum ab oculis penitus texit.

Inter barbaros terribile silentium post tantum fragorem e saxorum visceribus eruptum ortum est. Sed cum «le Renard» longum et dilucide intellegibilem ululatum extulisset, omnes Indi, ad quos vox pervenit, uno clamore responderunt.

Tumultus iterum per insulam ad inferiores partes ruere coepit; antequam Duncanus ex illa subita perturbatione se reciperet, tenue eius ramorum saeptum ventis dissipatum est, spelunca per utrumque aditum occupata est, ipseque et socii e latebris erepti in apertam lucem abrepti sunt, ubi tota victoriosa Huronum manu circumdati constiterunt.

CAPUT DECIMUM

Vereor ne mane venturum somno praetereamus,
Quantum hanc noctem nimia vigilia produximus!
SOMNIUM NOCTIS AESTIVAE — SHAKESPEARE

Ubi primus ille tam subitae calamitatis impetus remiserat, Duncanus captorum vultus moresque et quid agerent observare coepit. Contra morem Indorum, qui victoria insolentes saepe effrenatius saevire solebant, neque sororibus trementibus neque ipsi vim intulerant.

Ornamenta quidem pretiosa, quibus militaris eius vestis fulgebat, iuvenes complures eiusdem gentis identidem contrectaverant, oculis immanem cupiditatem prodentibus, ita ut ornamenta illa possidere gestirent. Sed priusquam ad solitam violentiam procederetur, gravis magni illius bellatoris, cuius ante mentio facta est, vox imperans manus iam sublatas repressit. Inde Heywardus intellexit sibi sociisque certum aliquod maius consilium destinatum esse.

At, dum iuniores vanioresque in his levitatis indiciis versabantur, bellatores rerum bellicarum peritiores utramque speluncam summa diligentia perscrutabantur; quippe cum ea praeda, quae iam in conspectum venerat, eos minime explesset.

Cum neque aliam victimam reperire possent, illi ultores inexplebili ira incensi ad mares captivos accesserunt, nomen «la Longue Carabine» tanta ferocia iterantes, ut quid minitarentur haud difficile intellegeretur. Duncanus se interrogationes tam crebras tamque acres non intellegere simulabat; David autem socius eodem mendacio uti non cogebatur, quippe qui Gallicam linguam ignoraret.

Tandem importunitate fatigatus, metuensque ne obstinato silentio iram victorum augeret, circumspicere coepit Heywardus, quaerens Maguam, cuius ope responderet quaestionibus, quae singulis momentis instantius magisque minaciter urgebantur.

Etenim mores illius Indi a ceterorum omnium moribus longe discrepabant.

Dum ceteri puerili ornamentorum cupiditati obsequentes vel miseras exploratoris reliquias diriperent, vel, sanguinem sitientes, absentem earum dominum truci vultu quaererent, le Renard paulo longius a captivis steterat, ita placidus atque securus, ut satis appareret eum saltem summum proditionis suae finem iam consecutum esse.

Cum primum oculi Heywardi cum oculis ducis sui nuperi concurrissent, vultus illius, quamvis placidus, tam sinister erat ut Heywardus horrore commotus oculos averteret. Sed tandem fastidium repressit, atque averso adhuc paulum vultu victorem ita allocutus est:

«Le Renard Subtil», inquit Heywardus invitus, «tantus est bellator ut homini inermi aperire non recuset quid victores dicant.»

«Venatorem quaerunt, qui per silvas semitas novit», respondit Magua lingua Anglica vitiose loquens; simulque ferociter subridens dextram ad fascem foliorum admovit quo vulneratum ipsius umerum obligaverat. «La Longue Carabine! Bonum est eius sclopetum longum; eius oculus numquam dormitat. Sed, sicut sclopetum breve ducis albi, contra vitam ipsius le Subtil nihil valet.»

«Fortior est le Renard quam ut vulnera in bello accepta, aut eorum auctores, memoria retineat!»

«Bellumne erat, cum Indus fessus sub arbore saccharifera consedit, ut frumentum suum gustaret? quis inter frutices hostes furtim repentes collocaverat? Quis cultrum strinxerat? Cuius lingua pacem pollicebatur, cum cor sanguine ruberet? Num Magua dixit securim bellicam e terra sublatam esse, seque eam effodisse?»

Duncanus nec audebat accusatori proditionem ab eo iam antea meditatam obicere, nec precibus aut excusationibus eius offensam deprecari dignum se putabat; quare tacuit. Magua quoque litem atque omnem sermonem in eo loco sistere contentus videbatur. Rursus enim saxo innixus est, a quo brevi illo animi impetu surrexerat.

Sed vix colloquium finitum esse barbari impatientes animadverterunt, cum iterum nomen «la Longue Carabine» clamitare coeperunt.

«Audis», ait Magua pertinaci quadam neglegentia, «Hurones rubri vitam eius qui 'Longum Sclopetum' vocatur postulant; sin minus, eorum sanguinem fundent qui eum occultant!»

«Abiit; effugit; iam longe extra potestatem eorum est.»

Renard frigido contemptu subrisit atque ita respondit:

«Albus, cum mortuus est, se quietem adeptum putat; sed rubri etiam inimicorum manes cruciare sciunt. Ubi est corpus? Hurones eius capitis cutem detractam videant!»

«Non mortuus est, sed evasit.»

Magua caput incredulus quassavit atque addidit:

«Avisne est, ut alas pandat? An piscis, qui natet nec solem aspiciat? Dux albus in libris legit; itaque Hurones stultos esse credit!»

«Longum Sclopetum, quamvis piscis non sit, natare potest. Secundo flumine delatus est, cum pulvis pyrius totus consumptus esset, oculique Huronum nube obscurarentur.»

«Cur igitur dux albus remansit?» perrexit Indus, nondum credulus. «Saxumne est, quod ad imum demergitur? An cutis capitis ita eum urit?»

«Quod saxum non sim, socius tuus mortuus, qui in cataractam decidit, tibi responderet, si adhuc viveret», inquit iuvenis ira incensus. Verbis iactantioribus usus est, qualibus Indorum admiratio facillime excitatur: «Albi solos ignavos arbitrantur eos qui suas mulieres deserunt.»

Magua quaedam inter dentes submissa voce mussit, antequam rursus clara voce quaereret:

«Num Delavari ipsi quoque natare possunt, sicut in fruticibus repere? Ubi est le Gros Serpent?»

Duncanus, qui ex his cognominibus Canadensibus intellexit pristinos socios hostibus multo notiores quam sibi ipsi fuisse, invitus respondit: «Is quoque secundo flumine abiit.»

«Le Cerf Agile hic non est.»

«Nescio quem cervum agilem voces», ait Duncanus, occasionem morandi quamvis levem libenter arripiens.

«Uncas», respondit Magua, nomen Delavarum aegrius etiam quam Anglica verba pronuntians. «Alces saliens est; ita albus iuvenem Mohicanum appellat.»

«Nominibus inter nos aliquid perturbationis ortum est, le Renard», ait Duncanus, colloquium producere sperans. «Daim Gallice dammam, cerf cervum marem, élan vero alcem significat.»

«Ita vero», Indus lingua patria mussit, «pallidi vultus sunt mulieres loquaces! Unicuique rei bina nomina habent; ruber autem solo vocis sono rem declarat.» Tum linguam mutans atque mendosa magistrorum provincialium vocabula retinens, perrexit: «Cervus celer est, sed imbecillus; alces celeris et valida. Filius Serpentis est le Cerf Agile. Num flumen saltu transiit et silvas petiit?»

«Si iuniorem Delavarum intellegis, is quoque aqua secunda delatus est.»

Cum haec fugae ratio Indo minime incredibilis videretur, Magua facile admisit quae audierat; quo clarius ostendit quam nihili captivos illos duceret. Apud reliquos tamen longe aliter res se habebat.

Hurones exitum brevissimi illius colloquii patientia suae gentis propria opperiebantur, taciturnitate paulatim crescente, donec universa caterva siluit. Ubi Heywardus dicendi finem fecit, omnes quasi unus vir in Maguam oculos

converterunt, signis tam apertis interpretationem postulantes. Ille flumen manu indicavit, rem gestibus non minus quam paucis additis verbis exponens.

Cum omnes quid accidisset intellexissent, terribilem ululatum sustulerunt, quo quantum spe sua frustrati essent significabant. Alii furentes ad ripam procurrerunt, manibus in aera iactatis; alii in ipsam aquam spuerunt, quasi eam ob perfidiam ulciscerentur, qua, ut putabant, praedam, quam iure belli sibi deberi credebant, eripuisset.

Pauci, inter quos truculentissimi et viribus praestantissimi erant, captivos adhuc superstites torvis oculis intuebantur, quorum effrenatam saevitiam tantum consueta animi coercitio temperabat. Unus vel alter adeo minas gestibus edidit, ut neque sexus neque pulchritudo puellarum iis ullum praesidium praestaret.

Iuvenis miles frustra summa vi ad Aliciae latus prosilire conatus est, cum vidisset barbarum obscuram manum in pretiosos eius capillos, qui undatim super umeros defluebant, inicere, cultrumque circa caput circumducere, quasi significaret quam horrendo modo puella pulcherrimo illo ornamento spolianda esset.

Sed manus ei vinculis erant constrictae; vix primum motum fecerat, cum validissimus Indus qui agmini praeerat umerum eius velut ferreo instrumento compressit. Intellegens protinus quam inanis futura esset omnis repugnantia adversus tantam multitudinem, sorti cessit, atque puellis trementibus voce demissa et tenera suasit ut bono essent animo, quod Indi plura minari solerent quam exsequi.

Quamquam Duncanus his consolandi verbis metum sororum lenire studebat, ipse non ita stultus erat ut se falleret. Probe noverat imperium ducis Indi non institutis communi consensu probatis niti, sed saepius corporis robore quam animi auctoritate contineri. Eo igitur maius erat periculum, quo plures feroces animi eos undique circumstabant.

Etiam severissimum imperium ab eo, quem omnes ducem agnoscere videbantur, datum, quivis temerarius violare poterat, si victimam Manibus amici vel cognati interfecti immolare vellet.

Quare, dum vultu constantiam atque tranquillitatem simulabat, cor ad fauces ei subsiliebat, quoties ferox aliquis custos ad sorores inermes propius accedebat, aut torvos errantesque oculos in corpora illa delicata defigebat, quae ne levissimam quidem vim arcere possent.

Metus tamen aliquantum remissus est, cum vidit ducem bellatores ad consilium vocavisse. Brevis fuit deliberatio; silentium plerorumque indicabat sententiam paene omnium unam esse. Quoniam pauci qui loquebantur crebro ad castra Webbii digitos intendebant, manifestum erat eos periculum

ex ea parte metuere. Haec cura consilium acceleravisse et motus deinceps expedivisse credenda est.

Dum illud breve consilium habebatur, Heywardus ab acerrimis sollicitudinibus paulum liberatus tempus habuit admirandi quam cautissime Hurones accessissent, etiam postquam proelium iam desierat.

Superiorem insulae dimidiam partem, ut supra dictum est, nuda rupes occupabat; nullum ibi praeter paucos passim flumine advectos truncos munimentum erat. Hunc ipsum locum ad descensum elegerant, scapha circum cataractam per silvas humeris portata.

Armis in parva nave collocatis, duodecim fere viri lateribus eius adhaeserant, gubernationem duobus peritissimis bellatoribus permittentes, qui ita constiterant ut periculosum iter ante oculos haberent. Hoc artificio adiuti ad superiorem insulae partem appulerant, ubi primi exploratores tam infeliciter ceciderant; sed pluribus hominibus et sclopetis instructi longe maiore praesidio utebantur.

Talem fuisse eorum descensum nunc manifestum erat Duncano: levem enim corticis naviculam a superiore saxo deportaverunt atque in aquam prope exterioris antri ostium immiserunt. Tum dux captivis nutu imperavit ut descenderent et conscenderent.

Cum nec resistere liceret nec querela quicquam proficeret, Heywardus prior obsecutus scapham ingressus est, ubi mox cum sororibus et Davide, qui adhuc stupore tenebatur, consedit. Hurones quidem angustos inter vortices ac rapidos fluctus meatus ignorabant; sed talis navigationis notas communes satis didicerant, ut gravi errore carerent.

Postquam gubernator huic operi delectus locum cepit, ceteri in flumen se rursus dederunt. Scapha impetu aquae delapsa est, et paucis momentis captivi in australi fluminis ripa se invenerunt, fere ex adverso eius loci ubi vespere superiore ad aquam pervenerant.

Ibi rursus brevis sed gravis consultatio habita est; interim equi, quorum pavorem domini gravissimae suae calamitatis causam fuisse arbitrabantur, e silvae latebris educti in locum tectum perducti sunt. Tum agmen divisum est. Magnus ille dux, cuius toties mentio facta est, in Heywardi equum ascendit atque recta trans flumen processit; magna pars sociorum secuta in silvas evanuit. Captivos sex Indis custodiendos reliquit, quibus le Renard Subtil praefuit.

Omnes hos motus Duncanus renovata sollicitudine spectabat.

Adhuc libenter crediderat ex insolita barbarorum moderatione se eo consilio servari, ut captivus ad Montcalmum traderetur. Cum enim miserorum cogitationes raro quiescant, neque ingenium umquam acrius sit

quam ubi spes vel tenuissima ac remotissima stimulat, etiam finxerat Munronis paternum erga filias amorem adhiberi posse, ut Munro ipse a fide regi suo debita abstraheretur.

Quamvis enim dux Gallicus ob virtutem atque audaciam magnam famam haberet, callidus quoque habebatur in tractandis civitatum negotiis, quibus subtiliora honestatis officia haud semper observantur et quibus Europaeae illius aetatis legationes tam saepe infamabantur.

Omnes eiusmodi coniecturae, quamvis argutae atque sedulo excogitatae, captorum consiliis repente eversae sunt. Qui ducem ingentem secuti erant ad inferiorem lacus Horicani partem tendebant; sibi autem sociisque nihil iam reliquum sperandum videbatur, nisi ut apud victores barbaros captivi sine spe libertatis retinerentur. Ut igitur quid sibi pessimum immineret cognosceret, simulque pecuniarum suarum vim experiretur, reluctanti animo se ad Maguam alloquendum contulit.

Itaque ad pristinum ducem conversus, qui iam potestatem et habitum eius induerat cui deinceps itineris cura esset, quantum potuit amico fidentique sono dixit:

«Maguam alloqui velim de re quae nonnisi tanto duce digna sit.»

Indus oculos in militem iuvenem contemptim defixit atque respondit:

«Loquere igitur; arboribus aures non sunt.»

«At Hurones rubri surdi non sunt; consilia vero, quae solis gentis principibus conveniunt, iuvenes bellatores ebrios reddere possent. Si Magua audire nolit, regis praefectus tacere sciet.»

Barbarus neglegenter aliquid sociis dixit, qui equos ad sorores portandas rudi arte instruebant, tum paulum secessit. Cauto gestu Heywardum se sequi iussit.

«Nunc loquere», inquit, «si verba talia sunt qualia Maguam audire deceat.»

«Le Renard Subtil dignum se praebuit honesto illo nomine quod ei patres eius Canadenses imposuerunt», coepit Heywardus. «Sapientiam eius perspicio et omnia quae nobis fecit memoria tenebo, cum tempus referendae gratiae advenerit. Ita, ita! Renard se non modo magnum in consilio ducem ostendit, verum etiam eum qui hostes callide fallere noverit!»

«Quid fecit Renard?» frigide Indus quaesivit.

«Quid? Nonne vidit silvas undique insidiatoribus hostium refertas esse, neque serpentem per eos clam labi posse quin conspiceretur? Tumne non iter quasi aberrando amisit, ut Huronum oculos falleret? Nonne simulavit se ad tribum suam rediturum esse, quae eum iniuste tractaverat et e tentoriis suis velut canem eiecerat? Cum autem nos consilium eius intellexissemus, nonne

ei auxilio fuimus, falsam speciem induentes, ut Hurones crederent album hominem amicum pro inimico habere? Nonne haec omnia vera sunt? Cum le Subtil suo ingenio gentis suae oculos occlusisset et aures obturasset, nonne illi obliti sunt iniuriam qua eum olim ad Mohawcos fugere coegerant? Nonne ipsum cum captivis ad australem ripam reliquerunt, ipsi stulte ad septentrionalem transeuntes? Nonne Renard, vulpis more vestigia retrorsum sequens, filias ad opulentum canumque virum Scotum reportare statuit? Ita, ita, Magua, omnia intellego; iam etiam mecum reputavi quibus praemiis tanta sapientia fidesque remunerandae sint.

«Primum dux arcis Gulielmi Henrici ob tantum beneficium munera magno duce digna largietur. Maguae insigne non iam stanneum erit, sed ex auro malleo ducto; cornu eius pulvere pyrio redundabit; dollariorum nummi tam multi in sacculo erunt quam lapilli in Horicani litore; cervi manum eius lambent, quoniam se frustra a sclopeto quod feret fugere scient! Ego vero quo modo Scoti gratiam superare possim nescio, sed ego—ita, ego dabo—»

«Quid dabit iuvenis dux, qui ab ortu solis venit?» quaesivit Huron, qui Heywardum haesitare animadverterat, dum ille enumerationem donorum eo praemio concludere vellet quo summa Indi cupiditas expleretur.

«Aqua ardens ex insulis magni lacus salsi allata ante Maguae tentorium velocius quam Hudsonus ille strepens fluet, donec cor Indi pluma aviculae quae florum sucum sugit levius fiat, spiritusque eius suaviter velut caprifolium silvestre redoleat.»

Le Renard per totam hanc callidam orationem summa taciturnitate audiverat, dum Heywardus lente verba proferebat. Ubi iuvenis commemoravit dolum quo Indus ipsam gentem suam elusisse fingeretur, auditoris vultus cauta gravitate obductus est.

Cum vero ad iniuriam pervenisset quae, ut Duncanus simulabat, Huronem e gente sua expulerat, tam effrenata feritatis scintilla ex illius oculis emicuit, ut audax orator se nervum rectum tetigisse crederet. Postquam tandem ulciscendi cupiditatem cum lucri spe callidissime coniunxit, tam alte saltem auditoris animum occupaverat, ut nihil aliud intenderet.

Le Renard quaestionem suae gentis more placide ac graviter proposuerat; attamen ex cogitabundo eius vultu apparebat responsum summa sollertia excogitatum esse. Huron aliquot momenta meditatus est; tum manu ad rudes vulnerati umeri fascias admota, maiore quodam animi impetu dixit:

«Num amici talia vulnerum signa relinquunt?»

«Num la Longue Carabine vulnus tam leve inimico intulisset?»

«Num Delavari iis quos amant serpentes imitantes subrepunt, corpus ad ictum torquentes?»

«Num le Gros Serpent ab eo auditus esset quem surdum esse voluisset?»

«Num dux albus pulvere pyrio in fratrum ora ignem mittit?»

«Num ille, si serio occidere studet, umquam a scopo errat?» respondit Duncanus, contemptum sollerter simulans et subridens.

Post has breves ac graviter dictas interrogationes promptasque responsiones alterum diuturnum silentium secutum est. Duncanus animadvertit Indum in diversa trahi. Iam praemiorum enumerationem resumere parabat, ut victoriam perficeret, cum Magua gestu pleno significationis eum interpellavit atque ait:

«Satis. Le Renard sapiens dux est; quid acturus sit, res ipsa demonstrabit. Abi; os clausum tene. Cum Magua loquetur, tum respondendi tempus erit.»

Heywardus, intellegens socium suum cauto oculorum motu reliquam manum observare, confestim se recepit, ne cum duce occultam societatem inire videretur. Magua ad equos processit, operam sociorum atque ingenium in rebus instruendis sibi probari simulans; tum Heywardo nutu significavit ut sorores in sellas imponeret. Raro enim Anglice loquebatur, nisi causa aliqua gravior eum urgeret.

Nulla iam probabilis morae causa supererat, itaque Duncanus, quamvis invitus, parere coactus est. Dum puellas in equos adiuvabat, spem sibi renascentem submissa voce auribus earum insinuavit. Illae, ne crudeles custodum vultus aspicerent, raro oculos a solo attollebant. Equa autem Davidis una cum magnum ducem secutis abducta erat; quare et cantor et Duncanus pedibus iter facere debebant.

Hoc tamen Duncanus non adeo dolebat, quoniam ita sperabat se posse agminis cursum tardare. Etenim oculos desiderantes ad arcem Eduardi vertebat, frustra sperans se ex illa silvae parte aliquid auditurum quod auxilia propinqua significaret.

Omnibus paratis, Magua proficiscendi signum dedit, prior ipse agmen ducens. Proximus sequebatur David, qui, ictus vi paulatim remissa, condicionem suam clarius intellegere incipiebat. Post eum equitabant sorores, Heywardo iuxta ambulante; Indi autem utrumque latus itineris servabant et agmen claudebant, indefessa quadam vigilantia.

Sic per iter silentium tenebant, nisi quod Heywardus interdum puellis singula solacii verba dicebat, aut David miserando eiulatu dolorem animi effundebat, quo se humiliter divinae voluntati submittere significare volebat. Meridiem versus tendebant, via paene omnino contraria ei quae ad arcem Gulielmi Henrici ducebat.

Quamquam ex hoc indicio Magua pristinum victorum consilium sequi videbatur, Heywardus tamen credere nolebat tam blanda praemia tam cito ex

animo eius excidisse. Praeterea Indorum semitarum anfractus satis noverat, ut intellegeret iter quod specie ad unum locum tendere videretur, non necessario eodem pervenire, si dolus adhibendus esset. Sed miliariis Anglicis subinde per immensas silvas molestissime confectis, nullus itineris finis apparebat.

Heywardus solem observabat, qui meridianis radiis per arborum ramos interlucentibus fulgebat, ardenter exspectans quando Magua mutato consilio viam ad salutem propiorem caperet.

Interdum opinabatur barbarum prudentem, cum tutum per obsidentem Montcalmi exercitum transitum desperaret, ad vicum quendam in finibus situm properare, ubi insignis regis praefectus idemque gentium sex foederatarum amicus magnis praediis et domicilio consueto potiebatur.

Multo satius erat in manus Guilielmi Johnson equitis tradi quam in Canadae solitudines abduci. Sed etiam ut ad illum pervenirent, multis taediosis per silvam leucis opus erat; singuli autem passus eos longius a bello removebant, atque adeo a loco quo non modo honos, sed officium ipsum militem manere iubebat.

Sola Cora praecepta abeuntis exploratoris memoria tenebat. Quoties occasio dabatur, brachium porrigebat ut ramulos manibus obvios deflecteret. Sed Indorum vigilantia eiusmodi cautelam difficilem atque periculosam reddebat. Saepe, cum oculos custodum intentos in se conspiceret, consilio cedere cogebatur, metum quem non sentiebat prae se ferens, atque brachium gestu aliquo muliebrem trepidationem simulante occupans.

Semel tantum rem plane perfecit: magnum enim sumachi ramum defregit, et eodem momento subita consilii sollertia chirothecam suam in terram labi passa est.

Signum hoc iis qui postea venturi essent relictum unus e custodibus animadvertit. Is chirothecam puellae reddidit, reliquos autem eiusdem fruticis ramos ita fregit, ut bestia quaedam inter frondes luctata videretur; deinde manum ad securim bellicam admovit, vultu adeo significante ut omnes eius generis occultas itineris notas omnino intercluderet.

Cum autem in utroque Indorum agmine equi vestigia pedum in solo relinquerent, hoc signo deleto paene omnis spes periit fore ut auxiliatores inter utriusque agminis vestigia viam captivorum discernere possent.

Heywardus viginti fere vicibus ducem compellare atque queri voluisset, si quidquam solacii in torva eius taciturnitate invenisset. Sed Magua toto illo tempore raro post se respiciebat, numquam loquebatur.

Sole solo duce, aut indiciis occultis adiutus, quae sola indigenae sagacitas dignoscere novit, per pinetorum steriles campos, per valles interdum fecundas, trans rivos torrentesque atque per colles leniter assurgentes iter ita

tenebat, quasi natura ipsa duceretur, atque paene tam recte quam avis volans. Numquam dubitare videbatur.

Sive semita vix discerni poterat, sive prorsus evanuerat, sive perspicua et trita ante pedes iacebat, neque celeritas eius neque certitudo itineris mutabatur. Ne lassitudine quidem eum attingi posse videbatur.

Quoties defessi viatores oculos e foliis putrescentibus sub pedibus iacentibus tollebant, atra illius figura inter arborum truncos ante se celeriter praeterlabi videbatur, capite immoto ante se directo; pluma autem in vertice posita levi vento, quem ipse cursus excitabat, nutabat.

Neque tamen tanta contentio atque festinatio fine carebat. Nam postquam humilem vallem transierat, per quam rivulus exundans flexuoso cursu labebatur, repente collem tam arduum ascendit, ut sorores, si eum sequi vellent, ex equis descendere cogerentur. Summo iugo tandem occupato, in planitiem haud multum arboribus tectam pervenerunt; sub una earum Magua corpus atrum proiecit, quasi libenter quietem caperet, qua omnes itineris socii maxime indigebant.

CAPUT UNDECIMUM

Maledicta sit tribus mea,
si illi ignovero.
SHYLOCK — SHAKESPEARE, MERCATOR VENETUS

Indus ad hoc consilium perficiendum unum ex iis collibus arduis in pyramidem adsurgentibus delegerat, qui tumulis manu factis admodum similes per valles civitatum Americanarum saepissime occurrunt. Collis ille altus erat atque praeruptus, summo, ut solet, vertice in planitiem aequato, una tamen parte solito magis inaequali. Nulla alia loci ad requiescendum opportunitas apparebat praeter altitudinem formamque, quibus et defensio facilior reddi et repentinus hostium impetus prope excludi posset.

Heywardus tamen, cum iam nullum sibi auxilium speraret, quod tempus et longinquitas itineris magis magisque improbabile reddiderant, haec loci commoda nullo studio contemplabatur, totus in debiliorum comitum solacio atque cura occupatus.

Equis Narragansettensibus permissum est arborum fruticumque ramos depascere, qui rari in summo colle crescebant; reliquiae autem cibariorum sub umbra fagi explicatae sunt, cuius rami in latitudinem porrecti ingentis velut tabernaculi tectum super eos pandebant.

Quamquam rapidissima fuerat fuga, unus ex Indis occasionem nactus erat hinnulum vagantem sagitta feriendi, atque membra eius quae ad vescendum maxime idonea videbantur in umeris patienter ad locum quietis pertulerat. Tum nulla coquinaria arte adhibita ipse cum sociis carnem facile concoquendam avide vorabat.

Solus Magua paulo remotior sedebat, ab illo foedo epulo abstinens, gravissimis, ut videbatur, cogitationibus demersus.

Haec abstinentia, apud Indum adeo insolita, Heywardi tandem animum ad se convertit. Iuvenis libenter sibi persuadebat Huronem cogitare quomodo sociorum vigilantiam falleret, ut promissum pretium sibi uni acquireret. Itaque, cum et suo consilio eum adiuvare et illecebram augere vellet, a fago discessit, ac tamquam forte vagaretur ad locum ubi le Renard sedebat accessit.

«Nonne Magua solem ante oculos satis diu habuit,» interrogavit, quasi de bene constituta inter eos amicitia nihil iam dubitaret, «ut omne a Canadensibus periculum evaserit? An non praefectus arcis Gulielmi Henrici libentius filias ante alteram noctem videbit, quam ubi altera nox cor eius ad

filiarum amissionem obduraverit eumque ad praemia danda minus liberalem reddiderit?»

«Num candidi homines liberos suos mane minus quam vesperi diligunt?» frigide Indus quaesivit.

«Minime vero,» Heywardus respondit, si quid perperam dixisset, id corrigere cupiens; «albus homo sepulcra maiorum suorum oblivisci potest, interdum etiam eorum obliviscitur quos amare debet et curare promisit; at parentum erga liberos amor numquam exstinguitur.»

«Num cano illi duci cor molle est? Num infantes quos uxores ei pepererunt recordabitur? Durus est suis militibus, et oculos e saxo habet!»

«Ignavis ac sceleratis severus est; sobriis autem et merentibus dux iustus atque humanus. Multos patres tenerrimo amore praeditos novi, nullum tamen virum vidi cuius animus erga liberos esset tenerior. Tu senem inter bellatores suos conspexisti, Magua; ego vero oculos eius lacrimis madentes vidi, cum de illis filiabus loqueretur quae nunc in tua potestate sunt.»

Heywardus conticuit; mirabilem enim vultus motum, qui in obscura Indi facie micuerat interpretari nesciebat. Primo putaverat promissi praemii memoriam illius animo vividiorem fieri, dum audiret quantum amor paternus de praemio obtinendo polliceretur; sed, procedente Duncani sermone, laetitiae species in tam truculentam malignitatem conversa est, ut necesse esset suspicari eam ex animi affectu quodam avaritia multo taetriore nasci.

«Abi,» inquit Huron, terribilem animi motum subito comprimendo atque vultum paene mortuorum quiete compositum praebendo; «abi ad filiam nigro capillo, et dic Maguam colloquium exspectare. Pater meminerit quid filia promiserit.»

Duncanus, qui ex his verbis intellexerat Huronem novum aliquod pignus petere, ne promissa dona negari possent, lente invitusque ad locum ubi sorores ex labore recreabantur reversus est, ut Coram de re certiorem faceret.

«Nosti,» inquit, dum eam eo duceret quo exspectabatur, «quae sint Indorum cupiditates; itaque pulverem pyrium stragulaque quam liberalissime pollicere. Potiones tamen ardentes talibus hominibus omnium carissimae sunt; neque alienum fuerit munus aliquod propria manu oblatum, ea qua soles venustate, addere. Memento, Cora, a praesentia animi sollertiaque tua et vitam tuam et Aliciae vitam quodammodo pendere posse.»

«Heywarde, etiam tuam!»

«Vita mea parvi momenti est; iam regi meo vendita est, et hosti cuivis qui eam capere poterit praeda proposita. Non habeo patrem qui me domum exspectet, nec multos amicos qui casum lamententur quem insatiabili iuvenili

gloriae cupiditate ipse quaesivi. Sed taceamus; ad Indum accedimus. Magua, adest femina quam alloqui voluisti.»

Indus e sede lente surrexit ac paene per minutum tacitus immobilisque constitit. Deinde manu Heywardum discedere iussit, frigide dicens:

«Cum Huron mulieribus loquitur, tribus eius aures claudit.»

Cum Duncanus adhuc moraretur, quasi parere recusans, Cora placido risu dixit:

«Audis, Heywarde; certe verecundia ipsa te abire iubet. Vade ad Aliciam eamque spe nobis renascente consola.»

Exspectavit donec discessisset; tum ad indigenam conversa, ea vocis gestuumque gravitate quae eius sexum deceret, subiecit: «Quid le Renard filiae Munronis dicere cupit?»

«Audi,» Indus inquit, firmiter brachium eius manu prehendens, quasi vellet ut illa verbis suis toto animo attenderet; quem motum Cora pari firmitate sed quiete repellens brachium e manu eius exemit. «Magua dux et bellator inter rubros Hurones qui ad lacus habitant natus est. Viginti aestatum soles vidit totidem hiemarum nives in flumina liquefacere, priusquam pallidam faciem conspexit; et felix erat! Tum patres eius Canadenses in silvas venerunt, eumque aquam igneam bibere docuerunt; atque improbus factus est.»

«Hurones eum a maiorum sepulcris pepulerunt, ut bubalum venando fugant. Ille lacuum litora percurrit, deinde aquas ex iis defluentes usque ad urbem tormentorum bellicorum secutus est. Ibi venabatur et piscabatur, donec incolae eum rursus per silvas fugaverunt in inimicorum suorum manus. Dux qui Huron natus erat, tandem inter Mohawcos bellator factus est!»

«Huius rei aliquid antea audiveram,» Cora respondit, animadvertens eum tacere ut vehementes motus animi cohiberet, qui, dum iniuriarum, quas sibi illatas esse putabat, memoriam revocaret, nimium exardescere coeperant.

«Num ipsius le Renard culpa erat quod caput ei ex saxo factum non est? Quis aquam igneam ei dedit? Quis scelestum fecit? Pallidae facies, homines eiusdem atque tu coloris.»

«An culpa mihi tribuenda est, quod improbi inconsultique homines eundem atque ego vultus colorem habeant?» Cora hominem commotum placide interrogavit.

«Non. Magua vir est, non stultus. Mulieres tui similes numquam labra ad ardentem rivum admovent; Magnus Spiritus tibi sapientiam dedit.»

«Quid igitur mihi aut agendum aut dicendum est de tuis calamitatibus, nedum de erroribus tuis?»

«Audi,» Indus repetivit, pristinam intenti animi speciem resumens. «Cum patres eius Angli et Galli securim belli e terra eruerunt, le Renard palum bellicum Mohawcorum percussit, contra gentem suam profecturus. Pallidae facies rubros homines e venandi regionibus pepulerunt; nunc etiam cum illi pugnant albus homo agmen ducit. Vetus ille Horicani dux, pater tuus, magnus nostrorum bellatorum imperator erat. Mohawcis 'hoc facite, illud facite' imperavit; et parebant.»

«Legem tulit ut, si quis Indus aquam igneam hausisset et in tentoria ex panno facta bellatorum eius intrasset, factum impune non praeteriret. Magua stulte os aperuit, et ardens potio eum in Munronis tabernaculum impulit. Quid senex canus fecit? Filia eius dicat.»

«Verborum suorum non oblitus est; delinquentem punivit atque ita iuste egit,» intrepida virgo respondit.

«Iustitiam!» repetivit Indus, obliquo et immanissimae feritatis obtutu in obstinatum eius vultum coniecto. «Iustitia est malum facere et deinde ob id punire? Magua non erat ipse; aqua ignea pro eo loquebatur agebatque; Munro autem non credidit. Huronum dux ante omnes pallidos bellatores ligatus est, virgisque ut canis caesus.»

Cora tacuit; nesciebat enim qua ratione patris nimis inconsultam severitatem ita leniret ut Indorum menti conveniret.

«Vide!» Magua perrexit, tenui calico in latus diducto quo pictum pectus eius vix tegebatur. «Hic cicatrices sunt cultris glandibusque factae; de his bellator apud gentem suam gloriari potest; sed senex canus in tergo Huronum ducis vestigia reliquit quae ille, sicut mulier, sub hac picta alborum veste occultare debet.»

«Existimaveram,» Cora rursus inquit, «Indum bellatorem patientem esse, cuius animus corporis dolorem neque sentiret neque agnosceret?»

«Cum Chippewae Maguam ad stipitem ligaverunt et hoc vulnus infixerunt,» alter inquit, digitum superbe magnae in pectore cicatrici admovens, «Huron eis in os risit, eosque tam leviter ferire dixit ut mulierum ictus viderentur! Tum spiritus eius in nubibus erat. Ubi autem Munronis ictus sensit, spiritus eius sub virgis betulaceis iacebat. Huronis spiritus numquam ebrius est; in perpetuum meminit.»

«At placari potest. Si pater meus hanc tibi iniuriam intulit, ostende ei quemadmodum Indus iniuriae ignoscere possit, filiasque illi redde. Ab Heywardo maiore audivisti...»

Magua caput quassavit, ne dona quae adeo despiciebat rursus proponerentur.

«Quid igitur vis?» Cora post gravissimam moram perrexit, cum iam animum eius invaderet certa opinio Duncanum ipsum, nimium spei plenum atque generosum, ab astutissimo illo homine crudeliter deceptum esse.

«Quod Huron amat: pro bono bonum, pro malo malum.»

«Ergo iniuriam a Munrone acceptam in filias eius indefensas ulcisci paras. Nonne viro dignius esset in ipsius conspectum venire et vindictam bellatore dignam petere?»

«Longa sunt pallidarum facierum brachia, acuti cultri!» barbarus maligno risu respondit. «Cur le Renard inter sclopeta militum Munronis se inferat, cum spiritum senis cani in manu iam teneat?»

«Dic quid decreveris, Magua,» inquit Cora, secum luctans ut constantem vocem servaret. «In silvas nos captivos abducturus es, an etiam peius aliquid cogitas? Nullumne praemium, nullane ratio est qua iniuriam levare possimus, cor tuum mitigare? Saltem sororem meam mitem dimitte, omnemque in me malitiam effunde. Pecuniam pro salute eius accipe, ultionem vero unius victimae supplicio exple.»

«Si ambas filias amittat, senex ipse ad sepulcrum fortasse deducetur; quae tum ipsius le Renard ex ultione voluptas erit?»

«Audi,» Indus iterum dixit. «Puella oculis lucidis ad Horicanum redire potest, senique duci quid actum sit nuntiare, si femina crinibus nigris per Magnum maiorum suorum Spiritum iuraverit se nihil falsum dicturam.»

«Quid me polliceri iubes?» Cora quaesivit, quae ferocibus illius affectibus etiamtum arcana quadam vi imperabat, sola sua tranquilla ac muliebri dignitate.

«Cum Magua a gente sua abiit, uxor eius alteri duci data est; nunc cum Huronibus in gratiam rediit, et ad sepulcra gentis suae iuxta magni lacus litora reversurus est. Sequatur Angli ducis filia, atque in Maguae tugurio semper habitet.»

Quamvis eiusmodi condicio Coram vehementissime offenderet, tamen etiam tanta indignatione correpta animum ita continuit ut respondere posset, nullo infirmitatis indicio prodito.

«Quam voluptatem Magua capiet, si in eodem tugurio cum uxore quam non diligat habitet, eaque alienae gentis alienique coloris sit? Satius esset Munronis aurum accipere et donis liberalitateque virginem ex Huronibus sibi conciliare.»

Indus paene minutum nihil respondit; sed vultum Corae truculento atque instabili obtutu ita contemplatus est, ut illa pudore oculos demitteret, sentiens se primum talem in hominis obtutu cupiditatem conspexisse qualem femina casta ferre non posset. Dum in se ipsa recedebat, metuens ne auribus

suis indignius etiam quam prius audiret, Magua profundissima malignitate vocis respondit:

«Cum verbera Huronis tergum urerent, sciret ubi feminam inveniret quae dolorem sentiret. Munronis filia aquam Maguae portaret, frumentum eius sarriret, cervinam carnem ei coqueret. Senis cani corpus inter tormenta sua bellica dormiret, sed cor eius intra ictum cultri Maguae, cui nomen 'le Subtil', iaceret.»

«Monstrum! Merito perfidum nomen ferre videris!» Cora, effrenata filialis indignationis vi abrepta, exclamavit. «Nemo nisi daemon tam immanem ultionem meditari potuit! Sed vires tuas nimis magnas putas. Intelleges te ipsum Munronis cor manu tenere, idque ne summam quidem tuam malitiam expavescere!»

Indus huic animosae contumaciae diro risu respondit, propositum immotum ostendens, eamque manu discedere iussit, quasi colloquium in perpetuum clausurus. Cora, quam iam impetus sui paenitebat, parere parabat; Magua enim statim locum reliquit et ad voraces socios accessit. Heywardus ad perturbatam virginem advolavit quaesiturus quis exitus colloquii fuisset, quod procul tanta cura spectaverat.

At Cora, ne Aliciae metus augeret, certum responsum vitavit, sola vultus specie ostendens quam nihil profecisset; oculis anxiis singulos custodum motus observabat. Cum soror identidem quaereret quo probabiliter ducerentur, nihil praeterquam ad obscurum illud agmen manu tremula demonstravit, atque Aliciam ad pectus amplexa submurmuravit:

«Ibi, ibi fortunam nostram in eorum vultibus legite; videbimus! Videbimus!»

Corae gestus et vox interclusa efficacius quam ulli sermones loquebantur, statimque comitum oculos ad eum locum converterunt in quem ipsa ita intenta spectabat ut nisi summa rei gravitate tantus ardor explicari non posset.

Magua cum ad agmen sociorum ignave iacentium pervenisset, qui taetro epulo satiati in terra passim velut bruta corpora quiescebant, summa Indico duci conveniente gravitate loqui coepit. Primae eius syllabae auditores erexerunt, ut venerabundi attenteque sederent.

Cum Huron patria lingua uteretur, captivi, quamquam barbari captivos tam propinque custodiebant ut securibus suis attingere possent, sententiam orationis ex gestibus tantum augurari poterant, quibus Indus semper vim eloquentiae suae illustrat.

Primo et Maguae vox et motus placidi meditatique videbantur. Ubi sociorum animos satis excitaverat, Heywardus, cum ille saepius ad magnorum

lacuum regionem digito demonstraret, eum de maiorum patria ac longinqua gente loqui existimavit. Saepe auditores assensum significabant; «Hugh!» exclamantes inter se aspiciebant, oratorem aperte probantes.

Le Renard callidior erat quam ut tam opportunam occasionem omitteret. Nunc commemorabat longum asperumque iter quo vastas illas venationum terras et felices vicos reliquissent, ut contra Canadensium patrum hostes bellarent. Singulos ex agmine bellatores enumerabat, cuiusque merita, crebra in gentem officia, vulnera, et quot hostibus cutem capitis cum capillis detraxissent.

Quoties aliquem e praesentibus nominabat, neque unum praeteribat astutus Indus, eius vultus obscurus laetitia gloriandi fulgebat, nec dubitabat ipse laudes gestibus approbando confirmare. Tum oratoris vox sensim demittebatur, remissis clamoribus laetisque triumphi tonis quibus prospere gestas res recensuerat.

Glenni cataractam descripsit, saxeae insulae locum expugnari non posse, specus eius ac rapida flumina multosque circum vortices; nomen «la Longue Carabine» protulit, et substitit, dum silva subiecta ultimum longi ingentisque ululatus sonum reddidisset, quo exosum vocabulum exceptum est. Deinde iuvenem captivum militem ostendit atque dilecti bellatoris mortem narravit quem ille in altam voraginem deiecisset.

Neque eius tantum fortunam memoravit qui inter caelum terramque pendens universae manui spectaculum horrendum praebuerat, sed in ramis arboris tenerae gestibus terrorem illius casus, animi constantiam mortemque iterum simulavit. Denique perceleriter narravit quomodo singuli ex amicis cecidissent, neque umquam omisit eorum virtutem fortitudinemque maxime probatam laudare.

Postquam hanc rerum narrationem absolvit, vox iterum mutata flebilis facta est, immo suavis ac paene canora in humilibus mollibusque gutturis sonis. Iam de caesorum uxoribus liberisque loquebatur, de inopia, aerumnis tum corporis tum animi, de longinqua eorum habitatione, postremo de iniuriis nondum ultis. Subito autem ad terribilem clamorem vocem extollens conclusit rogando:

«Num Hurones canes sunt, ut haec patiantur? Quis uxori Menowguae dicet capitis eius cutem cum capillis piscium praedam factam esse, gentem autem suam iniuriam non ultam esse? Quis matri Wassawattimiae, mulieri superbae ac fastidiosae, manibus mundis occurrere audebit? Quid senibus respondemus, si nos capillitia poposcerint, nec vel unum capillum de candido hostis capite referre poterimus? Feminae digitis nos demonstrabunt. Atra macula Huronum nominibus inhaeret, sanguine delenda!»

Oratoris vox in furoris fragore iam audiri non poterat, qui in auras erupit, tamquam silvam non parva manus sed tota gens impleret. Dum priora verba dicebantur, ii quibus maxime intererat utrum Magua persuaderet, eius progressus nimis perspicue ex vultibus audientium intellexerant.

Lamentis eius tristitia ac misericordia, confirmationibus assentiendi gestibus, gloriationibus effrenata exsultatione responderant. Cum fortitudinem laudabat, certi atque consentientes vultus erant; ubi iniurias commemorabat, oculi ira flagraverant; cum mulierum convicia memorabat, capita pudore demiserant; ubi autem ultionis rationem monstravit, eum animi nervum tetigit qui Indorum pectora numquam frustra commovebat.

Primo nuntio ultionem in manibus esse dato, omnes velut unus vir in pedes exsiluerunt; postquam uno tantum momento furorem in insanissimos clamores effuderunt, cultris strictis securibusque bellicis sublatis in captivos universi irruerunt. Heywardus inter sorores et inimicos se obiecit, primumque advenientem tanta desperationis vi complexus est ut impetum eius paulisper inhiberet.

Haec improvisa resistentia Maguae spatium intercedendi dedit; celeribus verbis concitatisque gestibus ad se iterum agmen convertit. Ea dicendi arte, qua plurimum valebat, socios a praesentis caedis consilio avertit, invitans ut victimarum cruciatum diutius producerent. Consilium clamoribus acceptum, tanta celeritate exsecutum est quanta cogitatio movetur.

Duo ingentes bellatores simul in Heywardum involaverunt, alius autem cantorem minus agilem vincire occupatus erat. Neuter tamen captivorum sine ultima, quamquam irrita, contentione manus dedit. Ipse David oppugnatorem ad terram prostravit; Heywardus vero, postquam David victus erat et Indi vires coniunxerant, tum demum subactus est.

Tum ille ligatus est atque ad arboris tenerae truncum alligatus, cuius in ramis Magua casum Huronis cadentis gestu expresserat. Cum iuvenis miles animum collegisset, acerbam veritatem suis oculis perspexit omnibus comitibus idem fatum parari. Ad dextram Coram vidit pari custodia vinctam, pallidam quidem et perturbatam, sed oculis adhuc constantibus, quibus ea quae ab hostibus agerentur attente observabat.

Ad sinistram Aliciam ad pinum fasciis virgarum alligatam eadem vincula sustentabant, quam trementia membra propria vi sustinere non poterant, atque sola impediebant ne pulchra sed fragilis figura in terram corrueret. Manus ante pectus precanti modo iunxerat; sed pro eo ut sursum ad eam potestatem intueretur quae sola liberare poterat, nescia, puerili quadam fiducia oculos vagos in Duncani vultum defixerat.

David quoque restiterat; rei tam insolitae novitate attonitus silebat, dum reputaret num talis defensio decuisset.

Ultio Huronum iam novo cursu ferebatur, atque eam perficere parabant cuncta saeva calliditate quam saeculorum consuetudo illis tradiderat. Alii ligna nodosa quaerebant ad rogum ardentem struendum; unus e pinu assulas scindebat quibus accensis captivorum carnem transfigeret; ceteri duarum arbuscularum cacumina ad terram inflectebant, ut Heywardum brachiis inter ramos elastica vi resilientes suspenderent.

Maguae tamen vindicta atrociorem et exquisitiorem voluptatem quaerebat.

Dum ceteri ex ea manu minus sollertes barbari, ante eorum quos tortura manebat oculos, haec nota et vulgaria cruciandi instrumenta parabant, ille ad Coram accessit, atque vultu summa malignitate contracto monstravit quam propinquum supplicium eam exspectaret.

«Heus!» adiecit, «quid dicit Munronis filia? Caput eius nimis pretiosum est ut in ipsius le Renard tugurio cervical inveniatur: placebitne ei magis, cum per hunc collem volutabitur luporum ludibrium? Pectus eius Huronis infantes alere non potest: videbit illud ab Indis conspui atque contemni!»

«Quid sibi vult monstrum?» Heywardus attonitus interrogavit.

«Nihil!» fortiter sed leniter respondit. «Ferus est, barbarus atque imperitus, neque novit quid faciat. Quod temporis ante mortem nobis reliquum est, id conferamus ut illi a Deo paenitentiam veniamque precemur.»

«Veniam!» truculentus Huron exclamavit, iratus sententiam eius perperam accipiens. «Longior est Indi memoria quam candidorum hominum brachium, clementia eius brevior quam illorum iustitia! Dic, visne ut puellam flavicomam patri reddam, tu autem Maguam ad magnos lacus sequaris, aquam portatura et frumento eum nutritura?»

Cora, aversationem non occultans, manu eum abire iussit.

«Discede,» sollemni voce dixit, quae paulisper Indi saevitiam inhibuit; «amaritudinem precibus meis admisces, atque inter me et Deum meum consistis!»

Sed brevis illa commotio mox evanuit; ille vero Aliciam ironico derisu ostendendo perrexit.

«Aspice! Puella lacrimas fundit! Nimis tenera est ut moriatur! Remitte eam ad Munronem, ut canos eius capillos pectat et seni vitam in corde servet.»

Cora desiderio sororem iuniorem spectandi resistere non potuit; in eius oculis supplicem intuitum invenit, naturae ipsius vitam desiderantis indicem.

«Quid dicit, dulcissima Cora?» tremebunda Aliciae vox rogavit. «Num de me ad patrem remittenda loquebatur?»

Per multa momenta soror maior minorem intuebatur, vultu inter repugnantes animi motus mutabili. Tandem locuta est; sed eius vox plena olim et placida iam in teneritudinem paene maternam debilitata erat.

«Alicia,» inquit, «Huron utrique nostrum vitam offert; immo plus quam utrique: Duncanum, inaestimabilem nostrum Duncanum, una tecum ad amicos nostros, ad patrem, ad patrem nostrum, qui filiabus orbatus maerore conficitur, redire sinet, si hanc meam rebellem et pertinacem superbiam deponam atque consentiam...»

Vox in faucibus haesit; manibus complicatis in caelum suspexit, quasi inter tantas angustias ex infinita sapientia consilium quaereret.

«Perge,» Alicia clamavit, «cui rei, carissima Cora? O utinam mihi condicio daretur! Ut te servarem, senem patrem erigerem, Duncanum restituerem, quam libenter morerer!»

«Morereris!» Cora tranquilliore iam firmioreque voce repetivit. «Facile hoc esset! Fortasse altera condicio non minus facilis erit. Magua me vult,» subiecit, voce ex conscientia turpitudinis propositionis paulatim languente, «eum in solitudinem sequi, ad Huronum sedes ire, ibi manere; denique uxorem eius fieri! Dic nunc, Alicia, mihi filiae instar cara, soror dilectissima! Tu quoque, maior Heywarde, rationem meam infirmam consilio vestro adiuva.»

«Num vita tali pretio emenda est? An tu, Alicia, eo pacto vitam de meis manibus accipies? Tu quoque, Duncane, me rege; vos ambo me regite, nam tota vestra sum.»

«Num ego assentirer!» adulescens iratus obstupefactusque exclamavit. «Cora! Cora! Cum miseria nostra ludis! Noli hanc horrendam condicionem iterum nominare; cogitatio ipsa mille mortibus peior est.»

«Sciebam profecto te ita responsurum!» Cora exclamavit; genae rubore accensae et oculi nigri iterum brevi quodam muliebri animi ardore relucebant. «Quid mea Alicia dicit? Eius causa sine ullo murmure me huic condicioni subiciam.»

Quamquam Heywardus et Cora summo dolore atque intentissima cura auscultabant, nulla vox responsum dedit. Videbatur tenerum atque facile commovendum Aliciae corpus in se ipsum contrahi, dum condicionem illam audiret.

Brachia iuxta latera demissa erant, digiti parvis motibus convulsis agitabantur; caput in pectus ceciderat, totumque corpus in arboris vinculis

pendere videbatur, quasi speciosum aliquod pudoris feminei vulnerati signum, quasi vitae expers sed doloris plenissime conscium.

Post pauca tamen momenta caput lente movere coepit, immotae atque insuperabilis repugnantiae signum; mox, cum virginalis dignitatis rubor per teneras eius faciei formas perfusus esset, oculique intimo animi affectu refulsissent, vires invenit ut submurmuraret:

«Non, non, non! Satius est, sicut una viximus, ita una mori!»

«Ergo morere!» Magua infremuit, securim bellicam violenter in indefensam Aliciam coniciens, dentibus prae ira stridentibus, quia ea quam infirmissimam omnium putaverat improvisam animi firmitatem ostendisset. Securis ante Heywardi oculos per aera volavit, paucis Aliciae fluentium cincinnorum partibus resectis, atque in arboris truncum supra caput eius inhaesit, tremula etiamnum. Hoc spectaculo Duncanus desperatione insanire coepit.

Omnibus in unum impetum viribus collectis vincula ex ramulis composita rupit, atque in alium barbarum irruit, qui cum ingenti ululatu ictum secundo, iam certius directum, inferre parabat. Collisi sunt, complexi, atque ambo humi ceciderunt. Nudo hostis corpore nihil erat quo Heywardus eum tuto teneret; ille e complexu elapsus rursus exsurrexit, uno genu in Duncani pectus imposito, ingenti pondere eum premens.

Iam Duncanus cultrum in aere fulgentem videbat, cum sibilus praeter eum raptim transiit, quem acutus sclopeti sulcati crepitus non tam secutus quam comitatus est. Sensit pectus onere liberatum; vidit ferocem hostis vultum in inanem torpentemque speciem subito commutari; deinde Indus mortuus in foliis marcidis prope latus eius pronus corruit.

CAPUT DUODECIMUM

SCURRA — Abii, domine.
Mox autem, domine,
iterum tecum ero.
SHAKESPEARE — NOX DUODECIMA

Hurones subita hac caede unius e suis tamquam attoniti constiterunt. Cum vero cogitarent quam certa illa manus fuisset, quae hostem ferire ausa esset tanto amici periculo, nomen «la Longue Carabine» omnibus simul ex ore erupit; tum ululatus ferus et quodammodo querulus secutus est.

Huic clamori ingens clamor e parvo dumeto respondit, ubi imprudentes arma sua congesserant. Protinus explorator, recuperato sclopeto quod prae nimia festinatione onerare nondum potuerat, in hostes progredi visus est; telum pro clava vibrabat, ingentibus validisque ictibus aera secans.

Sed exploratoris impetum, quamquam animosum et celerem, praecucurrit iuvenis corpore agili atque valido, qui praeter eum prosiliens incredibili agilitate audaciaque in medios Hurones desiluit. Ibi ante Coram stetit, securim bellicam circumagens et fulgentem cultrum minaciter vibrans.

Priusquam mens hos motus repentinos et audacissimos assequi posset, alia forma, mortis insignibus tamquam armata, ante oculos eorum veluti spectrum subrepsit atque iuxta iuvenem minax constitit. Tortores hostiles adventu horum bellatorum retrocesserunt et, dum alter alteri tam celeriter succedebat, solitum admirationis clamorem iterantes, nomina sibi nota atque formidata exclamarunt:

«Le Cerf Agile! le Gros Serpent!»

At dux Huronum providus et vigilans non tam facile animo perturbari potuit. Oculis acerrimis per brevem planitiem circumlatis naturam incursus statim intellexit; tum suos et voce et exemplo cohortatus longum periculosumque cultrum strinxit, atque magno ululatu in Chingachgookum, paratum eum excipere, impetum fecit. Hoc signum pugnae communis fuit.

Neutra pars ignifera tela habebat; igitur summo vitae discrimine manu contra manum pugnandum erat, armis ad feriendum, nullis autem ad se defendendum instrumentis.

Uncas clamori respondit atque in hostem insiliens uno securis bellicae ictu certo caput usque ad cerebrum discidit. Heywardus securim, quam Magua in arbusculam coniecerat, evulsit, ad pugnam avidus accurrens. Cum numerus utriusque partis iam par esset, singuli adversarios e diverso agmine sibi

elegerunt. Concurrentium impetus et ictus turbine saeviores, fulgure velociores erant.

Explorator mox alium adversarium brachii sui ictu attingere potuit; uno gravissimo sclopeti ictu leves et simplices illius defensiones discussit, vehementi ictu humi prostratum opprimens. Heywardus, ardore incensus neque congressum comminus exspectare volens, securim quam ceperat in Indum sibi oppositum misit. Ea frontem hostis percussit et cursum eius ad breve tempus inhibuit.

Hoc tenui successu incitatus impetuosus iuvenis in hostem nudis manibus irrupit. Sed statim intellexit quam temere egisset: iam enim summa cum virium et animi intentione acutissimi cultri ictus, quos Huron intendebat, aegre vitare cogebatur.

Cum diutius hostem tam agilem tamque vigilantem eludere non posset, brachia circa illum coniecit, artus eius ad latera corporis quasi ferreis vinculis alligatos continens. Sed is complexus ipsi vires ita exhauriebat ut diu sustineri nequiret. In hoc discrimine vocem prope se audivit clamantem:

«Exstinguite nebulones! Nullam veniam execrando Mingo!»

Eodem momento sclopeti exploratoris culata in nudum adversarii caput decidit; sub ictu musculi illius quasi emarcescere videbantur, dum e Duncani brachiis mollis et immotus delabitur.

Uncas, primo hoste cerebro contuso, ut leo esuriens alium quaesiturus se convertit. Quintus Huron, solus qui primo congressu liber ab adversario remanserat, paulisper substitit. Tum, cum ceteros omnes mortifera pugna occupatos cerneret, infernali quadam ulciscendi cupiditate ultionem paulo ante frustratam perficere constituit. Clamore victoriae edito in Coram inermem prosiluit, securim acutam ante se tamquam diri adventus nuntiam coniciens.

Securis umerum virginis leviter tetigit atque vimina, quibus ad arborem deligata erat, incidit, fugae potestatem ei reddens. Illa hostis manum effugit et, salutis suae oblita, in pectus Aliciae se abiecit, digitis metu trementibus nec certa via motis vincula quibus soror detinebatur discerpere conata.

Alius quivis, nisi prorsus immanis, tam generosa in sororem pietate commotus esset; sed Huronis animus saevientis omni misericordiae expers erat. Is Coram, longis lucentibusque capillis circum corpus effusis, arripuit, e sororis amplexu avulsit, atque ad genua violenter depressit.

Capillos fluxos manu collegit, eosque brachio in altum erecto sustinens cultrum circum pulchre formatum caput captivae duxit, derisorio ac triumphali risu laetus. Sed dum hac immani voluptate paulisper fruebatur,

occasionem ad victimam interficiendam amisit: tum enim Uncas id quod agebatur conspexit.

E vestigio prosiliens per aera velut telum coniectum transvolare visus est, ac globi instar delapsus in hostis pectus cecidit; eum multas virgas Anglicas praecipitem atque pronum protrusit. Ipse iuvenis Mohicanus tanti conatus vi iuxta illum proiectus est. Simul surrexerunt, decertarunt, sanguinemque uterque alternis ictibus fudit.

Sed brevi pugna confecta est: securis Heywardi et sclopetum exploratoris in Huronis verticem eodem momento inciderunt quo Uncae culter ad eius cor pervenit.

Iam cetera pugna prorsus finita erat, praeter diuturnum certamen inter «le Renard Subtil» et «le Gros Serpent». Bene hi feroces atque barbari bellatores ostendebant se dignos esse iis nominibus, quae ob res bello olim gestas acceperant. Initio uterque aliquamdiu celeres validosque ictus alterius evadere laboravit.

Deinde repente alter in alterum irruerunt, complexi ad terram ceciderunt, inter se veluti serpentes impliciti flexilibus tortuosisque corporibus. Cum victores iam ab aliis hostibus vacarent, locus ubi veterani illi et perditissimi pugnatores iacebant nonnisi nube pulveris foliorumque agnosci poterat; quae e media planitie ad extremum campum quasi turbine acta movebatur.

Diversis pietatis filialis, amicitiae, grati animi causis impulsi Heywardus et comites ad eundem locum una concurrerunt et pulveris velum, sub quo bellatores volutabantur, circumsteterunt. Frustra Uncas circum nubem discurrebat, cupiens cultrum in patris inimici cor demittere; frustra sclopetum exploratoris minaciter erectum haerebat; Duncanus autem artus Huronis manibus prehendere conabatur, quibus vis omnis deesse videbatur.

Pulvere et sanguine obducti, tam velocibus tamque callidis motibus se fere in unum corpus confundebant. Pallida Mohicani figura morti similis et obscura Huronis species tanta celeritate tantaque confusione alternatim fulgebant, ut amici illius nec quo loco nec quo tempore adiutricem plagam infligerent discernere possent.

Interdum quidem brevissimis momentis oculi Maguae ignei per pulveris orbem, quo involvebatur, instar fabulosorum basilisci oculorum micare cernebantur; et ex iis feralibus conspectibus odiosaque hostium praesentia eventum certaminis intellegere videbatur. Sed antequam inimica manus in caput eius descendere posset, locum occupaverat torvus Chingachgooki vultus.

Ita pugna e media planitie ad ipsam oram paulatim translata est. Iam Mohicanus facultatem nactus est cultrum magna vi hosti inferendi; Magua

subito complexum solvit, retroque immotus prolapsus est, velut omni vita destitutus. Adversarius erectus triumphali clamore silvae fornices personare fecit.

«Euge, Delavari! Victoria Mohicano!» explorator exclamavit, iterum sclopeti longi funestique culatam attollens. «Ultimus ictus a viro sanguine haud mixto illatus neque eius honori officiet neque iure capitis hostilis spoliandi eum privabit!»

Sed eo ipso momento quo telum periculosum descendere incipiebat, Huron dolosus sub ictu velociter elapsus est, per praecipitii marginem devolutus, pedibus tamen constitit atque uno saltu in medium fruticum humilium agmen prosiluit, quod lateribus abruptis adhaerebat.

Delavari, qui hostem mortuum crediderant, admirationis clamorem ediderunt atque magno cum strepitu persequi parabant, veluti venatici canes cervum in aperto conspicientes, cum exploratoris acutus propriusque clamor subito consilium eorum mutavit eosque in summum collem revocavit.

«Ita, ut ipse semper solet!» clamavit pertinax silvarum incola, cuius odia erga Mingones iustitiae sensum saepe obscurabant. «Mendax ille et dolosus nebulo! Delavarus probus, si victus esset, quietus iaceret donec capite percussus necaretur; isti vero Maquae improbi vitae adhaerent velut feles montanae.

«Abeat, abeat! Unus tantum vir est, nec sclopetum nec arcum habet, multis miliariis Anglicis a Gallis commilitonibus remotus. Ut serpens crotalus dentibus amissis, nihil amplius nocere poterit donec et ille et nos longum camporum harenosorum spatium calceis nostris Indico more factis notaverimus.

«Aspice, Unca,» Delavarice addidit, «pater tuus iam capitum cutem cum capillis detrahit! Conveniet ceteros nebulones qui remanserunt circumire et cultro explorare, ne quis alius per silvas aufugiat clamans velut graculus ala vulneratus!»

Haec locutus explorator, probus quidem sed inexorabilis, inter mortuos circuitum fecit, longum cultrum in eorum pectora iam omni sensu carentia tam tranquille figens quam si beluarum tantum cadavera essent. Eum tamen Mohicanus senior iam praevenerat, qui victoriam testantia spolia e capitibus occisorum, quibus resistere non licebat, abstulerat.

Uncas vero, consuetudines suas, paene dixerim naturam ipsam, superans, innata quadam animi teneritudine cum Heywardo ad sorores adiuvandas properavit. Aliciam celeriter vinculis liberatam in patentia Corae brachia tradidit. Non temptabimus exprimere quantam Deo, rerum omnium moderatori, gratitudinem pulcherrimae virgines sentirent, quae tam inopinato et vitae et altera alteri redditae erant.

Gratiarum actiones earum altae mutaeque fuerunt, purissima dona mitium animorum, in secretis cordium altaribus ardentia; affectus autem renovati magisque terreni diuturnis ferventibusque amplexibus, verbis carentibus, se ostenderunt.

Alicia, quae iuxta Coram in genua procubuerat, tum surgens in sororis pectus se coniecit et senis patris nomen magna voce inter lacrimas dixit; mollibus columbinisque oculis spes renata micabat, luxque quae ex iis radiabat caelestem potius quam fragilis humanae naturae speciem praebebat.

«Servatae sumus! servatae sumus!» submurmuravit. «Ad carissimi, carissimi patris complexum redibimus, nec dolore cor eius frangetur! Et tu quoque, Cora, soror mea, plus quam soror, mater mea, tu quoque servata es! Et Duncanus,» addidit, iuvenem ineffabili puritatis innocentiaeque risu respiciens, «etiam Duncanus noster fortis ac nobilis incolumis evasit!»

His verbis fervidis atque paene inconditis Cora nihil respondit praeterquam quod puellam sibi arctius ad pectus pressit, super eam soluta pietate inclinans.

Heywardus, quamvis vir, lacrimas effundere ob hoc mutui amoris spectaculum non erubuit. Uncas autem, nuper e pugna veniens et adhuc sanguine conspersus, aderat quidem vultu tranquillo paeneque immoto; at oculi iam saevitiam deposuerant, tantaque misericordia relucebant ut ipse ingenii cultusque gradu supra mores gentis suae, fortasse per multa saecula, progredi videretur.

Dum hi affectus, tantae fortunae mutationi consentanei, manifestabantur, explorator, cui iam sollicita vigilantia persuasum erat Hurones, qui modo caeleste illud spectaculum foedaverant, amplius nocere non posse, ad Davidem accessit atque e vinculis, quae usque ad id tempus singulari patientia toleraverat, eum solvit.

«En,» dixit explorator, ultimum vimen proiciens, «rursus membrorum tuorum dominus es, quamvis iis vix prudentius quam cum primum formata essent uti videaris.

«Si monita hominis, qui non aetate te superat, sed maximam vitae partem inter silvas egit atque ita annis plura didicit, non tibi gravia erunt, consilium meum accipe: tibiam illam stridulam, quam in tunica geris, primo stulto obvio vende et pretio utile aliquod telum eme, etiamsi nihil praeter brevis sclopeti equestris fistulam emere possis.

«Industria ac diligentia sic ad aliquam dignitatem pervenire posses: nam iam oculi tui docere debent corvum cadaveribus vescentem utiliorem esse quam avem quae alienos cantus imitatur. Ille saltem foeda spectacula ab

hominum oculis aufert, haec solum tumultum in silvis facit, dum omnium qui audiunt aures fallit.»

«Arma et tuba ad bellum, gratiarum autem cantus ad victoriam!» respondit David liberatus. «Amice,» addidit, manum gracilem ac teneram exploratori benignitate porrigens, oculis simul lucentibus et lacrimosis, «gratias tibi ago quod capitis mei pili adhuc eo loco crescunt quo divina providentia eos primum radicavit. Quamvis aliorum capilli nitidiores et crispiores sint, meos tamen semper satis utiles et cerebro quod tegunt bene congruentes sensi.

«Quod pugnae non interfui, non voluntatis inopiae, sed infidelium vinculis imputandum est. Tu te fortem peritumque in certamine praebuisti; ideo tibi iam gratias ago, antequam ad officia maiora et graviora redeam, quod laudibus Christiani viri dignissimus apparuisti!»

«Levis res est, qualem saepe videbis si diutius nobiscum manseris,» respondit explorator, tam manifesta grati animi professione ad cantorem aliquanto mitior factus. «Veterem socium meum, quem 'Cervicidam' voco, recuperavi,» addidit, sclopeti culatam manu feriens, «idque ipsum victoria est.

«Iroquenses callidi sunt, sed sibi ipsis insidiati sunt, cum omnia ignifera tela procul deposuerunt; et si Uncas paterve eius solitam Indorum patientiam modo adhibuissent, tribus glandibus potius quam una in nebulones incursum fecissemus, atque totam turmam, illum etiam qui aufugit cum sociis, sustulissemus. Sed omnia ante constituta sunt, nec sine bono!»

«Recte dicis,» David respondit, «veram Christianae fidei mentem percepisti. Qui servandus est servabitur; qui vero ad damnationem praedestinatus est damnabitur. Haec vera doctrina est, fidelibus maxime consolatoria et recreans.»

Explorator, qui interea sedens sclopetum tanta sedulitate examinabat, quasi patri de filio suo cura esset, tum oculos sustulit, offensionem haud celans, atque alterius verba asperius interrupit.

«Doctrina sit an non sit,» inquit durus silvarum incola, «haec fides improborum est et honestis hominibus exsecranda! Equidem credere possum Huronem illum mea manu cadere debuisse, quoniam ipse oculis meis vidi; sed nihil nisi ipsius rei conspectus mihi persuadere poterit eum ullam mercedem accepisse, aut Chingachgookum nostrum ultimo die damnatum iri.»

«Nullum habes eius tam audacis sententiae testimonium, nullum foedus quo fulciatur!» excitatus David clamavit. Eum penitus imbuerant subtilitates illae argumentandi quae aetate ipsius, praesertim in sua provincia, circa pulcherrimam revelationis simplicitatem intentae erant; homines enim, dum

tremendum divinae naturae mysterium penetrare conantur, fidei sui ingenii confidentiam substituunt, atque sic eos qui humanis placitis ratiocinantur in absurda dubitationesque implicant. «Templum tuum in harena positum est, et prima tempestas fundamentum abluet!

«Huius tam a caritate alienae sententiae testimonia mihi profer!» (David enim, ut alii eiusdem opinionis defensores, verbis non semper proprie utebatur.) «Nomen libri, capitis, versus affer: in quo sacrorum librorum loco talia dicta reperis?»

«Liber!» explorator singulari et vix celato fastidio repetivit. «Num me puerum lacrimantem putas, qui vetulae alicuius vestis fimbriis haereat? Num hoc bonum sclopetum in genibus meis anserinae pennae loco, cornu bubulum pro atramenti lagena, peram coriaceam pro linteo cancellato heri in mensa adhibito habes? Liber! Quid mihi, silvarum bellatori, quamvis viro sanguine non mixto, cum libris est? Unum tantum legi; quae ibi scripta sunt tam simplicia tamque clara sunt ut non multum disciplinae opus sit ad intellegendum, quamvis quadraginta longorum laboriosorumque annorum disciplina gloriari possim.»

«Quem librum vocas?» David quaesivit, alterius sensum non assecutus.

«Ante ipsos oculos tuos patet,» explorator respondit; «cuius autem est, is nemini eius usum negat. Audio esse homines qui libros legant ut sibi persuadeant Deum esse! Nescio an homines in oppidis opera eius ita deformaverint, ut id quod hic in silvis clarissimum est apud mercatores et sacerdotes in dubium vocetur.

«Si qui tales sunt, me a solis ortu ad solis ortum per silvarum anfractus sequantur: satis videbunt ut discant se stultos esse, maxime autem eo stultos quod ad eius fastigium ascendere student, quem neque bonitate neque potentia umquam aequare possunt.»

David, simul atque intellexit adversarium disputationis fidem e naturae lumine haurire et omnes doctrinarum subtilitates contemnere, libenter controversiam omisit; nam ex ea neque utilitatis neque laudis quicquam sperabat.

Dum explorator haec loquitur, David consedit atque parvum librum semper ad manum positum et perspicilla ferreis circulis cincta protulit, ut munus exsequeretur quod nihil praeter improvisum adversarii impetum in ipsius orthodoxiam tam diu distulisset.

Erat enim vere cantor occidentalis continentis, aetate quidem multo posterior iis vatum ingeniis quae olim profanas baronum principumque laudes cecinerant, sed sui temporis patriaeque moribus congruens. Nunc artis suae peritiam in recens parta victoria celebranda, vel potius in gratiis pro ea

agendis, exercere paratus erat. Exploratoris sermonem patienter exspectavit; tum voce una cum oculis elevata aperte dixit:

«Vos, amici, invito ut ob insignem hanc e barbarorum infideliumque manibus liberationem Deo laudes canamus, sonis placidis et sollemnibus modi qui 'Northampton' vocatur.»

Tum paginam versumque indicavit ubi carmina delecta inveniri possent, et solita gravitate, quam in templo adhibere consueverat, tibiam ad vocis modum dirigendum labiis admovit. Hoc tamen tempore nemine comitante canebat, quoniam sorores teneros illos mutui amoris affectus, de quibus diximus, adhuc effundebant.

Auditorum paucitate minime deterritus, cum solus explorator male contentus audiret, vocem sustulit atque sacrum cantum ab initio ad finem nulla re adversa, nulla interpellatione peregit.

Explorator audiebat, dum silicem sclopeti diligenter aptabat et telum denuo onerabat; sed soni, quibus et loci sollemnitas et ceterorum consensio deerant, sopitos eius animi motus excitare non potuerunt.

Nullus umquam cantor, quocumque nomine David apte appellari possit, artem suam apud auditores minus sensibiles exercuit. Attamen, si simplex ac sincera eius voluntas spectetur, credibile est nullum vatem profanis carminibus deditum voces umquam edidisse, quae propius ad illud solium pervenirent cui omnis laus omnisque cultus maxime debetur.

Explorator brevi caput movit et verba quaedam obscure mussitavit, inter quae tantum «guttur» et «Iroquenses» audiri poterant. Deinde abiit ut capta Huronum arma colligeret atque statum eorum exploraret. Chingachgookus ei in hoc munere se adiunxit, qui et suum et filii sclopetum inter arma repperit. Etiam Heywardus atque David tela acceperunt; nec pulvis pyrius aut glandium copia deerat quibus omnia utilia fierent.

Cum silvarum viri arma delegissent atque partiti essent, explorator aperte denuntiavit iam proficiscendi tempus adesse. Iam Davidis carmen finitum erat et sorores effusos animi motus iam sedaverant.

Duncano et Mohicano iuniore adiuvantibus duae puellae praerupta illius collis latera descenderunt; paulo ante sub longe aliis auspiciis eundem ascenderant, summoque in vertice paene foedissimae caedis victimae factae erant. Ad radices collis equos suos Narragansettenses fruticum herbas depascentes invenerunt. In eos ascenderunt atque ductorem secutae sunt qui in summis vitae discriminibus totiens amicus fidelis apparuerat. Iter tamen breve fuit.

Explorator a semita minus perspicua, quam Hurones tenuerant, discedens repente dextrorsum deflexit; per dumetum ingressus rivum leniter

murmurantem transiit, atque in valle angusta sub umbra paucarum ulmorum aquatilium constitit. A radicibus infesti collis nonnisi paucis perticis aberant; equi virginibus solum ad vadum leve transeundum profuerant.

Explorator et Indi locum illum secretum iam cognovisse videbantur. Sclopetis enim ad arbores reclinatis folia arida removebant et caeruleam argillam effodiebant, ex qua fons nitidus et perlucidus continuo ebulliebat. Tum albus vir circumspiciebat, quasi aliquid quaereret quod non tam facile inveniebat quam putaverat.

«Mohawci illi neglegentes, cum fratribus Tuscaroris et Onondagis, huc ad sitim explendam venerunt,» mussitavit, «atque cucurbitam abiecerunt! Sic solent beneficia tractari cum talibus canibus immemoribus praebentur! Dominus hic in media vasta solitudine manum ad eorum bonum porrexit et fontem e terrae visceribus excitavit, qui locupletissimas quasque in coloniis pharmacopolarum opes deridere posset: et ecce nebulones argillam conculcaverunt locumque purissimum foedaverunt, velut ferae, non homines!»

Uncas tacitus cucurbitam desideratam ei porrexit, quae in ulmi ramo satis caute suspensa fuerat, sed quam explorator ob iracundiam non animadverterat. Is aqua repletam ad locum aliquantum remotiorem tulit, ubi humus firmior sicciorque erat; ibi tranquille consedit et, haustu longo sumpto, quo admodum delectari videbatur, reliquias cibi ab Huronibus relicti diligentissime examinare coepit, quas in pera ex brachio pendente ferebat.

«Gratias tibi ago, puer,» perrexit, Uncae cucurbitam vacuam reddens; «nunc videamus quomodo isti Hurones, inter insidias vagantes, victum pararint. Aspice! Nebulones optimas cervi partes norunt; facile credas eos lumbos cervinos non minus scite excidere atque assare posse quam optimum quemque coquum! Sed omnia cruda sunt; isti enim Iroquenses penitus barbari manent. Unca, ferrum meum cape atque ignem accende: parvum tenerae carnis frustum tostum naturae auxilium feret post tam longum iter.»

Heywardus, ubi duces iam serio cibo parando operam dare vidit, virgines ex equis descendere adiuvit et iuxta eas consedit, haud invitus post cruenta quae modo viderat paucis quietis momentis frui. Dum cibus coquitur, curiositate motus rogavit quomodo tam opportuno tamque inopinato auxilio liberati essent.

«Quomodo tam cito nobis occurritis, generose amice,» interrogavit, «et quidem nullo ab arce Edwardi adducto praesidio?»

«Si ad fluminis flexum ivissemus, fortasse satis mature ad vestra corpora foliis tegenda venissemus, sed nimis sero ad capillorum cutem servandam,» explorator tranquille respondit. «Minime; potius quam vires atque

occasionem ad arcem transeundo amitteremus, sub ripa Hudsoni fluminis latuimus, Huronum motus speculantes.»

«Ergo cuncta quae acciderunt spectastis?»

«Non omnia. Indorum enim oculi tam acuti sunt ut vix fallantur, ideo nos occultos tenebamus. Vix etiam fieri potuit ut hunc Mohicanum puerum in insidiis quietum retineremus! Ah Unca, Unca, mulieri curiosae similior fuisti quam bellatori vestigia sequenti!»

Uncas perspicacissimos oculos breviter ad faciem constantem loquentis convertit, sed neque verbum dixit neque ullum paenitentiae signum ostendit. Immo Heywardo visus est iuvenis Mohicanus contemptum, nisi etiam iram, quodammodo ostendere, atque animi affectus erumpere paratos reprimere, partim auditorum reverentia, partim ob eam observantiam quam albo socio plerumque servabat.

«Captos igitur nos vidistis?» Heywardus iterum interrogavit.

«Audivimus,» significanter respondit. «Indorum ululatus hominibus, qui aetatem in silvis egerunt, clarus sermo est. Cum autem vos ad ripam appulissetis, sub foliis more serpentium repere coacti sumus; tum omnino e conspectu nostro evanuistis, donec rursus vos arboribus religatos, iam Indorum caedi destinatos, vidimus.»

«Dei providentia nos servavit! Vix non miraculum fuit quod viam falsam non tenuistis; nam Hurones in duo agmina discesserant, quorum utrumque equos habebat!»

«Ita vero; illic a vestigiis depulsi sumus et tramitem facile amisissemus nisi Uncas adfuisset,» respondit explorator voce vultuque eius qui praeteritam dubitationem adhuc recordaretur. «Viam tamen in silvam ducentem elegimus, nam barbaros cum captivis eo processuros putavimus, nec falso putavimus.

«Sed postquam multa miliaria Anglica secuti sumus, ne uno quidem ramulo fracto invento, quamvis tale signum vobis praeceperam, dubitare coepi; praesertim cum cuncta vestigia calceorum Indorum impressiones tantum ostenderent.»

«Captorum nostrorum cautio fuit ut nobis calceos eorum similes induerent,» dixit Duncanus, pedem sustollens atque versicolorem suum ornatumque peronem ostendens.

«Ita; prudenter hoc fecerunt, more suo; sed nos nimis periti sumus ut tam vulgari artificio a vestigiis abducamur.»

«Cui rei igitur salutem debemus?»

«Ei rei quam me, virum album cui nulla Indorum sanguinis admixtio est, confiteri puderet: iuvenis Mohicani iudicio in negotio quod ipse melius scire

debueram, sed cui tamen etiam nunc vix credo, quamquam oculi mei veritatem comprobant.»

«Mirabile sane! Nonne causam explicabis?»

«Uncas ausus est dicere equos, quibus istae feminae vectae erant,» explorator perrexit, oculos curiositate haud vacuos ad sororum equas rufas convertens, «eiusdem lateris pedes simul humi ponere, cum hoc omnium quadrupedum quos cursu citato incedere novi, praeter ursum, cursui contrarium sit! Atqui hi equi hoc modo semper iter faciunt; ipse oculis meis vidi, vestigiaque per viginti longa miliaria Anglica idem demonstrant!»

«Haec est huius equorum generis propria virtus. Ex litoribus sinus Narragansettensis oriuntur, in parva provincia quae Plantationes Providentiae appellatur; patientia operum facilique tali gressu insignes sunt, quamquam alii equi eundem incessum haud raro discere possunt.»

«Fortasse ita est, fortasse,» explorator respondit, singula attentissime audiens. «Quamvis puro alborum sanguine natus sim, de cervis fibrisque multo rectius quam de iumentis iudico. Maior Effinghamus multos generosos equos bellicos habet; numquam tamen vidi quemquam tam obliquo gressu incedere!»

«Vere; ille enim animalia ex aliis virtutibus aestimat. Hoc tamen genus magno in pretio est, et, ut vides, magno honore afficitur, cum talia onera saepe vehit.»

Mohicani, qui circa languidum ignem cibum parabant, opus intermiserant ut sermonem audirent. Cum Duncanus dixisset, alter alterum significanter respexerunt, patre solitum admirationis clamorem edente. Explorator nova quasi doctrina mente perpensa, rursus equos curiosis oculis aspiciens, sermonem repetivit:

«Non dubito quin apud colonos etiam mirabiliora conspiciantur!» tandem dixit. «Natura a hominibus foede corrumpitur, ubi primum potestatem adepti sunt. Sed sive oblique sive recte incedant, Uncas motum animadvertit; earum vestigia nos usque ad fractum ramum duxerunt.

«Ramulus exterior, prope unius equae vestigium, sursum flexus erat, velut femina florem a caule frangeret; ceteri vero rami lacerati et deorsum confracti, quasi manus viri robusti eos vi distraxisset! Inde colligi potuit callidos illos homines primum ramulum flexum vidisse, ceteros autem lacerasse, ut crederemus cervum cornibus suis fruticis ramos attrectavisse.»

«Credo sane sagacitatem tuam te haud fefellisse, nam tale aliquid revera accidit!»

«Id facile intellegi poterat,» addidit explorator, minime sibi conscius se singularem sagacitatem demonstrasse; «longe aliter quam de equo vacillante!

Tum mihi in mentem venit Mingones ad hunc fontem festinaturos esse, quoniam virtutem aquarum eius bene noverunt.»

«Estne igitur tam celeber?» Heywardus quaesivit, angustum locum et fontem scatentem, terrae obscurae et subfuscae ambitu circumdatum, intentius considerans.

«Pauci ex Indis sunt qui ad meridiem orientemque a magnis lacubus iter faciant, quin aquarum eius virtutem audiverint. Visne ipse experiri?»

Heywardus cucurbitam accepit; paulum aquae hausit, deinde eam abiecit, vultum summa aversione distorquens. Explorator tacito sed ex animo risu laetus caput movit ac maxima cum voluptate perrexit:

«Ah! gustu ex consuetudine nato cares. Olim mihi quoque aeque displicebat; sed iam assuevi, et nunc eam sitio, sicut cervus loca salsuginosa appetit. Haec aqua Indo haud minus grata est quam vobis vina aromatibus condita, praesertim cum Indus aegrotat. Sed Uncas ignem fecit: iam cibi meminisse oportet, nam iter longum est omneque adhuc nobis faciendum est.»

Sic colloquium subito abrumpens explorator ad ciborum reliquias, quas Huronum voracitas reliquerat, statim rediit. Brevi admodum et simplici coctione perfecta, ipse et Mohicani frugalem cenam summa taciturnitate diligentiaque consumpserunt, more hominum quibus comedendum erat ut labores ingentes et numquam intermittendos tolerare possent.

Quo necessario et, ut accidit, iucundo munere peracto, singuli silvarum homines ad fontem se inclinaverunt atque longum ultimumque haustum sumpserunt. Circa eum solitarium tacitumque fontem et vicinos fontes intra quinquaginta annos opibus forma ingenioque praestantes ex dimidio orbe terrarum frequentissimis agminibus valetudinis voluptatisque causa congregaturi erant. Tum explorator proficisci constituit.

Sorores in equos ascenderunt; Duncanus et David sclopeta prehenderunt atque pone eas ibant, exploratore agmen ducente, Mohicanis novissimis procedentibus.

Omnes celeriter per angustam semitam septentrionem versus incesserunt, aquas salubres vicino rivo neglectas misceri relinquentes, et corpora mortuorum in proximo colle, nullo sepulturae ritu adhibito, putrescere. Hic exitus silvarum bellatoribus tam frequens erat ut neque miserationem neque sermonem excitaret.

FINIS VOLUMINIS PRIMI

VOLUMEN SECUNDUM

CAPUT PRIMUM

Faciliorem viam quaeram.
PARNELL

Iter quod Oculus Accipitris elegerat per campos harenosos ducebat, vallibus interdum et lenibus collium tumoribus distinctos; eosdem comites eo ipso die mane, Magua frustra duce usi, transierant. Sol iam ad longinquos montes inclinaverat; cum autem iter per immensam silvam ageretur, aestus iam non gravabat viatores.

Itaque expeditius procedebant; multa laboriosi itineris miliaria Anglica, antequam crepusculum circumfunderetur, eodem quo venerant itinere retro emensi sunt.

Venator, non secus ac barbarus cuius locum obtinebat, ex obscuris atque incertis silvestris itineris indiciis naturali quodam instinctu rectam viam eligere videbatur. Raro cursum tardabat, nec umquam dubitans gradum sistebat. Satis erat muscum arborum oblique celeriterque intueri, interdum occidentem solem suspicere, aut rivos innumeros, per quos pedibus transibat, paulisper diligentius contemplari: his signis viam reperiebat et maxima itineris impedimenta superabat.

Interea silva alios paulatim induere colores coepit; laetum illud viride quod fornices frondium ornaverat severiori sub vesperum luci cedebat, quae finem diei praenuntiare solet.

Cum sorores per intervalla arborum aureum fulgorem intueri conarentur, qui solem instar coronae radiantis cingebat nubiumque molem supra occidentales colles congestam modo rubris tractibus tingebat, modo tenuibus lucis flavae marginibus circumdabat, Oculus Accipitris repente conversus caelum tam magnificum digito monstravit atque ita locutus est.

«Ecce signum quo hominibus indicatur tempus cibum quaerendi et naturae concessam quietem capiendi», inquit. «Quanto melius sapientiusque agerent, si naturae monita intellegerent atque a volucribus caeli et bestiis camporum aliquid discerent! Nobis tamen brevis haec nox erit: simul ac luna exorta erit, surgendum et iter denuo capiendum. Memini me hisce locis contra Maquas pugnavisse, primo bello quo sanguinem hominis effuderim;

tum ex trabibus munimentum exstruximus, ne rapaces illae beluae capitum nostrorum cutem detraherent.

«Nisi memoria locorum me fallit, paucis hinc perticis ad laevam, illud reperiemus.»

Ne consensum quidem aut responsum exspectans, robustus venator in densum iuvenum castanearum fruticetum audacter intravit; ramos luxuriantes, quibus humus paene tota tegebatur, manibus disiecit, quasi singulis passibus rem olim visam reperturus esset. Nec exploratoris memoria eum fefellit.

Per aliquot centenos pedes inter dumeta sentibus implicata progressus, in spatium apertum pervenit. Ibi tumulus humilis viridisque iacebat, super quem diruta illa ex trabibus arx, quam quaerebat, superstabat.

Hoc aedificium rude et neglectum unum ex iis munimentis erat quae, repentino periculo cogente, festinanter exstructa, ubi metus discesserat, relicta erant; iam autem in silvae solitudine tacite dilabebatur; neglectum ac paene oblivioni traditum erat, non secus ac res ipsae ob quas olim exstructum fuerat.

Huius generis monumenta itinerum certaminumque humanorum passim adhuc in vasta illa silvarum regione reperiuntur, quae olim provincias sibi infestas inter se disiungebat. Sunt autem quasi ruinae quaedam quae rerum in coloniis gestarum memoriam excitant et tristitiae locorum circumstantium mirifice congruunt.

Tectum ex corticibus compositum iam pridem deciderat terraeque admixtum erat; sed ingentes pini trunci, festinanter olim in unum coniecti, pristinum fere situm adhuc servabant, quamquam unus operis angulus pondere cesserat et ceterae rusticae munitioni propinquam ruinam minabatur.

Cum Heywardus ceterique ad tam vetustum atque labans aedificium propius accedere dubitarent, Oculus Accipitris et Indi humiles parietes ingressi sunt, non modo nullo metu, sed studio manifesto commoti.

Ille ruinas intus forisque diligenter contemplabatur, curiosus ut homo cui pristinarum rerum memoria singulis paene momentis renovaretur; Chingachgookus autem filio lingua Delavarorum narrabat, ea superbia qua victor rem gestam commemorat, brevem historiam proelii quod ipse adulescens in isto abdito loco commiserat. Laetitiae tamen quaedam tristitia admiscebatur, unde vox eius, ut saepe solebat, lenior et canorior fiebat.

Interim sorores libenter ex equis descenderunt, paratae in vespertinae aurae refrigerio paulisper quiescere, eoque securitatis sensu frui quem solae, ut putabant, silvestrium bestiarum incursiones turbare possent.

«Nonne secretiorem quieti locum habuissemus», quaesivit Duncanus cautior, cum videret exploratorem brevem inspectionem absolvisse, «si minus notum et rarius hominum vestigiis tritum locum elegissemus?»

«Pauci iam vivunt qui meminerint hanc arcem umquam exstructam esse», respondit venator lente atque cogitabundus. «De proeliis huiusmodi, quale hic Mohicani contra Mohawcos, bello inter ipsos orto, pugnaverunt, non solent libri componi aut narrationes litteris mandari. Ego tunc adulescens eram atque cum Delavarorum viris profectus sum, quoniam iniuriis et contumeliis illos adflictos esse noveram.

«Quadraginta dies totidemque noctes nefarii isti sanguinem nostrum circa hunc truncorum acervum expetiverunt. Ego ipse consilium munimenti dedi partemque aedificavi; nam, ut meministis, Indus ipse non sum, neque sanguis meus alterius gentis sanguine admixtus est. Delavari operi manus admoverunt; decem adversus viginti locum tenuimus, donec numero paene pares facti sumus. Tum in canes illos eruptionem fecimus, nec unus quidem eorum rediit qui sociorum exitum nuntiaret.

«Ita vero, iuvenis eram et caedibus nondum assueveram. Cum aegre paterer homines, qui eodem quo ego spiritu praediti essent, in solo nudo relinqui bestiis laniandos aut pluviis ossa dealbantibus exponendos, mortuos meis manibus sub isto ipso parvo tumulo sepelivi, super quem modo consedistis. Nec sane sedile improbum est, quamquam mortalium ossibus sustentatur.»

Heywardus et sorores e gramineo sepulcro statim surrexerunt; hae vero, quamvis atrocissima nuper perpessae essent, naturalem quandam horrorem vix reprimere poterant, cum intellegerent se tam familiariter supra Mohawcorum mortuorum sepulcrum sedisse.

Cana vesperi lux, obscurum illud exiguae areae gramen, dumetis circumdatum, ultra quae pini veluti tacite spirantes ad ipsas nubes videbantur adsurgere, silvaeque immensae immobilis et morti similis quies, omnia simul hanc animi commotionem augebant.

«Mortui sunt, neque iam cuiquam nocere possunt», perrexit Oculus Accipitris, manu ad paventes conversus mota et tristi subridens. «Neque clamorem belli iterum edent, neque securim in quemquam vibrabunt! Ex iis autem omnibus qui illos in hoc loco condi adiuverunt, soli Chingachgookus et ego superstites sumus. Fratres cognatique illius Mohicani agmen nostrum bellicum constituerunt; ecce ante oculos vestros quidquid ex eius gente hodie superest.»

Audientium oculi sua sponte ad Indos conversi sunt, commiseratione tantae eorum orbitatis moti. Adhuc corpora eorum fusca inter arcis umbras

conspici poterant: filius patri narranti attentissime auscultabat, quippe cuius sermo maiorem maiorum gloriam commemoraret, quorum nomina ob fortitudinem et feras bellicas virtutes a puero revereri didicerat.

«Gentem Delavarorum pacificam esse putaveram», inquit Duncanus, «neque umquam ipsam armis bellum gessisse, sed defensionem terrarum suarum illis ipsis Mohawcis, quos vos occidistis, credidisse!»

«Ex parte vera dicis», respondit explorator, «sed ipsa rei summa mendacium scelestum est. Pactum eiusmodi antiquitus initum est Hollandorum fraude, qui indigenas, quibus ad terram a Hollandis occupatam ius potissimum erat, armis privare cupiebant. Mohicani autem, quamquam eiusdem populi pars, cum Anglis potius quam cum Hollandis agebant; neque stultum illud foedus acceperunt, sed virorum animum retinuerunt. Idem denique ipsi Delavari fecerunt, ubi tandem intellexerunt quam turpiter decepti essent.

«Ecce ante te principem ex magna Mohicanorum Sagamorum stirpe! Olim cognati eius cervos suos per regiones persequi poterant ampliores quam universus ager quem Patteroon Albaniensis possidet, nec rivulum nec collem transire quin suo agro insisterent. Quid vero huic eius postero relictum est? Sex fortasse pedes terrae, cum Deus voluerit, obtinebit, eosque pacate tenebit, si quis amicus caput tam alte defodere curaverit ut aratri ferrum ad illud pervenire nequeat!»

«Satis est!» inquit Heywardus, veritus ne disputatio de his rebus concordiam turbaret, quae puellis custodiendis maxime necessaria erat. «Longum iter fecimus; nec multis nostrum datum est corpus quale tuum, quod neque lassitudinem neque imbecillitatem nosse videtur.»

«Nervos ossaque virilia habeo, quibus omnia perfero», dixit venator, valida sua membra intuens cum simplicitate quae voluptatem honestam ex laude perceptam prodebat. «Maiores quidem atque corpore graviores in oppidis reperies; sed per multos dies urbis vias percurras antequam aliquem invenias qui quinquaginta miliaria Anglica sine respirandi mora ambulare possit, aut qui canum venaticorum latratum per multas horas venationis semper audiat.

«Attamen non omnibus eadem semper corporis vis suppetit; itaque consentaneum est delicatiores has puellas, post tot huius diei labores et pericula, quiescere velle. Unca, fontem expurga; pater autem tuus et ego e castanearum iuvenum ramis tectum super mollia earum capita faciemus, stratumque e gramine et foliis paremus.»

Colloquium intermissum est, dum venator sociique ad commoditatem et tutelam eorum, quos ducebant, omnia pararent. Fons, qui multis ante annis

indigenas ad hunc locum munitioni temporariae eligendum moverat, foliis celeriter purgatus est; tum limpidissima aqua e fundo prosiliens per viridem tumulum diffusa est.

Deinde unus aedificii angulus ita tectus est, ut rorem gravem, qui illis locis de nocte cadere solebat, excluderet; sub eo virgulta bene olentia ac folia arida in acervos congesta sunt, ut sororibus cubilia essent.

Dum silvicolae sedulo haec agebant, Cora et Alicia paulum cibi sumpserunt, non tam appetitu impulsae quam officio admonitae.

Deinde intra parietes concesserunt; et, cum primum gratias Deo pro beneficiis iam acceptis egissent, eiusdemque opem per noctem venturam precatae essent, tenera corpora in odorifero strato composuerunt. Nec diu memoriae malorum aut futurorum metus somnum prohibuerunt: natura enim quietem vehementissime exigebat, spes autem crastinae salutis somnum dulciorem faciebat.

Duncanus noctem iuxta eas, sed extra ruinam, in excubiis agere constituerat. Explorator autem, eius consilio intellecto, Chingachgookum digito monstravit; ipse interea in gramine placide accubans, ita locutus est:

«Oculi hominis albi nimis graves sunt et nimis caeci, ut hoc officium rite praestent! Mohicanus excubias nobis aget; nos igitur dormiamus.»

«Praeterita nocte, cum in statione essem, somno succubui», dixit Heywardus, «ideoque quiete minus egeo quam tu, qui militarem disciplinam atque virtutem multo melius servasti. Omnes ergo quiescant; ipse vigilem agam.»

«Si inter alba regimenti sexagesimi tentoria cubaremus, hostibus Gallis ex adverso positis, nullum te meliorem vigilem quaererem», respondit explorator. «At in tenebris, inter silvarum signa, iudicium tuum puerili imprudentiae simillimum esset, vigilantia autem inutilis. Fac igitur quod Uncas et ego facimus: dormi, atque tuto dormi.»

Heywardus revera iam viderat iuniorem Indum, dum illi colloquerentur, ad latus tumuli procubuisse, velut qui omnem sibi concessam quietis horam lucrari vellet. Eius exemplum David secutus erat; nam ex vulnere febricitabat, atque itineris labor morbum auxerat; lingua ei plane faucibus adhaerebat.

Cum frustra diutius contendere nollet, iuvenis parere simulavit. Tergo enim ad arcis trabes admoto semirecumbebat, sed animo firmissime statuerat ne oculos quidem claudere, antequam carissimas sibi puellas in ipsius Munronis amplexus tradidisset. Oculus Accipitris, se vicisse ratus, mox obdormivit; eadem locum illum remotum quies occupavit, quae vastissimam circumiectam solitudinem tenebat.

Per multa minuta Duncanus sensus intentos atque ad omnem e silva exorientem sonitum erectos retinere potuit.

Quo magis vespertinae umbrae locum obtegebant, eo acrius omnia cernere sibi videbatur. Etiam postquam stellae supra caput fulgere coeperant, sociorum corpora per herbam extensa discernere atque Chingachgookum erectum sedentem aspicere poterat; is immotus sedebat quasi una ex arboribus quae undique obscurum munimentum efficiebant.

Sororum prope se iacentium lenes adhuc spiritus audiebat, nec folium aura commotum erat cuius susurrum auribus non perciperet. Tandem tamen queruli avis nocturnae, quam Anglice «whip-poor-will» appellant, cantus cum ululae gemitibus misceri coeperunt; tum graves eius oculi modo stellarum fulgorem quaerebant, modo sibi videbatur eas etiam clausis palpebris cernere.

Quotiens ad breve tempus expergiscebatur, fruticem pro socio excubante accipiebat. Mox caput in umerum inclinavit; umerus ipse terram quasi fulcrum quaesivit; tandem omnibus membris solutis in gravem somnum decidit. Somniabat se equitem veteris militiae esse, qui ante tabernaculum regiae virginis nuper e captivitate ereptae nocturnas excubias ageret, sperans fore ut tanto pietatis vigilantiaeque testimonio eius gratiam sibi conciliaret.

Quamdiu lassus Duncanus tali somno oppressus iacuisset, numquam comperit. At somnia iam pridem in profundissimam oblivionem mutata erant, cum levi umeri tactu excitatus est. Tam tenui signo statim in pedes exsiluit, officio quod initio noctis sibi ipse imposuerat perturbate recordatus.

«Quis adest?» quaesivit, manu locum quaerens ubi gladius solitus erat pendere. «Loquere! Amicusne es an hostis?»

«Amicus», submissa Chingachgooki vox respondit. Ille autem ad lunam, quae per arborum intercapedinem placidum lumen in castra effundebat, digito demonstrans, statim suo sermone Anglico ruditer addidit: «Luna venit; arx albi hominis longe, longe abest. Nunc iter faciendum est, cum somnus Gallorum ambos oculos claudit!»

«Vera dicis! Socios tuos excita et equis frena impone; ego interea comites meos ad iter parabo.»

«Vigiles iam sumus, Duncane», respondit ex aedificio mollis argenteaque Aliciae vox, «atque post tam recreantem somnum celerrime iter facere paratae. Tu vero totam longam noctem pro nobis vigilasti, quamquam die toto tantam lassitudinem pertuleras!»

«Immo dicere oportet me vigilare voluisse, sed oculos meos perfidos me prodidisse. Bis iam me muneri suscepto imparem praebui.»

«Noli istud negare, Duncane», interpellavit Alicia subridens. E ruinae umbra in lunae lucem processit, pulchritudine recenti quiete restituta elucens. «Scio te, cum de te ipso agitur, parum cautum esse, cum autem aliorum commodis consulendum est, nimis paene vigilantem. Cur non aliquantulum hic moramur, dum quietem quam mereris capis? Libentissime, libentissime Cora et ego excubias agemus, tu autem et tot viri fortissimi paululum dormire conemini!»

«Si pudor somnolentiam fugare posset, numquam posthac oculos clauderem», inquit iuvenis anxius, ingenuum Aliciae vultum contemplans, cuius dulcis sollicitudo nihil tamen praebebat quo suspicio in eius animo vix excitata confirmaretur.

«Nimis verum est me, qui imprudentia mea vos primum in pericula coniecerim, ne id quidem laudis consecutum esse ut, quemadmodum militem decet, somnum vestrum custodirem.»

«Nemo praeter ipsum Duncanum Duncanum talis culpae accusare debet!» respondit Alicia fiduciae plena, animo femineo facile credens dulci illi errori quo iuvenem admiratorem suum omni virtute praeditum sibi fingebat. «Abi igitur dormitum; mihi crede, neutra nostrum, quamvis infirmas puellas esse fateamur, stationem suam prodet.»

Iuvenis molestia de culpa sua diutius disserendi liberatus est, cum Chingachgookus subito exclamaret et filius eius ita oculos auresque intenderet, ut universis sensibus aliquid captare videretur.

«Mohicani hostem audiunt!» susurravit Oculus Accipitris, qui iam una cum universis sociis experrectus surrexerat. «Periculum quoddam in ipso vento odorantur!»

«Deus avertat!» exclamavit Heywardus. «Satis profecto sanguinis effusum est!»

Sed simul ac haec dixit, iuvenis miles sclopetum rapuit et ad priora progressus est, paratus levem illam neglegentiam, eos quos comitabatur defendendo atque ultro vitae discrimen subeundo, redimere.

«Silvestris aliqua bestia circa nos cibum quaerens vagatur!» susurravit, ubi demum tenues illos et veluti procul sonantes strepitus, qui Mohicanos commoverant, ipse percipere coepit.

«St!» respondit explorator intentus. «Homo est; iam ego quoque gressum eius agnosco, quamvis sensus mei, cum Indorum sensibus conferantur, hebetissimi sint! Huron ille fugax in aliquam Montcalmi militum manum in exterioribus excubiis positam incidit; illi autem vestigia nostra secuti sunt.

«Nollem quidem hoc ipso in loco amplius sanguinem hominum fundere», adiecit, trepidis oculis obscura circum se obiecta lustrans, «sed

quod necesse est, fiat! Unca, equos in arcem duc; vos autem, amici, sub idem tegimen confugite. Quamquam vetustum et infirmum est, tamen aliquid praesidii praebet; iam olim intra hos parietes crepitus sclopetorum auditus est!»

Omnes sine mora imperio paruerunt. Mohicani equos Narragansettensis generis in ruinam duxerunt; reliqui per summum silentium eodem concesserunt.

Iam appropinquantium pedum sonitus ita distincti fiebant, ut nemini iam dubium esset quin hostes adessent. Mox voces auditae sunt, quibus viri sermone Indico inter se clamabant; explorator susurrans Heywardo affirmavit hanc Huronum esse linguam. Ubi persecutores ad locum pervenerunt quo equi e semita in castanearum dumeta, quibus arx circumdata erat, deflexerant, dubitare manifeste coeperunt: signa enim quae usque ad illud punctum eos duxerant amiserant.

Ex vocum strepitu facile conici poterat viginti fere viros ad unum locum brevi convenisse, varias sententias consiliaque magno clamore inter se confundentes.

«Nebulones imbecillitatem nostram noverunt», susurravit Oculus Accipitris, qui iuxta Heywardum in obscura umbra stabat et per trabium rimam prospiciebat; «aliter non tam otioso et muliebri incessu tempus consumerent. Audi reptilia! Singulis duas linguas, unum tantum pedem esse diceres!»

Duncanus, qui in proeliis saepe non modo fortis sed etiam ferox fuerat, in hoc tam acerbae exspectationis discrimine exploratoris ioco tam frigide atque suo more dicto respondere non potuit. Tantum sclopetum firmius prehendit et per angustam fenestram aream luna collustratam animo magis magisque intento intuebatur. Mox inter reliquos gravior vox audita est, quasi alicuius imperium habentis; tum omnes conticuerunt, ut aut praecepta eius aut potius consilium reverenter acciperent.

Deinde foliis susurrantibus et ramis aridis crepitantibus intellegi potuit barbaros per silvam dispersos amissum vestigium quaerere. Fortuna autem iis qui fugiebant adfuit: quamvis luna molli splendore parvam circa ruinam aream perfunderet, lux tamen in densos silvae fornices non penetrabat, ubi rerum formae adhuc in umbris fallacibus atque obscuris latebant.

Frustra quaesiverunt: tam brevis tamque repentinus fuerat viatorum e semita tenui in fruticetum deflexus, ut omnia pedum indicia in silvarum caligine interirent.

Nec diu tamen morati sunt, cum inquieti barbari dumeta perlustrare atque paulatim ad interiorem marginem densae illius castanearum iuvenum coronae, quae parvam aream cingebat, accedere audirentur.

«Iam veniunt!» submurmuravit Heywardus, sclopetum per trabium rimam emittere conatus. «Simul ac adpropinquaverint, sclopeta in eos displodamus!»

«Omnia in umbra contine», respondit explorator. «Vel crepitus silicis, immo unius sulphuris granuli odor, famelicos istos nebulones universos contra nos concitaret. Si Deo ita placuerit ut pro scalpis nostris pugnare cogamur, confidite experientiae eorum qui barbarorum mores norunt, neque, ubi clamor bellicus tollitur, proelium detrectant.»

Duncanus sollicitus post se respexit: sorores tremebundae in ultimo aedificii angulo se contraxerant; Mohicani autem in umbra, quasi duae columnae erectae, stabant, parati atque haud inviti, ut videbatur, ad ictum inferendum cum tempus postularet. Iuvenis impatientiam repressit et iterum ad aream conversus tacitus eventum exspectavit. Eodem momento dumeta discesserunt; Huron statura procerus et armis instructus aliquot passus in apertum processit.

Cum in tacitam ruinam oculos defigeret, luna totam faciem fuscam illustravit atque in ea admirationem et curiositatem patefecit. Exclamationem, qua Indi rem mirabilem conspicientes uti solent, emisit et submissa voce socium vocavit, qui mox ad latus eius accessit.

Hi silvarum filii aliquot momenta una constiterunt, aedificium iam labans digitis monstrantes et lingua sua, quam alii intellegere non poterant, inter se colloquentes. Deinde lente cautissimeque appropinquaverunt, singulis fere gradibus subsistentes ut ruinam denuo inspicerent; cervis timidis similes erant, in quibus curiositas et metu excitata cautio inter se certarent. Alterius pes subito in tumulo constitit; tum ille inclinatus explorare coepit cuius naturae terra esset.

Hoc momento Heywardus animadvertit exploratorem cultrum in vagina laxare et sclopeti os deorsum demittere. Eadem imitatus ipse ad certamen, quod iam vitari non posse videbatur, se paravit.

Tam prope iam erant barbari, ut minimus equorum motus, immo paulo maior solito respiratio, profugos proderet. Sed, ubi tumuli naturam cognoscere coeperunt, Huronum animos alia res occupasse visa est. Inter se verba submissa atque sollemnia dixerunt, quasi sacro quodam metu animi eorum tenerentur.

Tum caute retro pedem rettulerunt, oculis in ruinam assidue defixis, quasi ex mutis parietibus mortuorum umbras erupturas exspectarent. Ubi demum

ad extrema areae pervenerunt, lente in fruticetum concesserunt atque e conspectu evanuerunt.

Oculus Accipitris posteriorem sclopeti partem ad terram demisit; tum libero ac profundo spiritu ducto, susurrans tamen satis clare exclamavit:

«Ita vero! Mortuos verentur; atque haec reverentia hac vice ipsorum vitas servavit, fortasse etiam vitas virorum illis meliorum!»

Heywardus unum momentum socium audivit, nec tamen respondit; statim ad eos animum convertit de quibus magis sollicitus erat. Duos Hurones e dumetis exire audivit; mox manifestum factum est persecutores omnes circa eos congregatos esse et narrationem eorum tacitos ac summo studio audire.

Post aliquot minuta gravis et seria inter eos collocutio audita est, prorsus dissimilis illi clamosae turbationi qua primo convenerant. Paulatim voces languescere atque longius recedere coeperunt; denique in profundis silvae latebris penitus evanuerunt.

Oculus Accipitris exspectavit donec signum Chingachgooki, qui intento auditu vigiliam agebat, doceret omnem abeuntium sonitum spatio interiecto iam absumptum esse. Tum Heywardo innuit ut equos educeret sororesque in sellas levare adiuvaret.

Quod ubi factum est, per portam dirutam egressi, via contraria ei qua venerant tacite se subduxerunt. Sorores, cum locum relinquerent, furtim ultimum ad sepulcrum tacitum et ruinam labentem oculos convertentes, a molli lunae lumine profundis silvae tenebris se abdiderunt.

CAPUT SECUNDUM

CUSTOS.—Qui est là?
PUCELLA.—Païsans, pauvres gens de France.
SHAKESPEARE · HENRICUS VI

Dum ab illo e trabibus munimento celeriter discederent, atque etiam postquam in silvae penetralia iam se condiderant, nemo e comitatu, tanta evadendi cura occupatus, vel susurrando vocem emittere ausus est. Oculus Accipitris rursus ante ceteros procedebat; sed, cum satis itineris inter se et hostes interposuisset, gressum minus festinabat quam antea: nam circumiectae silvae situm adhuc penitus ignorabat.

Non semel constitit ut cum Mohicanis sociis deliberaret, nunc lunam digito demonstrans, nunc cortices arborum mira diligentia contemplans. Quotiens ita paulisper morabantur, Heywardus sororesque, quorum sensus periculo acriores facti erant, auribus intentis auscultabant, si quod hostes propinquos esse significaret indicium deprehendere possent.

Tum vero immensa terrarum regio somno velut sempiterno obruta videbatur; ne minimus quidem e nemore sonus audiebatur, nisi tenuissimus fortasse longinqui rivuli murmur. Aves, ferae, homines pariter dormire videbantur, si modo in tanta solitudine ulli omnino homines versarentur.

Tenuis tamen illa aquae murmurantis vox duces ex haud mediocri difficultate continuo expedivit; ad eum igitur rivum diligenter contendentes, sine strepitu recta processerunt.

Ubi ad exigui amnis ripas perventum est, Oculus Accipitris rursus stetit, calceos e molli corio confectos pedibus detraxit, Heywardumque et Gamutum idem facere iussit. Ipse in aquam descendit; deinde fere horam integram per ipsum rivuli alveum incesserunt, ita ut nulla vestigia periculosa in terra relinquerent.

Iam luna ingenti atrarum nubium aggeri, qui supra occidentem impendebat, se abdiderat, cum ex humili flexuosoque aquae cursu emergerent et in planitiem harenosam arboribus tamen vestitam ascenderent. Hic venator rursus quasi in propriis sedibus versari videbatur; nam tanta certitudine ac diligentia ibat, quanta ii progredi solent qui locorum scientia confidunt.

Paulatim asperior facta est via; viatores intellegere poterant montes utrinque appropinquare seque in latissimas quasdam montium fauces ingressuros esse. Repente Oculus Accipitris substitit; ubi omnes convenissent,

adeo submissa et cauta voce locutus est, ut gravitatem verborum silentium loci tenebraeque augerent.

«Facile est», inquit, «vias in hac solitudine cognoscere, loca ubi ferae salem lambunt fluminumque cursus reperire; sed quis hunc locum intuens affirmare audeat magnum exercitum inter illas tacitas arbores et nudos montes consedisse?»

«Haud procul igitur ab arce Gulielmi Henrici absumus?» interrogavit Heywardus, studio quodam commotus ad venatorem propius accedens.

«Longum etiam atque laboriosum iter restat», ille respondit, «nec parva difficultas est quando quaque parte ad eam perveniendum sit.» Tum locum inter arbores monstravit, ubi exigua aquarum congeries tranquilla superficie nitentia sidera referebat. «Ecce Stagnum Sanguinis! In terra sto quam non modo saepe peragravi, sed in qua ab ortu solis ad occasum cum hoste proeliatus sum.»

«Itane haec immota maestaque aqua sepulcrum est virorum fortium qui in proelio ceciderunt? Nomen illius audiveram; ad ipsas tamen ripas numquam antehac constiteram.»

«Tribus uno die proeliis contra illum Batavum qui Gallis imperabat certavimus!» perrexit Oculus Accipitris, suae memoriae potius quam Duncani responsioni intentus. «Hic prope, cum profecti essemus ut venientibus hostibus insidias pararemus, ille nos aggressus est et per fauces usque ad Horicani ripas velut cervos venatorum strepitu fugatos disiecit. Tum post arbores deiectas rursus in ordines coivimus atque, Gulielmo illo duce cui propter istam ipsam rem equestris dignitas data est, restitimus et matutinae ignominiae poenas egregie exegimus. Complures centeni Galli eo die solem postremum viderunt; ipse quoque Dieskau, dux illorum, in manus nostras incidit, adeo plumbeis glandibus saucius laceratusque, ut in patriam regressus ad bellum gerendum iam inutilis esset.»

«Praeclara profecto fuit hostium repulsa!» exclamavit Heywardus ardore iuvenili incensus. «Fama eius ad nostrum quoque exercitum in meridie positum mature perlata est.»

«Ita; sed eo res minime confecta est. Me maior Effinghamus, ipso Gulielmo iubente, misit ut Gallos circumirem et nuntium de Gallis caesis per angustum terrae tractum inter duas aquas ad munimentum iuxta Hudsonum situm perferrem. Hac ipsa fere regione, ubi arbores instar montis assurgere videtis, in turmam nostris subsidio venientem incidi; eam ad locum duxi quo hostes cibum capiebant, nemine suspicante nondum finem caedibus illius diei impositum esse.»

«Igitur improvisos oppressistis!»

«Si mors improvisa dici potest eis qui nihil praeter ventris cupiditates cogitant! Vix respirandi spatium dedimus. Mane enim nobis vehementer incubuerant, neque ferme quisquam ex nostris erat qui non amicum aut cognatum eorum manibus amisisset. Ubi res confecta est, mortui, atque etiam, ut nonnulli dicebant, nondum exspirantes, in hoc stagnum deiecti sunt. His oculis vidi stagni aquam sanguine ita rubere, ut nulla umquam aqua naturali cursu e terrae visceribus tam rubra profluxerit.»

«Sepulcrum militibus aptum, et utinam quietum! Multis igitur in his finibus proeliis interfuisse videris?»

«Egone?» inquit venator, ingentem corporis staturam militari quadam superbia erigens. «Paucae in his collibus valles resonant quibus fragor sclopeti mei non aliquando insonuerit; nec inter Horicanum et flumen ager ullus unum miliarium Anglicum in longitudinem tantundemque in latitudinem patens reperitur ubi 'Cervicida' non aliquod corpus vivum prostraverit, sive hostem sive feram. At sepulcrum illud, utrum ita quietum sit ut dicis, alia quaestio est. Nonnulli in castris dicebant hominem, si quietus iacere deberet, ante spiritum emissum sepeliri non oportere; constat autem illo vespere, cum omnia festinarentur, medicos vix habuisse tempus quo vivos a mortuis discernerent. St! Nihilne videtis ad stagni ripam ambulans?»

«Vix credibile est quemquam in his tristissimis silvis aeque ac nos sine tecto versari.»

«Huic fortasse parum curae est num sub tecto versetur, nec nocturnus ros eum umquam madefaciet qui dies suos in aquis transigat!» retulit venator, Duncani umerum tam violenter stringens ut iuvenis miles dolore simul et admiratione sentiret superstitionis terrorem animo hominis ceteroqui constantissimi dominari.

«Per caelum! Forma humana est, et propius accedit! Ad arma, amici; nescimus enim cui obviam simus!»

«Qui vive?» vox gravis atque imperiosa interrogavit, velut ex altero quodam orbe in illa solitudine maesta ac tacita exaudita.

«Quid ait?» susurravit venator. «Nec Indorum nec Anglorum lingua loquitur!»

«Qui vive?» eadem vox iterum audita est; continuo armorum crepitus et stationarii gestus minaces secuti sunt.

«France!» exclamavit Heywardus, ex arborum umbra ad stagni ripam usque progressus, ut intra paucas virgas Anglicas a stationario consisteret.

«D'ou venez-vous—ou allez-vous d'aussi bonne heure?» sciscitatus est grenadarius, ea lingua eoque sono quo homines ex ipsa antiqua Gallia oriundi uti solent.

«Je viens de la découverte, et je vais me coucher.»

«Etes-vous officier du roi?»

«Sans doute, mon camarade; me prends-tu pour un provincial! Je suis capitaine de chasseurs» — etiamsi Heywardus optime noverat alterum ex pedestri legionis agmine esse — «j'ai ici, avec moi, les filles du commandant de la fortification. Aha! tu en as entendu parler! je les ai fait prisonnières près de l'autre fort, et je les conduit au général.»

«Ma foi! mesdames; j'en suis faché pour vous», inquit iuvenis miles, pileum exquisita comitate nec sine lepore attingens; «mais—fortune de guerre! vous trouverez notre général un brave homme, et bien poli avec les dames.»

«C'est le caractere des gens de guerre», respondit Cora admirabili praesentia animi; «A dieu, mon ami; je vous souhaiterais un devoir plus agréable, a remplir.»

Miles comitatem eius submisse atque humiliter agnovit; Heywardus autem «a bonne nuit, mon comarade» addidit, et omnes lento deliberatoque gradu processerunt. Ille interim ad ripam taciti stagni deambulabat, haud suspicans hostes tanta audacia se elusisse, atque versus quos conspectus feminarum, fortasse etiam longinquae patriae, pulcherrimae Galliae, memoria, in mentem revocaverat, secum canebat:

«Vive le vin, vive l'amour», et cetera, et cetera.

«Bene evenit quod verba illius nebulonis intellexisti!» susurravit venator, ubi paulum ab eo loco abierant, sclopetum rursus in cubiti flexu deponens. «Statim animadverti eum ex illis inquietis Gallis esse; ei vero bene cessit quod benigne locutus erat atque amica optaverat; alioquin ossibus eius locum inter conterraneorum ossa reperire potuissemus.»

Verba interrupit gravis diuturnusque gemitus e parvo stagno exortus, quasi mortuorum animae circa aquaticum illud sepulcrum adhuc morarentur.

«Certe caro erat!» perrexit explorator. «Nullus enim spiritus tam firmiter arma tenere potuisset!»

«Caro quidem fuit; num vero miser ille ad vivos adhuc pertineat, haud facile dixerim», respondit Heywardus, circumspiciens repente Chingachgookumque e parva turma desiderans. Alter gemitus, priori languidior, mox gravi obscuroque sonitu rei in aquam decidentis exceptus est; tum omnia iterum silebant, velut lacus illius tristes ripae numquam a prima mundi creatione quiete sua depulsae essent.

Dum dubii haerebant, singulis momentis incertitudine acrius cruciati, Mohicanus e dumeto velut umbra elapsus ad eos rediit; altera manu cruentam miseri iuvenis Galli e vertice detractam cutem cingulo alligabat, altera

cultrum securimque belli, sanguine illius perfusos, suo loco recondebat. Tum consuetam paulo a latere stationem cepit, vultu contento, quasi egregium facinus perfecisset.

Venator sclopeti calcem humi defixit, et manibus in superiore sclopeti parte innixus aliquamdiu profundo silentio cogitavit. Deinde capite maeste moto submissa voce dixit:

«Crudelis profecto atque inhumanus esset talis actus homini alba cute praedito; sed Indorum ingenium atque natura ita ferunt, nec puto eam naturam homini adimendam esse. Maluissem tamen tam acerbum casum ad execrabilem aliquem Mingonem potius quam ad illum hilarem iuvenem e terris antiquis venientem pertinere!»

«Satis!» inquit Heywardus, timens ne sorores ignarae rem huius morae discerent. Ipse quoque, argumentis haud multum a venatoris cogitationibus diversis usus, fastidium repressit. «Quod factum est, quamvis melius omissum esset, infectum fieri non potest. Intra hostium stationes nos iam manifestissime versari vides: qua tandem via progrediendum censes?»

«Ita sane», ait Oculus Accipitris e cogitatione excitatus, «ut dicis, nimis sero est haec diutius volvere. Galli revera arcem undique cinxerunt; per eorum stationes angustissimus nobis aditus quaerendus est.»

«Nec multum temporis id efficiendi restat», addidit Heywardus, oculos in nubium aggerem tollens, qui lunam occidentem abscondebat.

«Parum sane temporis!» respondit explorator. «Duobus tamen modis res, si providentia divina adiuvabit, confici potest; sine eius ope nullo modo.»

«Utrumque cito dic; hora enim instat.»

«Primum est ut feminae de equis descendant et iumenta per planitiem vagari sinamus; Mohicanis ante missis, nobis per stationes hostium ferro via aperienda esset, atque super hostium corpora in arcem ingrediendum.»

«Minime id fieri potest! Minime!» interpellavit generosus Heywardus. «Miles fortasse hoc modo vi sibi aditum aperiat; sed tali comitatu numquam.»

«Sanguinea profecto esset semita teneris talibus pedibus calcanda», respondit venator ipse pariter invitus; «sed quod virum decet mihi saltem commemorandum putavi. Restat igitur ut in vestigia redeamus, extra hostium speculatores evadamus, deinde subito ad occidentem deflectamus et montes intremus. Ibi vos sic abdam ut omnes canes illi infernales in Montcalmi mercede militantes vestigia vestra ne post menses quidem complures reperire queant.»

«Ita fiat», respondit iuvenis impatiens, «atque confestim.»

Pluribus verbis opus non erat; nam Oculus Accipitris unum tantum «Sequimini» pronuntiavit, atque ea via qua in tantum discrimen nuper ingressi erant retro discessit. Eadem qua paulo ante locuti erant cautione, nulloque strepitu progrediebantur, cum nemo sciret quo momento vel circumagens hostium excubitor vel in insidiis procumbens custos in viam prosiliturus esset.

Dum rursus ad lacum tacito agmine ibant, Heywardus exploratorque furtivis obtutibus horrorem tristissimi loci contemplabantur. Frustra speciem hominis requirebant quam modo ad silentem ripam incessisse viderant; tenuis autem aequabilisque fluctuum pulsatio, significans aquas nondum plane conquievisse, atrocem caedis nuper conspectae memoriam renovabat.

Sed brevi, quemadmodum reliqua omnia tristis illius nocturni spectaculi, stagnum humile tenebris absumptum est atque in unam atrorum rerum molem post tergum festinantium viatorum evanuit.

Mox Oculus Accipitris ab eadem qua redierant via declinavit; ad montes occidentali planitiei margini impositos deflexit atque comites celeri gradu sub densissimas umbras duxit, quas ardua inaequaliaque cacumina proiciebant. Molestum iam erat iter, quod per solum saxis asperum et crebris faucibus incisum ducebat; quo asperior erat via, eo tardius procedebant.

Nudi atrique colles undique apparebant; quamquam labores itineris augebant, tutioris tamen loci spem aliquam praebebant. Tandem arduum ac praeruptum clivum lente ascendere coeperunt, semita per saxa arboresque mirum in modum sinuosa: saxa vitabat, arboribus innitebatur; ita apparebat eam viam ab hominibus solitudinis artibus diu exercitatis inventam esse.

Cum sensim e vallium planitie emergerent, densae illae tenebrae quae auroram proxime antecedere solent dissolvi coeperunt; resque singulae propriis atque apertis coloribus, quos natura cuique dederat, distingui poterant.

Tandem ex tenuibus arboribus, quae sterilia montis latera tenebant, in amplam planamque musco vestitam rupem, ipsum fastigium montis, egressi sunt; ibi aurora eos excepit, rubens supra virides pinos collis, qui e regione trans Horicani vallem consurgebat.

Explorator sorores tum ex equis descendere iussit; ipse frenos ex equorum oribus sellasque de dorsis eorum detraxit, eosque liberos dimisit, ut in fruticibus macrisque superioris regionis herbis exiguum victum quaererent.

«Ite», inquit, «et vestrum cibum ibi quaerite ubi natura suppeditat; cavete tamen ne ipsi lupis avidis in his montibus cibus fiatis.»

«Nullusne porro nobis usus horum equorum erit?» interrogavit Heywardus.

«Aspice, et propriis oculis iudica», respondit venator, ad orientalem montis crepidinem accedens eoque totam societatem advocans. «Si hominum pectora tam facile introspici possent quam hinc Montcalmi castra nuda oculis patent, pauci profecto hypocritae superessent, et calliditas Mingonis cum fide Delavari comparata parum lucri faceret.»

Ubi viatores ad praerupti montis marginem pervenerunt, uno obtutu et exploratoris verba vera esse et quanta prudentia locum universis circumiectis regionibus superiorem elegisset intellexerunt.

Mons cui insistebant fortasse mille pedes in auras eminebat; altus ille atque in conum surgens paulo ante ceteram montium seriem procurrere videbatur, quae per multa miliaria Anglica ad occidentales lacus ripas porrigebatur. Eadem iuga, ubi trans aquas cum aliis montibus iuncta erant, longissime Canadam versus in confusam saxorum asperrimorum molem decurrebant, arboribus semper virentibus raris per intervalla sparsis.

Ad ipsos eorum pedes australis Horicani ripa amplo semicirculo ab uno monte ad alterum curvabatur, latam arenosam oram efficiens, quae brevi in planitiem inaequalem aliquantoque elatiorem assurgebat. Ad septentriones lacus sacer limpidas aquas porrigebat, quae ex tanta altitudine angustae videbantur, innumeris sinubus incisae, miris promontoriis ornatae, insulis infinitis aspersae.

Post aliquot leucas aquarum alveus inter montes disparere aut caligine obtegi videbatur, cuius ingentes moles levi matutino vento per lacus superficiem lente volvebantur. Angustus tamen inter montium culmina hiatus viam monstrabat qua aquae longius ad septentriones iterum procedebant et in amplam puramque superficiem effundebantur, antequam in longinquum Champlainum lacum suum quasi tributum infunderent.

Ad meridiem patebant angustiae montium, vel potius disiecta illa planities de qua iam saepius dictum est. Per aliquot miliaria Anglica montes imperium suum retinere videbantur; sed intra oculorum conspectum latius abscedebant et tandem in campos planos arenososque deliquescebant, per quos ipsos comites nostro sermone in duplici eorum itinere prosecuti sumus.

Ex utrisque iugis, quibus lacum et vallem opposita montium latera claudebant, tenuis nebula e silvis incolarum expertibus in anfractus spirales sursum ascendebat, quasi tuguriorum in silva abditorum fumus; aliis locis per declivia languide descendebat atque imis terrarum nebulis miscebatur. Una nubes, sola atque nive candida, supra vallem fluitabat; ea locum indicabat sub quo tacita illa Stagni Sanguinis aqua latebat.

In ipso lacus litore, paulo propius ad occidentalem quam ad orientalem ripam, vasti aggeres e terra exstructi humilesque aedes arcis Gulielmi Henrici

conspiciebantur. Duo ex propugnaculis amplis aquis inniti videbantur, quae ima eorum fundamenta alluebant; reliqua munimenti latera angulosque fossa alta et latae paludes tuebantur.

Circa arcem arbores ad satis magnum spatium caesae erant; reliqua autem tota regio viridi naturae veste induebatur, nisi ubi aquae limpidae colorem amoeniorem addebant, aut rupes praeruptae atra nudaque capita supra undosos montium tractus extollebant.

Ante munimentum nonnulli speculatores dispersi apparebant, fessi inter tot hostes excubias agentes; intra moenia vero viatores desuper homines conspiciebant, qui nocturna custodia exhausti adhuc somnolenti erant.

Ad meridiem orientem versus, arci ipsi coniuncta, castra vallo munita in saxoso colle sita erant, qui ipsi arci exstruendae multo opportunior fuisset. Ibi Oculus Accipitris ea auxilia militum ostendit quae paulo ante una cum ipsis ab Hudsono profecta erant.

E silvis paululum ad meridiem remotioribus multi densi luridique fumi consurgebant, quos facile a purioribus fontium vaporibus distinguere licuit; eos venator Heywardo ostendit, certo indicio hostes ibi magnis copiis consedisse.

Sed quod spectaculum iuvenem militem maxime commovebat, in occidentali lacus ripa, haud procul ab australi eius extremo, patebat. In angusto terrae tractu qui desuper nimis exiguus videbatur quam ut tantum exercitum caperet, revera autem multa centena virgarum Anglicarum a Horicani litore ad montis radices porrigebatur, candida tentoria bellicaeque machinae castrorum decem milium hominum cernebantur.

Ante eorum castra iam aggeres tormentis bellicis destinati exstructi erant; dum spectatores de summo colle, quamquam animis diversa sentientes, locum instar tabulae geographicae sub pedibus patentem intuebantur, tormentorum fragor e valle erupit atque per orientales colles multiplices tonantesque repercussus emisit.

«Iam aurora homines infra nos tangit», lente secum reputans dixit venator, «atque excubitores tormentorum strepitu dormientes excitare volunt. Paucis horis serius advenimus quam oportebat! Montcalmus silvas execrandis suis Iroquensibus iam implevit.»

«Arx quidem obsessa est», respondit Duncanus; «sed nullane ratio superest qua introire possimus? Malo intra moenia ab hostibus capi quam iterum in manus vagantium Indorum incidere.»

«Aspice!» exclamavit explorator, inscius Coram ad patris ipsius aedes intuendas invitans. «Vide quomodo illa glans lapides e muro domus praefecti

disiecerit! Ita, ita, Galli celerius illam demolientur quam exstructa est, quamvis solidis crassisque parietibus muniatur.»

«Heywarde, conspectus periculi, cuius particeps esse non possum, me graviter angit», inquit filia, quamvis intrepida, de patre tamen sollicita. «Ad Montcalmum eamus et ut nobis aditum concedat postulabimus; filiae petitionem ille repudiare non audebit!»

«Vix ad Galli tabernaculum pervenies quin verticis cutem tibi detrahant!» dixit venator moribus rudibus. «Si unam saltem ex mille naviculis haberem quae in illa ripa vacuae iacent, id perfici posset. Hem! Iam bombardis finis mox erit; nam ecce nebula appropinquat quae diem in noctem vertet, et sagittam Indicam periculosiorem reddet quam tormentum aere fusum. Quod si vos labori pares estis et me sequi vultis, unum periculum temptabo; adeo enim cupio ad castra illa descendere, ut, etiamsi tantum aliquot Mingones canes circa illud betularum nemus latentes profligare possim, satis habeam.»

«Pares sumus!» respondit Cora firmiter; «tali in causa te ad omnia discrimina sequemur.»

Explorator ad eam conversus vultu aperto et benigno risit, atque ita respondit:

«Utinam mille mihi essent viri nervis validis, oculis acutis, mortem non magis quam tu metuentes! Priusquam haec hebdomas finiretur, Gallos istos garrulos in suas latebras reicerem, instar canum vinctorum aut luporum esurientium ululantes. Sed movete iam pedes», addidit ad reliquos conversus. «Nebula tanta celeritate delabitur ut vix tempus nobis supersit quo eam in planitie excipere eaque pro tegumento uti possimus. Memineritis autem, si quid mihi acciderit, aurae fluxum semper in genis sinistris sentire; vel potius Mohicanos sequimini: ipsi etiam noctu, sicut interdiu, odore viam explorabunt.»

Tum manu innuit ut sequerentur, atque clivum praeceps gressu expedito tamen cauto descendit. Heywardus sororibus descendentibus opem ferebat, et intra pauca minuta omnes longe infra montem erant cuius latera tanto labore doloreque ascenderant.

Via quam Oculus Accipitris ceperat mox comites in aequam planitiem duxit, fere e regione portae minoris in occidentali muri inter propugnacula tractu positae; ipsa arx circiter dimidio miliario Anglico a loco distabat ubi venator stetit, ut Duncanus cum eis quos tuebatur subsequi posset.

Properantes atque ipsius soli natura adiuti nebulam anteverterant, quae ex lacu graviter devolvebatur. Exspectandum igitur fuit donec hostium castra

caliginis mollibus quasi velleribus obducerentur. Mohicani mora usi e nemore clam exierunt, ut circumiacentia diligenter explorarent.

Paulo post explorator eos secutus est, ut primus cognosceret quid repperissent et ipse aliquid de proximis regionis locis cognoscere posset.

Paucissimis momentis post rediit, vultu prae indignatione rubente, dum spes suas frustratas submissa voce verbis minime mitibus querebatur.

«Callidus ille Gallus stationem custodum in ipsa via nostra constituit», inquit, «tam indigenas quam albos; non minus facile in ipsorum manus incidemus quam eos per nebulam praeteribimus!»

«Nonne ambitu quodam periculum vitare possumus», interrogavit Heywardus, «atque, postquam id praeterierimus, ad iter destinatum redire?»

«Quis, cum semel rectam viam in nebula deseruerit, scire potest quando aut quomodo rursus ad eam revertatur? Horicani nebulae non sunt quasi spirae fumi ex fistula tabaci pacis causa adhibita surgentes aut fumus qui supra ignem ad culices arcendos accenditur!»

Haec adhuc loquebatur, cum gravis fragor auditus est: glans e tormento bellico missa in fruticetum delapsa truncum tenerae arboris percussit, atque, vi prius in obstaculis consumpta, resiluit in terram. Indi confestim velut solliciti ministri nuntium illum horribilem secuti sunt; tum Uncas lingua Delavarica vehementer et multis corporis motibus disserere coepit.

«Fieri potest, puer», secum locutus est explorator, ubi ille finem fecit, «nam febris extrema et desperata non eadem ratione qua dolor dentium curanda est. Venite igitur: nebula iam nos includit.»

«Mane!» exclamavit Heywardus. «Explica primum quid speres.»

«Paucis verbis dicam; spes exigua est, sed melior quam nulla. Glans ista quam videtis», addidit explorator, innoxium ferrum pede pulsans, «ab arce missa sulcum in terra duxit; eum sulcum sequemur, cum cetera omnia indicia nos fefellerint. Verba finiamus: sequimini, ne nebula nobis adhuc medio in itinere abeunte utriusque exercitus glandibus tamquam signum nos praebeamus.»

Heywardus intellexit eo rei discrimen devenisse quo agendum, non disputandum erat; inter sorores se collocavit atque eas celeri gradu duxit, umbram ducis per caliginem vix conspicuam oculis servans. Brevi apparuit venatorem nebulae vim minime auxisse; ne viginti quidem virgas Anglicas progressi iam alius alium inter densos vapores aegre agnoscere poterant.

Paulum ad sinistram circumiverant, iamque ad dextram iterum flectebant, cum, ut Heywardus existimabat, dimidiam fere distantiam ad moenia amicorum confecissent. Tum repente acerba vox, non amplius viginti pedibus abesse visa, aures eorum percussit:

«Qui va là?»

«Pergite!» susurravit explorator, rursus ad laevam deflectens.

«Pergite!» repetivit Heywardus, cum duodecim fere voces eandem interrogationem minaciter repetivissent, singulae minis plenae.

«C'est moi!» exclamavit Duncanus, eos quos sustinebat potius raptans quam ducens.

«Bête! qui? moi!»

«Un ami de la France.»

«Tu m'as plus l'air d'un ennemi de la France; arrete! ou pardieu je te ferai ami du diable. Non! feu; camarades, feu!»

Imperium continuo exsecuti sunt; quinquaginta sclopetorum explosione nebula concussa est. Feliciter male collimaverant et glandium cursus non prorsus cum fugientium via congruebat; tamen tam prope glandes praetervolaverunt ut Davidi virginibusque, talibus sonis insuetis, visae sint paucis tantum digitis ab auribus sibilantes transvolasse. Iterum clamor exortus est, clareque et renovandi ictus et persequendi profugos imperium audiebatur.

Cum Heywardus sociis paucis verbis explicavisset quid vocibus illis significaretur, Oculus Accipitris constitit atque celeri consilio magnaque animi constantia locutus est.

«Nos quoque sclopeta explodamus», inquit; «ipsi eruptionem ex arce factam esse putabunt, atque aut terga dabunt aut auxilia exspectabunt.»

Consilium sollerter excogitatum erat, sed irritum cecidit. Ubi Galli tela eorum exaudiverunt, tota planities repente hominibus scatere visa est: sclopetorum crepitus ab ora lacus usque ad ultimas silvae metas undique personabat.

«Totum eorum exercitum in nos concitabimus, atque impetum universum in arcem provocabimus», inquit Duncanus. «Duc iam, amice, vitae tuae atque nostrae consulens!»

Explorator parere videbatur velle; sed inter festinationem et mutatam locorum in caligine speciem rectam viam amiserat. Frustra alteram deinde alteram genam aurae admovebat; utramque aeque frigidam esse sentiebat. In hac difficultate Uncas sulcum e glande tormentaria relictum invenit, ubi globus tres parvos formicarum tumulos iuxta positos secando sulcaverat.

«Monstra mihi cursum!» inquit Oculus Accipitris, se inclinans ut directionem vestigii cernere posset; tum sine mora progredi coepit.

Iam undique, ut videbatur, clamores, maledicta, voces inter se respondentium, crebraeque sclopetorum explosiones rapidissime se excipiebant. Repente lux ingens per nebulam fulsit; caligo densis voluminibus

sursum acta est, pluraque tormenta per planitiem tonuerunt, fragore per montes graviter iterato.

«Ex arce venit!» exclamavit venator, subito in vestigiis suis conversus; «nos vero velut dementes terrore perculsi in silvas currebamus, sub cultris Maquarum!»

Ubi error agnitus est, tota turma summo studio in contrariam partem properavit. Duncanus libenter Coram, quam ante sustentaverat, dimisit; eam Uncas, brachium porrigens, suscepit; ipsa quoque auxilium gratissime accepit. Hostes ira ardentes prope vestigia eorum premebant, et singula momenta vel captivitatem vel exitium minabantur.

«Point de quartier, aux coquins!» exclamavit persequens quidam ardentior, qui ceteris imperare videbatur.

«State firmi, fortes mei sexagesimi, atque parati estote!» repente supra eorum capita vox imperiosa graviter intonuit. «Donec hostes videritis exspectate; ictus deorsum dirigite et campum ante vallum devexum hostibus purgate!»

«Pater! Pater!» vox muliebris acuta e nebula exclamavit. «Ego sum, Alicia, tua ipsius Elsie! Parce, obsecro, filias tuas serva!»

«Sistite!» clamavit idem qui modo imperaverat, voce tanta paterni doloris ut sonus usque ad silvas perveniret et inde sollemni echo reverteretur. «Ipsa est! Deus filias meas mihi restituit! Aperite portam minorem; in campum, sexagesimi, in campum! Nemo telum mittat, ne agnas meas occidat! Istos Galliae canes ferro vestro abigite!»

Duncanus cardinum vetustorum stridorem audivit; eo sonitu ductus ad portam prosiluit, ubi longum ordinem militum tunicis obscuro rubore tinctis indutorum ad declivem ante muros campum properantium offendit. Eos suum esse agmen ex Regiis Americanis statim agnovit; ad primos eorum provolans atque agmini praefectus brevi omnes persecutores ab arce profligavit.

Cora atque Alicia paulisper trementes ac stupentes, repentino socii discessu perturbatae, constiterant. Sed priusquam eis loquendi aut cogitandi spatium esset, vir ingenti statura, cui cani capilli senectutis multorumque stipendiorum testes erant, cuius tamen militaris dignitas annis mollita potius quam deleta fuerat, e nebula ruit atque utramque filiam in pectus amplexus est. Lacrimae fervidae per pallidas rugosasque genas decurrebant, dum proprio Scotorum accentu haec exclamabat:

«Ob hoc tibi gratias ago, Domine! Veniat nunc periculum quale libet: servus tuus paratus est!»

CAPUT TERTIUM

Eamus igitur intro, ut quid legatio eius velit cognoscamus;
quod ego facile coniectura pronuntiare possim,
antequam Gallus vel unum verbum dixerit.

SHAKESPEARE · HENRICUS V

Pauci dies insequentes inter inopias, strepitum periculaque obsidionis acti sunt. Tanta vi hostes castellum oppugnabant, ut Munro contra eorum impetum nullis satis idoneis praesidiis resistere posset. Videbatur enim Webbius cum exercitu suo ad ripas Hudsoni fluminis velut sopore oppressus, adeo ut fratrum suorum in tantum discrimen adductorum plane oblitus esset.

Montcalmus silvas per quas iter terrestre inter lacus patebat barbaris suis impleverat; quorum clamores et ululatus per castra Britannorum personantes novos terrores iniciebant militibus iam nimis pronis ad pericula animo maiora quam re ipsa erant fingenda.

At non ita ipsi, qui intra moenia tenebantur. Ducum verbis excitati exemplisque incitati animos receperant, veteremque gentis militaris laudem tanto studio tuebantur, ut asperi imperatoris sui ingenio digni viderentur.

Dux Francorum, quamquam rei militaris scientia probatus, quasi iam satis laboris exantlavisset, cum per solitudinem ad hostes contenderet, montes vicinos occupare neglexerat; ex quibus obsessi nullo Francorum periculo potuissent opprimi, quos, si recentior huius regionis ratio bellandi viguisset, ne unius quidem horae spatio hostis reliquisset. Iste collium contemptus, immo ascensus laboris timor, proprium quoddam belli illius aetatis vitium appellari poterat.

Ex simplici Indorum bellandi consuetudine ortus erat: quippe cum propter pugnarum naturam et densitatem silvarum munitiones rarae essent, tormenta autem paene inutilia. Ea neglegentia usque ad bellum quo civitates libertatem sibi vindicaverunt permansit; atque civitates foederatas arce Ticonderogae, maximi momenti munimento, privavit, viamque Burgoynii exercitui in intimos tum regionis sinus aperuit.

Hanc ignorantiam, sive vesaniam vocare malimus, nunc admirantes respicimus. Scimus enim si quis hodie fastigium neglegat, cuius ascensus difficultates, quales in monte Defiance, nimium auctae erant, id sive architecto militari qui munimenta ad radices collis disposuit sive duci cui custodia commissa est famae perniciem allaturum esse.

Qui nunc, sive rerum cognoscendarum sive valetudinis curandae sive pulchritudinis naturae contemplandae causa, quattuor equis currui iunctis per ea loca quae describere conati sumus vehitur, aut canalibus manu factis placide fertur, quos rei publicae moderator quidam, fama sua in ancipitem rei exitum coniecta, aperiendos curavit, ne existimet maiores suos eadem facilitate montes illos transisse aut cum iisdem aquarum impetibus contendisse.

Unum tormentum grave transtulisse saepe pro parta victoria habebatur; dummodo itineris impedimenta tormentum a necessariis commeatibus, pulvere globisque, non ita seiunxissent ut nihil nisi immanis ferri tubus, gravis atque inutilis, superesset.

Haec incommoda strenuum Scotum, qui Gulielmi Henrici castellum tum defendebat, graviter premebant. Etsi adversarius montes neglexerat, tormentorum tamen stationes in plano prudenter collocaverat easque acriter, perite atque impigre tractari iusserat.

Huic oppugnationi obsessi nihil opponere poterant praeter vallum in solitudine imperfectum et properanter exstructum. Lata illa aquarum aequora quae in Canadas protendebantur munitionibus nihil auxilii afferebant, hostibus autem felicioribus aditum patefaciebant.

Quinto obsidionis die, quarto vero ex quo ipse in eius defensione versabatur, Heywardus maior, induciis paulo ante tympani pulsu indictis usus, ad aggerem cuiusdam propugnaculi lacui obiecti processit, ut auram frigidam ex aqua spirantem hauriret et quanto processisset oppugnatio cognosceret. Solus erat, nisi unum vigilem in aggere ultro citroque ingredientem numeres: nam tormentarii quoque, cessante paulisper labore gravissimo, ad requiem properaverant.

Vesper mire tranquillus erat; lenis aura e liquida unda veniens animos reficiebat atque mulcebat. Videbatur ipsa natura, ubi tormentorum fragor et globorum impetus quieverant, tempus arripuisse quo placidissimam formam et suavissimam indueret. Sol occidens novissimo splendore omnia perfundebat, sed sine fervore radiorum, qui illi caelo atque anni tempori proprii erant.

Montes virides, recentes, amoeni apparebant, luce molliore temperati aut umbris veluti leniti, dum tenuis vapor inter illos et solem fluitabat. Multae insulae in Horicani sinu iacebant, aliae humiles depressaeque quasi aquis infixae, aliae supra undas pendere visae, colliculis similes viridi velut villo vestitis. Inter eas piscatores exercitus obsidentis scaphas placide remigabant, aut in vitreo aquarum speculo quieti fluitabant, praedam taciti quaerentes.

Ita species rerum simul viva et quieta erat. Quae naturae propria erant aut dulcia aut sine ornatu grandia videbantur; quae autem hominum animis atque motibus orta erant, cum ipsa natura mira concordia consentiebant.

Duo parva et candida vexilla conspiciebantur, unum in angulo prominenti castelli, alterum in statione tormentorum quam obsidentes ante vallum exstruxerant: signa induciarum, quibus non modo ferrum sed ipsum quoque, ut videbatur, militum odium paulisper repressum erat. Post illa utraque gentium signa, Anglicum et Gallicum, e serico plicis graviter laxatis rursusque collectis pendula movebantur.

Centum fere iuvenes Franci, laeti curarumque expertes, rete ad litus calculis stratum trahebant, ita prope tacita quidem sed infesta castelli tormenta ut periculum non longe abesset; atque mons orientalis clamores cachinnosque eorum ludo exortos longe reddere videbatur. Alii ad ludos aquaticos alacres in lacum ruebant, alii per vicinos colles inquieta gentis suae curiositate iam ascensum laboriosum suscipiebant.

Has exercitationes utriusque partis milites, et qui obsessos observabant et qui intra munimenta claudebantur, otiosi quidem sed non sine voluptate spectabant. Hic illic statio militum carmen cecinerat aut choream duxerat, quibus Indi e silvarum latebris allecti taciti atque attoniti circumstabant. Omnia denique festivi diei potius quam horae ex atroci atque implacabili bello subreptae speciem referebant.

Duncanus aliquot minuta tacitus hanc rerum faciem contemplatus erat, cum sonitus appropinquantium graduum oculos eius ad leniter declivem campum ante portam eruptionis iam memoratam convertit. Ad angulum propugnaculi accessit, unde speculatorem, sub custodia cuiusdam praefecti Gallici deductum, ad ipsum munimentum procedere vidit. Oculi Accipitris vultus macer et curis confectus, incessus demissus erat; veluti summa dedecoris molestia tangeretur quod in hostium potestatem incidisset.

Dilectum ei telum deerat; quin et bracchia post tergum loris e cervina pelle factis vincta erant.

Quia legati indutiis tuti ad deditionem suadendam iam saepe venerant, Heywardus, cum primum neglegenter in coetum oculos coniecisset, alium hostium praefectum eodem munere fungentem se visurum putavit. Sed simul ac proceram corporis formam vultumque adhuc virilem, quamvis maerore deiectum amici sui silvestris agnovit, admiratione concussus e propugnaculo descendere statuit, ut in intimam munitionem properaret.

Sed aliae voces a proposito eum paulisper avocarunt. Ad interiorem aggeris angulum sorores obvias habuit, quae, sicut ipse, per vallum spatiabantur, ut aera haurirent et angustias clausurae levarent. Post illud acerbum tempus quo

eas in campo reliquerat, non nisi ut earum salutem firmaret, non convenerant. Tum curis obrutas itinerisque labore defessas reliquerat; nunc restitutas atque pulchritudine florentes, etsi etiamnum timidas anxiasque, aspiciebat.

Quis igitur miretur iuvenem cetera ad breve tempus oblitum esse, dum ad eas salutandas se converteret? Sed voce Aliciae, iuvenili ardore flagrantis, praeventus est.

«Ah, perfuga! o miles a fide desciscens! o eques, qui puellas tuas in ipso certaminis campo deserueris, ut fortunam belli solae experirentur!» inquit, ficta exprobratione, quam oculi fulgentes et manus obviam porrectae gratissimis signis refellebant. «Tot dies, immo tot saecula hic mansimus, te ad pedes nostros procumbentem, veniam et oblivionem turpissimae fugae implorantem exspectantes. Rectius sane fugam quam perfidiam dicam: nam ita cucurristi ut ne cervus quidem vulneratus, sicut bonus noster silvestris diceret, te aequare posset!»

«Scis Aliciam gratias nostras et bona tibi vota significare», addidit Cora gravitate prudentiaque praestantior. «Equidem aliquantum miratae sumus cur a loco tam pertinaciter abesses, ubi gratiae filiarum ipsius patris testimonio confirmari potuissent.»

«Pater vester ipse testari potest me, quamquam e conspectu vestro abfuerim, salutis vestrae memoriam minime deposuisse», respondit iuvenis; deinde in propinquas stationes vallo clausas digito demonstrans: «De potestate illius tuguriorum vici acriter certatum est: quicumque illum possidet, pro certo habet sibi et hoc castellum et omnia quae continet cessura. Ibi igitur dies noctesque post discessum nostrum egi, quoniam officium me illuc vocare existimabam. At», adiecit dolore animi, quem frustra occultare conabatur, «si tum scissem id quod rectum militis officium esse credebam in hanc partem accipi posse, pudor ceteris causis quibus movebar accessisset.»

«Heywarde! Duncane!» exclamavit Alicia, in faciem paulum aversam se inclinans, donec crinium flaviorum cincinus nitenti puellae rubori pulchre oppositus genam attigit lacrimamque ex oculo sollicito manantem paene texit. «Si crederem linguae meae ineptias tibi dolorem attulisse, eam in perpetuum comprimerem! Cora dicere potest, modo velit, quam merito opera tua laudaverimus, quam profunda—paene dixi quam ardens—nostra sit gratia!»

«Num Cora huius rei veritatem confirmabit?» inquit Duncanus, cuius ex vultu nubes aperto laetitiae risu iam discussa erat. «Quid dicit soror nostra severior? An militis ardore excusabit quidquid in equitis observantia desideratum est?»

Cora statim nihil respondit; vultum ad aquas vertit, tamquam planam Horicani superficiem contemplaretur. Cum tandem nigros oculos in iuvenem convertit, tanto adhuc maerore repleti erant ut omnis alia cogitatio ex animo eius decideret, sola benigna sollicitudine relicta.

«Non vales, carissima domina Munro!» exclamavit. «Nos inter iocos tempus traduximus, dum tu dolores pateris!»

«Nihil est», illa respondit, manum ad opem porrectam pudore femineo leniter recusans. «Quod vitam non possum, ut haec puella sincero animo et ardenti ingenio praedita, semper a laetiori parte conspicere, hoc experientiae poena est et fortasse ingenii mei infortunium.» Haec dicens blande manum super bracchium sollicitae sororis posuit. «Sed aspice», perrexit, quasi conscientia officii omnes aegritudines discutere statuisset; «circumspice te, Heywarde maior, atque dic qualis hic prospectus sit filiae militis, cuius summum bonum honor et gloria belli sunt!»

«Neque honor neque gloria ob casus qui ab eius arbitrio non pendent labem accipere debent nec accipient», Duncanus fervide respondit. «Sed verba tua me officii mei admonent. Nunc patrem tuum fortissimum adibo, ut quod de extremo defensionis consilio decreverit audiam. Deus tibi, quaecumque fortuna advenerit, propitius sit, nobilis—Cora—ita te appellare mihi et liceat et necesse est.» Illa manum aperte porrexit, quamquam labra tremuerunt vultusque sensim cinereum pallorem cepit.

«Quacumque in fortuna ornamentum ac decus feminarum te futuram certo scio. Alicia, vale»—vox a laude ad teneritudinem mutata est—«vale, Alicia; mox iterum, spero, victores inter ovationes nos conveniemus!»

Nec responsum utriusque virginis exspectans iuvenis per gramineos aggeris gradus descendit; trans aream munitionis properavit atque mox patri earum adstitit. Munro, cum Duncanus intraret, angustum cubiculum turbato vultu longisque passibus ultro citroque peragrabat.

«Desiderium meum antevertisti, maior Heywarde», inquit Munro; «hoc ipsum enim iam a te petiturus eram—beneficium.»

«Doleo, domine, nuntium quem tam studiose commendaveram in Francorum custodia redisse. Spero nullam esse causam cur fidem eius in dubium vocemus?»

«Illius cui nomen Longum Sclopetum est fides mihi satis explorata est», respondit Munro, «et omni suspicione maior; sed consueta fortuna eum tandem deseruisse videtur. Montcalmus cepit hominem; atque, pro maledicta gentis suae urbanitate, ad nos remisit cum tristi illa fabula: se, cum sciret quam carus mihi iste esset, retinere non potuisse. Iesuitica sane ista est ratio, Duncane Heywarde maior, qua alteri calamitates suas nuntiant!»

«At dux noster et subsidium ab eo promissum?»

«Nonne ad meridiem, cum ingredereris, respexisti? Nonne illos conspexisti?» senex amarissime ridens inquit. «Heus, heus! Nimium impatiens es, puer, qui honestis viris ne tantillum quidem temporis ad iter conficiendum concedas!»

«Ergo veniunt? Idne nuntiavit speculator?»

«Quando? qua via? Nam id fatuus ille mihi indicare praetermisit! Sunt etiam, ut videtur, litterae, quod unum in tota re iucundum est. De consuetis autem honoribus a marchione tuo Montcalmo oblatis—ausim dicere, Duncane, dominum Lothianum duodecim tales marchionatus facile emere posse—certe, si in litteris mali quicquam esset, huius Franci generositas eum ad nuntiandum ultro cogeret!»

«Litteras igitur retinet, domine, nuntium autem dimittit?»

«Ita sane facit; atque totum id propter eam rem quam vos 'bonhommie' appellatis. Mehercule, si verum quaeratur, avum illius saltandi artem docuisse comperiemus!»

«Quid vero silvestris narrat? Oculos habet, aures, linguam: quid ore ipso rettulit?»

«O domine, iis quae natura homini dedit minime caret; omnia quae vidit audivitque libere narrare potest. Summa autem haec est: in ripis Hudsoni est castellum regium, quod Eduardi nomen, in honorem clementissimi ducis Eboracensis, accepit—haec tu nosti—atque armatis viris abundat, ut castellum regium decet!»

«Nullusne motus? nulla signa consilii nobis succurrendi apparuerunt?»

«Milites mane et vesperi in aciem ordinabantur; et quotiens quis e provincialibus illis stultis—scis enim, Duncane, te quoque ex parte Scotum esse—pulverem tormentarium super pultem avenaceam effundebat, pulvis, ubi carbones tetigerat, statim exardescebat!» Tum acerba illa irrisione repente deposita, graviore et cogitanti vultu subiunxit: «Et tamen fortasse, immo certe, aliquid in illis litteris est quod nos cognoscere oporteat!»

«Celeriter consilium capiendum est», inquit Duncanus, laetus quod mutata ducis animi inclinatione gravioribus rebus instare liceret. «Non possum tibi occultare castra extra vallum diu iam teneri non posse; atque hoc quoque aegre fateor, res intra castellum haud meliores esse: plus quam dimidia pars tormentorum nostrorum rupta est.»

«Et quonam modo secus accidere potuit? Alia e profundo lacu olim extracta sunt, alia ex quo terra reperta est in silvis rubigine consumuntur, alia numquam tormenta fuerunt, sed mera praedonum maritimorum ludibria! Num putas, domine, officinam militarem Woolwich Warren in medio

deserto, tria milia miliariorum Anglicorum a Britannia remotam, tibi praesto esse posse?»

«Moenia circa aures nostras concidunt, commeatus deficere incipiunt», Heywardus nova ducis indignatione neglecta perrexit; «quin etiam militum animis taedium et timor suboriri videntur.»

«Maior Heywarde», inquit Munro, ad iuvenem socium conversus cum tota aetatis et superioris imperii dignitate, «quinquaginta fere annos regi frustra servivissem, hosque canos capillos frustra tulissem, si quae narras aut earum rerum urgentem necessitatem ignorarem. Sed regiis armis honor suus, nobis quoque dignitas servanda est. Dum spes auxilii restabit, castellum hoc tuebor, etiamsi litore lacustri lapillos colligere iisdemque pro telis uti necesse erit. Litteras igitur aspicere volumus, ut sciamus quid vir ille statuerit, quem Comes Loudonensis nobis sui loco reliquit.»

«Possumne ego hac in re tibi aliquid prodesse?»

«Potes sane, domine. Marchio Montcalmus, praeter reliquas urbanitatis suae significationes, me ad colloquium inter nostra munimenta et castra sua invitavit, ut nonnulla mihi praeterea indicaret, quemadmodum ipse ait. Nollem autem videri nimis avide ad tale colloquium festinare. Te igitur, dignitate praestantem militiae praefectum, meo loco mittam. Dedecus enim Scotiae esset, si cuiquam daretur dicere unum ex eius nobilibus urbanitate ab homine cuiuscumque alterius gentis superatum esse!»

Duncanus, supervacaneum existimans de variarum gentium urbanitate disceptare, vicem veterani in futuro colloquio libenter suscepit. Longum deinde secretumque sermonem habuerunt, quo iuvenis ex imperatoris usu et sagacitate naturali plura de officio suo didicit; tum valedicens discessit.

Cum Duncanus solum castelli praefectum repraesentaret, sollemnia quibus summorum utriusque exercitus ducum conventus celebrari solerent omissa sunt. Induciae adhuc vigebant; atque tympanis pulsatis sub parvo albo vexillo, vix decem minutis a mandatis acceptis interiectis, per portam eruptionis egressus est.

Praefectus Gallicus ad stationem anteriorem progressus sollemni more eum excepit, statimque ad longinquum celeberrimi Francorum ducis tabernaculum duxit.

Dux hostium legatum iuvenem admisit, circumdatus primoribus sui exercitus et principum Indorum coetu fusci coloris, qui cum gentium suarum bellatoribus eum in castra secuti erant. Heywardus subito constitit: inter illos enim oculos celeriter circumferens malignam Maguae faciem conspexit, quae eum tacita et immota sed torva attentione, huius callidi barbari propria, observabat.

Etiam levis admirationis vox e labiis eius erupit; sed confestim officium et locum ubi adstabat recolens omnem animi commotionis speciem repressit, seque ad hostium imperatorem vertit, qui iam uno gradu ei obviam processerat.

Marchio Montcalmus eo tempore quo haec narramus aetate florebat, fortunae vero fastigium attigerat. In eo tamen fortunae splendore facilis aditu apparebat, non minus officiosae humanitatis observantia quam equestri virtute insignis, quae duobus tantum post annis eum in campis Abrahamicis vitam temere profundere impulit.

Duncanus, aversis a Maguae maligno vultu oculis, laetus eos in laeta cultaque ducis Gallici facie et in nobili habitu militari defixit.

«Monsieur», inquit ille, «J'ai beaucoup de plaisir à—bah!—où est cet interpréte?»

«Je crois, monsieur, qu'il ne sera pas nécessaire», Heywardus modeste respondit; «je parle un peu Français.»

«Ah! j'en suis bien aise», dixit Montcalmus, familiariter bracchium Duncani prehendens eumque in interiorem tabernaculi partem, paulo longius ab aliorum auditu, ducens; «je déteste ces fripons là; on ne sait jamais sur quel piè on est avec eux. Eh bien! monsieur», idem Francogallice loquens perrexit, «quamquam laetissimus fuissem si ipsum vestrum imperatorem excepisse mihi licuisset, valde tamen gaudeo eum virum tam claro gradu insignem, simul, ut certo credo, tam amabilem, ad me misisse.»

Duncanus alte inclinavit caput, laude delectatus, quamvis fortiter statuisset nullis blanditiis se a principis sui commodis avocari passurum esse. Montcalmus paulisper, quasi cogitationes colligeret, tacuit, tum iterum orsus est.

«Imperator vester fortis est atque oppugnationibus meis arcendis apprime idoneus. Mais, monsieur, nonne tandem tempus est ut humanitatis rationem paulo maiorem, propriae fortitudinis paulo minorem habeatis? Utraque virtus aeque fortem virum decet.»

«Nos eas virtutes coniunctas esse arbitramur», Duncanus subridens respondit; «atque dum excellentiae tuae vis nobis causam praebet fortitudinem acrius exercendi, nondum causam ullam videmus cur humanitatis monitis pareamus.»

Montcalmus vicissim leviter caput inclinavit, sed eo habitu qui virum blanditiis tam assuetum decebat, ut earum vix memor esse videretur. Paulo post meditatus addidit:

«Fieri potest ut perspicilla mea me fefellerint, atque munimenta vestra tormentis nostris firmius quam opinabar resistant. Copiarum nostrarum numerum nostis?»

«Varia nobis renuntiantur», respondit Duncanus quasi rem parvi faceret; «maximus tamen numerus quem audivimus viginti milia militum non excessit.»

Francus labrum momordit, oculosque in adversario acriter defixit, quasi sententiam ex vultu legeret. Tum illa qua excellere solebat animi praesentia ita perrexit, quasi adlatum numerum pro vero acciperet, quamquam probe sciebat Heywardum ipsum ei non credere.

«Parum sane honoris vigilantiae militum nostrorum tribuitur, monsieur, si numerum quem celare conamur numquam occultare possumus. Si id usquam perfici posset, in istis silvis certe futurum putares. Sed quamquam adhuc immaturum vobis videtur humanitati aurem praebere», subridens callide addidit, «mihi tamen credere licet elegantem in feminas comitatem ab homine tam iuvene non esse derelictam. Audivi filias castellani, postquam obsidio coepta est, intra muros receptas esse?»

«Ita est, monsieur; sed tantum abest ut nostros animos frangant, ut ipsae constantia sua nobis fortitudinis exemplum praebeant. Si ad arcendum virum tam omnibus belli artibus instructum quam Montcalmum sola animi firmitas sufficeret, ego libenter huius castelli defensionem maiori earum puellarum committerem.»

«Apud nos lege Salica sapienter cautum est ne corona Franciae a lancea ad colum transeat», Montcalmus sicce et non sine quadam superbia respondit; statim tamen pristinam apertamque humanitatem resumens adiecit: «Quoniam autem praestantiores animi dotes per genus traduntur, facile id credo. Verumtamen, ut ante dixi, fortitudinis quoque sunt fines; neque humanitas oblivioni tradenda est. Spero igitur, monsieur, tibi datum esse mandatum ut de deditione castelli condiciones agas?»

«Num excellentia tua nostram defensionem tam imbecillam esse experta est ut de deditione necessario agendum existimet?»

«Nollem defensionem adeo protrahi ut illos amicos meos rubros ad iram concitaret», Montcalmus respondit, in catervam principum Indorum, qui graves tacitique adstabant, oculos convertens, neque Duncani rogationem curans. «Iam nunc aegre efficere possum ut illi leges belli servent.»

Heywardus tacuit. Subiit enim eum acerba memoria periculorum quae paulo ante evaserat, atque ante oculos revocavit imagines earum mulierum inermium quae omnis eius labores et terrores secum tulerant.

«Ces messieurs là», Montcalmus, quod sibi aliquid profecisse videbatur, acrius instabat, «omnium maxime metuendi sunt cum spem suam frustratam vident; neque necesse est tibi narrare quanto labore iram illorum coerceam. Eh bien, monsieur! Nonne de condicionibus tradendi castelli loquemur?»

«Vereor ne excellentia tua de robore Gulielmi Henrici castelli et de subsidiis quibus praesidium nostrum nititur falsis nuntiis decepta sit!»

«Non Quebecum oppugno, sed vallum terreum a duobus milibus trecentis fortissimorum militum defensum», breviter sed comiter respondit.

«E terra certe aggeres nostri exstructi sunt, nec in scopulis Promunturii Adamantini siti; stant tamen in litore quod olim Dieskau exercituique eius strenuo perniciosissimum fuit. Praeterea non paucas copias habemus, quae paucis horis ad nos pervenire possint, quas inter praesidia defensionis nostrae numeramus.»

«Sex aut octo fortasse milia hominum», Montcalmus tamquam rem neglegens respondit, «quos dux eorum prudenter tutiores intra munimenta quam in aperto campo futuros existimat.»

Nunc Heywardus ipse labrum ira momordit, cum adversarius de copiis tam frigide loqueretur, quarum numerum supra verum extolli iuvenis sciebat. Uterque paulisper tacitus cogitavit; mox Montcalmus sermonem ita renovavit ut ostenderet se nihil aliud quam deditionis condiciones propositum iri credere. Duncanus autem variis artibus ducem Francorum temptabat, ut imprudens patefaceret quae ex litteris interceptis ipse comperisset.

Neutrius tamen fraus successit. Post longum atque irritum colloquium Duncanus discessit, ducis hostilis humanitatem ingeniumque magni aestimans, sed de ea ipsa re quam cognoscere venerat tam ignarus quam antea. Montcalmus eum usque ad tabernaculi aditum prosecutus est, invitando iterum atque iterum ut praefectus castelli sine mora in plano inter duos exercitus se conveniret.

Ibi digressi sunt. Duncanus eodem quo venerat comitatu ad stationem Gallicam anteriorem reductus est; inde sine mora castellum petivit, atque ad sedem praefecti sui rediit.

CAPUT QUARTUM

EDGARUS. — Antequam proelium committas, has litteras aperi.
SHAKESPEARE · REX LEAR

Maior Heywardus Munronem duabus tantum filiabus comitatum invenit. Alicia in genu patris sedebat, digitis teneris canos capillos in fronte senis digerens; quotiens ille, tamquam lusibus eius iratus, supercilia contrahere simulabat, Alicia labris roseis frontem rugis sulcatam amanter premens fictam eius iram placabat. Cora haud procul sedebat, tranquilla atque hilaris spectatrix; lascivos sororis natu minoris motus materno quodam amore contemplabatur, quo in Aliciam ferebatur.

Non solum pericula quae evaserant, sed etiam ea quae adhuc capitibus eorum impendebant, in dulcedine huius familiaris congressus ad breve tempus oblivioni dari videbantur. Velut brevibus induciis usi erant, ut momentum unum purissimis optimisque animi affectibus dedicarent: filiae metus, veteranus curas deposuerant; tanta erat illius temporis quies ac securitas.

Huius rei spectator Heywardus, qui reditum suum nuntiandi cupiditate incitatus sine praenuntio intraverat, diu nemine eum animadvertente stetit, suavi spectaculo tacitus delectatus. Sed oculi Aliciae mobiles et alacres imaginem eius in speculo redditam cito perceperunt; illa, pudore suffusa, e genibus patris exsiluit atque mirabunda exclamavit:

«Maior Heywardus!»

«Quid de iuvene?» pater quaesivit. «Misi eum ut cum Gallo pauca colloqueretur. Hem, domine, iuvenis es et pedibus celer! Abite hinc, garrulae puellae; quasi militi non satis iam curarum sit, nisi castra etiam tam garrulis puellulis impleantur!»

Alicia ridens sororem secuta est, quae statim e conclavi exire instituerat, cum utriusque praesentiam ibi iam minus gratam esse intellegeret. Munro, non requirens quid de legatione actum esset, per aliquot momenta conclave perambulabat, manibus post tergum coniunctis capiteque ad humum demisso, tamquam gravissimis cogitationibus absortus. Tandem oculos paterno amore micantes sustulit atque exclamavit:

«Egregiae profecto puellae sunt, Heywarde, quibus quisque iure glorietur!»

«Qualem de filiabus tuis sententiam habeam, praefecte Munro, iam pridem nosti.»

«Vera dicis, puer, vera», senex impatienter interpellavit; «eodem die quo ad nos pervenisti animum tuum hac de re apertius exponere parabas. Sed veterano militi haud decorum esse putavi de nuptiarum commodis ac iocis nuptialibus disserere, cum regis sui hostes ultro, nemine invitante, ad convivium venturi videantur! Erravi autem, Duncane, puer mi, erravi; nunc quae dicturus es audire paratus sum.»

«Quamquam haec pollicitatio tua plurimum mihi voluptatis affert, domine carissime, nunc tamen nuntium a Montcalmo acceptum referre debeo—»

«Gallus ille cum universo exercitu suo ad inferos abeat!» veteranus truci vultu exclamavit. «Nondum Gulielmi Henrici castello potitus est, neque umquam potietur, si Webbius se virum fortem praestiterit. Minime vero, domine! Deo gratias, nondum eo angustiarum redacti sumus, ut Munro, aliis negotiis oppressus, exigua familiae suae officia praestare non possit! Mater tua, Duncane, unica erat filia amicissimi mei; idcirco te audiam, etsi omnes equites Sancti Ludovici apud portam egressui destinatam congregati, ipso sancto Gallico duce, colloquii veniam peterent. Praeclarus sane equestris ordo, cuius insignia aliquot sacchari doliis emi possunt! Quid vero de istis vilissimis marchionum titulis? Cardui vero ordo vetustate et dignitate praestat; illud ipsum nobile illius gentis praeceptum, 'nemo me impune lacessit', vere equestri ordini convenit! Maiores tuos eo honore ornatos habuisti, Duncane; qui Scotiae nobilitati ornamento fuerunt.»

Heywardus, ubi intellexit praefectum suum in Gallorum imperatoris nuntium contumelias cum quadam maligna voluptate ingerere, irae eius, quam mox cessaturam esse sciebat, patienter indulsit; itaque de re sibi carissima quam potuit aequissimo animo respondit:

«Petitio mea, ut nosti, domine, eo usque progressa est ut me in filii tui numerum recipi posse sperare ausus sim.»

«Ita vero, puer, verbis tam apertis usus es ut nemo mentem tuam ignorare posset! Sed dic mihi, num puellae ipsi aeque perspicue te explicasti?»

«Mea fide, minime», Duncanus ardenter respondit; «fidem mihi commissam violavissem, si facultate mihi data ad talem rem abusus essem.»

«Ista sententia viro ingenuo digna est, maior Heywarde, et suo loco probanda. Sed Cora Munro puella est prudentissima, animoque tam nobili et exculto praedita, ut ne paterno quidem tutore egeat.»

«Cora!»

«Ita, Cora! Nonne de eo agimus ut dominam Munro uxorem ducas, domine?»

«Ego—ego—ego», Duncanus prae pudore balbutivit, «non sum mihi conscius me nomen eius protulisse.»

«Quam igitur filiam meam uxorem ducere voluisti, ut consensum meum peteres, maior Heywarde?» interrogavit miles senex, toto corpore erectus et dignitate laesi animi plenus.

«Alteram quoque filiam habes, neque illa minus formosa est.»

«Alicia!» pater non minore stupore exclamavit quam quo Duncanus paulo ante sororis nomen audierat.

«Ad eam quidem vota mea spectabant, domine.»

Iuvenis tacens exspectavit quid ex tam inopinato nuntio consecuturum esset. Munro per aliquot momenta longis rapidisque passibus conclave percurrebat, vultu severo atque paene convulso, quasi mens omnis tristibus cogitationibus teneretur. Tandem ante Heywardum constitit, oculos oculis eius infixit, labris ob vehementes affectus trementibus, atque ita locutus est:

«Duncane Heywarde, propter eum cuius sanguis per venas tuas fluit, te dilexi; propter tuas ipsius virtutes te dilexi; te etiam dilexi quod filiae meae felicitatem a te auctam iri sperabam. Sed totus hic amor in odium converteretur, si id quod tam vehementer vereor verum esse comperirem!»

«Deus avertat ne ullum factum meum aut cogitatio talis mutationis causa esse possit!» iuvenis exclamavit, ne oculos quidem a penetranti aspectu quem sustinebat avertens. Munro, ne reputans quidem alterum sensus pectoris sui intellegere non posse, constanti eius vultu placatus est atque voce iam mitiore perrexit:

«Filius meus fieri cupis, Duncane, et tamen ignoras historiam eius quem patrem appellaturus es. Consede, iuvenis, et vulnera cordis veteri dolore exusti quam brevissime tibi aperiam.»

Interea nuntius Montcalmi tam ei qui attulerat quam ei cui destinatus erat plane ex animo exciderat. Uterque sellam admovit; dum veteranus paulisper secum tacitus et maestus cogitabat, iuvenis festinationem suam vultu habituque reverenter composito cohibuit. Tandem senex sic exorsus est:

«Iam, maior Heywarde, scis familiam meam antiquam fuisse atque honestam», Scotus coepit, «quamquam opibus tantae nobilitati paribus non omnino instructam. Fortasse tuae aetatis et similis fortunae eram, cum Aliciae Graham fidem nuptialem dedi, unicae filiae domini cuiusdam vicini, qui nonnullas possessiones tenebat. Sed pater eius non sola mea paupertate offensus nuptiis nostris adversabatur. Itaque quod vir honestus debebat feci: sponsam fide nuptiali absolvi, patriamque reliqui, regi meo militaturus. Multas regiones videram multumque sanguinis per varias terras fuderam, antequam officium me ad insulas Indiae Occidentalis evocavit. Ibi mihi

contigit inire necessitudinem cum ea quae postea uxor mea et Corae mater facta est. Filia erat viri generosi in insulis illis habitantis, ex matre, cui, si ita dicere licet», senex superbe addidit, «infeliciter acciderat ut e gente illa misera, quamvis remoto gradu, originem traheret, quae turpiter in servitutem coniecta luxuriosis hominibus ministrare cogitur. Ita, domine, ea quidem calamitas Scotiae imposita est, quod cum externa gente mercaturae dedita contra naturam coniuncta sit! Si quem ex illis invenirem qui talem maiorum originem filiae meae crimini vertere auderet, paternam iram experiretur! Hem, maior Heywarde, tu ipse in meridionali regione natus es, ubi miserrimi isti homines pro gente vestra inferiori habentur!»

«Ita sane est, domine, quod vehementer dolendum est», Duncanus respondit, neque iam prohibere potuit quin prae pudore oculos in terram deiceret.

«At tu id filiae meae probro vertis! Dedignaris Heywardorum sanguinem cum muliere tam humili origine miscere, quamvis pulchra sit et virtute praestans?» acriter quaesivit pater de filiae suae honore acerrime sollicitus.

«Caelum me ab eo praeiudicio tueatur quod ipsa ratio mea indignum iudicat!» Duncanus respondit, quamquam tale quiddam in animo suo penitus insitum esse sentiebat, quasi naturae ipsius pars esset. «Suavitas, pulchritudo, incredibilisque venustas filiae tuae minoris, praefecte Munro, satis explicare possunt quo animo agam, ne mihi ea iniustitia imputetur.»

«Recte dicis, domine», senex iterum molliter ac benigne locutus est; «puella imaginem matris suae gerit, qualis illa florente aetate fuerat, antequam dolorem cognovisset. Uxore mortua in Scotiam redii, matrimonio illo opulentior factus. At crederesne, Duncane? Mulier illa, angeli patientis instar, per viginti annos caelebs et maesta permansit, illius ipsius viri causa qui eam oblivioni dederat! Quin etiam infidelitatem meam neglexit; remotaque omni difficultate, me in matrimonium accepit.»

«Et mater Aliciae facta est!» Duncanus tanto studio exclamavit, ut, nisi Munro tum suis cogitationibus penitus intentus fuisset, cupiditatem suam temere prodidisset.

«Ita plane», senex respondit, toto vultu vehementer commoto, «et gravissimo pretio beneficium quod dedit persolvit. Sed nunc sancta in caelo est, domine; neque decet eum cuius pes iam in sepulcro consistit sortem tam beatam lugere. Unum tantum annum eam habui; breve profecto tempus felicitatis ei cuius iuventutem desperando tabescere videram!»

Tanta fuit senis doloris maiestas, paene terribilis, ut Heywardus ne unum quidem verbum consolationis proferre auderet. Munro, alterius praesentiae plane immemor, assidebat; vultus eius maerore contortus erat, lacrimae

autem magnae ex oculis decidentes genas rigabant, atque sine ullo eius sensu in pavimentum delabebantur.

Tandem, quasi repente sui compos factus, se erexit atque semel per conclave ambulavit, tum ad socium accessit, gravitate militari velut pristina recepta, atque interrogavit:

«Num quid, maior Heywarde, a marchione de Montcalm mihi referre debes?»

Duncanus ipse commotus statim, voce impeditus, nuntium paene oblitum referre coepit. Non est quod exponamus quam comiter simul atque callide dux Francorum singulos Heywardi conatus, qui nuntii sententiam elicere volebat, eluserit; aut quam urbane quidem, sed certo edixerit, nisi Munro ipse ad colloquium veniret, nihil ei indicatum iri.

Dum Munro longam Duncani narrationem audiebat, patris animus commotus paulatim militiae officiis cedebat; qua finita iuvenis iam non nisi veteranum ducem cernebat, cuius animus militis honore laeso tumultuabatur.

«Satis dixisti, maior Heywarde!» senex iratus exclamavit. «Tantum dixisti ut integrum de Gallica urbanitate commentariorum volumen scribi possit! Me hic vir ad colloquium invitavit, et ubi idoneum mihi vicarium mitto, te nimirum, Duncane, quamvis aetate adhuc iuvenem, aenigmate mihi respondet!»

«Forsitan vicarium minus probavit, domine carissime», Duncanus subridens respondit; «meminisse autem debes eum praefectum ipsius castelli, non eius legatum, ad colloquium iterum vocare.»

«Quid vero? Nonne legatus tota auctoritate dignitateque eius cuius vicem gerit instruitur? Cum Munrone colloqui cupit! Hercle, domine, propensus sum homini morem gerere, vel ut quam constantem animum adversus copias eius minasque servemus oculis suis perspiciat! Fortasse id ipsum consilium haud inutile futurum est, iuvenis.»

Duncanus, cui magni momenti videbatur quam primum discere quid litterae quas explorator ferebat continerent, sententiam libenter approbavit dicens:

«Profecto ex nostra aequanimitate perspecta nihil fiduciae sibi sumere possit.»

«Numquam verius quicquam dixisti. Utinam iste interdiu ad moenia nostra cum manipulo oppugnatorum veniret; id enim omnium certissimum est experimentum quo facies hostium perspiciatur, atque longe malim quam eam tormentorum artem quam nunc exercet. Pulchritudinem belli et veterem militum virtutem foede corruperunt, maior Heywarde,

machinationes istius vestri domini Vaubani. Maiores nostri tam doctam ignaviam longe superabant!»

«Fieri potest, domine; sed hodie nobis ars arte repellenda est. Quid igitur de colloquio faciendum statuis?»

«Gallo occurram, idque sine metu nec mora; statim, domine, sicut ministrum regis mei decet. Abi, maior Heywarde, tubarum concentu eos admone, nuntiumque mitte ut sciant quis ad eos venturus sit. Nos cum exigua custodia sequemur, nam haec reverentia debetur ei qui regis sui honorem tuetur. Et audi, Duncane», submissa voce addidit, quamquam soli erant, «prudentis fortasse erit auxilia haud procul parata tenere, si omnis ista res insidias occultet.»

Iuvenis hoc iussum nactus e conclavi discessit, et cum dies iam ad vesperum inclinaret, sine mora apparatus necessarios curavit. Paucis tantum momentis opus fuit ut nonnulli militum ordines disponerentur atque praeco cum albo vexillo mitteretur, qui praefecti castelli adventum nuntiaret. His rebus confectis Duncanus praesidium ad portam per quam egredi solebant duxit, prope quam maiorem praefectum iam se exspectantem invenit.

Postquam sollemnia profectionis militaris peracta sunt, veteranus cum iuveniore socio, militibus comitantibus, ex castello profectus est.

Centum tantum virgas Anglicas a munitionibus processerant, cum modica pompa quae imperatorem Gallorum ad colloquium deducebat ex alveo depressi rivi, qui inter obsidentium tormenta et castellum fluebat, apparuit. Ex quo Munro a propugnaculis suis egressus ante hostium oculos venerat, incessus eius gravis erat, vultus habitusque summae dignitatis militaris.

Ut primum albam plumam conspexit quae in Montcalmi pileo agitata fulgebat, oculi eius fiducia propriae virtutis micuerunt; neque iam senectus ullam vim in vastum adhuc robustumque corpus habere videbatur.

«Iube milites vigiles esse, domine», submissa voce Duncano dixit; «silicem et chalybem sclopetorum diligenter inspiciant, nam ministris Ludovicorum illorum tuto numquam credi potest. Interim tamen vultum hominum qui nihil timent praebeamus. Intellegisne me, maior Heywarde?»

Strepitus tympani a Gallis appropinquantibus subito excitatus eius verba interrupit, cui nostri statim responderunt; deinde utraque pars praecursorem cum albo vexillo praemisit, et cautus Scotus constitit, satellitibus suis prope tergum eius haerentibus. Hac brevi salutatione peracta Montcalmus celeri sed venusto gradu ad eos accessit, capite aperto veteranum salutans, immaculatamque plumam venerabundus paene ad terram demittens.

Quamquam Munro imperiosiore atque viriliore specie praeditus erat, aberat ab eo facilis illa comitas et blanda urbanitas quae Gallo tam propria erat. Neuter per aliquot momenta locutus est, dum se invicem diligenter cum curiositate contemplantur. Tandem, ut superioris gradus et colloquii natura postulabat, Montcalmus prior silentium fregit. Sollemnibus salutandi verbis ad Munronem prolatis, ad Duncanum se convertit et eum agnoscens subridens, semper Gallice loquens, perrexit:

«Laetor, domine, quod praesentia tua hodie nobis frui licet. Communi interprete uti nihil opus erit; tibi enim interpreti perinde confido ac si ipse tua lingua loqui possem.»

Duncanus urbanitati gratias egit. Montcalmus autem ad suam custodiam conversus, quae adversariorum exemplo eum propinque circumstabat, ita locutus est:

«En arriere, mes enfans—il fait chaud; retirezvous un peu.»

Antequam maior Heywardus hoc fiduciae exemplum imitaretur, per campum oculos circumtulit; ibi sollicitus vidit complures Indorum turmas hinc inde ad silvarum oras apparentes, qui colloquium futurum curiosi spectabant.

«Dominus de Montcalm disparitatem nostrae condicionis facile agnoscet», perturbatus aliquantulum dixit, simul ad hostes periculosos undique conspicuos digito monstrans. «Si praesidium dimiserimus, hic in hostium potestate relicti erimus.»

«Domine, vobis pro vestra salute fidem meam, ut 'un gentil-homme Français', obstrinxi», Montcalmus respondit, manum graviter ad pectus admovens, «quae satis esse debet.»

«Satis erit. Recedite», Duncanus praefecto custodum imperavit; «paulo longius, extra sermonis nostri auditum, recedite et iussa exspectate.»

Munro hunc motum aegerrime tulit, statimque postulavit cur ita factum esset.

«Nonne nobis expedit ne quam diffidentiam ostendamus?» Duncanus respondit. «Dominus Montcalmus fide sua salutem nostram confirmat; itaque milites paululum recedere iussi, ut quantopere promisso eius confidamus appareat.»

«Forsitan recte facis, domine; sed in horum marchionum fide, sive 'marquis', ut ipsi appellant, nimium fiduciae non colloco. Tituli nobilitatis apud eos nimis frequenter conceduntur, quam ut constare possit an verae honestatis sigillum ferant.»

«Oblivisceris, domine carissime, nos cum duce militari colloqui, qui factis suis et in Europa et in America claruit. A milite tantae famae nihil metuendum est.»

Senex gestu quodam sese voluntati iuvenis permisit, quamquam duri vultus lineamenta adhuc diffidentiam obstinatam indicabant, quam paene hereditario hostium contemptu contraxerat, non ullis praesentibus signis quae tam iniustam suspicionem confirmarent. Montcalmus patienter exspectavit dum hoc colloquium submissa voce perageretur; deinde propius accessit et causam congressus aperuit.

«Hoc colloquium a superiore tuo petivi, domine», inquit, «quia mihi persuasum est eum facile intellecturum esse se iam omnia praestitisse quae ad principis sui honorem tuendum necessaria sint, nunc autem humanitatis monitis tandem obtemperaturum. Ego semper testabor eum fortiter restitisse nec resistendi finem fecisse dum ulla victoriae spes supererat.»

His verbis ad Munronem translatis, ille cum dignitate, nec tamen sine urbanitate, respondit:

«Quamvis istud domini Montcalmi testimonium magni faciam, multo pluris aestimabo, cum id plenius meruero.»

Imperator Gallorum, postquam Duncanus responsum exposuit, subrisit atque ait:

«Quod nunc probatae virtuti libenter conceditur, pertinaciae inutili fortasse denegabitur. Velim dominus ipse castra mea aspiciat, milites enumeret atque oculis suis perspiciat quam frustra copiis meis tantis obsistere possit.»

«Scio regi Galliae strenue serviri», Scotus immotus respondit, ubi Duncanus sententiam interpretatus est; «sed rex meus non pauciores neque minus fideles milites habet.»

«Quos tamen, feliciter pro nobis, hic non adesse constat», Montcalmus studio sermonis abreptus nec interpretis verba exspectans, respondit. «Suum quoddam bellis inest fatum, cui vir fortis eodem animo parere novit quo adversus hostes pugnare.»

«Si scivissem dominum Montcalmum linguam Anglicam scire, ab hac tam incommoda interpretandi cura me ipse liberavissem», Duncanus offensus sicce dixit, cum recentis cum Munrone sermonis recordaretur.

«Ignosce, domine», Gallus respondit, leviter in fusca gena erubescens. «Multum interest inter externam linguam intellegere et eadem loqui; proinde te etiam nunc adiutorem in interpretando oro.» Brevi interposito silentio addidit: «Ex his collibus cuncta vestra propugnacula contemplari

possumus; neque fortasse minus quam vos ipsi infirmam eorum condicionem cognovi.»

«Quaere ex duce Gallorum num perspicillis suis usque ad Hudsonum flumen videre possit», Munro superbe dixit; «numque sciat quo tempore et quo loco exercitum Webbii exspectare debeat.»

«Sit dux Webbius sui ipsius interpres», sollers Montcalmus respondit, simul epistulam apertam Munroni porrigens; «ex ea disces, domine, motus illius exercitui meo minime impedimento futuros esse.»

Veteranus oblatas litteras, ne sermonem quidem a Duncano interpretari exspectans, corripuit, tanto studio ut satis ostenderet quanti sibi earum sententia esset. Dum per verba oculos lente ducebat, vultus a superbia militari ad gravissimam animi aegritudinem paulatim mutatus est; labra tremebant, charta e manibus lapsa est, caputque in pectus decidit, tamquam omnes spes eius uno ictu exaruissent.

Duncanus epistulam humi iacentem sustulit et ne veniam quidem petens uno obtutu crudelem sententiam intellexit. Dux enim utrique communis, tantum aberat ut eos ad resistendum incitaret, ut quam primum deditionem fieri suaderet, aperte rationem reddens se ne unum quidem militem ad auxilium eorum mittere posse.

«Nulla hic fraus est!» Duncanus epistulam undique considerans exclamavit. «Webbii ipsius subscriptio haec est; procul dubio litterae ab hostibus interceptae!»

«Homo ille me prodidit!» Munro tandem acerbe exclamavit; «dedecus in domum intulit ubi numquam antea turpitudo habitaverat, atque in canos hos capillos ignominiam cumulavit!»

«Ne ita dixeris!» Duncanus clamavit. «Etiam nunc et castellum et honorem tenemus! Vitas igitur nostras tam care vendamus, ut hostes nimio se pretio victoriam emisse existiment!»

«Gratias tibi ago, puer!» senex velut ex stupore excitatus exclamavit. «Semel saltem Munronem officii sui admonuisti. Redibimus et sepulcra nostra post aggeres illos ipsi fodiemus!»

«Domini», Montcalmus, generosa quadam voluntate incitatus, gradum ad eos faciens dixit, «parum novistis Ludovicum de Sancto Verano, si existimatis eum his litteris uti posse vel ad fortes viros humiliandos vel ad improbam sibi gloriam comparandam. Audite condiciones meas antequam discedatis.»

«Quid ait Gallus?» veteranus severe quaesivit. «Num hoc sibi laudi tribuit quod exploratorem epistulam a summo duce ferentem cepit? Domine, satius

illi esset obsidionem hanc solvere et ad castellum Edwardum castra movere, si hostem verbis terrere velit!»

Duncanus quid alter vellet exposuit.

«Domine de Montcalm, te audiemus», veteranus, postquam Duncanus interpretatus est, iam placidius addidit.

«Castellum retinere vobis iam impossibile est», hostis animo liberali praeditus ait; «regis mei interest ut arx diruatur. Vobis autem et fortibus commilitonibus nihil eorum quae milites carissima aestimant denegabitur.»

«Vexilla nostra?» Heywardus interrogavit.

«In Angliam ferte et regi vestro ostendite.»

«Arma nostra?»

«Retinete; nemo illis melius utetur!»

«Iter nostrum, traditio castelli?»

«Omnia ita fient ut honori vestro quam maxime consulatur.»

Tum Duncanus ad praefectum suum se convertit ut haec promissa explicaret; ille magna cum admiratione audivit, animusque eius tam insolita atque inopinata benignitate penitus commotus est.

«Abi, Duncane», inquit, «cum hoc marchione vade, qui dignus profecto tanto titulo est; ad tabernaculum eius proficiscere et cuncta compone. Duo iam senex vidi, quae me numquam visurum putaveram: Anglum qui amico auxilium ferre metuerit et Gallum adeo honestum ut opportunitate sibi oblata abuti recuset!»

His dictis veteranus caput rursus in pectus demisit atque lento gradu ad castellum regressus est, maestusque eius habitus sollicitis propugnatoribus mala nuntiare videbatur.

Duncanus ad condiciones deditionis constituendas remansit. Prima noctis vigilia eum in propugnacula redire conspexerunt; mox, cum praefecto secreto collocutus, rursus discessit. Tum palam nuntiatum est pugnandi finem faciendum esse; Munronem enim conventionem subscripsisse, qua castellum prima luce hostibus traderetur, praesidiariis autem arma, vexilla, impedimentaque retinere liceret, atque ita, militaris disciplinae iudicio, ipsum quoque honorem suum.

CAPUT QUINTUM

Texamus telam; filum iam netum est.
Tela contexta est; opus absolutum.
THOMAS GRAY

Exercitus infesti, qui in solitudinibus Horicani consederant, noctem noni diei mensis Augusti anni MDCCLVII sic fere transegerunt, quasi in pulcherrimo Europae campo inter se congressi essent. Victi taciti, tristes ac demissi quiescebant, victores triumphabant.

Sed et maerori et gaudio fines sunt. Multo antequam extrema noctis vigilia adveniret, silentium illarum immensarum silvarum nonnisi laeta alicuius iuvenis Galli, qui in stationibus extremis victoria exsultabat, voce, aut minaci e castello clamore rumpebatur; hic enim severe vetabat ne quis hostium ante constitutum tempus propius accederet.

Tandem etiam hae voces interdum editae conticuerunt. Illa noctis languida hora, quae auroram antecedit, frustra quisquam auscultans ullum signum quaesivisset tantorum exercituum, qui tum ad litora lacus sacri dormiebant.

In altissimo hoc silentio velum linteum, quo amplum in Gallorum castris tabernaculum militare claudebatur, in latus reiectum est, virque e latebris in apertum processit. Pallio circumdatus erat, quod ad frigidas silvarum uligines arcendas fortasse sumpserat, sed eodem haud minus apte corpus suum occultabat.

Sine mora praeteriit grenaderium, qui ducis Gallici quietem custodiebat; miles, dum ille per parvam tentoriorum urbem ad Gulielmi Henrici castellum celeriter tendebat, more militari eum salutavit.

Quotiens ignotus iste in quemquam ex innumeris custodibus itineri occurrentibus incidebat, responsum tam promptum et, ut videbatur, idoneum dabat, ut sine ulteriore interrogatione semper transire sineretur.

Sic, praeter breves illas iteratasque moras, a medio castrorum ad extremas stationes tacitus pervenerat; iamque ad militem qui prope ipsa hostium munimenta excubabat accessit. Eum accedentem sollemnis custodis clamor excepit.

«Qui vive?»

«France», respondit.

«Le mot d'ordre?»

«La victoire», alter voce submissa, sed audibili, susurravit, propius accedens.

«C'est bien», inquit custos, sclopetum, quod ad ictum paraverat, in umerum revocans; «vous vous promenez bien matin, monsieur!»

«Il est necessaire d'être vigilant, mon enfant», viator ait, sinu pallii remisso, ita ut militem praeteriens in ipsius vultum intenderet; nec tamen iter ad Britannicum castellum intermisit. Custos obstupuit; arma eius fragore sonuerunt, cum ea ad summam honoris militaris salutationem protulit. Deinde sclopeto resumpto in statione versari coepit, intra dentes mussitans:

«Il faut être vigilant, en vérité! je crois que nous avons là, un caporal qui ne dort jamais!»

Praefectus quasi nihil de militis admiratione audisset perrexit neque ante constitit quam ad humile litus, non sine periculo prope occidentale castelli propugnaculum in aquam proiectum, pervenisset. Luna, quamquam obscurata, tantum tamen luminis praebebat ut adumbratae rerum saltem formae discerni possent.

Itaque cautus se ad arboris truncum admovit; ibi aliquot minuta innixus obscuros tacitosque Anglorum aggeres intentis oculis considerabat. Non erat otiosi aut curiosi spectatoris obtutus: a parte ad partem oculos circumferebat, artis militaris peritiam ostendens simulque significans explorandi studio quandam suspicionem admixtam esse.

Tandem satis omnia perspecta habere visus est. Ad orientalis montis verticem impatiens respexit, quasi adventum diei exspectaret, et iam redire parabat, cum levis sonus e proximo propugnaculi angulo aures eius percussit eumque retinuit.

Eodem momento figura hominis ad marginem valli accessit, ibique stetit, castra Gallorum procul posita, ut videbatur, contemplans. Mox ad orientem caput convertit, tamquam lucem pariter desideraret; deinde aggeri innixus in aequor aquarum vitreum respexit, quod quasi firmamentum sub aquis positum mille simulacris stellarum coruscabat.

Maestus illius habitus, hora intempesta et corporis ingens statura observatori haud dubium reliquerunt quis esset ille qui ad Britannicos aggeres cogitabundus consistebat. Et verecundia et prudentia discedere suadebant; caute igitur arboris truncum circumibat, cum novus sonus animum eius rursus advertit ac vestigia inhibuit.

Levis erat aquae motus, vix audibilis, quem stridor lapillorum inter se attritorum secutus est. Subito obscuram quandam figuram ex ipso lacu quasi emergere conspexit, deinde sine strepitu ad terram, paucis a se pedibus distantem, serpere. Tum sclopetum longum sensim inter oculos suos et

aquarum speculum erigi vidit; prius tamen quam telum emitteretur, manum suam in sclopeti seram imposuit.

«Hugh!» exclamavit Indus, cuius insidiosus conatus tam insolito tamque improviso modo impeditus erat.

Nullo dato responso dux Gallus manum in umerum Indi imposuit eumque summo silentio a loco abduxit, ubi colloquium utrique periculosum esse potuisset et ubi alter saltem eorum victimam quaerebat. Tum pallium reiecit, ut vestis militaris et crux sancti Ludovici in pectore pendens apparerent; Montcalmus severe interrogavit:

«Quid hoc sibi vult? An filius meus nescit securim belli inter Anglos et patrem suum Canadiensem iam sepultam esse?»

«Quid faciant Hurones?» respondit Indus, Gallice quoque, sed imperfecte loquens. «Nullus bellator cutem capitis hostis habet, et homines pallidi pacem inter se componunt!»

«Ah, le Renard Subtil! Nimis, ut mihi videtur, studes ei qui tam nuper inimicus fuit. Quot soles occiderunt ex quo le Renard palum bellicum Anglorum percussit?»

«Ubi sol ille est?» Indus torvus rogavit. «Post montem latet; obscurum est et frigidum. Cum vero redierit, lucebit atque calefaciet. Le Subtil sol suae gentis est. Nubes montesque multi inter eum et populum eius fuerunt; nunc autem splendet et caelum serenum est!»

«Scio le Renard apud suos magnam auctoritatem habere», Montcalmus dixit; «heri enim popularibus suis ad cutem capitis detrahendam insidiabatur, hodie autem idem populares ad ignem concilii eum audiunt!»

«Magua magnus dux est!»

«Id probet docendo gentem suam quo modo erga novos amicos nostros se gerere debeat!»

«Cur dux Canadarum iuvenes suos in silvas adduxit et illam domum terrenis vallis cinctam tormentis bellicis oppugnavit?» dolosus Indus quaesivit.

«Ut eam subigeret. Dominus meus hanc terram possidet; patri tuo imperatum est ut Anglos alienas sedes occupantes expelleret. Hi discedere consenserunt; itaque eos iam inimicos non vocat.»

«Bene est. Magua securim sustulit ut sanguine coloraret. Nunc clara est; cum rubra fuerit, sepelietur.»

«At Magua fidem dedit se Galliae lilia non maculaturum. Quos magnus rex trans mare salsum positus hostes habet, eos ipse hostes habet; amici illius etiam Huronum amici sunt.»

«Amici!» Indus acerbo cum contemptu repetivit. «Pater Maguae manum porrigat.»

Montcalmus, cum intellegeret auctoritatem suam apud bellicosas gentes quas congregaverat concessione potius quam vi conservandam esse, invitus postulato paruit. Indus ducis Gallici digitum ad altam cicatricem pectoris sui admovit, tum exsultans rogavit:

«Num pater meus hoc cognoscit?»

«Quis bellator non cognosceret? Hic globus plumbeus carnem secuit.»

«Et hoc!» Indus perrexit, nudum tergum ad ducem vertens; solitum enim amiculum ex tela gossypina non gerebat.

«Hoc! Fili mi, hic graviter laesus es! Quis id fecit?»

«Magua in tabernaculis Anglorum dure dormivit, baculique in eius corpore vestigia reliquerunt», barbarus risu cavo respondit, quo tamen iram acrem, quae eum prope suffocabat, nec celavit nec celare potuit. Tum repente se collegit et ingenua quadam dignitate addidit: «Abi, iuvenes tuos doce pacem esse! Le Renard Subtil scit quemadmodum cum bellatore Hurone loquendum sit!»

Nec plura dicere nec responsum exspectare dignatus, Indus sclopetum in flexum brachii coniecit et per castra ad silvas tacite contendit, ubi gens sua considere sciebatur. Paucis quibusque virgis Anglicis a custodibus identidem interrogabatur; ille tamen torvus pergere neque vocibus militum obtemperare volebat. Hi vitam eius servabant tantum quod habitum, incessum atque indomitam Indi audaciam noverant.

Montcalmus diu tristis ad litus, ubi comes eum reliquerat, moratus est, saevum animum socii indomiti secum reputans. Iam antea fama eius praeclara una atroci clade foedata fuerat, condicionibus, quae praesentibus miro ac terribili modo respondebant.

Dum haec meditabatur, penitus sensit quantum onus ii sibi imponant qui, dum finem assequi student, quibus mediis utantur neglegunt; quantumque periculi sit vim excitare quam humana potestas cohibere nequeat. Sed has cogitationes, quas in tali victoriae momento infirmitati tribuebat, tandem excussit; ad tentorium rediens praecepit ut signum daretur quo exercitus e somno excitaretur.

Primum Gallicorum tympanorum sonitum e castello redditus sonus excepit; mox tota vallis modis bellicis impleta est, quorum soni longi, acres et alacres supra tympanorum crepitum eminebant. Cornua victorum laetos concentus personabant, donec etiam novissimus tardus miles locum suum occupavit; sed simul ac tibiae Britannorum acre signum ediderunt, illa conticuerunt.

Interea lux oriebatur; cumque acies Gallorum ad ducem accipiendum instructa esset, splendentis solis radii per arma fulgentia discurrebant.

Tum victoria, quam iam omnes noverant, sollemniter nuntiata est. Electa manus, cui portae castelli custodiendae mandatae erant, designata ante ducem incedere iussa est; signum appropinquantis illius manus datum, et omnia quibus dominium loci mutaretur parata atque exsecuta sunt sub ipsis tormentis munitionum tam diu controversarum.

At longe alia facies intra castra Britannorum atque Americanorum conspiciebatur. Simul ac profectionis signum datum est, festinantis coactique discessus omnia indicia apparuerunt. Milites iracundi sclopeta inania umeris sustulerunt, in ordinesque ingressi sunt quasi viri, quorum sanguinem recentia certamina incenderant, qui nihil magis cuperent quam occasionem ulciscendae iniuriae, quae etiam tum superbiam suam sauciabat, etiamsi omnibus militaris observantiae ritibus velata esset.

Feminae puerique huc illuc discurrebant; partim tenuissimas sarcinarum reliquias ferebant, partim inter milites vultus eorum quaerebant quorum patrocinio confidebant.

Munro inter tacitos milites apparuit, animo firmus, sed demissus. Manifestum erat inopinatum vulnus in intimum pectus descendisse, quamquam calamitatem virili habitu tolerare nitebatur.

Duncanus tacito ac gravi doloris eius indicio commotus est. Suo munere iam functus, ad senem accessit, ut quaereret qua in re auxilio ei esse posset.

«Filiae meae», breve sed gravissimum responsum fuit.

«Pro bone Deus! Nonne omnia iam ad earum iter commode faciendum parata sunt?»

«Hodie tantum miles sum, maior Heywarde», veteranus respondit. «Omnes quos hic vides pari iure filii mei dici possunt.»

Satis audiverat Duncanus. Ne unum quidem momentum, nunc tam pretiosum, perderet, ad Munronis aedes cucurrit sorores quaesiturus. Eas in limine humilis aedificii, itineri iam paratas, repperit, multis mulieribus flentibus ac clamitantibus circumdatas; hae quasi naturali quodam sensu eo convenerant, ubi tutissimum sibi praesidium fore arbitrabantur.

Quamquam Corae genae pallidae erant vultusque eius sollicitudinem prodebat, nihil de constantia sua amiserat; Aliciae vero oculi rubebant, testantes quam diu quamque amare flevisset. Utraque tamen iuvenem manifesta laetitia excepit; Cora, contra solitum, prima locuta est.

«Castellum amissum est», maesto risu dixit; «sed bonam famam nostram, ut spero, servavimus!»

«Immo clarior quam umquam est! Sed, carissima virgo Munro, iam minus de aliis et aliquantum de vestra salute cogitandum est. Mos militaris, superbia, ipsa illa superbia quam tanti facitis iubent patrem vestrum meque aliquantisper cum militibus manere. Ubi interim idoneum defensorem vobis quaeramus, inter huiusmodi tumultum et incerta pericula?»

«Nullo custode opus est», Cora respondit. «Quis tali tempore filiam talis patris laedere vel contumelia afficere audeat?»

«Non vos solas relinquerem», iuvenis festinanter circumspiciens perrexit, «ne ob optimae quidem cohortis regiae imperium! Mementote Aliciam nostram non eadem qua vos constantia praeditam esse; Deus solus novit quanto metu affici possit.»

«Fortasse recte dicitis», Cora iterum subridens, sed multo maestius quam antea, respondit. «Audite: fortuna ipsa amicum nobis, quo maxime indigemus, iam misit.»

Duncanus aurem intendit et statim intellexit quid Cora sibi vellet. Submissi gravesque cantus sacri, in provinciis orientalibus notissimi, ad eum pervenerunt; quos secutus in conclave vicinae domus properavit, unde consueti incolae iam discesserant. Ibi Davidem invenit pietatem suam cantu effundentem, quo uno animi sensus exprimere solebat.

Duncanus exspectavit donec, manu cantoris cessante, canticum finitum esse putaret; tum umerum eius tetigit, animum ad se convertit, ac paucis verbis quae vellet exposuit.

«Ita sane», discipulus regis Israelis simplicissimus, audito iuvene, respondit. «Multum venustatis et dulcis concentus in virginibus reperi, et convenit nos, qui in tot periculis una versati sumus, etiam in pace coniunctos manere. Eis adero, ubi laudes matutinas absolvero, quibus nihil iam deest nisi doxologia. Visne, amice, partem cantus suscipere? Metrum usitatum est, melodia autem 'Southwell' nominatur.»

Tum libellum porrigens et canendi initium diligenti benignitate rursus praecinens, David canticum repetivit atque tam pertinaci canendi studio ad finem perduxit ut interrumpi vix posset. Heywardus versum finiri coactus est exspectare. Cum vidisset Davidem conspicillis depositis librum recondere, perrexit:

«Tuum erit curare ne quis ad virgines rudi animo appropinquet neve fortissimi earum patris calamitatem contumeliis aut ludibriis insectetur. In hoc munere famuli domus te iuvabunt.»

«Ita sane.»

«Fieri potest ut Indi aut hostium palantes milites sese ingerant; tum eos deditionis condicionum admonebis, minaberisque te de eorum iniuria apud Montcalmum questurum. Unum verbum satis erit.»

«Quod si minus, hic aliquid habeo quod satis erit», David respondit, librum suum ostendens vultu in quo mansuetudo et fiducia mirum in modum coniunctae erant. «Hic verba scripta sunt quae, si debito accentu, immo voce tonanti et certa temporum mensura pronuntientur, vel turbulentissimum animum sedabunt.»

«Quare fremuerunt gentes!»

«Satis», Heywardus, illum sacri cantus impetum interpellans, inquit. «Inter nos convenit: nunc quisque ad suum munus redeat.»

Gamutus laetus annuit, et ambo continuo ad virgines venerunt. Cora novum hunc ac sane insolentem custodem saltem comiter accepit; ipsius quoque Aliciae facies pallida aliquid nativi leporis recepit, dum Heywardo pro cura gratias egit. Duncanus eas certiores fecit se pro rerum condicionibus optime consuluisse, et quantum ipse crederet satis praesidii earum animi quieti providisse; periculum autem omnino nullum esse.

Deinde alacriter promisit se ad eas rediturum, simul ac primam militum partem aliquot miliaria Anglica ad Hudsonum duxisset; ac statim valedixit.

Iam profectionis signum datum erat, primaque Anglorum acies moveri coeperat. Sorores audito sono commotae circumspicientes albas Gallicorum grenaderiorum vestes viderunt; hi portis castelli iam potiti erant. Eodem momento quasi nubes immensa super capita earum subito praetervolare visa est; oculos attollentes intellexerunt se sub vastis ac candidis Galliae vexilli plicis consistere.

«Eamus», Cora dixit; «hic iam non decet filias praefecti Anglici commorari!»

Alicia brachio sororis se applicuit, atque ambae e campo interiori excesserunt, cum multitudine adhuc circa eas eunte.

Cum portas transirent, praefecti Galli, cognita earum dignitate, saepe et demisso capite salutabant, ab iis tamen officiis abstinentes quae, ex singulari urbanitate sua, grata non futura esse intellexerant. Cum omnia vehicula et iumenta oneraria aegrotis vulneratisque occupata essent, Cora statuerat itineris pedestris labores pati potius quam ulli eorum commodum eripere.

Quin etiam complures milites debilitati et mutili, cum in illa solitudine vectura deesset, membra fessa post agmina trahere cogebantur. Omnes tamen movebantur: infirmi sauciatique gemitibus doloribusque confecti; commilitones taciti atque irati; feminae puerique pavidi, quamquam quid timerent ipsi nesciebant.

Cum confusa trepidaque multitudo tuta castelli munimenta relinqueret atque in planitiem apertam prodiret, tota rerum facies repente oculis patefacta est. Paulo ad dextram et quasi a tergo exercitus Gallicus sub armis stabat, Montcalmo, postquam custodes eius arce potiti erant, dispersas manus convocante.

Galli victos attenti sed silentes observabant; nihil ex honoribus militaribus ex pacto promissis omittebant neque felici fortuna elati ullam contumeliam minus felicibus hostibus inferebant.

Ingentes Anglorum catervae, quae tria fere milia hominum numerabant, lente per campum ad locum communem conveniebant, et paulatim propius inter se accedebant, dum ad unam itineris angustiam contrahuntur: viam per excelsas arbores apertam, qua iter ad Hudsonum in silvam intrabat.

Per flexuosos silvae margines velut atra nubes Indorum pendebat, qui transeuntes hostes oculis prosequebantur ac procul volitabant, vulturibus similes quos praesentia et imperium validioris exercitus prohiberent ne in praedam descenderent. Pauci inter victa agmina vagabantur, torva indignatione procedentes; omnem turbam observabant, sed adhuc nihil moliebantur.

Prima manus, Heywardo duce, iam ad fauces pervenerat atque sensim inter arbores evanescebat, cum Corae animum rixantium voces ad paucos egressos ex agmine converterunt. Miles quidam provincialis, qui locum suum deseruerat, poenas contumaciae dabat, dum ipsis illis rebus spoliaretur propter quas ordinem reliquerat. Vir robusto corpore erat, nec tanta cupiditate carebat ut sarcinas sine certamine traderet.

Utriusque partis homines se interposuerunt, alii rapinam prohibere, alii adiuvare cupientes. Voces creverunt, ira exarsit, et ubi paulo ante duodecim tantum Indi conspecti erant, centum subito velut arte magica comparuerunt. Tum Cora Maguam inter suos serpentem vidit, qui eos callida atque exitiali facundia adloquebatur. Mulieres puerique conferti constiterunt et trepidabant, similes avibus perterritis quae alis trementibus huc illuc volitant.

Sed mox Indi cupiditas expleta est, et diversae turmae iter lente repetiverunt.

Indi nunc retro recesserunt, atque hostes sine molestia procedere pati videbantur. At cum feminarum agmen ad eos accessisset, splendidus ac variis coloribus distinctus pallioli muliebris ornatus oculos ferocis rudisque Huronis allexit. Nulla mora interposita ad palliolum rapiendum prosiluit. Femina, metu potius quam ornamentum amans, infantem suum palliolo tanto studio expetito involvit et utrumque arctius ad pectus pressit.

Iam Cora eam monere parabat ut rem vilem relinqueret, cum Indus palliolum dimittens infantem clamantem e matris brachiis abripuit. Tum femina, omnibus quae gerebat rapacibus circumstantium manibus relictis, quasi mente capta ad puerum recuperandum praeceps cucurrit.

Indus torvo risu unam manum porrexit, quasi permutationem facturus, altera autem puerulum pedibus suspensum supra caput vibrabat, tamquam eo ipso pretium redemptionis augeret.

«Hic—hic—illic—omnia—quidvis—cuncta!» femina, cui anhelitus vocem frangebat, exclamavit, dum manibus trementibus atque errantibus leviora vestimenta sibi detrahebat. «Omnia sumite; tantum infantem mihi reddite!»

Barbarus pannos nullius pretii calcavit; cumque animadvertisset palliolum iam alterius praedam factum esse, risus ille prius ludibundus sed truculentus in apertam saevitiam conversus est. Infantis caput ad saxum allisit, tum exanimes sed adhuc trementes corporis reliquias ad ipsos matris pedes proiecit.

Mater ad breve tempus tamquam ipsa desperationis statua immota stetit, in deformem rem oculis furentibus intenta, quae paulo ante in sinu eius quieverat atque ad faciem eius arriserat. Deinde oculos vultumque ad caelum sustulit, quasi Deum imploratura ut tanti sceleris auctorem exsecratione afficeret. Ab huiusmodi precationis peccato prohibita est: Huron enim, spe praedae frustratus et conspectu sanguinis incensus, tamquam misericordia impulsus, securim bellicam in ipsius cerebrum adegit.

Mater ictu percussa, manibus ad infantem etiam moriens protentis, concidit; idem amor, quo viventem filiolum foverat, eam etiam morientem tenebat.

Eo ipso tempore periculosissimo Magua manus ad os admovit et letalem terrificumque ululatum emisit. Indi per campum dispersi agnito signo consurrexerunt, velut equi certantes qui dato signo e carceribus erumpunt; statimque per planitiem et sub silvarum fornicibus tantus clamor insonuit quantus vix umquam ex hominum faucibus eruperat. Qui audierunt gelido cordis horrore obstupuerunt, non multum minore illo metu qui extremi iudicii tubarum sonitum comitari credi potest.

Plus quam duo milia Indorum ira ardentium dato signo e silva proruperunt, atque in funestam planitiem naturali quadam velocitate impetum fecerunt. Horrores qui deinde secuti sunt singillatim narrare recusamus: mors ubique regnabat, foedissimis atque atrocissimis formis apparens. Repugnantia tantum caedentes incitabat; illi etiam in corpora iam mortua ictus saevissimos ingeminabant.

Sanguis quasi torrens subito erumpens effundebatur; et cum indigenae visu eius magis magisque aestuarent et furerent, complures etiam genua humi posuerunt ac rubrum illum rivum avide, exsultanter, infernali quodam furore, bibebant.

Cohortes militari disciplina institutae protinus in densa agmina sese composuerunt, sperantes firmam aciem militarem ostendendo impetum hostium coercere. Consilium partim successit; nimis multi tamen sclopeta sua, quae sine globo et pulvere erant, e manibus abripi passi sunt, vana spe barbaros ea oblatione placandi.

In tali tumultu nemo temporis fugam observare poterat. Decem fortasse minuta transierant, quae sororibus integra aetas visa sunt, dum eodem loco terrore defixae paene omnis auxilii expertes consistebant. Cum primus ictus editus est, feminae circa eas clamantes confertim se collegerant, ita ut effugium impossibile esset; nunc autem, cum timor aut mors plerasque, immo fortasse omnes, disiecisset, nullam viam patefactam videbant nisi quae in hostium secures duceret.

Undique clamores, gemitus, hortatus et maledicta resonabant. Tum Alicia patris sui ingentem figuram conspexit, qui magno gradu per campum ad Gallorum aciem contendebat. Re vera ad Montcalmum pergebat, nulla minarum ratione deterritus, ut praesidium ex pacto promissum sed nondum missum flagitaret. Quinquaginta secures micantes et hastae hamatae vitam ei minabantur, sed Indi etiam in summo furore dignitati eius et tranquillitati pepercerunt.

Illa periculosa tela vel nervoso etiam tum veterani brachio depulsa sunt, vel sponte demissa, postquam facinus minata erant quod nemo, ut videbatur, revera perficere audebat. Feliciter Magua, ultionis avidissimus, victimam suam in ea ipsa multitudine requirebat quam senex modo reliquerat.

«Pater, pater, hic sumus!» Alicia clamavit, cum ille haud procul praeteriret neque eas observare videretur. «Ad nos veni, pater, alioqui perimus!»

Clamor saepius repetitus est, tam miseris vocibus tamque flebilibus verbis ut saxeum etiam pectus permovere posset; sed nemo respondit. Semel quidem senex sonitum percepisse visus est, nam substitit et auscultavit; Alicia vero iam sensibus orbata humi ceciderat, Coraque iuxta eam procubuerat, incessabili pietate corpus sororis velut exanime protegens. Munro caput frustratus quassavit et iter suum prosecutus est, gravissimo imperii sui officio intentus.

«Domina», Gamutus inquit, qui quamvis nihil posse videretur nec opem ferre valeret, tamen ne cogitaverat quidem commissas sibi virgines deserere,

«hoc daemonum iubilaeum est, nec convenit Christianos hic morari. Surgamus atque fugiamus!»

«Abi», Cora respondit, adhuc in sororem sensu carentem defixis oculis. «Te ipsum serva; mihi amplius prodesse non potes.»

David ex uno simplici sed gravi gestu, quo haec verba comitata erant, inflexibile consilium eius intellexit. Paulisper atra corpora contemplatus est, quae circumcirca quasi infernales ritus exercebant; tum alta eius statura etiam rectior visa est, pectus intumuit, omnesque vultus lineamenta ita distenta sunt ut ipsos quibus regebatur animi motus exprimere viderentur.

«Si puer Hebraeus citharae sonitu et sacri cantus verbis malum Saulis spiritum mitigare potuit», inquit, «fortasse non inutile erit hic quoque vim musicae experiri.»

Tum voce quantum poterat elata tantum cantus impetum effudit ut etiam inter illius sanguinolenti campi strepitum audiretur. Complures barbari ad sorores inermes cucurrerunt, vestes earum diripere cutemque capitum auferre cupientes; sed cum hunc virum insolito habitu constanter in suo loco haerentem conspexerunt, ad audiendum substiterunt.

Stuporem mox admiratio excepit; praedones ad alias minusque fortes victimas transierunt, palam laudantes constantiam qua bellator ille albus suum carmen mortis canebat. Successu confirmatus atque spe nimia deceptus David omnes vires intendit, ut sanctum, prout ipse putabat, cantus imperium latius proferret. Voces insolitae ad aures remoti cuiusdam Indi pervenerunt, qui furens de grege in gregem volitabat, quasi vulgares victimas aspernatus digniorem nomine suo quaereret.

Magua erat: is, ubi eas, quas antea captivas tenuerat, rursus in potestatem suam redactas conspexit, gaudio ululavit.

«Veni», dixit, manum sordidam Corae vestimento imponens, «tabernaculum Huronis apertum est. Nonne hoc loco melius est?»

«Apage!» Cora, a foedo eius aspectu oculos velans, exclamavit.

Indus manum sanguine madentem attollens irrisorie risit atque respondit: «Rubra est, sed e venis albis sanguis manat!»

«Monstrum! Sanguis, maria sanguinis, animam tuam premunt; spiritus tuus hanc cladem excitavit.»

«Magua magnus dux est!» Indus triumphans respondit. «Num mulier crinibus nigris ad gentem eius veniet?»

«Numquam! Percute, si vis, et infernalem tuam ultionem absolve.»

Ad breve momentum cunctatus, Indus callidus Aliciam, levem et prorsus sensu carentem, in brachia rapuit et per campum ad silvam rapido cursu processit.

«Siste!» Cora vestigia eius furens secuta clamavit. «Puellam dimitte! Sceleste, quid agis?»

Sed Magua vocem eius non audiebat, aut potius suam potestatem intelligens eam firmiter retinere constituerat.

«Mane, domina, mane!» Gamutus post Coram, quae eius vocem non attendebat, vocavit. «Sancta carminis vis iam sentitur; mox videbis hunc horrificum tumultum sedari.»

Cum autem intellexisset se quoque ab ea non audiri, David fidelis Coram secutus est, sacrum iterum carmen voce repetens atque longissimo brachio modum in aere diligenter designans. Sic campum per fugientes, vulneratos, mortuosque transierunt.

Ferox Huron et se ipsum et victimam quam ferebat omni tempore satis defendere poterat; Cora vero non semel sub ictibus crudelium hostium cecidisset, nisi mirus ille vir qui post eam procedebat eam protexisset, et qui nunc barbaris stupentibus quasi furoris numine tutelari praeditus videbatur.

Magua, qui et instantes casus vitare et insequentes fallere sciebat, per angustam depressamque vallem in silvam penetravit. Ibi continuo equos Narragansettenses, quos paulo ante viatores reliquerant, invenit, a barbaro custoditos cuius vultus aeque ferox et malignus erat ac suus. Aliciam in alterum equum imposuit, deinde Corae nutu significavit ut alterum conscenderet.

Quamvis capientis adspectus maximum horrorem excitaret, tamen egredi e campo sanguine foedato, ubi caedes adhuc gerebatur, aliquantum levaminis afferebat, cui ne horrore quidem oppressa prorsus insensibilis esse poterat. In equo consedit et ad sororem brachia supplici amantisque vultu extendit, cui ne Huron quidem resistere potuit. Itaque Aliciam in eodem iumento iuxta Coram collocavit; frenum prehendit et iter per altiorem silvae partem ingressus est.

David, cum animadvertisset se solum relictum esse atque adeo contemptum ut ne occidendum quidem eum putarent, longum crus super sellam equi quem illi deseruerant traiecit, et quanta potuit celeritate per asperitates itineris eos secutus est.

Mox ascendere coeperunt. Sed cum equi motus sopitos sororis sensus paulatim excitaret, Cora partim tenerissima cura Aliciae, partim horrore clamorum qui etiam tum ex planitie exaudiebantur adeo occupabatur, ut quo tenderent animadvertere non posset.

Ubi tamen ad planum montis cacumen pervenerunt et ad orientale praecipitium accesserunt, agnovit locum ad quem iam antea explorator eam multo amicioribus auspiciis duxerat. Ibi Magua eas de equis descendere sivit;

et quamvis captivae essent, curiositas illa quae ab horrore vix separari potest eas impulit ut oculos in foedum illud infra patens spectaculum conicerent.

Opus crudele etiam tum sine intermissione fiebat. Undique captivi ante implacabiles persecutores fugiebant, dum armatae regis Christiani acies immobiles consistebant, torpore et inertia quae numquam satis explicata sunt; quaeque insignibus ducis illius, cetera claris, maculam indelebilem inusserunt. Nec caedendi furor cessavit antequam praedae cupiditas vindictae studium superaret.

Tum demum vulneratorum gemitus et caedentium ululatus rariores esse coeperunt, donec voces horroris aut ad earum aures non amplius pervenirent, aut longis, altis et peracutis victorum barbarorum clamoribus obruerentur.

CAPUT SEXTUM

«Quidquid vis, voca:
Homicidam etiam honestum, si placet;
Nam nihil odio, sed cuncta honoris causa feci.»
OTHELLO

Cruenta illa atque inhumana caedes, quam in extrema superioris capitis parte obiter potius commemoravimus quam descripsimus, in annalibus coloniarum insignem locum tenet, meritoque «Caedes ad Gulielmi Henrici castellum» appellatur. Maculam enim, quam antea simile fere facinus famae ducis Gallici inusserat, adeo auxit, ut ne mors quidem eius immatura et gloriosa penitus abolere potuerit.

At illa macula iam temporis diuturnitate obscuratur; atque multa hominum milia, quae Montcalmum in campis Abrahamicis fortiter occubuisse noverunt, nondum didicerunt quantum illi in tuendo honesto animi fortitudinis defuerit, sine qua nemo vere magnus esse potest.

Multae paginae ex hoc claro exemplo conscribi possent, quibus demonstraretur quam imperfecta sit humana praestantia, quam facile generosa consilia, summa urbanitas atque equestris fortitudo sub frigido perperam intellecti proprii commodi imperio vim suam amittant; denique quomodo vir, qui minoribus omnibus animi ornamentis excelluerit, tum demum impar officio reperiatur, cum ostendendum sit quanto honestum prudentiae civilis rationibus anteponendum sit.

Sed haec pluribus persequi fines fabulae nostrae excederet. Cum praeterea Historia, non secus ac Amor, heroes suos fictae claritatis splendore circumdare soleat, verisimile est posteros Ludovicum de Sancto Verano nihil aliud quam fortem patriae defensorem habituros esse, crudelemque eius socordiam apud Oswegum et ad litora Horicani in oblivionem abituram.

Hanc sororis nostrae Musae infirmitatem graviter deplorantes, e sacris tamen eius sedibus statim recedemus, intra humilioris nostri muneris proprios terminos nos continentes.

Iam tertius dies a castello capto ad vesperum vergebat; sed ipsa narrandi ratio lectorem ad litora «lacus sacri» adhuc detinet. Cum locum ultimum conspeximus, omnia circa munitiones vi ac tumultu plena erant; nunc ibi silentium et mors maxime regnabant. Victores sanguine respersi discesserant; castraque eorum, quae nuper laetis exercitus triumphantis vocibus personuerant, instar urbis e tuguriis compositae deserta atque muta iacebant.

Arx iam ruina erat, et adhuc fumabat: tigna adusta, tormentorum dissilientium fragmenta et avulsae murorum partes per aggeres terreos passim sine ullo ordine acervatae erant.

Etiam caeli facies horrendum in modum mutata erat. Sol calorem suum post impenetrabilem vaporum molem abdiderat; centenaque hominum corpora, quae ferventibus Augusti solibus atrata fuerant, nunc horrenda specie rigescebant, velut acerbis praematuri Novembris flatibus percussa. Nebulae illae candidae ac volubiles, quas supra montes ad septentriones ferri viderant, iam in immensam atramque nubium telam redibant, quam violentia procellae agebat.

Lacus Horicanus non iam splendebat ut speculum multis imaginibus refertum; pro eo virides irataeque aquae litora verberabant, tamquam immunditias suas ad contaminatam ripam indignantes reicerent. Lacus tamen limpidus aliquid pristinae quasi magicae potestatis servabat; sed non iam nisi obscuram imminentis caeli tristitiam referebat.

Humidus ille mitisque aer, qui prospectui circumfusus asperitatem rerum velare et dura mollire solebat, evanuerat; ventus autem septentrionalis tam acer et omni tepore carens per vastam aquarum superficiem ruebat, ut nihil oculis divinandum, nihil animo fingendum relinqueretur.

Ignis viriditatem campi absumpserat; ita campus aridus apparuit quasi fulmine absumptus. Hic tamen illicque inter vastitatem caespes atrovirens assurgebat, prima fertilitatis indicia terrae humano sanguine saturatae.

Universa regio, quae sub placida luce atque aura benigna tam amoena visa erat, nunc velut vitae humanae imaginem coloribus expressam exhibebat: res omnes verissimis quidem sed asperrimis coloribus distinctae, nullo umbrarum lenimento temperabantur.

Rarae aridaeque herbae, cum venti impetus praeteriret, horrenda quadam perspicuitate eminebant; ardui montes saxosi nimis aperte nuditatem ostentabant; oculi denique frustra levamen quaerebant, dum immensum caelorum spatium penetrare conabantur, quod laceris atrisque vaporibus rapidissime actis penitus obtectum erat.

Ventus inaequalibus impetibus flabat: modo humum graviter verrens, quasi frigidas mortuorum aures lugubribus susurris alloqueretur; modo acutiore maestioreque sibilo insurgens silvas tanto impetu invadebat, ut frondibus ramisque deiectis aer impleretur.

Inter hunc praeter naturam cadentium frondium imbrem pauci corvi famelici adversus tempestatem luctabantur; sed ubi primum viridem silvarum oceanum sub se relictum conspexerant, ad illum horrendum portum passim libentes descendebant, ubi detestabile pabulum tanta copia patebat.

Denique omnis locus feritatem et vastitatem spirabat; videbaturque quisquis illuc impie intravisset uno ictu potentissima ac inexorabili mortis manu oppressus esse. Iam tamen quasi vetitum illud sublatum erat; nam, ex quo nefariae caedis auctores, qui loci deformitatem auxerant, discesserant, homines vivi primum iterum ad tristissimas illas regiones accedere audebant.

Hora fere una ante solis occasum eius diei quinque virorum figurae ex angusto arborum intervallo apparuerunt, qua semita ad Hudsonum flumen ducens silvam intrabat; ad collapsa munimenta lente procedebant. Primo cauti ac morati gradiebantur, velut horrore loci inviti accederent, aut ne qua terribilium rerum ibi gestarum repeteretur vererentur.

Agilis iuvenis omnes antecedebat, tanta cautione atque alacritate quantam indigena silvarum ostendere solet; singulos tumulos scandebat, ut circumspiceret, et gestibus sodalibus indicabat qua via tutissime eundum esse censeret. Nec qui sequebantur ullum ex iis consiliis neglegebant, quibus in silvestri bello cavendum est.

Eorum alter, ipse quoque indigena, paulum ad latus procedebat, vicinamque silvae oram oculis diu exercitatis explorabat, qui minima imminentis periculi vestigia agnoscere poterant. Reliqui tres albi erant, quamquam vestes, et materia et colore, ad praesentem difficilem expeditionem mirifice accommodatas gerebant; cedentis enim exercitus vestigia per solitudines insequi constituerant.

Quam diversos animorum motus horrenda quae passim iter intercipiebant spectacula efficiebant, tam dispares erant ipsorum itineris comitum mores. Iuvenis qui primus ibat truncata corpora subinde graviter sed furtim intuebatur, dum levi pede per planitiem transibat; neque enim naturalem animi perturbationem palam ostendere volebat, sed nondum satis rerum peritus erat ut eius repentinos vehementesque impetus omnino reprimeret. Ruber autem socius huic infirmitati non succumbebat.

Praeter acervos mortuorum tam constanti animo tamque tranquillis oculis transibat, ut talis habitus nihil nisi diuturna atque inveterata consuetudine acquiri videretur. Etiam alborum animos res diverse, quamvis cunctos maestitia afficerent, commovebant.

Unus, cui canities et vultus rugis sulcatus cum militari habitu et gestu coniuncti, quamquam agresti venatoris veste tegebatur, veterem belli usum prodebant, non erubescebat palam gemere, quoties aliquid solito atrocius offerebatur. Iuvenis ei ad latus incedens horrebat, sed, ne comitem magis affligeret, motus suos cohibere conabatur.

Ex omnibus is qui agmen claudebat solus videbatur affectibus suis libere, nullo observantium metu nullaque eventuum formidine, indulgere. Verum

animum illius, non corporis sensus, tantae caedis scelus offendebat. Etiam atrocissima oculis torisque faciei immobilibus aspiciebat; sed tam acerbis profundisque exsecrationibus utebatur, ut intellegi posset quanto odio immanitatem tantarum caedium persequeretur.

Lector facile agnoscet hos viros fuisse Mohicanos, eorumque amicum album exploratorem, una cum Munrone et Heywardo. Pater quippe filias suas quaerebat, una cum iuvene cui earum salus impense cordi erat et fortissimis fidelissimisque silvarum incolis, qui in prioribus periculis artem suam ac fidem satis iam comprobaverant.

Cum Uncas, qui primus ibat, ad medium campum pervenisset, clamorem edidit, quo reliquos omnes ad se convocavit. Iuvenis bellator ad mulierum cadavera constitit, quae in unum confusa mortuorum congerie iacebant.

Quamvis aspectus ille abominandus esset, Munro et Heywardus ad putrescentem acervum accurrerunt, tanto amore impulsi ut nulla deformitas eos a quaerendo prohiberet, num quae ex vestibus laceris varioque colore distinctis reliquiae earum quas quaerebant apparerent. Pater et amator confestim levati sunt, quod nulla certa mortis indicia invenissent; sed uterque ad miseriam dubitationis rediit, quae paene aeque intolerabilis erat ac certissima atrocissimaque rei veritas.

Dum circum maestum illum acervum muti cogitabundi stant, explorator accessit. Ille, aspero vultu ira suffusus, triste spectaculum contemplatus, tum primum ex quo in planitiem venerat clara voce verbisque distinctis locutus est.

«Multa ego horrenda proelia vidi, et per multa miliaria Anglica cruenta persecutus sum vestigia», inquit; «numquam tamen tam aperte manum diaboli quam hic conspexi! Ultionis cupiditas Indis ingenita est; me autem qui norunt sciunt nullam in venis meis sanguinis mixturam esse. Hoc tamen coram caelo dicam, cum Domini potentia in hac ululanti solitudine tam manifeste appareat: si Galli isti iterum se intra iactum glandis quamvis rudis committent, unum certe sclopetum suum munus implebit, dum silex ignem elicere aut pulvis accendi poterit! Securim bellicam et cultrum iis relinquo quibus natura horum armorum usum dedit.»

Tum Delavarica lingua addidit: «Quid censes, Chingachgooke? Num rubri Hurones, cum altae nives iacebunt, coram suis mulieribus de hoc facinore gloriabuntur?»

Indignatio velut fulgor per obscura principis Mohicani ora transiit. Cultrum in vagina solvit, tum placide a spectaculo aversus vultum ad eam quietem reduxit, quae ei convenisset si numquam ullos animi motus aut impetus expertus esset.

«Montcalm! Montcalm!» pergebat explorator, ira flagrante, cui longe minus quam socius imperabat. «Dicunt tempus aliquando venturum, quo omnia quae in carne gesta sint uno obtutu conspiciantur, oculis tum a mortalibus infirmitatibus liberatis.

«Vae misero cui destinatum erit hunc campum aspicere, divino iudicio animae eius imminente! Heus! per sanguinem meum album iuro, illic indigena iacet cui cutis capitis una cum capillis de eo loco quo natura eos infixerat avulsa est! Inspice eum, Delavare; fortasse unus ex vestris desideratis est, atque sepultura bellatori digna eum decet. In oculis tuis video quid sentias, Sagamore: Huron unus pro hoc scelere poenas dabit, priusquam venti autumnales sanguinis odorem aboleverint!»

Chingachgookus ad truncatum corpus accessit, illudque conversum examinans notas agnovit quibus una ex sex illis foederatis gentibus, quas nationes quoque appellabant, dignoscebatur, quae, quamquam in Anglorum ordinibus pugnabant, genti suae mortaliter inimicae erant. Cadaver taetrum pede aspernatus ab eo eadem neglegentia discessit qua corpus ferae reliquisset.

Explorator quid hoc gestu significaret intellexit; tum viam suam summa deliberatione prosecutus est, nihilo tamen minus eodem iracundo sermone ducem Gallicum accusans.

«Nemo nisi summa sapientia et infinita potestate praeditus tantam hominum multitudinem una delere audeat», addidit; «sola enim sapientia scire potest quando talis poena necessaria sit, et quaenam vis praeter infinitam potestatem creaturas Domini restituere valeat? Peccatum esse arbitror alterum cervum occidere antequam primus consumptus sit, nisi forte longinquum iter aut insidiae parandae sint.

«Alia est ratio paucorum bellatorum aperto asperoque certamine dimicantium; illorum enim sors est cum sclopeto aut securi bellica in manu occumbere, prout natura albos vel rubros esse voluit. Unca, veni hac, puer, et corvum huic Mingonis corpori insidere sine. Saepe comperi illas aves Oneidarum carnibus mirum in modum delectari; aequum est ut naturalem appetitum sequantur.»

«Hugh!» exclamavit iuvenis Mohicanus, in digitos pedum se attollens et intentis oculis ante se prospiciens; sonitu motuque corvum territum ad aliam praedam fugavit.

«Quid est, puer?» susurravit explorator, procerum corpus in terram demittens, sicut panthera ad saltum parata. «Deus faciat ut sit Gallus aliquis serus, praedae causa latitans! Credo equidem sclopetum meum Cervicidam hodie mirum in modum longe percussurum!»

Uncas nihil respondit, sed ex loco prosiluit; mox e rubo velaminis viridis equestris Corae partem eripere visus est, quam triumphans vibrabat. Motus ille, ostensum pignus, atque novus clamor ex iuvenis Mohicani ore prolatus omnes confestim ad eum iterum convocaverunt.

«Filia mea!» ait Munro, celeriter et quasi vecors loquens. «Redde mihi filiam meam!»

«Uncas conabitur», breviter ille respondit, verbis tamen misericordia plenis.

Turbatus tamen pater huius simplicis gravisque pollicitationis vim vix percepit. Velaminis fragmentum arripuit atque manu contrivit; oculi inter vicinos frutices anxie errabant, dum pariter timebat et sperabat quid ea loca occultarent.

«Hic nulla mortuorum corpora sunt», dixit Heywardus, voce cava atque metu paene suffocata. «Videtur tempestas per hanc partem non transisse.»

«Id manifestum est, clariusque ipso caelo quod supra capita nostra pendet», respondit explorator animo tranquillo. «Sed aut ipsa aut ii qui eam rapuerunt hunc rubum praeterierunt; memini enim panni quo faciem illam tegebat quam omnes libenter contemplabantur.

«Recte coniecisti, Unca. Nigricapilla hoc loco adfuit, atque velut hinnulus territus in silvam fugit; nemo enim qui fugere posset ibi ad caedem exspectandam maneret. Quaeramus igitur signa quae reliquit; nam interdum mihi videtur oculis Indorum etiam avem illam minimam quae florum nectar sugere solet, in ipso aere vestigium relinquere!»

His verbis admonitus iuvenis Mohicanus citissime discessit; nondum explorator loqui desierat, cum ille e silvae margine clamorem inventi indicii edidit. Eo accurrentes anxii comites alteram velaminis partem in ramo inferiore fagi agitatam conspexerunt.

«Lente, lente», ait explorator, longum sclopetum ante Heywardum avidissime procedentem porrigens. «Iam quid agendum sit scimus; sed vestigii formam integram corrumpere non debemus. Unus passus praemature factus multas nobis horas laboris afferre potest. Iam tamen eos tenemus; de hoc dubitari non potest.»

«Bene tibi sit! Deus tibi benedicat, vir optime!» exclamavit pater concitatus. «Quo igitur fugerunt? Ubi sunt puellae meae?»

«Quam viam ceperint, ex multis casibus pendet. Si solae ierunt, cum aeque facile in circulum ac recta tendere potuerint, fortasse intra duodecim miliaria Anglica nobis absunt; sin Hurones aut alii e Gallorum Indis eas ceperunt, verisimile est eas iam prope fines Canadenses esse.

«Sed quid id refert?» perrexit explorator, auditorum vehementem sollicitudinem atque destitutas spes animadvertens. «Hic Mohicani et ego ad unum vestigii finem consistimus, atque alterum inveniemus, etiamsi centum leucis distet! Lenius, lenius, Unca; tam impatiens es quam homo inter oppida versatus! oblitus es leviter incedentium pedes tenuissima vestigia relinquere.»

«Hugh!» exclamavit Chingachgookus, qui interea hiatum quendam per humiles frutices silvae marginem cingentes apertum examinaverat. Nunc rectus stabat et terram digito monstrabat, ea corporis figura et vultu quibus homo serpentem foedum videns exprimeret indignationem.

«Hic vestigium virilis pedis minime dubium apparet!» exclamavit Heywardus, super locum demonstratum se inclinans. «In margine huius stagni calcavit; figura nequaquam fallere potest. Captivae sunt!»

«Melius tamen captivas esse quam in silvis fame perire», respondit explorator. «Praeterea latius vestigium relinquent. Quinquaginta castorum pelles contra totidem silices depono, Mohicanos et me intra mensem eorum tuguria intraturos! Incumbe, Unca, et quid ex illo calceamenti vestigio cognoscere possis experire; indigenarum enim calceus manifeste est, non caliga.»

Iuvenis Mohicanus supra vestigium inclinatus, foliis quae circum iacebant diligenter submotis, tanta cura illud explorabat quanta nummularius his temporibus, cum pecunia tam incerta sit, suspectum chirographum inspecturus esset. Tandem, tamquam de investigationis eventu certus, a genibus surrexit.

«Quid igitur, puer?» interrogavit explorator intentus. «Quid tibi indicat? Num aliquid ex hoc teste loquaci elicere potes?»

«Le Renard Subtil!»

«Heus! diabolus ille furens iterum adest! Numquam cursus ille eius saltuosus finem habebit, donec Cervicida aliquod ei amicum verbum dixerit.»

Heywardus invitus nuntii veritatem agnovit; deinde verbis suis spem potius quam dubitationem significans dixit:

«Unus calceus Indicus alteri tam similis est, ut fortasse error aliquis acciderit.»

«Unus alteri similis! Aeque bene dicas unum pedem alteri similem esse, cum omnes sciamus alios longos, alios breves esse; alios latos, alios angustos; quibusdam pedis dorsum altum, aliis humile; quorumdam digitos introrsum, aliorum extrorsum vergere! Nec calceus Indicus alteri magis similis est quam liber libro; quamvis qui libros legere norunt, calceamentorum notas

plerumque non agnoscant. Sed haec omnia optime disposita sunt, ut singuli homines propriis naturae commodis fruantur.

«Sine me, Unca, propius inspicere: neque liber neque calceus detrimentum accipit, si duo potius quam unus de eo iudicent.» Explorator se demisit atque statim addidit: «Recte dixisti, puer; ecce particula illa panniculi adsuta, quam in superiore venatione totiens conspeximus. Homo iste quotiens poterit bibet; Indus enim vinolentus, ut ipse scis, pedes magis extrorsum versos ponere discit quam qui naturam suam non corrupit. Id omnibus ebriosis, sive albam sive rubram cutem habeant, accidit.

«Eadem prorsus longitudo, eadem latitudo! Inspice, Sagamore: tu pluries vestigia metitus es, cum bestias illas a Glenni domo usque ad fontes salutares persequebamur.»

Chingachgookus obsecutus est; post brevem inspectionem se erexit, atque vultu gravi tranquilloque, accentu tamen peregrino, hoc unum verbum pronuntiavit:

«Magua.»

«Ita est, res iam explorata est: hic Nigricapilla cum Magua transiit.»

«At quid de Alicia?» interrogavit Heywardus subito perterritus.

«Eius indicia nondum invenimus», respondit explorator, arbores frutices solumque diligentius perlustrans. «Sed quid illic est? Unca, refer huc illud quod ex spinoso illo frutice pendere vides.»

Iuvenis Indus iussis obsecutus est. Explorator rem allatam accipiens eam alte sustulit, tacite quidem sed ex animo risit, atque tum ait:

«Haec est fistula canoris illius hominis! Iam talia vestigia habebimus, quae etiam sacerdos sequi possit. Unca, quaere calcei vestigia satis longi ut hominem sex pedes Anglicos duosque pollices altum ac titubantem sustineat. Iam aliquantum de illo bono viro sperare incipio, postquam ei placuit ululare desinere, ut fortasse honestiorem artem sequeretur.»

«Certe saltem fidei suae non defuit», inquit Heywardus; «Cora et Alicia amico igitur non destitutae sunt.»

«Ita vero», respondit Oculus Accipitris, sclopeto ad terram demisso et in eo contemptu manifestissimo innixus, «cantare illis poterit! Sed num cervum ad cenam earum occidere, per muscum in fagis viam invenire, aut Huroni iugulum secare potest? Sin minus, prima avis felis vocem imitans quam conveniet multo illo sollertior erit. Age, puer, quidquam solidi vestigii reperisti?»

«Hic nescio quid calceati pedis vestigio simile est», inquit Heywardus, libenter a vituperatione Davidis sermonem avertens, cui nunc summa gratitudine devinctus erat. «Potestne amici nostri esse?»

«Folia leviter tange, ne formam vestigii perturbes. Illud, illud sane pedis vestigium est, sed Nigricapillae; mirum quam parvum pro tam procera tamque egregia muliere! Cantor ipse solo calcaneo suo totum operiret!»

«Ubi est? Sine me filiae meae vestigia conspicere!» dixit Munro, frutices avidissime removens et super notam paene deletam tenero affectu procumbens. Quamquam pes qui signum reliquerat leviter celeriterque terram attigerat, imago tamen satis perspicua manebat. Senex miles eam contemplabatur oculis paulatim lacrimis caligantibus; nec ex inclinata corporis positione surrexit antequam Heywardus animadverteret eum vestigium venusti pedis filiae ardenti gravique lacrima irrigavisse.

Iuvenis, ut maerorem illum, qui singulis momentis omnem externae continentiae modum rupturus videbatur, allevaret, veterano negotium aliquod proponere voluit; itaque exploratorem allocutus est:

«Cum iam tam certa indicia teneamus, iter incipiamus. Captivis enim hac tempestate unum momentum pro toto saeculo videbitur.»

«Non cervus qui celerrime salit venatorem diutissime exercet», respondit Oculus Accipitris, nondum oculos a variis vestigiis considerandis tollens. «Scimus ferocem illum Huronem transisse, Nigricapillam quoque et cantorem; sed ubi est illa cui flavus crinis caeruleique oculi sunt? Quamvis parva, neque sorori audacia par, facie tamen pulchra est et sermone iucunda. Num nullum amicum habet, ut nemo de ea sollicitus sit?»

«Deus avertat ne ei aliquando centeni amici desint! Nonne ipsam nunc quaerimus? Ego certe a quaerendo numquam desistam donec eam repperero!»

«Ita fortasse nobis diversis itineribus eundum erit; hoc enim loco illa non transiit, quamvis levia et exigua eius vestigia sint.»

Heywardus retro cessit, quasi omnis ardor procedendi subito evanuisset. Explorator, nullo respectu habito huius repentinae animi mutationis, paulisper secum meditatus perrexit:

«Nulla in hac solitudine mulier tale vestigium relinquere posset, nisi Nigricapilla aut eius soror. Primam hic fuisse scimus; sed ubi alterius indicia? Paulo longius vestigia insequamur; si nihil novi apparuerit, ad campum redibimus aliumque signorum cursum reperiemus. Procede, Unca, et folia arida attente intuere. Ego frutices observabo, pater autem tuus demisso ad terram naso vestigia persequetur. Procedite, amici; sol iam post montes occidere incipit.»

«Nonne mihi quidquam faciendum est?» quaesivit Heywardus anxius.

«Tibi?» repetivit explorator, qui iam cum rubris amicis ad eum ordinem progrediebatur quem antea praescripserat. «Immo vero: post nos maneas caveasque ne vestigia transversis passibus deleas.»

Paucis tantum perticis progressi Indigenae substiterunt, et quaedam in terra indicia insolita acrimonia intuebantur. Pater filiusque inter se celeriter altaque voce loquebantur, modo ad id quod ambo mirabantur, modo ad invicem respicientes, gaudio prorsus aperto.

«Parvum pedem invenerunt!» exclamavit explorator, ad eos festinans neque iam suam observandi partem curans. «Quid hic habemus? Num insidiae hoc loco paratae sunt? Immo, per fidissimum in finibus sclopetum, ecce iterum equi illi obliquo illo passu incedentes! Iam totum mysterium patefactum est, omniaque tam perspicua sunt quam stella septentrionalis media nocte. Sic est: hic equos ascenderunt.

«Illic bestiae arbori tenerae alligatae eos exspectaverunt; ecce porro lata semita ad septentriones fertur, recto itinere in Canadam tendens.»

«Sed adhuc nulla Aliciae, iunioris filiae Munronis, vestigia apparent», dixit Duncanus.

«Nisi forte ornamentum illud fulgens quod Uncas modo e terra sustulit signum eius sit. Da huc, puer, ut inspiciamus.»

Heywardus statim gemmam agnovit, quam Alicia gestare amabat; meminerat enim, pertinaci amatoris memoria, fatali illo caedis mane eam e collo candido dilectae puellae pendere vidisse. Pretiosissimum ornamentum arripuit; et dum rem recognitam voce proclamabat, gemma ex oculis exploratoris mirantis disparuit. Ille frustra humum diu perlustrabat, cum iam sub veste contra iuvenis pectus premeretur, cui cor vehementer palpitabat.

«Pah!» ait Oculus Accipitris frustratus, postquam sclopeti calce foliis verrendis finem fecit. «Certa senectutis nota est, cum acies oculorum debilitari incipit. Tam micans nuga, nec tamen videri potest! Quid tum? Secundum obscuratam sclopeti fistulam adhuc recte collineare possum, quod satis est ut omnes lites inter me et Mingones componantur.

«Tamen rem illam invenire velim, vel hoc uno consilio ut ad veram dominam referam; sic enim duo extrema longissimi, ut ego appello, vestigii iungerentur. Nunc enim fortasse amplus fluvius Sancti Laurentii, vel ipsi Magni Lacus, inter nos et illas intercedunt.»

«Eo magis non oportet nos iter differre», respondit Heywardus. «Proficiscamur.»

«Aiunt iuvenem sanguinem calido sanguini proximum esse. Non ad sciurorum venationem proficiscimur, neque cervum in Horicanum lacum compellere paramus; sed dies noctesque in solitudine excubabimus, per silvas iter facturi, quas raro humana vestigia tangunt, per quas scientia ex libris percepta neminem incolumem perducat.

«Indus numquam talem expeditionem aggreditur, quin prius ad ignem consilii sui fumum hauriat; ego autem, quamvis albo sanguine natus, hanc eorum consuetudinem honoro, cum deliberatam et sapientem eam esse videam. Itaque hac nocte ad veteris castelli ruinas redibimus, ubi ignem accendemus; cras autem recentes viribus ad opus nostrum parati erimus, tamquam viri, non ut mulieres garrulae aut pueri avidi.»

Heywardus ex exploratoris habitu statim intellexit altercationem nihil profuturam esse. Munro rursus in illum animi torporem deciderat, qui eum post ingentes calamitates occupaverat; ex quo, ut videbatur, nihil nisi nova aliqua vehementissima perturbatio excitare poterat. Iuvenis igitur necessitatem aequo animo ferre constituit, senemque brachio sustinens vestigia Indorum et exploratoris secutus est, qui iam viam ad planitiem ducentem repetere coeperant.

CAPUT SEPTIMUM

Salar. «Certe scio: si fidem fregerit, carnem eius non sumes; cui bono?»
Shy. «Piscibus alliciendis; si aliud nihil alet, ultionem meam alet.»
SHAKESPEARE · MERCATOR VENETUS

Iam vespertinae umbrae tristitiam loci auxerant, cum comites inter ruinas castelli Gulielmi Henrici intraverunt. Explorator sociique continuo ibi pernoctandi apparatum instituerunt; tanta tamen animi intentione tantaque vultus severitate, ut appareret quam alte recens visa atque insolita atrocitas etiam animos rerum asperarum diuturno usu induratos percussisset.

Aliquot trabium fragmenta parieti incendio denigrato admota sunt; quae, ubi Uncas paucis virgultis operuit, satis commoda ad eam noctem perfugia esse visa sunt. Iuvenis Indus opere perfecto ad rudem illam casulam significanter digito monstravit; Heywardus vero tacitum gestum intellegens Munronem placide hortatus est ut intraret.

Senem filiarum amissione confectum doloribus suis solum relinquens Duncanus statim in apertum rediit, ipse nimis commotus ut quietem peteret quam veterano amico suaserat.

Cum explorator atque Indi ignem accenderent cenamque vespertinam, tenuem e carne ursina siccata refectionem, sumerent, iuvenis ad eam diruti castelli muri partem accessit quae lacum Horicanum spectabat. Ventus iam ceciderat; fluctusque subiectam arenosam ripam certiore atque mitiore ordine pulsabant.

Nubes, velut furioso cursu defessae, disiungi coeperant; densiores in nigras moles ad extremam caeli oram coibant, leviores autem adhuc super aquas raptim ferebantur aut inter montium cacumina volvebantur, velut avium greges dissipati qui circa sua cubilia pendere viderentur. Hic illic stella rubens atque ignea per vagantes vapores enitebatur, luridam quandam lucem tristi caeli speciei admiscens.

Intra montes circumiectos iam impenetrabilis caligo consederat; campus autem, instar immensi desertique ossuarii, iacebat; nulla vox, nullum ominis signum somnum innumerorum infeliciumque eius incolarum turbabat.

Huic spectaculo, tam horrendum in modum cum superioribus calamitatibus congruenti, Duncanus per aliquot minuta velut obstupefactus intentus fuit. Oculos modo ad aggeris cavum convertebat, ubi silvarum homines circa tenuem flammam sederant, modo ad reliquias luminis in caelo

haerentis, ac denique diu anxieque in densam illam noctis molem defigebat, quae ab ea parte ubi mortui iacebant velut vastum ac lugubre inane apparebat.

Mox obscuros quosdam sonos ex illo loco exaudire sibi visus est, adeo tamen tenues furtivosque ut non modo quid essent sed utrum omnino exsisterent dubitaretur. Pudore affectus propter metum, iuvenis ad aquam se convertit atque animum ad fictas quasi stellas intendere conatus est, quae in mobili superficie obscure micabant. Nihilo minus aures nimis vigilantes ingrato officio suo fungebantur, quasi eum de periculo quodam occulto monere vellent.

Tandem rapidus pedum strepitus per tenebras manifeste discurrere visus est. Cum sollicitudinem diutius cohibere non posset, Duncanus exploratorem submissa voce compellavit, rogans ut aggerem eo ascenderet ubi ipse stabat. Ille sclopetum trans brachium imposuit atque accessit, vultu adeo tranquillo et immoto ut ex eo facile colligeretur quam tutum locum esse crederet.

«Ausculta», inquit Duncanus, cum alter iuxta eum considerate constitisset; «in campo submissos quosdam strepitus percipio, qui ostendere possint Montcalmum nondum omnino a loco quem ceperat discessisse.»

«Ergo aures oculis praestant», respondit explorator nihil commotus, qui frustum ursinae carnis modo dentibus comprimerat ideoque lente ac crasse loquebatur, ore duplici quasi munere occupato. «Ego quidem illum in Tyensi castello cum universo exercitu conclusum vidi: nam Galli vestri, cum rem praeclaram perfecerunt, domum reverti solent ut saltationibus festisque victoriam celebrent.»

«Nescio sane. Indus bello implicitus raro dormit; praedae cupiditas Huronem quempiam hic retinere potest postquam gens abiit. Praestaret ignem exstinguere et excubias agere. Ausculta! audisne quem dico strepitum?»

«Indus autem multo rarius inter sepulcra insidiatur. Ad occidendum paratus nec nimis de via qua occidat sollicitus, plerumque capitis cute cum crinibus detracta contentus est, nisi dum sanguis fervet et ira exardescit; at ubi spiritus plane excessit, inimicitias obliviscitur et mortuis propriam quietem libenter concedit. Quoniam de spiritibus loquimur, maior, censesne caelum rubrorum hominum idem futurum esse quod nostrum alborum?»

«Procul dubio, procul dubio. Rursus audire mihi videor! An frondes in summa fago tantum susurrabant?»

«Ego vero», pergebat explorator, faciem paulisper in eam partem quam Heywardus ostenderat convertens, sed vultu vacuo atque neglegenti, «credo paradisum ad felicitatem constitutum esse, ibique homines pro cuiusque ingenio ac facultatibus delectandos esse.

«Quam ob rem non multum a vero aberrare arbitror hominem rubrae cutis, cum in caelo illa praeclara venationum loca inventurum se credit de quibus maiores eius tradiderunt; nec, si quaeris, dedecori esse existimo homini cuius sanguis non est mixtus, vitam ibi degere—»

«Rursus audis!» interpellavit Duncanus.

«Ita sane; sive cibus desit sive abundet, lupus audacior fit», respondit explorator immotus. «Quam multarum istorum daemoniorum pellium compotes fieremus, si modo lucis temporisque ad venandum satis suppeteret! Sed redeamus, maior, ad vitam futuram. Audivi in coloniis contionatores dicentes caelum requiei locum esse. Homines vero de voluptate sentienda non eodem modo iudicant.

«Quod ad me attinet, reverenter hoc dico neque Providentiae ordinem reprehendo, haud pro magno beneficio haberem, si intra eas aedes de quibus praedicant inclusus tenerer, cum natura mea motum atque venationem semper desideret.»

Duncanus iam illos sonos a lupis ortos esse intellexerat; itaque argumento quod explorator suo lepore proposuerat maiorem quam antea attentionem impendens respondit:

«Difficile est divinare quales animi sensus magnam ultimamque illam mutationem comitentur.»

«Magna profecto mutatio esset homini qui omnes dies sub aperto caelo egit», rettulit vir simplici ingenio praeditus, «qui toties ad fontes Hudsoni fluminis ieiunium solverit atque deinde intra auditum frementis Mohawci obdormiverit! Consolatio tamen haec est, misericordi Domino nos servire, quamquam unusquisque suo modo id facit, magnis etiam silvae tractibus inter nos positis. Quis illic vadit?»

«Nonne lupi, ut dicebas, discurrunt?»

Explorator lente caput quassavit et Duncano nutu significavit ut se sequeretur in eum locum ad quem ignis fulgor non perveniebat. Hac cautione adhibita, summo animi studio constitit et diu acriterque auscultavit, num humilis ille sonus qui tam inopinato eum perculerat iterum audiretur. Sed frustra vigilabat; nam post inanem moram Duncano susurravit:

«Uncam arcessamus oportet. Puer sensibus Indicis acutissimis pollet et fortasse audiet quod nobis occultum est. Neque enim me album natum esse infitior neque naturam meam negabo.»

Iuvenis Mohicanus, qui submissa voce cum patre colloquebatur, simul ac noctuae ululatum audivit, surrexit et ad nigros aggeres respexit, quasi quaereret unde vox venisset. Explorator signum iteravit; neque multo post

Duncanus Uncae figuram per aggerem cautissime serpentem ad ipsos venientem vidit.

Explorator paucissimis verbis, Delavarica lingua prolatis, voluntatem suam exposuit. Simul atque Uncas causam vocationis cognovit, se pronum in caespite proiecit, ubi Duncani oculis quietus atque immotus iacere videbatur.

Heywardus tam immobilem corporis habitum admiratus atque cupidus cognoscendi qua ratione iuvenis bellator sensibus ad indicia pervestiganda uteretur, paucos passus processit atque super obscuram formam inclinatus est quam pertinaciter intuebatur. Tum vero deprehendit Uncam ipsum evanuisse neque se quidquam nisi aggeris quandam inaequalitatem cernere.

«Quo Mohicanus abiit?» exploratorem rogavit, obstupefactus retrorsum cedens. «Hic eum procumbere vidi, atque iure iurando affirmassem eum hic etiamnum iacere!»

«Tace, submissius loquere; nescimus quae aures pateant, ac Mingones callidum genus sunt. Uncas vero iam in campo est; et Maquae, si qui circa nos versantur, parem sibi invenient.»

«Ergo putas Montcalmum non omnes Indos suos revocasse! Socios moneamus ut armati parati simus; quinque enim hic sumus qui hostibus obviam ire iam diu consuevimus.»

«Ne alterutri quidem verbum, si vitam caram habes! Sagamorum aspice, quam digne quasi summus Indorum dux ad focum sedeat! Si quis in tenebris occultatur, vultu eius numquam cognoscet nos periculum suspicari.»

«At ipsum cernere poterunt, atque id ei mortem afferet. Corpore eius tam clare ignis lumen illustrato, primus certissimusque hostium ictus in eum incidet!»

«Non infitior te nunc vera dicere», respondit explorator insolita cura in vultu apparente. «Sed quid agendum? Unus suspicionem movens aspectus antequam parati simus impetum provocare potest. Ex ululatu quo Uncam vocavi intellegit aliquid nos odoratos esse. Significabo ei Mingonum vestigia nos persequi; ipsa Indica natura docebit quomodo agat.»

Tum digitos ori admovit atque humilem sibilum edidit, quo Duncanus primo se subduxit, ratus se serpentem audire. Chingachgookus caput manu sustentabat, dum secum meditaretur; at vix serpentis vocem, unde nomen ipse acceperat, audivit, cum rectus caput erexit atque oculis acutissimis undique perlustravit. Post hunc repentinum fortasseque involuntarium motum nullum iam stuporis aut timoris signum dedit.

Sclopetum ei ad manum iacebat; ipse tamen neque id tetigerat neque animadvertisse videbatur. Securis bellica, quam propter commoditatem in

cingulo laxaverat, etiam e solito loco in terram decidere permissa est, corpusque eius quasi quieti traditum torpebat, nervis tendinibusque remissis.

Callide in priorem corporis habitum reversus, altera tantum manu caput fulciens quasi brachium sublevare voluisset, Indus exitum rei ea tranquillitate constantiaque exspectabat quam nemo nisi bellator Indicus ostendere sciret.

Heywardus tamen animadvertit, dum minus exercitatis oculis princeps Mohicanus dormire videretur, nares eius dilatari, caput leviter in latus verti, quasi aures melius ad audiendum componeret, oculosque perspicaces sine intermissione per omnia quae conspicere poterat circumferri.

«Vide hunc virum egregium!» susurravit explorator, Duncani brachium comprimens. «Novit vel aspectum vel motum consilia nostra perturbaturum esse atque nos illorum daemoniorum potestati traditurum—»

Verba subito fulgor et sclopeti fragor interruperunt. Aer circa eum locum, in quem Heywardus adhuc admiratione defixos habebat oculos, ignis scintillis repletus est. Altero intuitu Chingachgookum iam inter tumultum evanuisse apparuit. Explorator interim sclopetum protulerat, velut ad subitum opus paratus, impatienter exspectans donec aliquis hostis in conspectum procederet.

At post unum illum irritum in vitam Chingachgooki impetum omnis oppugnatio finita videbatur. Semel atque iterum qui aderant longinquum fruticum crepitum sibi audire videbantur, quasi corpora incognita per virgulta properarent. Paulo post explorator luporum fugam ostendit, quos violento cursu ante ignotos in fines suos irrumpentes cedere dixit.

Post aliquot minuta trepidae ac suspensae exspectationis magno cum fragore aliquid in aquam delapsum esse auditum est, quem statim alterius sclopeti sonus secutus est.

«Uncas glandem misit!» inquit explorator. «Puer egregium sclopetum fert; sonitum eius non minus agnosco quam pater vocem filii, quippe qui ipse olim eo usus sum donec melius mihi contigit.»

«Quid haec sibi volunt?» quaesivit Duncanus. «Observamur et, ut videtur, ad internecionem destinamur.»

«Illud lignum ardens quod glans disiecit testari potest nihil boni in animo hosti fuisse; hic autem Indus testis est se incolumem evasisse», respondit explorator, sclopetum rursus placide trans brachium dimittens, et Chingachgookum secutus est, qui eo ipso tempore in ignis orbem redierat atque intra munimenta procedebat.

«Quid est, Sagamore? Num Mingones serio nos circumveniunt, an unus tantum ex illis reptilibus quae extrema agminis bellatorum sequuntur, ut

mortuis capillatam capitis cutem detrahant atque inter mulieres suas de magnis contra albos gestis rebus glorientur?»

Chingachgookus placidissime consedit, neque ullum responsum reddidit donec lignum ardens glande percussum inspexerat, qua ipse paene necatus erat. Tum unum digitum erigens uno verbo Anglico contentus est:

«Unus.»

«Ita suspicabar», respondit explorator considens. «Cum sceleratus ille se, antequam Uncas sclopetum exploderet, in lacu occultavisset, verisimile est eum apud suos de ingentibus insidiis cantaturum esse, quas duobus Mohicanis et albo venatori per silvam itinerantibus paraverit. Nam praefecti in tali proelio vix pluris quam otiosi spectatores habendi sunt. Sed canat, canat.

«In omni gente semper aliquot probi sunt, quamquam caelum novit quam rari apud Maquas reperiantur, qui iactatorem reprimant cum contra omnem rationem gloriatur! Iste perditus prope aures tuas plumbeam glandem misit, Sagamore.»

Chingachgookus tranquillis incuriosisque oculis ad locum ubi glans percussit respexit, tum priori se habitui restituit, aequanimitate quam res tam exigua perturbare non poterat. Eodem momento Uncas in lucis ambitum irrepsit et ad focum eadem quam pater ostenderat neglegentiae specie consedit.

Haec omnia Heywardus summa admiratione et studio observabat. Videbantur ei silvestres illi occultis quibusdam nuntiandi artibus uti, quae sensuum ipsius sollertiam prorsus effugerant. Iuvenis bellator, pro illa aviditate ac loquacitate qua adolescens albus res in campi tenebris gestas enarrare, fortasse etiam amplificare studuisset, factis suis potius quam verbis rem declarare contentus esse videbatur.

Nec tempus profecto nec occasio erat Indis facta sua iactandi; verisimileque est neminem tunc de ea re quicquam dicturum fuisse, nisi Heywardus quaesivisset.

«Quid de hoste nostro factum est, Unca?» rogavit Duncanus. «Sclopetum tuum audivimus atque speravimus te non frustra glandem emisisse.»

Iuvenis dux vestem venatoriam paulum reiecit atque cruentam capitis cutem crinibus adhaerentibus patefecit, quam victoriae suae insigne portabat. Chingachgookus manum capillatae cuti imposuit, eamque paulisper summa attentione contemplatus est. Deinde re abiecta, maxima indignatio robusto atque eloquenti vultu depicta est, atque exclamavit:

«Hugh! Oneida!»

«Oneida!» iteravit explorator, qui iam rem paene eadem qua rubri socii neglegentia contemnere coeperat, nunc vero insolito studio ad cruentum trophaeum spectandum accessit.

«Per Dominum, si Oneidae in vestigiis nostris insidiantur, undique daemonibus circumdabimur! Alborum quidem oculis nulla differentia est inter hoc cutis fragmentum et cuiusvis alterius Indi; Sagamorus tamen asseverat e capite Mingonis detractum esse, quin etiam gentem miseri diaboli tam facile nominat ac si haec cutis libri folium foret, cuius quisque capillus litteram repraesentaret.

«Quo iure Christiani albae cutis doctrinam suam iactant, cum ferus homo linguam legere possit sapientissimo eorum nimis arduam? Quid tu, puer, dicis? Cuius gentis fuit improbus iste?»

Uncas oculos ad exploratorem sustulit atque voce miti quasi canora respondit:

«Oneida.»

«Iterum Oneida! Cum Indus unus aliquid affirmat, id plerumque verum est; cum vero populares eius idem confirmant, pro evangelio habe!»

«Miser homuncio nos pro Gallis habuit», inquit Heywardus, «alioquin amico vitam eripere non temptavisset.»

«Ille Mohicanum belli pigmento pictum pro Hurone haberet! Eadem ratione Montcalmi grenadiarios albis tunicis indutos cum rubris Americanorum Regalium militibus confundere posses», respondit explorator. «Minime vero; serpens ille satis noverat quid ageret, neque procul a ratione erravit; parum enim amoris inter Delavarum et Mingonem est, utriusque gentis bellatoribus quocumque modo ad alborum bella adlectis.

«Etenim, quamvis Oneidae sacrae regiae maiestati serviant, qui meus ipse rex ac dominus est, si fortuna improbum illum mihi obtulisset, vix diu dubitassem an ex Cervicida in eum emitterem.»

«Id foederum nostrorum violatio esset et moribus tuis indignum.»

«Cum homo diu cum gente aliqua versatur», pergebat explorator, «si illa honesta sit ipseque haud improbus, amor inter eos necessario nascitur.

«Verum est astutiam alborum gentes in rebus amicitiarum atque simultatum mire perturbasse: ita Hurones et Oneidae, qui eadem aut fere eadem lingua utuntur, invicem cutem capitis detrahunt, ipsi vero Delavari inter se divisi sunt; pauci circa magnum concilium suum ad patrium flumen manent atque eodem ac Mingones latere militant, plerique autem in Canadensibus provinciis agunt, naturali quodam adversus Maquas odio ducti; sic omnia turbantur atque concordia belli penitus deletur.

«At natura hominis rubri non ad quamlibet consiliorum mutationem facile conformatur; quare amor inter Mohicanum et Mingonem simillimus est benevolentiae quam albus homo erga serpentem habet.»

«Doleo hoc audire. Credebam enim indigenas intra fines nostros habitantes aequitatem liberalitatemque nostram adeo expertos esse ut causam nostram suam prorsus facerent.»

«Quin potius», inquit explorator, «naturale esse existimo proprias simultates alienis anteponere. Ego certe iustitiam diligo, ideoque non dicam me Mingonem odisse, quod neque colori meo neque religioni conveniat; hoc tantum repetam, fortasse noctis culpa factum esse ut Cervicida meus huic insidioso Oneidae necando non interfuerit.»

Deinde, quasi argumentis suis plane contentus, quamcumque vim in alterius sententiam haberent, probus quidem sed inexorabilis venator a foco aversus est et controversiam quiescere passus. Heywardus autem ad aggerem recessit, nimis sollicitus atque in bello silvestri parum exercitatus ut inter tam dolosas insidias secure maneret. Non ita se gerebant explorator et Mohicani.

Acerrimi eorum sensus diuturno usu exculti, quorum vires saepe omnem vulgarem fidem excedunt, periculo primum deprehenso quantum esset quamque diu duraturum videretur diligenter aestimare potuerant. Nemo ex tribus nunc de plena securitate dubitare videbatur; quod ex apparatu mox suscepto elucebat, quo de proximis consiliis communiter deliberaturi erant.

Illa gentium ipsarum atque tribuum confusio, de qua explorator dixerat, tum temporis maxime vigebat. Magnum linguae communis atque originis vinculum multis locis abruptum erat; inde factum est ut Delavari et Mingones (hoc enim nomine populi Sex Gentium appellabantur) iisdem ordinibus militantes reperirentur, dum Mingo capillos Huroni detrahere conaretur, quamquam Huron eius ipsius stirpis auctor credebatur. Delavari etiam in diversa inter se studia divisi erant.

Etsi amor terrae quae maioribus suis olim fuerat Sagamorum Mohicanorum cum paucis sociis ad castellum Edwardi sub vexillis regis Anglici retinebat, longe maior pars gentis eius in campo una cum Montcalmo bellare nota erat.

Lector, nisi iam ex hac fabula satis didicit, fortasse noverit Delavaros sive Lenape se illius numerosi populi maiores esse contendere, qui olim plerisque Americae orientalis atque septentrionalis regionibus imperaverat, cuius inter veteres maximeque honoratos coetus Mohicani numerabantur.

Quam ob rem explorator atque comites, omnia haec minuta implicataque studia plane cognoscentes, quae amicos in amicos armaverant atque hostes naturales in easdem acies adduxerant, sese nunc ad deliberandum de

itineribus futuris composuerunt, cum tot discordibus ferisque hominum gentibus circumdarentur.

Duncanus satis Indorum mores noverat ut intellegeret cur ignis novis lignis aleretur, cur bellatores, ne exploratore quidem excepto, intra fumantis foci ambitum tanto cum pondere atque decore sederent. Ipse ad angulum munimentorum se contulit, ubi spectaculo intus agendo interesse atque simul exteriora adversus periculum observare posset; exitum enim exspectabat quanta poterat patientia.

Post breve sollemneque silentium Chingachgookus fistulam accendit, cuius vas e molliore quodam regionis lapide artificiose sculptum erat, calamus autem ex tubulo ligneo constabat; tum fumum ducere coepit. Cum satis odoris lenientis herbae hausisset, fistulam exploratori tradidit. Sic ter per omnium manus silentissime circumlata est, antequam quisquam verbum fecisset.

Tum Sagamorus, natu maximus dignitateque princeps, paucis verbis placidis et gravibus causam consultationis proposuit. Explorator respondit; Chingachgookus, cum ille sententiae suae obstitisset, iterum rettulit. Iuvenis autem Uncas tacitus reverensque audiebat, donec explorator comiter eum rogavit quid ipse censeret.

Ex oratorum gestu Heywardus collegit patrem filiumque eandem causam defendere, exploratori autem contrariam sententiam placere. Certamen paulatim incaluit, donec iam appareret disputantium animos nonnihil acrius in rem incumbere.

Quamquam certamen inter amicos ardentius fiebat, quaevis Christianorum congregatio, etiam ea in qua venerandi ministri conveniunt, saluberrimum moderationis exemplum ex mutua eorum patientia urbanitateque discere potuisset.

Uncae dicta pari diligentia excipiebantur qua paternae sapientiae sententiae; neque quisquam impatientiam ostendebat, sed antequam responderet aliquantisper silens secum reputare videbatur quae iam dicta essent.

Mohicanorum verba gestibus tam apertis tamque naturalibus comitabantur, ut Heywardus argumenti filum haud aegre sequeretur. Explorator autem obscurior erat, quippe qui ob superstitem quandam coloris sui superbiam frigidiorem atque inornatum dicendi morem affectaret quo omnes fere Angloamericani, dum nihil eos commovet, uti solent.

Cum Indi frequenter indicia itineris terrestris gestu describerent, perspicuum erat eos per silvas persequendos hostes censere; explorator vero

brachium identidem ad Horicanum late porrigens per eius aquas iter faciendum suadebat.

Hic omnibus indiciis in disputatione inferior fieri videbatur; paene etiam sententia adversus eum ferebatur, cum in pedes surrexit atque neglegentiam exuens Indorum morem induit cunctisque apud indigenas usitatis dicendi artibus usus est. Sublato brachio solis per caelum cursum demonstravit, totiens signum repetens quot dies ad propositum opus necessarii erant. Deinde per saxa et aquarum cursus longum difficileque iter imaginibus expressit.

Munronis senectutem imbecillitatemque, qui interim ignarus dormiebat, signis prorsus perspicuis demonstravit. Duncanus ipse intellexit vires suas parvi pendendas dici, cum explorator manum apertam praetenderet eumque «Manum Apertam» appellaret, quo nomine liberalitas eius apud omnes amicas gentes eum ornaverat. Tum levis expeditaque cymbae cursus ostendebatur, titubantibus senis atque hominis defessi gressibus quam maxime oppositus.

Denique ad Oneidae cutem capillatam digitum intendit atque, quantum ex gestibus apparebat, hortatus est ut quam celerrime proficiscerentur eoque modo quo nulla vestigia relinquerent.

Mohicani graviter audiebant, vultibus sententias oratoris referentibus. Paullatim persuasi sunt; oratione exploratoris ad finem vergente, singulis eius sententiis consuetae approbantium voces respondere coeperunt.

Denique Uncas paterque sententiam eius amplexi sunt, proprias antea prolatas opiniones tanta libertate tantaque sinceritate relinquentes ut, si legati alicuius magnae civilisque nationis fuissent, sine dubio causam suam in re publica funditus perdidissent, quippe qui famam constantiae in perpetuum amisissent.

Ubi quaestio definita est, disputatio et omnia quae ad eam pertinebant, praeter ipsum decretum, continuo oblita esse videbantur. Explorator, nec circumspiciens num oculi laudantium victoriam eius celebrarent, procerum corpus ante iam deficientem ignem placide extendit oculosque somno clausit.

Mohicani, paulisper iam sibi ipsis relicti, quorum tempus totum paene commodis alienis tributum fuerat, occasionem arripuerunt ut aliquantulum suis rebus indulgerent.

Chingachgookus, deposito statim severo atque austero principis Indici habitu, filium mollibus iucundisque paterni amoris vocibus alloqui coepit. Uncas patris familiaritatem laetus accepit; et antequam explorator graviter respirans se dormire ostenderet, uterque prorsus aliam faciem aliosque mores induerat.

Suavitas illius linguae, qua inter risum mutuasque blanditias utebantur, verbis vix exprimi potest ita ut iis qui eam numquam audierunt perspicua fiat. Vocum eorum ambitus, praesertim iuvenis, mirabilis erat, a gravissimo sono ad voces usque muliebri mollitie pares pertingens.

Pater apertissima cum voluptate mobiles ingeniososque filii motus intuebatur, numquam non arridens cum alter leniter sed contagiosa hilaritate ridebat. Dum his mitibus naturalibusque affectibus indulgebat, nulla in mitigatis Sagamori lineamentis feritatis vestigia apparebant; picta illa mortis insignia quibus corpus ornatum erat iam magis habitum ad ludibrium sumptum quam saevae caedis vastitatisque denuntiationem referebant.

Hora fere inter haec melioris animi gaudia transacta, Chingachgookus repente, capite in sagum involuto atque corpore super nudam humum extento, se dormire velle indicavit. Uncae hilaritas ilico desiit; prunasque diligenter ita composuit ut patris pedibus calorem praestarent, tum sibi inter ruinas locum ad quiescendum quaesivit.

Heywardus, securitate hominum tam peritorum fiduciam renovatam capiens, brevi eorum exemplum secutus est; multoque ante noctis mediam partem omnes qui intra diruti castelli munimenta iacebant non minus graviter dormire videbantur quam illa ignara multitudo cuius ossa in circumiecto campo iam albescere incipiebant.

CAPUT OCTAVUM

O Albaniae tellus, sine in te lumina flectam,
aspera ferocium nutrix virorum!
BYRON · HAROLDI PEREGRINATIO

Caelum adhuc stellis conspersum erat, cum Oculus Accipitris dormientes excitaturus advenit. Pallia abicientes Munro et Heywardus continuo surrexerunt, dum silvarum peritus apud aditum rudis tugurii, quo noctem egerant, submissa voce eos advocabat. Ubi e tugurio exierunt, speculatorem haud procul opperientem invenerunt; nec alia inter eos salutatio facta est quam signum tacendi, quod prudens dux manu dedit.

«Preces vestras animo recolite,» ad eos appropinquantes susurravit; «is enim ad quem preces funditis omnes linguas novit, non modo oris, sed etiam cordis. Verum ne syllabam quidem efferatis: raro enim vox hominis albi in silvis rectum sonum servat, ut nuper in misero illo cantore experti sumus. Agite,» inquit, ad vallorum quandam partem conversus, «in hanc fossam descendamus; cavete autem, dum proceditis, ne nisi lapidibus lignorumque fragmentis insistatis.»

Comites paruerunt, quamquam alteri causa tam insolitae cautelae nondum constabat. Cum in depressum fossae spatium, quod tria latera munimenti e terra aggesti circumdabat, descendissent, viam ruinis paene obstructam reppererunt. Nihilo minus diligenter ac patienter ducem per impedimenta secuti, tandem ad harenosa Horicani litora pervenerunt.

«Hoc vestigium nemo nisi naribus investigabit,» ait explorator, viam difficilem, quam emensi erant, respiciens et suo artificio laetus. «Herba profugis insidiosum est stragulum: at lignum lapisque nullum calcei e molli pelle confecti vestigium recipiunt. Si caligas ferro munitas gessissetis, aliquid fortasse timendum fuisset; sed pellibus cervinis apte confectis homo etiam per saxa fere tuto ambulat. Propius terrae, Unca, naviculam admove; haec harena aeque facile vestigium recipit quam butyrum lanionum apud flumen Mohawcense. Lente, puer, lente: litus ne attingat, ne nebulones, qua via discesserimus, intellegant.»

Adulescens praeceptum diligenter observavit. Explorator autem, tabula e ruinis ad naviculam porrecta, duobus ducibus militum ut conscenderent significavit. Quo facto, omnia in pristinam rerum perturbationem diligenter restituta sunt; tum ipse Oculus Accipitris ad parvam e cortice betulino cymbam pervenit, nullo eorum vestigiorum relicto quae tantopere verebatur.

Heywardus tacebat, donec Indi lembum cautis remorum impulsibus a munimento satis removissent et in latam obscuramque umbram montium orientalium, quae in nitenti lacus superficie iacebat, devecti essent. Tum quaesivit:

«Quid causae est cur ita clam et festinanter effugiamus?»

«Si sanguis Oneidae hanc purissimam aquae planitiem, cui innatamus, inficere posset,» respondit explorator, «oculi tui ipsi tibi causam indicarent. Num serpentis illius insidiantis, quem Uncas interfecit, oblitus es?»

«Minime vero. Sed solus fuisse dicebatur; homines autem mortui nemini timorem incutiunt.»

«Solus sane in scelere suo erat! At Indus, cuius gens tot bellatores numerat, raro timere debet ne sanguis suus impune fundatur: mox enim aliquis hostium mortis ululatum edet.»

«Sed praesentia nostra atque auctoritas Munronis praefecti satis nos adversus iram sociorum tuerentur, praesertim cum miser ille poenam plane meruerit. Spero te, per caelum, non tam levi de causa vel unum pedem a recto itineris cursu deflexisse.»

«An putas glandem ex sclopeto istius nebulonis emissam alio declinaturam fuisse, etiamsi ipsa sacra regis maiestas in via stetisset?» retulit pertinax silvestris. «Cur igitur summus ille Gallus, qui toti Canadae praefectus est, Huronum secures bellicas non defodit, si vox hominis albi tantum valet ad animum Indi commovendum?»

Heywardus responsurus erat, cum gemitus gravis atque profundus e Munronis pectore erupit. Ille paulisper ob veteris amici dolorem tacuit; deinde ad institutam disputationem rediit.

«Marchio Montcalmus istius erroris rationem Deo suo reddere potest solus,» inquit iuvenis graviter.

«Ita sane; nunc verba tua rationem habent, quippe quae religione atque probitate nitantur. Multum interest inter cohortem candidis vestibus indutam captivis tribubusque interponere et barbaro ira accenso blandis verbis persuadere ut obliviscatur se cultrum sclopetumque gestare, cum ea verba a compellatione 'fili mi' incipiant. Non, non,» perrexit explorator, ad obscurum Gulielmi Henrici litus, iam celeriter retro labens, respiciens atque suo illo tacito sed intimo risu subridens, «nihil praeter aquae vestigium inter nos atque illos relinquimus. Nisi isti daemonii cum piscibus amicitiam iunxerint atque ab eis audierint quis hoc pulchro mane per lacum navigaverit, prius totum Horicanum inter nos et illos interponemus quam constituant quam viam persequantur.»

«Cum hostes et ante nos et a tergo sint, iter nostrum magnis periculis obnoxium erit!»

«Periculum?» placide repetivit Oculus Accipitris. «Non ita sane. Si aures vigiles oculosque acres habebimus, aliquot horas nebulones antecedere poterimus. Sin ad sclopeta confugiendum erit, tres hic adsunt qui eorum usum non minus quam ullus in finibus nostris intellegunt. Non igitur vere periculum dixerim; sed acer cursus, ut vos appellatis, haud dubie nobis instabit; fortasse etiam concursio, certamen aliquod aut eius generis oblectamentum, dum modo latebrae idoneae et tela satis multa suppetant.»

Fieri potuit ut Heywardus, quamquam animi fortitudine insignis, aliud de periculi magnitudine quam explorator iudicaret: nihil enim respondit, sed tacitus sedit, dum navicula aliquot miliariorum Anglicorum spatium per aquas praeterlabebatur. Prima luce per angustias lacus intraverunt et inter innumeras insulas parvas celeriter, sed summo silentio, sese insinuaverunt.

Eadem via Montcalmus cum exercitu recesserat. Itaque viatores nesciebant num aliquos ex Indis suis in insidiis reliquisset, qui agmen postremum defenderent dispersosque colligerent. Quare ad angustias accedentes consuetum vigilantiae silentium servabant.

Chingachgookus remum deposuit, dum Uncas et explorator levem cymbam per flexuosos impeditosque canales agebant; singulis paene itineris momentis hostes ex improviso obviam oriri poterant. Sagamori oculi, procedente navigio, cauti ab insula ad insulam, a dumeto ad dumetum ferebantur; ubi latius aquae spatium patebat, intentam oculorum aciem ad nuda saxa et imminentes silvas convertit, quae angustis fretis minaces incubabant.

Heywardus, quem pariter loci pulchritudo et ex condicione sua ortus metus sollicitabant, iam sibi persuadere incipiebat hunc metum sine idonea causa excitatum esse, cum signo a Chingachgooko dato remi repente quieverunt.

«Hugh!» exclamavit Uncas, eodem fere momento quo levis ictus, quo pater naviculae latus pulsaverat, periculum vicinum significavit.

«Quid est nunc?» interrogavit explorator. «Lacus tam tranquillus est ac si venti numquam flassent; oculis per multa miliaria Anglica undas prospicio, nec vel atrum caput mergi in aqua conspicio!»

Indus graviter remum sustulit eamque partem ostendit in quam fixum obtutum dirigebat. Duncanus oculos eodem convertit. Haud procul ante eos altera humilis arboribusque consita insula iacebat; tam tranquilla tamen et quieta videbatur ac si numquam solitudinem eius hominis pes turbasset.

«Nihil video,» inquit, «praeter terram et aquam: quam amoenus sane prospectus!»

«St!» interpellavit explorator. «Recte, Sagamore, numquam sine causa quidquam agis! Umbra quidem est, sed naturae non consentanea. Videsne, maior, tenuem illam nebulam supra insulam orientem? Caligo dici non potest; similis potius est tenui nubium fasciae—»

«Vapor est ex aqua surgens.»

«Id etiam puer intellegere posset. Quid vero de nigriore fumi limbo, qui ad inferiorem eius partem haeret, quemque usque in corylorum fruticeta investigare potes? Ex igne nascitur, sed ex eo, qui, ut opinor, paulatim languescere permissus est.»

«Ergo ad locum properemus,» ait impatiens Duncanus, «ut dubitationem tollamus; non magna esse potest manus quae tam parva insula lateat.»

«Si sollertiam Indorum regulis ex libris petitis aut prudentia hominum alborum metiaris, errabis, fortasse etiam capitis tui periculo,» respondit Oculus Accipitris, indicia loci ea perspicientia perpendens qua ceteros anteibat. «Si mihi de hac re sententiam dicere liceat, duo tantum consilia proponam: alterum ut retro redeamus atque omnem spem Hurones persequendi abiciamus—»

«Numquam!» exclamavit Heywardus voce multo clariore quam praesentia rerum sinebat.

«Bene, bene,» prosecutus est explorator, celeri manu iuvenis ardorem cohibere iubens; «ego ipse fere idem sentio, quamquam pro experientia mea omnia consilia enumeranda putavi. Restat igitur ut vi viam faciamus; quod si Indi aut Galli angustias obtinent, inter hos montes praeruptos per tela hostium nobis transeundum erit. Estne in meis verbis ratio, Sagamore?»

Indus nihil respondit, nisi quod remum in aquam demisit naviculamque fortius propulit. Cum gubernandi munere fungeretur, ex ipso facto quid decrevisset satis apparebat. Tum omnes remis summo studio incubuerunt, nec multo post ad eum locum pervenerunt unde totum septentrionale insulae litus, antea abditum, conspicere poterant.

«Ibi sunt, ut certissima signa docent!» susurravit explorator. «Duae cymbae et fumus! Nebulones oculos nondum e caligine expediverunt; alioquin dirum ululatum audiremus. Una incumbite, amici: iam eos relinquimus, et paene extra glandis sibilum evecti sumus.»

Vix ea dixerat, cum notus sclopeti fragor sermonem interrupit; glans per placidas freti aquas saliens provoluta est, atque ex insula acutus clamor ortus est; his signis transitum eorum deprehensum esse manifestum erat. Protinus

complures barbari in lintres suas irruentes conspecti sunt; illae mox summa celeritate super undas insequebantur.

Quamquam haec dira pugnae instantis praenuntia erant, Duncanus, quantum videre potuit, nullam in vultu aut motibus trium ducum mutationem animadvertit, nisi quod remorum ductus longiores simulque concinniores facti naviculam velut animantem sua sponte salientem provehebant.

«Ibi eos contine, Sagamore,» ait Oculus Accipitris, supra sinistrum umerum placide respiciens, neque interim remigare desistens. «Ex tanto intervallo nulla in tota Huronum gente arma certum ictum efficiunt; at 'Cervicida' fistulam habet, cuius vi confidere homo possit.»

Explorator cum cognovisset Mohicanos solos intervallum necessarium servare posse, lente remum deposuit et lethale sclopetum arripuit. Ter telum umero admovit; ter, cum comites iam sonitum exspectarent, demisit, Indos rogans ut hostes paulo propius accedere paterentur.

Tandem oculis eius, quibus accuratio nimia etiam in periculo placebat, distantia satis convenire visa est. Laevum igitur bracchium super fistulam porrexit atque os teli sensim sustollebat, cum clamor Uncae, in prora sedentis, iterum eum ab ictu revocavit.

«Quid nunc, puer?» interrogavit Oculus Accipitris. «Uno illo verbo Huronem a mortis ululatu servavisti: habesne causam cur ita facias?»

Uncas ad saxosum litus paulum ante eos ostendit, unde tertia cymba hostilis cursum eorum directo interclusura provolabat. Tam apertum iam periculum imminebat ut verbis confirmari non egeret. Explorator sclopetum deposuit remumque rursus cepit; Chingachgookus vero proram paulo ad occidentale litus inclinavit, ut inter eos novumque hostem maius intervallum poneret.

Interea qui a tergo instabant ferocibus ac triumphantibus clamoribus praesentiam suam monuerunt. Hoc spectaculum ipsum Munronem e stupore illo gravi excitavit, in quem recentium calamitatum pondere demersus erat.

«Ad saxa continentis terrae contendamus,» inquit, vultu firmo veterani militis, «et cum barbaris proelium committamus. Ne Deus patiatur ut ego aut qui mihi meisque coniuncti sunt rursus cuiusquam ex Ludovicorum ministris fidei credamus!»

«Qui in bello Indico prosperari vult,» respondit explorator remos urgens, «non tam superbe se gerere debet ut ab indigenarum sollertia discere dedignetur. Magis ad terram illam, Sagamore, naviculam dirige; nebulones circuitu fallimus, fortasse enim longe computando vestigium nostrum intercipere conabuntur.»

Nec eum fefellit coniectura. Ubi Hurones intellexerunt se cursu suo post fugientes relictum iri, rectam viam sensim mutarunt, magis magisque oblique tendentes, donec duae cymbae paulo post ducentarum virgarum Anglicarum spatio inter se distantes aequis fere lineis ferrentur. Tum sola celeritatis contentio fuit. Adeo rapidi erant leves lembi ut lacus ante proras in parvas undas erigeretur, navigia vero ipso impetu suo sursum deorsumque ferrentur.

Fortasse et haec celeritas et necessitas, qua omnes remigare cogebantur, effecerunt ne Hurones statim sclopetis uterentur. Profugorum vires diuturnum tantum laborem ferre non poterant, et persequentibus numerus erat superior. Duncanus non sine sollicitudine animadvertit exploratorem circumspicere, tamquam aliud aliquod subsidium fugae quaereret.

«Paulo magis a sole naviculam declina, Sagamore,» dixit pertinax silvestris. «Video nebulones unum e suis a remigando retrahere ut sclopeto utatur. Uno osse fracto facile capitis cutem amitteremus. A sole magis declina, ut insulam inter nos et illos opponamus.»

Nec inutile id consilium fuit. Insula longa humilisque haud procul ante eos iacebat; ad quam accedentibus navis insequens alterum latus petere coacta est, cum fugientes adversum transirent. Explorator comitesque opportunitate non neglegenter usi sunt: simul ac virgultis ab hostium oculis tecti erant, viribus iam ante incredibilibus duplicatis remigaverunt.

Duae naves extremo humili insulae promunturio circumvectae velut duo equi cursu concitati apparuerunt; fugientes aliquantum praecedebant. Haec tamen loci mutatio naves propius ad se admoverat, quamquam situs earum inter se mutatus erat.

«Peritiam, Unca, in betulino cortice conformando ostendisti, cum hanc inter Huronum naves elegisti,» ait explorator subridens; videbatur enim magis laetari quod cursu superiores essent quam ob spem fugae, quae iam leviter affulgebat. «Nebulones iterum omnes ad remos compulerunt. Nunc de nostris scalpis non fumantibus fistulis et certis oculis, sed planis lignorum fragmentis certabimus. Longis remorum ductibus, amici, una incumbite!»

«Telum parant,» monuit Heywardus; «cum eadem fere linea procedamus, vix fieri potest ut a nobis aberret.»

«Ergo in cymbae fundum te abice,» respondit explorator, «tu una cum praefecto; ita minus hostibus signum petendum praebebitur.»

Heywardus subridens respondit:

«Turpe exemplum esset si, militibus tela excipientibus, ii qui summo imperio praesunt corporibus se subducerent!»

«Deus bone, Deus bone! Haec ipsa est hominum alborum fortitudo!» exclamavit explorator; «eaque, sicut nimis multae aliae eorum opiniones, ratione defendi non potest. An putas Sagamorum aut Uncam aut me ipsum, cui sanguis nulla aliena stirpe admixtus est, in pugna tegumentum quaerere cunctaturos fuisse, cum corpore aperto hostibus se offerre nihil prodesset? Cur Galli Quebecum munimentis cinxerunt, si semper in aperto sit pugnandum?»

«Vera sane omnia quae dicis, amice,» respondit Heywardus; «sed instituta nostra prohibent quominus, ut suades, faciamus.»

Huronum telorum emissio sermonem interpellavit. Glandibus undique sibilantibus, Duncanus vidit Uncam caput convertere et se Munronemque respicere. Quamquam hostes tam propinqui erant, ipseque iuvenis in summo discrimine versabatur, vultus tamen eius, quantum Heywardi iudicio apparuit, nullum alium affectum praeter admirationem exprimebat, quod homines se ipsos tam frustra telorum ictibus obiicere vellent.

Chingachgookus hominum alborum consuetudines fortasse melius noverat: ne oculos quidem ab eo loco deflexit ad quem, dum cursum regebat, intentos habebat. Mox glans levem nitidumque remum e manibus ducis excussit atque longe ante naviculam in aera propulit. Hurones clamorem sustulerunt, et occasione arrepta aliam glandium grandinem miserunt.

Uncas suo remo in aqua arcum duxit; navicula velociter praeterlabente, Chingachgookus remum suum recepit, eumque alte iactans bellicum Mohicanorum ululatum edidit; tum robur artemque suam ad remigandum denuo contulit.

Ex posterioribus lintribus simul clamores eruperunt: «le Gros Serpent!» «la Longue Carabine!» «le Cerf Agile!» Haec nomina novum persecutoribus ardorem inicere videbantur. Explorator «Cervicidam» sinistra sustulit, supra caput agitavit atque ita hostibus insultavit. Barbari contumeliam ululatu exceperunt et continuo novam glandium vim emiserunt. Tela passim in lacus superficie crepitabant; unum etiam tenuem naviculae corticem perforavit.

Ne tum quidem ullus in Mohicanorum vultibus motus conspici potuit; rigida lineamenta neque spem neque pavorem indicabant. At explorator iterum caput convertit et suo more tacitus ridens Heywardo dixit:

«Nebulones magno gaudio sclopetorum suorum sonitus audiunt; sed nullus apud Mingones oculus est qui ex nave fluctuante veram ictus distantiam metiatur! Vides istos stultos daemones unum virum ad sclopetum onerandum a remis abstraxisse; et quam minimo calculo adhibito, nos tribus pedibus progredimur dum illi duobus.»

Duncanus, cui tam subtilis intervallorum ratio multo minus quam comitibus placuerat, tamen laetatus est se animadvertisse ob suorum sollertiam et hostium perturbationem profugos satis magnum iam commodum assequi. Hurones mox denuo tela miserunt; glans in palam remi exploratoris incidit, nullo tamen damno facto.

«Satis est,» dixit Oculus Accipitris, levem incisuram curiosius contemplatus. «Ne infantis quidem cutem secuisset, nedum eorum hominum qui, ut nos, irato caelo saepe sunt verberati. Nunc, maior, si hoc planum lignum in remigando tractare voles, ego 'Cervicidam' in sermonem inducam.»

Heywardus remum accepit et ad laborem tam ardenter incubuit ut studio peritiam supplere conaretur, dum Oculus Accipitris pulverem ad sclopeti accensionem aptum inspiciebat. Tum explorator celeriter collimavit atque ignem dedit. Huron in prora prioris navis consimili consilio surrexerat; nunc autem retrorsum cecidit, sclopeto e manibus in aquam elapso. Paulo post tamen in pedes se erexit, gestibus incertis et perculsis.

Eodem tempore eius comites remigare desierunt; naves insequentes in unum coierunt et immobiles substiterunt. Chingachgookus et Uncas intervallo usi respiraverunt, dum Duncanus summa pertinacia remis instabat.

Pater filiusque tum tranquillos sed percontantes inter se obtutus commutarunt, ut scirent num alter eorum telo laesus esset. Uterque enim satis noverat se ne clamore quidem aut gemitu, tanto urgente discrimine, vulnus acceptum patefacturum esse.

Aliquot sanguinis guttae grandiores per Sagamori umerum decurrebant. Qui cum intellexisset Uncam nimis diu oculos eo defixos habere, aquam cava manu hausit, maculam abluit atque hoc uno simplici facto vulnus leve esse significare contentus fuit.

«Lente, lente, maior,» ait explorator, qui iam sclopetum iterum oneraverat; «paulo longius recessimus quam quo telum suas vires recte ostendere possit; et ecce nebulones illic consilium habent. Sine propius in ictus spatium accedant: oculis meis in hac re confidere licet. Tum eos per totum Horicanum post me traham, spondens ne ulla eorum glans plus quam summam cutem violet, dum 'Cervicida' duobus saltem ex tribus ictibus vitalia feriat.»

«Obliti sumus cui rei incumbamus,» respondit Duncanus, qui assidue remigabat. «Per Deum oro, hac opportunitate utamur et intervallum ab hostibus augeamus.»

«Liberos meos mihi reddite,» rauca voce dixit Munro; «nolite iam patris dolorem ludibrio habere, sed filias meas restituite!»

Explorator, longa consuetudine superiorum imperiis parere doctus, virtutem oboedientiae noverat. Ultimo igitur et moranti intuitu in remotas naves coniecto, sclopetum reposuit, et Duncanum fessum relevans remum ipse recepit, nervis numquam deficientibus tractandum. Mohicani eius labori adiuncti sunt, et paucis tantum momentis tantam aquae planitiem inter suos et hostes interposuerunt ut Heywardus tandem liberam animam duceret.

Iam lacus latius patebat, et cursus eos per magnum aquarum spatium ducebat, quod ut antea altis asperisque montibus utrinque claudebatur. Insulae tamen paucae erant et facile vitari poterant. Remorum impulsus mensuratiores atque aequabiliores fiebant; remiges autem, tam acri et mortifero certamine vix liberati, opus eadem tranquillitate gerebant ac si ludo certassent, non in tam urgente atque paene desperata necessitate.

Litus occidentale, quo negotium eos vocabat, praetermittens, cautus Mohicanus cursum magis ad eos colles deflexit, post quos Montcalmus exercitum suum in munitissimam Ticonderogae arcem duxisse sciebatur. Cum Hurones, ut apparebat, persecutionem deseruissent, nulla huius nimiae cautelae causa manifesta erat. Nihilo minus Mohicanus in eo cursu per complures horas perseveravit, donec sinum prope septentrionalem lacus extremitatem attigerunt.

Ibi navicula in harenosum litus acta est et omnes descenderunt. Oculus Accipitris et Heywardus in proximum tumulum ascenderunt. Explorator, dum vastam subiectam aquae planitiem per complura temporis momenta diligenter considerabat, tandem parvum nigrumque punctum, compluribus miliariis Anglicis remotum sub promunturio quasi suspensum, iuveni demonstravit.

«Videsne illud?» interrogavit. «Age, quid esse putares istam maculam, si, solis hominum alborum experimentis relictus, per has solitudines viam reperire deberes?»

«Nisi distantia et magnitudo obstarent, avem dicerem. Potestne animal vivum esse?»

«Cymba e bono betulae cortice facta est, quam feroces callidique Mingones agunt! Etsi Providentia silvicolis eam oculorum aciem dedit qua oppidani, quippe qui instrumentis ad videndum utantur, non egeant, nemo tamen oculis omnia quae nunc imminent pericula perspicere potest. Nebulones isti cenam vespertinam parare simulant; sed nocte facta vestigia nostra tam certo sequentur quam canes odorem. Eos fallere oportet, alioquin de persequendo illo, quem Galli le Renard Subtil vocant, actum erit. Lacus interdum utiles sunt, praesertim cum ferae ad aquas confugiunt,» inquit explorator, sollicitus circumspiciens, «sed nulla ibi latebra est nisi piscibus.

Deus novit qualis patria futura sit, si coloniae umquam longe ab duobus fluminibus propagentur: tum venatio bellumque multum decoris amittent.»

«Ne momentum quidem moram contrahamus, nisi causa manifesta et gravis impediat.»

«Parum mihi placet ille fumus, quem vides supra naviculam iuxta rupem sinuosis ductibus ascendere,» interpellavit explorator, aliis cogitationibus intentus. «Vitam meam pignori do: alii quoque oculi praeter nostros eum conspiciunt et quid significet sciunt! Sed verbis nihil proficimus; tempus est rem agere.»

Oculus Accipitris specula relicta, animo alte cogitans, ad litus descendit. Quae animadvertisset sociis lingua Delavarorum exposuit; brevis sed gravis de consilio disceptatio secuta est. Ea finita, tres continuo id quod constituerant exsequi coeperunt.

Navicula ex aqua sublata in umeros imposita per silvam ferebatur. Ita procedebant ut latissimum atque evidentissimum vestigium relinquerent. Mox ad rivum venerunt, quem traiecerunt, atque ultra perrexerunt donec ad ingentem nudamque rupem pervenerunt. Ibi, ubi nulla iam pedum vestigia conspici posse videbantur, summa diligentia retrorsum ambulantes iter ad rivum relegere coeperunt.

Tum alveum rivuli secuti ad lacum redierunt, naviculamque continuo rursus aquis imposuerunt. Humile promunturium eos ab altiore terrae vertice occultabat, et per aliquam ripae partem densa pendentiaque virgulta lacum praetexebant. His naturae tegumentis adiuti, patientissime remigaverunt, donec explorator tuto rursus egredi posse se arbitrari dixit.

Ibi quieverunt, donec vesper rerum figuras incertas oculisque paene indistinctas reddidit. Tum iter resumpserunt et, tenebris faventibus, taciti sed valde laborantes ad litus occidentale contenderunt. Quamquam Duncanus in aspera montium serie, quam petebant, nihil certi ad cursum dirigendum discernere poterat, Mohicanus portum exiguum quem elegerat tam confidenter tamque accurate intravit quam gubernator usu diu exercitatus.

Navicula denuo sublata in silvam illata est, ubi sub magno virgultorum acervo diligenter occultata est. Viatores arma sarcinasque receperunt; explorator Munroni Heywardoque nuntiavit se cum Indis iam paratum esse ad iter pedibus continuandum.

CAPUT NONUM

Si quem ibi hominem inveneritis, tamquam pulex necabitur.
SHAKESPEARE · UXORES VINDESORIENSES HILARES

Comites ad fines eius regionis pervenerant quae etiam hodie civibus harum civitatum minus nota est quam Arabiae solitudines aut Tartariae campi. Ea regio sterilis asperaque est, quae fluminum in lacum Champlainum labentium fontes et rivos ab iis separat qui in Hudsonum, Mohawcum atque flumen Sancti Laurentii decurrunt.

Post tempora quibus haec gesta sunt, sollertia atque industria incolarum terram illam corona vicorum opulentorum et florentium cinxit; in intimis tamen illius asperi saltus recessibus vix alius etiamnunc quam venator aut indigena versari consuevit.

Oculus tamen Accipitris Mohicanique, cum montes vallesque eius immensi saltus saepe peragrassent, sine cunctatione in intima eius loca penetraverunt, ea libertate freti quam longa inopiae atque asperorum itinerum consuetudo pepererat.

Per multas horas viatores arduo itinere laboraverunt, modo sidus quoddam ducem secuti, modo cursum alicuius rivuli observantes; tandem explorator eos consistere iussit; post brevem cum Indis consultationem omnes ignem accenderunt atque ea paraverunt quibus reliquam noctem ibi transigerent.

Munro et Duncanus, exemplum sociorum peritiorum secuti eorumque fiduciam imitari conati, sine metu dormiverunt, quamquam sollicitudine nondum prorsus vacabant. Ros paulatim in auras exhalaverat, et sol iam nebulas discusserat lumenque acre ac serenum per silvam diffundebat, cum viatores iter denuo instituerunt.

Paucis miliariis Anglicis emensis, Oculus Accipitris, qui agmen ducebat, tardius cautiusque progredi coepit. Saepe substitit arbores inspecturus; neque ullum rivulum traiecit quin aquae copiam, impetum coloremque diligenter exploraret. Quoties suis oculis parum confidebat, Chingachgooki sententiam instanter requirebat. In una ex his consultationibus Heywardus animadvertit Uncam patienter tacitumque adsistere, sed, ut ipsi videbatur, sermonem non sine studio audientem.

Vehementer cupiebat adulescentem ducem appellare atque eius de itinere sententiam exquirere; sed eius vultus placidus et gravitas effecere ut crederet Uncam, non secus ac se ipsum, prudentia et scientia seniorum prorsus niti.

Tandem explorator Anglice locutus est atque statim ostendit qua difficultate tenerentur.

«Cum intellexissem», inquit, «viam qua Hurones domum redeunt ad septentriones ferri, non multorum annorum experientia opus erat ut scirem eos valles secuturos esse atque inter aquas Hudsoni et Horicani iter facturos, donec ad fontes fluminum Canadam petentium pervenirent, quibus in ipsam Gallorum regionem ducerentur. Sed ecce iam prope Scaronem sumus, neque vestigium semitae eorum usquam offendimus. Fragile est humanum iudicium; fieri potest ut odorem minus recte persecuti simus.»

«Caelum nos ab tanto errore tueatur!» exclamavit Duncanus. «Redeamus atque iter acutioribus oculis relegamus. Num Uncas in his angustiis nihil consilii afferre potest?»

Iuvenis Mohicanus patrem oculis celeriter aspexit, sed statim solitam modestiam gravitatemque recipiens tacuit. Chingachgookus obtutum eius animadverterat; manu significavit ut loqueretur. Qua venia accepta, vultus Uncae, qui paulo ante compositus fuerat, ingenii laetitiaeque splendore repente enituit.

Cervi instar prosiliens parvum clivum, qui aliquot perticis ante eos eminebat, uno saltu ascendit, atque exsultans constitit supra recens motam terram, qualem grave aliquod animal transeundo turbasse videretur. Oculi omnium tam insolitum motum secuti sunt; ipsoque triumphantis iuvenis habitu intellexerunt rem diu quaesitam tandem repertam esse.

«Vestigium est!» clamavit explorator, ad locum accedens. «Puer pro aetate acie oculorum valet atque ingenio praestat.»

«Mirum sane est quod rem tam diu tacuit», submurmuravit Duncanus, ad latus eius insistens.

«Mirabilius fuisset si iniussus locutus esset! Minime, minime. Adulescens vester albus, qui e libris discit quanta sciat paginis metiens, sibi interdum persuadet se patrem doctrina tam longe antecellere quam pedum celeritate; at ubi rerum usus magister est, discipulus annorum pondus cognoscere discit eisque debitam reverentiam habet.»

«Aspicite!» inquit Uncas, evidentes latae semitae notas utrinque, ad septentriones et meridiem, indicans. «Nigricapilla ad frigora processit.»

«Numquam canis venaticus tam clara odoris vestigia persecutus est», respondit explorator, statim viam indicatam ingressus. «Mirifice nobis fortuna favet; capite erecto signa persequi possumus. En etiam duo illa animalia nutanti gressu: iste Huron quasi dux exercitus albus iter facit! Sane homo mente captus est! Oculos acue, Sagamore», perrexit, respiciens et nova

laetitia ridens; «mox videbimus nebulonem rheda vehi, tribus interim optimis totius regionis oculorum paribus a tergo eum consequentibus.»

Exploratoris alacritas et tanta venationis prosperitas, postquam per anfractuosum iter plus quadraginta miliariorum Anglicorum percurrerant, spem etiam ceteris intulerunt. Celerrime procedebant, tam fidenti animo ac si lata via publica iter facerent.

Quodsi saxum aliquod, rivulus aut terra durior vestigiorum quasi catenam interrumpebat, acies exploratoris sagax paulo longius ea rursus reperiebat; vix umquam vel unius momenti mora intercedebat. Multum etiam adiuvabat quod Magua necessario per valles iter facere debuerat: ita generalis viae directio minime dubia erat.

Neque Huron callidas artes neglexerat quibus indigenae, hostibus cedentes, uti consueverunt. Falsa vestigia ac repentinos itineris flexus saepe finxerat, ubicumque rivi aut loci natura id fieri sinebant; sed persecutores raro fallebantur, et si quando erraverant, errorem statim deprehendebant, priusquam aut tempus aut itineris spatium amitterent.

Pomeridiano iam tempore ad medium provecto Scaronem transierant atque ad solem occidentem contendebant. Cum ex colle quodam in depressam vallem descendissent, quam torrens rapidus secabat, subito in eum locum venerunt ubi manus le Renard consistendo quieverat. Circum fontem exstinctae faces iacebant, cervi viscera sparsa erant, arbores autem ramis crebro detritis ostendebant ibi equos diu pastos esse.

Haud procul Heywardus parvum frondibus contextum umbraculum repperit et affectu dulci commotus contemplatus est, credere volens Coram Aliciamque ibi quievisse. Quamquam solum undique pedibus contritum erat atque hominum pecudumque vestigia maxime manifesta, semita tamen eo loco subito desinere videbatur.

Equorum Narragansettensium vestigia persequi facile fuit; sed animalia nullo duce ac nullo alio proposito quam pabuli quaerendi huc illuc errasse videbantur. Tandem Uncas, qui cum patre quaesiverat qua equi discessissent, signum recens eorum praesentiae invenit.

Priusquam hoc indicium persequeretur, inventum sociis nuntiavit; iisque de re inter se deliberantibus, iuvenis rediit, duas equas secum ducens, quarum ephippia fracta, stragula sordida erant, quasi per complures dies suo arbitrio vagari permissae essent.

«Quid haec sibi volunt?» rogavit Duncanus, pallescens atque oculos per circuitum mittens, quasi horrendum aliquod arcanum e fruticibus frondibusque prodituram timeret.

«Iter nostrum iam subito finitum esse, nosque in terra hostium versari», respondit explorator. «Si nebulonem hostis a tergo ursisset atque puellae sine equis comites sequi non potuissent, capitis pelles eis detrahere potuisset; at ubi nemo ipsum persequitur, equisque tam robustis utitur, ne unum quidem capillum earum laederet. Intellego quid animo volvatis; pudendum est nostrae gentis hominibus vos non immerito ita suspicari. Sed qui putat etiam Mingonem mulieri vim illaturum esse, nisi forte securi eam interficeret, neque naturam Indorum neque silvarum leges cognovit. Audivi Gallorum socios Indos in hos montes venisse ut alces venarentur; iam prope castra eorum sumus. Quidni enim? Mane vespereque tormentorum ictus e Ticonderoga inter hos colles quotidie audiuntur; Galli enim novum inter regis provincias et Canadam finem designant. Equi quidem hic sunt, sed Hurones absunt; qua igitur via discesserint investigemus.»

Oculus Accipitris et Mohicani nunc totis viribus huic operi incubuerunt. Circulus aliquot centum pedum ambitu circa locum descriptus est, cuius singulas partes investigandas sibi singuli sumpserunt. Nihil tamen exploratio aperuit. Multa erant pedum vestigia; sed omnia eorum hominum esse videbantur qui temere circumambulassent nullo proposito discedendi.

Iterum explorator et socii stationem circumierunt, alter alterum lente sequentes, donec in medium locum denuo convenerunt nihilo prudentiores quam cum profecti erant.

«Tam subtilis fallacia non sine aliqua diaboli arte fit!» exclamavit Oculus Accipitris, cum socios frustratos conspexisset. «Ad minima descendendum est, Sagamore: a fonte initium faciamus atque terram digito paene metiamur. Numquam Huron in sua gente iactabit se pedem habere qui nullum vestigium relinquat!»

Ipse primus ardore renovato singula diligenter scrutari coepit. Nullum folium immotum relictum est; rami sublati, saxa levata: notum quippe erat Indos callidos saepius huiusmodi rebus pedum vestigia operire, summa patientia atque industria singula vestigia obtegentes. Nihilominus nihil repertum est.

Tandem Uncas, qui velocitate sua prius ceteris partem sibi attributam perscrutatus erat, terram in rivulum caenosum e fonte fluentem congessit atque aquam in alium alveum derivavit. Cum angustus rivuli lectus infra aggerem exaruisset, corpus inclinavit et acerrimis oculis fundum perscrutatus est. Subito triumphans exclamavit, atque omnes eo concurrerunt, ubi Uncas in molli uliginosaque terra manifestum vestigium calcei e pelle molli facti ostendebat.

«Iuvenis ille genti suae decori erit!» ait Oculus Accipitris, vestigium non minore admiratione contemplans quam rerum naturae studiosus dentem mammuthi aut costam mastodontis miraretur. «Immo Huronum lateribus spina haerebit! Attamen hoc vestigium Indi non est: nimium ponderis calcaneo incumbit, digitorum autem vestigium in quadrum patet, tamquam saltator quidam Gallicus coram gente sua saltando pedes incredibili figura torsisset! Redi celeriter, Unca, atque mensuram pedis cantoris affer. Praeclarum eius vestigium invenies trans saxum illud quod sub radice collis iacet.»

Dum iuvenis mandatum exsequitur, explorator et Chingachgookus vestigia diligenter contemplabantur. Mensurae inter se congruebant; tum ille sine dubitatione declaravit vestigium illud a Davide relictum esse, quem rursus pro calceis suis mollia Indorum calceamenta induere coegissent.

«Iam omnes le Subtil artes tam aperte intellego quam si meis oculis spectavissem», addidit. «Cantorem, cuius facultates potissimum in gutture pedibusque positae sunt, primum ire iusserunt; ceteri vestigiis eius insistentes figuram singulorum graduum imitati sunt.»

«At», inquit Duncanus, «nulla hic indicia video—»

«Puellarum», interpellavit explorator. «Nebulo rationem invenit qua eas portaret, donec eos qui vestigia persequerentur se fefellisse crederet. Vitam meam pignori do: haud multis perticis progressi parvorum earum pedum vestigia rursus videbimus.»

Tum omnes rivulum secuti processerunt, vestigia certo ordine impressa intentis oculis observantes. Mox aqua in pristinum alveum rediit, sed venatores utramque ripam scrutati iter prosecuti sunt, satis habentes scire semitam sub ipsa aqua latere. Plus quam dimidium miliarium Anglicum processerant, cum rivus circa radices vasti siccique saxi leniter undare coepit. Ibi subsistere placuit, ut exploraretur num Hurones aquam reliquissent.

Nec frustra substiterunt: nam Uncas celer ac providus in musco quodam pedis imaginem offendit, quam Indus incautus reliquisse videbatur. Qua indicata directione per densa fruteta ingressus est atque semitam ita recentem manifestamque reperit qualis ante fontem fuerat. Alter Uncae laetantis clamor sociorum curas solvit quaestionemque finivit.

«Sane ingenio Indorum res excogitata est», ait explorator, cum omnes ad locum convenissent, «et oculos alborum facile fefellisset.»

«Procedamusne?» rogavit Heywardus.

«Lente, lente. Via nobis nota est, sed loci ratio diligenter examinanda. Haec mea disciplina est, maior; qui librum huius disciplinae neglegit, non magis a providentia discet quam puer ille otiosus ex vetula aliqua. Cetera

perspicua sunt, uno excepto: quomodo nebulo puellas per inviam illam occultam viam traducere potuerit. Etiam Huron nimis superbus esset quam ut delicatos earum pedes aquam tangere sineret.»

«Num hoc rem explanare potest?» inquit Heywardus, ostendens fragmenta cuiusdam lecticulae manu gestandae, ruditer ex arborum ramis contextae atque viminibus colligatae, quae nunc quasi inutilia proiecta videbantur.

«Omnia iam aperta sunt!» exclamavit Oculus Accipitris gaudio perfusus. «Ne momento quidem iter fecerunt quin horas consumerent ad falsum vestigiorum finem fingendum! Eos interdum totum diem pari studio nullo maiore fructu amisisse novi. Vestigia hic sunt trium parium Indorum calceorum atque duorum parium parvorum pedum. Mirabile sane est homines mortales tam exiguis membris itineri sufficere posse! Da mihi corrigiam e pelle cervina, Unca, huius pedis longitudinem metiar. Per Dominum, non longior est quam puerilis pes; et tamen virgines istae procerae et pulchrae sunt. Providentiam dona sua suis quibusdam causis inaequaliter distribuere, vel optimus nostrum sorteque sua contentissimus agnoscere debet.»

«Tenera filiarum mearum membra tantis laboribus minime sufficiunt!» ait Munro, levia filiarum suarum pedum vestigia paterno amore contemplans. «In hoc deserto eas labore deficientes inveniemus.»

«Parum est cur id timeamus», respondit explorator attente reputans atque lente caput quassans. «Hic gradus est firmus rectusque, quamquam levis nec nimis longus. Vides calcaneum terram paene non attigisse; illic autem nigricapilla a radice ad radicem saltu transiit. Non, non: peritia mea pignori est neutram hic prope defecisse. Cantor potius pedibus dolere et cruribus fatigari iam coeperat, quod ipsius semita aperte indicat. Hic lapsus est; illic latius ambulavit nutavitque; atque ibi, perinde ac si calceis nivariis uteretur, pedes fere traxit. Ita vero: qui gutture suo semper utitur, vix crura rite exercere discere potest!»

Ex indiciis tam certis peritus silvarum homo veram rerum seriem paene tanta certitudine ac subtilitate cognovit quanta si ipse omnibus rebus gestis adfuisset. His rationibus, simul manifestis atque simplicibus, confirmati omnes, brevi interposita mora qua cibum exiguum festinanter ceperunt, iter rursus aggressi sunt.

Cibo sumpto explorator solem iam occidentem respexit atque tanta velocitate processit ut Heywardus et Munro, quamquam hic aetate provectior adhuc validus erat, omnes corporis vires intendere cogerentur. Iter nunc per

fundum vallis iam commemoratae ferebatur; cum Hurones vestigia ulterius celare non conati essent, nulla iam incertitudine tardabantur.

Ante unius tamen horae spatium explorator gradum paulatim repressit; nec iam recta ante se intuebatur, sed caput huc illuc circumagebat, tamquam propinquum periculum suspicaretur. Mox iterum constitit reliquosque opperiri iussit.

«Hurones iam olfacio», Mohicanis dixit. «Illic inter arborum cacumina caelum patet; nimis iam castris eorum appropinquamus. Sagamore, tu dextra per clivum montis circumibis; Uncas sinistra iuxta rivulum flectat; ego autem semitam ipsam temptabo. Si quid acciderit, signum erit corvi ter crocitantis. Unam ex illis avibus paulo ultra quercum mortuam in aere alis se ventilantem vidi: hoc etiam castra propinqua esse testatur.»

Indi singuli suas vias ingressi sunt, nihil respondere necesse arbitrati. Oculus Accipitris cum duobus militibus cautissime processit. Heywardus mox propius ad ducem accessit, cupiens quam primum hostes videre quos tanto labore tantaque sollicitudine persecutus erat. Ille iussit eum ad silvae marginem, ut solet fruticibus dense saeptum, clam progredi suumque adventum opperiri; ipse enim quaedam signa suspecta paulo ab itinere remota examinare volebat.

Duncanus paruit atque brevi in locum pervenit unde rem tam novam atque mirabilem conspicatus est ut obstupesceret.

Per complura iugera arbores caesae erant; mitis aestivi vesperi lux regionem apertam collustrabat, pulcherrime cum cinereo silvae lumine discrepans. Haud procul ab eo loco ubi Duncanus stabat, rivulus in parvum lacum quasi dilatatus videbatur, quo paene tota planities inter montes aquis replebatur. Ex tam lato receptaculo cataracta tam aequabili lenique descensu effundebatur ut opus hominum potius quam naturae artificium videretur.

Ad lacum, immo etiam in aquis quae solitas ripas excessisse videbantur, centum fere domicilia e terra constructa apparebant. Tecta rotunda, mirabili diligentia adversus tempestates conformata, maiorem industriam providentiamque ostendebant quam indigenis in propriis etiam sedibus, nedum in castris venandi bellandive causa ad tempus positis, tribui solebat.

Denique locus ille, sive vicus sive oppidum appellaretur, tanta rerum dispositione tantaque operis munditia praestabat ut albi homines vix credere possent eiusmodi curam ad usum Indorum pertinere. Videbatur tamen locus desertus. Ita saltem Duncanus diu existimavit; tandem vero aliquot formas humanas quasi quadrupedes ad se repere suspicatus est, quae grave quoddam instrumentum, atque ut statim suspicatus est formidabile, post se trahere videbantur.

Eodem tempore pauca capita obscura e domiciliis emicuerunt atque subito tota regio viventibus rebus plena visa est, quae tamen tam velociter de latebra in latebram labebantur ut nemo mores eorum aut negotia distincte percipere posset. His motibus occultis inexplicabilibusque commotus, Duncanus iam corvorum signum imitari parabat, cum proxima folia strepentia oculos in aliam partem converterunt.

Adulescens perterritus subito resiluit, ubi Indum sibi ignotum haud amplius centum virgis Anglicis abesse vidit. Sed statim animo se collegit; atque ne clamore se ipsum in perniciem coniceret, quiescens mansit et hominem intentis oculis observavit.

Brevi cauta inspectione intellexit se nondum deprehensum esse. Indus quoque, haud secus ac ipse, humilia vici tecta furtivosque incolarum motus intentus observare videbatur. Vultus affectum penitus discerni non poterat, cum facies pigmentis miris obducta esset; Duncanus tamen tristitiae potius quam feritatis signa in ea videre sibi videbatur.

Caput more gentis rasum erat, excepta summa parte ubi e parvo capillorum nodo tres quattuorve pinnae ex accipitris ala evulsae, iam decoloratae, laxe pendebant. Pallium ex panno vario lacerum corpus media ex parte cingebat; inferius autem tegumentum e vulgari camisia factum erat, cuius manicae ei usui accommodatae erant cui commodius indumentum consuevit inservire. Crura nuda et sentibus misere laniata patebant; pedes tamen bonis calceis e pelle ursina confectis muniti erant.

Omnis denique hominis species misera atque abiecta erat.

Duncanus adhuc mirabundus hominem haud procul stantem contemplabatur, cum explorator furtim silentissimeque ad latus eius accessit.

«Vides nos iam ad sedes sive castra eorum pervenisse», submissa voce dixit iuvenis; «atque ecce unus ex ipsis indigenis, cuius situs iter nostrum valde impedire potest.»

Oculus Accipitris, ubi socius digito hominem indicavit, subito exsiluit sclopetumque demisit. Deinde periculosum eius os deorsum inclinans, longum collum porrexit, quasi iam acerrimos oculos propius admovendo adiuvare vellet.

«Iste furcifer Huron non est», inquit, «neque ex ulla Canadae gente! Vestibus tamen cernis nebulonem aliquem album spoliavisse. Videlicet Montcalmus ad hanc expeditionem silvas omnes everrit, ut caedibus rapinisque adsuetos nebulones congregaret! Videsne quo arcum aut sclopetum reposuerit?»

«Inermis videtur, nec animum malevolum ostendit. Nisi is socios admoneat, quos circum aquam latitare cernis, haud magnum ab eo periculum nobis erit.»

Explorator ad Heywardum conversus eum paulisper stupore minime dissimulato intuebatur; deinde ore late diducto sine voce ex imo pectore risit, singulari illo modo quem diuturna periculorum consuetudo eum docuerat.

«Socios», inquit verba repetens, «qui circa aquam latitant! Ecce quid prosit pueritiam in oppidis degere atque scholis institui! Longa tamen illi nebuloni sunt crura neque ei confidere licet. Tu eum sclopeto intento custodi, dum ego per virgulta a tergo subrepam eumque vivum capiam. Cave ne sclopetum explodas!»

Iam explorator corporis partem frondibus occultaverat, cum Heywardus manum porrexit eumque retinuit, ut interrogaret:

«Si te in discrimine esse videro, num mihi licet glande emissa subvenire?»

Oculus Accipitris paulisper eum spectavit, quasi nesciret quo sensu rogatum acciperet; tum capite annuens, adhuc tacite ridens, respondit:

«Iube totum manipulum, maior, sclopetis simul ignem emittere!»

Proximo momento frondibus omnino tectus erat. Duncanus per aliquot minuta anxie et impatienter opperiebatur, antequam exploratorem rursus conspiceret. Tum ille humi repens emersit, veste ipsius a solo vix discernenda, recta post hominem quem capere volebat. Cum paucas tantum virgas Anglicas ab eo abesset, lente atque sine strepitu in pedes surrexit.

Eo ipso temporis momento complures ictus sonori in aqua auditi sunt. Duncanus oculos convertit atque centum fere figuras obscuras una in parvum lacum turbatum prosilire vidit. Sclopetum arripiens rursus Indum prope positum observavit. At ignarus ille nullum periculi signum ostendebat; collum potius porrigebat, tamquam et ipse insolitos motus circa lacum obscurum inepta quadam curiositate spectaret. Interim manus Oculi Accipitris supra caput eius sublata iam imminebat.

Sed manus, nulla manifesta causa, retracta est; explorator autem rursus diu, quamquam sine voce, risit. Cum peculiaris illa atque sincera hilaritas tandem cessasset, explorator, non faucibus hominis correptis, sed umero leniter percusso, clara voce exclamavit:

«Quid agis, amice? Visne castores cantare docere?»

«Ita vero», statim respondit. «Qui eis tantam facultatem dedit ut sua dona tam egregie excolerent, is, credo, voces quoque non negaret quibus laudes eius praedicarent.»

CAPUT DECIMUM

BOTT. Num omnes convenimus?
QUIN. Bene, bene; ecce locum mirum in modum
Ad nostram exercitationem opportunum.
SHAKESPEARE · SOMNIUM NOCTIS AESTIVAE

Quanta Heywardi admiratio fuerit, facilius lector animo fingere poterit quam nos verbis explicare. Indi quos occultos in insidiis latere suspicatus erat in quadrupedes repente mutati sunt; lacus ille in stagnum castorum, cataracta in aggerem ab animalibus tam industriis quam sollertibus exstructum; hostis autem suspectus in amicum diu probatum, Davidem Gamutum, psalmorum canendorum magistrum.

Huius praesentia tot spes de sororum fortuna, praeter omnem exspectationem, excitavit, ut iuvenis ne momento quidem cunctatus e latebris prosiliret atque ad duos, qui praecipuas in ea scaena partes gerebant, se conferret.

Oculus Accipitris risum vix cohibere poterat. Gamutum flexilem sine ulla caerimonia manuque rudiori ita torsit ut uno pede circumageretur, saepius affirmans Hurones in conficiendo eius habitu praeclare sese gessisse. Tum eius manum prensavit tanta vi compressitque ut placidissimo Davidi lacrimae in oculos venirent, eique de nova eius condicione gratulatus est.

«Aperire igitur apud castores exercitationes tuas gutturis parabas?» inquit. «Callidi nebulones dimidiam huius artis partem iam didicerunt: nam caudarum ictibus modum servant, quemadmodum modo audisti; et peropportune quidem, alioquin Cervicida meus primam inter eos notam dedisset. Novi homines veteri castore rerum perito stultiores, qui tamen legere et scribere possent; sed quod ad ululatus attinet, muta natura nascuntur bestiae! Quid de tali cantu sentis?»

David aures teneras manibus obstruxit; quin etiam Heywardus, quamquam iam intellegebat cuius generis sonus esset, oculos ad caelum sustulit avem quaerens, cum corvi crocitatio per aerem circumsonaret.

«En», perrexit ridens explorator, reliquos comites demonstrans, qui dato signo iam propius accedebant, «haec musica sua natura vires habet: duo sclopeta egregia ad latus mihi adducit, ut cultros securesque bellicas taceam. Sed te salvum videmus; nunc nobis explica quid puellis acciderit.»

«Apud ethnicos captivae sunt», David respondit; «at, quamvis animis valde afflictae, corpore tamen incolumes atque in tuto sunt.»

«Utraque?» anhelans Heywardus interrogavit.

«Ita sane. Nam, etsi laboriosum iter fecimus atque modicum victum accepimus, vix aliam causam conquerendi habuimus, nisi quod animos nostros graviter laedebat tam longe a patria captivos abduci.»

«Deus tibi pro his ipsis verbis benedicat!» exclamavit Munro tremens. «Filiolas igitur meas puras atque angelis similes recipiam, quales amisi!»

«Nescio tamen an liberatio earum iam instet», respondit David dubitans. «Dux barbarorum malo quodam spiritu tenetur, quem nulla vis praeter omnipotentiam domare possit. Dormientem vigilantemque temptavi; sed neque soni neque verba animum eius tangere videntur.»

«Ubi est sceleratus?» explorator abruptius interpellavit.

«Hodie cum iuvenibus suis alces venatur; cras autem, ut audio, altius in hos saltus atque propius ad fines Canadae pergent. Virgo maior ad finitimum quendam populum deducta est, cuius tuguria trans illam rupem atram atque arduam posita sunt; minor vero apud mulieres Huronum retinetur, quarum domicilia hinc duobus tantum miliariis Anglicis distant, in planitie edita, ubi ignis pro securi arbores sustulit locumque habitationi paravit.»

«Alicia, mea mitissima Alicia!» murmuravit Heywardus. «Solacio sororis praesentis orbata est!»

«Ita est. Sed quantum laudes Dei gratiarumque actio per psalmos decantata animum in calamitate lenire possunt, tanti solacii illi nihil defuit.»

«Ergone etiamnunc cantandi studium retinet?»

«Ad graviorem sollemnioremque cantum potius: quamquam fateor, quantacumque ego diligentia usus sim, virginem saepius flere quam ridere. Tum sacra carmina urgere desino; multa tamen intervalla dulcia solacioque plena nobis contingunt, cum voces tollimus atque barbarorum aures obstupefiunt.»

«At cur tibi sine custode liberum est vagari?»

David vultum ita composuit ut modestiam humilitatemque significare sibi videretur; tum submissius respondit: «Quam parum laudis huic vermiculo tribuendum est! Vis quidem psalmorum canendorum inter atrocia facta in illo sanguinis campo, per quem transivimus, consopita iacuit; sed nunc etiam in animos ethnicorum pristinam vim recepit, atque mihi licet quo volo ire ac redire.»

Explorator risit et, frontem suam significanti gestu pulsans, fortasse unicam hanc licentiam satis dilucide interpretatus est; deinde ait:

«Indi hominem mentis non compotem numquam violant. Sed cur, cum via reditus ante oculos pateret (nec ita obscura erat ut vestigium sciuri), non tuo itinere regressus es, ut ad castellum Eduardi nuntium afferres?»

Explorator, propriam tantum naturam duram et ferream reputans, opus fortasse exegerat quod David nulla umquam condicione efficere potuisset. Ille vero, vultus modestia non prorsus deposita, sic respondit:

«Quamquam anima mea laetaretur, si habitacula Christianorum rursus viseret, pedes tamen mei spiritus teneros, quos fidei meae commissos habeo, vel in ipsam Iesuitarum regionem simulacris deditam sequi mallent, quam unum retro gradum facere, dum illae vinculis et maerore tabescunt.»

Etsi figurata Davidis oratio non omnibus qui audiebant satis perspicua erat, oculorum sincera constantia et honesti vultus ardor fallere neminem facile poterant. Uncas ad eius latus propius accessit eumque gravi et probanti intuitu contemplatus est; pater autem brevi illo solitoque approbationis clamore voluptatem significavit. Explorator capite concusso respondit:

«Numquam Dominus voluit hominem omnia studia in gutture collocare, ceteris, iisque praestantioribus, facultatibus neglectis! Sed in manus ineptae cuiusdam feminae incidit, cum sub caeruleo caelo inter amoena silvarum discere debuisset. En, amice: hac stridente fistula tua ignem accendere constitueram; sed quoniam tanti facis, recipe et quantum potes infla!»

Gamutus fistulam qua vocis sonum explorabat ea voluptate recepit quantam gravitas officii sui sine ullo dedecore ostendere sinebat. Sonum eius cum propria voce saepius comparavit, atque ubi sibi persuasit nihil pristinae concinnitatis deperisse, gravissime se comparavit ad aliquot strophas ex longiore quodam carmine libelli illius saepe memorati canendas.

Heywardus tamen pium eius consilium celeriter interpellavit, de statu pristino et praesenti captivorum diligentius et ordinatius interrogans quam initio congressus animi perturbatio concesserat. David, quamvis ad fistulam suam, quasi ad thesaurum, oculos cupidos identidem referret, respondere coactus est, praesertim cum pater venerandus interrogationibus tantum studii adiungeret ut negari non posset.

Nec explorator, quotiens locus opportunus se obtulit, interrogationem ad rem pertinentem omisit. Ita crebris interpellationibus, inter quas interdum ex instrumento nuper recepto quidam minaces soni prodibant, qui sorores quaerebant de praecipuis rebus certiores facti sunt, quibus ad propositum grave unicumque perficiendum uti possent. Narratio Davidis simplex erat, nec multa quae memoraret habebat.

Magua in monte manserat, donec occasio tuto abeundi oblata esset; tum descendit et occidentale Horicani latus secutus versus Canadam iter instituit.

Cum callidus Huron semitas bene nosset nec ullum statim insequentium periculum imminere sciret, omnes modico gradu atque haud magno labore progressi erant.

Ex simplici Davidis narratione apparebat eius praesentiam potius toleratam quam desideratam esse; quamquam ipse Magua non omnino expers erat reverentiae illius qua Indi eos habere solent quorum mentem Magnus Spiritus singulariter tetigisse existimant. Noctu summa cura captivarum habebatur, tum ne umore silvarum laederentur, tum ne effugere possent.

Ad fontem equi, ut iam vidimus, dimissi erant; atque quamvis longum iter per remotas regiones confectum esset, fallaciis supra descriptis usi sunt, ne ullum vestigium latebras eorum indicaret. Ad castra gentis suae perveniens Magua, instituto a suis raro violato obtemperans, captivas inter se separavit.

Cora ad gentem quandam missa erat quae vicinam vallem ad tempus incolebat; David vero morum historiaeque Indorum tam ignarus erat, ut neque nomen neque indolem illius populi certa ratione describere posset.

Hoc tantum noverat, illos in expeditione nuper contra castellum Gulielmi Henrici facta non interfuisse; eos, ut Hurones ipsos, foederatos Montcalmi esse; et cum gente bellicosa ferocique, quam fortuna tam prope ipsos ad tempus collocaverat, haud libentibus illis, amicitiam quidem, sed cautam ac suspectam, colere.

Mohicani et explorator sermonem eius intermissum atque imperfectum crescente manifeste studio audiverunt. Cum vero David enarrare conaretur quibus artibus aut studiis populus ille, apud quem Cora retinebatur, uteretur, explorator repente quaesivit:

«Qualem eorum cultellorum formam vidisti? Britannico an Gallico more fabricati erant?»

«Non talibus vanitatibus animum intendebam; sed cogitationes meas ad maerorem virginum leniendum potius contuli.»

«Tempus venire potest quo cultrum barbari tam contemptibilem vanitatem non iudicabis», respondit explorator, insigni fastidio tarditatis alterius. «Num frumentorum sollemnia iam egerant? Aut de signis gentiliciis quae totem vocant aliquid nobis dicere potes?»

«Frumento quidem epulas multas et copiosas habuimus: nam grana, dum lacte adhuc abundant, tum ori dulcia tum stomacho grata sunt. Quid autem totem significet nescio. Quod si ad musicam Indorum pertinere potest, in ea re illos consulere non est necesse: numquam enim voces ad laudem coniungunt, atque inter idololatras omnium profanissimi videntur.»

«Ita naturam Indorum falso insimulas. Mingo quoque unum tantum Deum verum viventemque adorat! Fictum est sceleste ab albis hominibus, et

pudet me id de meo colore dicere, bellatorem ante simulacra suis manibus fabricata procumbere. Verum est eos cum malo illo spiritu indutias facere conari, nam quis cum hoste quem vincere nequit non paciscatur? Sed ab uno Magno Bonoque Spiritu favorem opemque petunt.»

«Forsitan ita est», inquit David; «at ego miras et insolitas quasdam figuras in picturis eorum conspexi, quas tanta admiratione diligentiaque prosequebantur ut superbiam quandam religiosam redolerent; unam praesertim, eamque foedam atque taeterrimam.»

«Num serpens erat?» continuo explorator interrogavit.

«Non multum dissimile: humilis enim ac repens testudinis speciem praeferebat!»

«Hem!» una voce exclamaverunt ambo Mohicani intenti; explorator autem caput concussit, ut qui rem maximi momenti, minime tamen laetam, comperisset. Tum pater lingua Delavarorum locutus est, tanta tranquillitate ac dignitate ut vel ii qui sermonem omnino ignorabant animos adverterent. Gestus eius gravitatem habebant, interdum etiam vehementiam.

Semel bracchium in sublime sustulit; quod cum demitteret, amictus levis sinus secesserunt, et digitus pectori admotus est, quasi gestu ipso sententiam firmare vellet. Duncanus oculis motum secutus animadvertit animal modo commemoratum eleganter, quamquam colore iam subobscuro, caeruleis lineis in fusco principis pectore depictum esse.

Tum quidquid umquam audierat de violenta magnae Delavarorum gentis divisione uno impetu memoriae eius occurrit; et occasionem loquendi adeo anxius exspectavit ut moram vix ferret, quippe cui tantum in ea re interesset. Sed antequam os aperiret, explorator ab amico suo Indo se avertens sic ait:

«Rem invenimus quae, prout caelum constituerit, nobis aut prodesse aut nocere possit. Sagamorus e nobilissimo Delavarorum sanguine ortus est atque Testudinum eius gentis summus princeps. Ex cantoris verbis constat aliquos eiusdem stirpis inter eos esse quos memorat; quod si ille dimidiam tantum partem spiritus, quem in gutturis tubam insumebat, interrogationibus prudentibus impendisset, sciremus quot bellatores habeant. Omnino periculosam viam ingredimur: nam amicus qui vultum a te avertit saepe animum crudeliorem gerit quam hostis qui capitis tui cutem captat.»

«Explica quaeso», dixit Duncanus.

«Longa est haec et luctuosa historia, cuius meminisse mihi parum libet. Nec negari potest praecipuam iniuriam homines albae cutis intulisse. Sed eo res processit ut frater in fratrem securim bellicam vertat, et Mingo atque Delavarus eandem viam incedant.»

«Suspicarisne igitur eam gentem, apud quam Cora est, partem illius populi esse?»

Explorator annuens suspicionem confirmavit; sed de argumento quod sibi dolorem inferre videbatur amplius disserere nolebat. Impatiens Duncanus tum complura consilia temeraria atque desperata proponebat quibus sorores eriperentur. Munro, torpore mentis quasi depulso, audire coepit iuvenis cogitationes effrenatas tanta obsequentia quanta canities eius et gravitas annorum recusare debuissent.

Explorator autem, ubi amantis ardor paulisper exarsisset atque se exhausisset, persuadere tandem potuit in re, quae sedatissimum consilium summamque animi constantiam posceret, festinationem stultam fore.

«Optimum erit», addidit, «hunc hominem sinere ut solito more in castra redeat, in tuguriis maneat puellasque de nostro adventu certiores faciat, donec signo dato ad colloquium evocetur. Num corvi vocem, amice, ab illius avis nocturnae quam 'whip-poor-will' vocant cantu discernere nosti?»

«Avis illa mihi iucunda est», David respondit, «atque suavem et maestum sonum edit, quamvis numerus nimis concitatus neque satis mensuratus sit.»

«De ave 'wish-ton-wish' loquitur», dixit explorator. «Bene; quoniam eius cantus te delectat, is tibi signum erit. Memineris igitur: cum ter repetitam illius nocturnae avis vocem audies, in dumeta ingreditor unde aviculam cantare credas—»

«Siste», interpellavit Heywardus; «ego eum comitabor.»

«Tu?» exclamavit stupens Oculus Accipitris. «Taedetne te solem orientem occidentemque videre?»

«David vivum est documentum Hurones etiam misericordes esse posse.»

«Est sane; sed David gutture uti novit eo modo quo nemo mentis compos donum naturae depravare vellet.»

«Ego quoque insanum, stultum, heroa denique quemlibet hominem agere possum, ut eam quam amo ex tali captivitate liberem. Noli iam impedimenta enumerare: statutum mihi est.»

Oculus Accipitris aliquantisper iuvenem tacitus obstupefactusque conspexit. Duncanus autem, qui hactenus peritiam officiaque alterius observans imperiis eius fere sine ulla recusatione obtemperaverat, nunc maiorem sibi vindicavit auctoritatem tam elato habitu ut vix quisquam ei resistere posset. Manu significavit nullam se reprehensionem audire velle; tum placatioribus verbis perrexit:

«In promptu habes quae ad habitum mutandum opus sunt; me quoque muta, vel coloribus depinge, si voles; denique in quamlibet speciem transforma, vel in stultum.»

«Haud meum est affirmare eum, quem tam potens Providentiae manus finxerit, aliam formam desiderare», murmuravit explorator aegre ferens. «Cum manipulos tuos in bellum mittis, prudenter, opinor, signa stationesque constituis, ut qui a tua parte pugnant sciant quando et ubi amicos exspectent?»

«Audi», interpellavit Duncanus. «Ex fideli hoc captivorum comite audisti Indos duabus gentibus, nisi diversis nationibus, constare. Apud eos quos Delavarorum ramum esse existimas ea est quam 'nigricomam' appellas; altera autem, et natu minor, apud apertos hostes nostros Hurones sine dubio retinetur. Aetati meae et ordini convenit illud alterum periculum subire. Dum tu igitur cum amicis tuis de una sorore liberanda agis, ego alteram eripiam aut moriar.»

Nova animi vis iuvenis militis in oculis emicuit, totumque corpus eius, spiritu auctum, erectum atque augustum apparuit. Oculus Accipitris, quamvis fallacias Indorum usu nimis edoctus esset quam ut totum periculum non perspiceret, nesciebat tamen qua ratione repentinum illud propositum frangeret.

Fortasse aliquid in eo consilio erat quod ipsi naturae audaci congrueret, cum occultus amor rerum desperatarum cotidianis periculis ita crevisset ut temeritas discrimenque quodammodo ad vitae voluptatem necessaria viderentur. Itaque, repente mutato animo, consilio Duncani obsistere desiit atque id exsequendum adiuvare coepit.

«Age», inquit comiter arridens, «cervus qui ad aquam ruit a fronte coercendus est, non a tergo insectandus! Chingachgookus tot diversos colores habet quot uxor cuiusdam praefecti operibus militaribus, quae naturam in chartarum fragmentis describit, montes straminis acervis rubigine infectis similes pingens, caelum autem caeruleum tam prope ponens ut manu contingere possis. Nec Sagamorus colorum adhibendorum minus peritus est! In hoc trunco sede; vitam meam pignori do: tam scite te effinget ut stultus natura natus videaris, idque plane ad tuam voluntatem.»

Duncanus consedit; Mohicanus autem, qui omnem sermonem attente audiverat, munus libenter suscepit. Artibus gentis suae admodum exercitatus, mira arte celeritateque lineamenta insolita in eius vultu duxit, quae Indi pro signis animi amicalis atque iocosi habere solebant.

Cavebat diligenter ne ulla linea occultum studium belli significare posset; contra eas formas quaerebat quae pacis et benevolentiae cupiditatem prae se

ferrent. Denique omnem bellicosae dignitatis speciem larvato scurrae habitu penitus submovit.

Tales habitus apud Indos minime insoliti erant; cumque Duncanus etiam veste iam satis alienus videretur, non deerat cur sperarent eum lingua Gallica peritum pro praestigiatore a Ticonderoga profecto, qui apud foederatas amicasque gentes vagaretur, haberi posse.

Cum eum satis coloribus distinctum iudicavissent, explorator multis eum monitis amice instruxit, signa mutuo danda composuit locumque constituit ubi, si utrique consilia successissent, convenirent. Discessus Munronis ab iuvene amico tristior fuit et plenus affectus; senex tamen discessionem torpore quodam animi patienter accepit, quae sincerae ardentique eius naturae, si mens sana fuisset, minime convenisset.

Explorator Heywardum paulum seorsum duxit atque consilium aperuit veterem militem in castris tutis Chingachgooko custode relicturum se esse, dum ipse et Uncas apud eos quos Delavaros esse opinabantur sororem quaererent. Tum repetitis admonitionibus atque consiliis, ea gravitate caloreque animi quibus Duncanus intime permotus est, ita finem fecit:

«Nunc Deus tibi benedicat! Animum ostendisti qui mihi placet; est enim iuventutis proprium donum, praesertim ubi sanguis fervidus corque forte est. Sed fidem habe monitis hominis qui multa vera suo usu comperit. Opus erit omni tua virtute et ingenio acutiore quam quod in libris invenitur, antequam calliditatem Mingonis superare aut eius fortitudinem frangere queas. Deus tibi benedicat! Quod si Hurones cutem capitis tui ceperint, huius hominis promisso confide, cui duo validi bellatores adsunt: pro singulis eius capillis singuli hostes vita luent! Ita, adulescens illustris, Providentia consilio tuo, quod totum honestum est, faveat; atque memento adversus improbos fallacias adhibere licere quae non semper albo homini natura suppetant.»

Duncanus amici probi et inviti manum ardenter pressit, veteremque Munronem iterum fidei eius commendans bonis precibus respondit; tum Davidi signum dedit ut praeiret. Oculus Accipitris per aliquot momenta iuvenem alacrem et audacem abeuntem aperta admiratione contemplatus est; deinde dubitanter caput quassans reliquam suorum partem in silvae latebras abduxit.

Duncanus et David recta per locum a castoribus purgatum et secundum ripam stagni iter fecerunt. Ubi primum iuvenis se solum cum homine tam simplici et tam parum ad repentinos casus periculosos idoneo esse sensit, tum demum intellegere coepit quam arduum opus suscepisset.

Lux paulatim deficiens horridam vastitatem silvae, quae undique sine fine patebat, etiam maestiorem reddebat; immo silentium illarum parvarum

aedium, quas sciebat multitudine incolarum refertas esse, terrorem quendam afferebat.

Cum admirabiles illas aedes miramque cautelam qua sollertes earum incolae se munierant intueretur, ei venit in mentem etiam fera animalia in tanta solitudine eo instinctu praedita esse, qui cum ipsius ratione longo usu exercitata paene conferri posset; neque sine metu reputare poterat quam impar certamen sua temeritate sibi paravisset. Tum imago Aliciae clara animo obversata est, maeror eius, periculum in quo nunc versabatur; et in conspectu pulchritudinis eius omnia discrimina propria evanuerunt.

Davidem verbis confirmans celerius progressus est, levi illo et valido iuventutis audaciaeque gradu.

Stagni ambitu fere semicirculum emensi, a rivo deverterunt atque ad collis leniter assurgentis planitiem in ima valle ascendere coeperunt. Intra dimidiam horam ad marginem alterius areae apertae pervenerunt, quae ipsa quoque a castoribus facta videbatur; bestiae illae sapientes, fortasse aliquo casu commotae, eam reliquisse et opportuniorem sedem quam nunc tenebant elegisse credebantur.

Duncanus naturali quodam metu paulisper constitit, aegre ferens se ex fruticum tutela prodituram esse: ita homo ante periculosum experimentum vires animi colligit, cum tacite sciat eas omnes mox necessarias fore. Mora tamen usus est, ut brevibus oculorum iactibus quae posset de loco cognosceret.

Trans apertum campum, iuxta locum ubi rivulus ex superiore solo per saxa delabebatur, quinquaginta aut sexaginta tuguria lignis, virgultis terraque temere coagmentatis exstructa apparebant. Sine certo ordine disposita erant, parumque curae aut munditiae aut venustati impensum esse videbatur.

Quin adeo illis duobus ornamentis inferior erat haec hominum sedes vico castorum quem Duncanus modo viderat, ut secundam admirationem, priore vix minorem, fore suspicaretur. Nec suspicio evanuit cum in incerto crepusculo viginti aut triginta figuras e gramine procero et aspero ante tuguria vicissim surgentes conspexit, quae mox iterum disparerent quasi sub terram se insinuarent.

E brevibus repentinisque earum aspectibus potius spectra atra atque fugacia, aut aliquid mortalium generi alienum, quam corpora carne et sanguine facta videbantur. Ibi forma macra atque nuda brachia fera agitatione in aera iactans uno momento cernebatur; statim locus vacuus relinquebatur, dum eadem species in remoto alio loco subito emergeret, aut alia pari mysterio praedita in vicem succederet.

David animadvertens comitem subsistere eodem oculos convertit; tum voce sua Heywardum quodammodo ad se revocavit:

«Multum agri fertilis hic incultum iacet», inquit; «et hoc etiam, nulla mihi admissa iactantiae culpa, addere possum, me, quamquam breve tempus in his ethnicorum sedibus egerim, non parum boni seminis iuxta viam sparsisse.»

«Gentes istae venationem magis quam opera agricolarum amant», respondit Duncanus vix intellegens quid ille diceret, dum miranda illa spectare pergeret.

«Non labor, sed laetitia animi est vocem in laudes attollere; at quam turpiter illi pueri donis sibi datis abutuntur! Vix umquam eius aetatis iuvenes reperi quibus natura tam liberaliter psalmorum canendorum elementa tribuisset; nec profecto ulli sunt qui ea magis neglegant. Tres iam noctes hic egi, terque puerulos convocavi ut cantum sacrum mecum iungerent; totidem vicibus meis studiis ululatibus clamoribusque responderunt qui me usque ad medullas perhorrescere coegerunt!»

«De quibus loqueris?»

«De illis diaboli liberis, qui pretiosam aetatem vanis ludis illic consumunt. Heu! quam parum salutaris disciplinae frenum inter hanc gentem effrenatam valet! In regione betulis tam frequenti nusquam virga conspicitur; nec mirari debeo si pulcherrima Providentiae dona talibus vocibus dilapidantur.»

David aures adversus puerorum gregem obstruxit, quorum voces acutae tum ipsam silvam implebant. Duncanus autem, quasi propriam superstitionem modo expertam irridens, labra superbo risu leviter contraxit ac firmiter dixit:

«Procedamus.»

Cantus magister, manibus ab auribus nondum remotis, obsecutus est; atque ambo fidenti gradu iter continuaverunt ad ea quae David interdum «Philistinorum tabernacula» appellare solebat.

FINIS VOLUMINIS SECUNDI

SHACKELL, ARROWSMITH ET HODGES · JOHNSON'S COURT · FLEET STREET

JAMES FENIMORE COOPER

ULTIMUS MOHICANORUM

NARRATIO ANNI MDCCLVII

VOLUMEN TERTIUM

«Ne me ob cutis colorem spernas:
haec est solis fulgentis obscura vestis.»
SHAKESPEARE · MERCATOR VENETUS

LONDINII · APUD IOANNEM MILLER · MDCCCXXVI

CAPUT PRIMUM

At quamquam fera venationi destinata
ius venationis rite exercendae vindicet;
quamquam cervo spatium legesque concedimus,
priusquam canes solvimus arcumve tendimus;
quis umquam curavit ubi, quomodo, quando
vulpes errabunda capta aut necata esset?

WALTER SCOTT · DOMINA LACUS

Raro fit ut castra indigenarum, ad morem eorum qui inter albos politiores habentur, armatis custodibus muniantur. Indus enim, qui imminentis periculi signa etiam procul agnoscit, silvarum peritia fretus plerumque securus requiescit; tutus etiam se sentit ob longas asperasque vias quae eum ab hostibus maxime timendis separant.

Si vero hostis felicissimo quodam casu speculatorum vigilantiam effugerit, raro propius ad ipsas sedes excubitores inveniet qui adventum suum nuntient. Praeterea gentes regi Gallorum amicae satis intelligebant quantus nuper hostibus ictus inflictus esset; ideo minime verebantur ne quid ex iis populis, qui Britannico imperio parebant et ipsis erant infesti, tam cito in se moveretur.

Itaque cum Duncanus Davidque inter turbam puerorum, qui iam dictas ineptias agebant, repente constitissent, nullus antea adventum eorum nuntiaverat. Ubi primum animadversi sunt, tota illa puerorum caterva, quasi uno animo coniurasset, acutissimum simul clamorem edidit; tum velut arte quadam magica sub oculis hospitum evanuit.

Nudi illorum puerulorum artus, colore subfusco tincti, tam apte tum cum herbis exaridis confundebantur ut primo terra ipsa parvulos absorpsisse videretur. Postquam tamen Duncanus mirari desiit et circumspicere accuratius coepit, passim oculos sibi obversari animadvertit, nigros, micantes, huc illuc se volventes, e herbarum latebris intentos.

Ex hoc terribili praesagio minime sperans se mitiorem virorum adultorum iudicio exceptum iri, iuvenis miles paulisper adeo trepidavit ut lubenter retro concessisset. Sed iam serum erat ut vel dubitationem prae se ferret.

Clamor enim puerorum duodecim fere bellatores ad ianuam proximae casae evocaverat; ibi in confertum agmen coacti, torvi ferocesque, graviter exspectabant donec inopinati hospites propius accederent.

David, talibus rebus iam aliquatenus assuetus nec levibus impedimentis a proposito dimovendus, in ipsam casam praegressus est. Ea vici aedes praecipua erat, quamquam ex corticibus ramisque arborum ruditer fabricata: hic enim gens, dum apud fines provinciae Anglicae commorabatur, consilia sua conventusque publicos habere solebat.

Duncanus, dum inter robustos fuscosque viros limen stipantes sibi viam faceret, difficile sibi esse sensit vultum securum ostendere. At quoniam animadvertit salutem suam ex praesentia animi pendere, prudentiae comitis confisus vestigia eius prope sequebatur, simul animo ea quae praesenti occasioni convenirent componere conatus.

Per momentum sanguis ei in venis consistere visus est, cum se tam feroces implacabilesque hostes corpore ipso contingere animadvertisset. Perturbationem tamen ita repressit ut in medium conclave sine ullo exteriori timoris indicio perveniret. Gamutum lentum atque compositum imitatus, e cumulo qui angulum casae implebat fasciculum odoratarum frondium detraxit, eoque pro sede usus tacitus consedit.

Ut primum hospes eorum limen transiit, bellatores circumspecti ab ostio recesserunt et circum sedentem se disposuerunt, quasi patienter opperirentur quo tempore cum dignitate hospitis congrueret sermonem incipere.

Pars longe maxima, languido otiosorum more, postes quibus fragilis structura fulciebatur innixa stabat; tres autem quattuorve e senioribus principibus, qui ceteris honore praestabant, consueto gentis more humi consederunt paululum ante reliquos.

Fax ingens in aede flagrabat, atque lucem rubram, flatu aeris incerto huc illuc agitata, de vultu in vultum, de corpore in corpus transferebat. Hac luce Duncanus, occultis ac suspiciosis obtutibus, explorare conabatur qualem sibi receptionem hospitum facies pollicerentur. Sed nihil ei sollertia profuit adversus frigidam eorum dissimulationem.

Principes qui propius sedebant vix oculos in eum sustulerunt; humum assidue intuebantur vultu qui reverentiam prae se ferre, nec minus facile suspicionem significare poterat. Minus continentes erant ii qui in umbris stabant.

Duncanus mox deprehendit eorum oculos furtim quidem sed acerrime scrutari totum corpus omnemque vestitum suum, velut singulas corporis partes metirentur: nulla vultus motio, nullus gestus, nullus picturae in facie ductus, ne vestimenti quidem forma, sine tacita observatione et occulto iudicio relinquebatur.

Tandem quidam, cui iam canities caput leviter asperserat, nervi tamen membrorum et incessus firmus aetatem virilem adhuc laboribus idoneam

testabantur, ex obscuro angulo processit, ubi se fortasse occultaverat ut nemine vidente omnia animadverteret, atque verba fecit. Lingua Wyandotorum sive Huronum utebatur; quare Heywardus nihil intellexit, quamquam gestus adhibiti significare videbantur verba potius comiter quam irate dicta esse.

Duncanus abnuens caput movit et manu declaravit se respondere non posse.

«Num nemo fratrum meorum Francogallice aut Anglice loquitur?» interrogavit lingua Gallica, per singulas facies oculos circumferens, sperans aliquem annuentem visurum.

Quamvis plura capita converterent, quasi verba eius percipere conarentur, nemo respondit.

«Dolendum profecto mihi esset», perrexit Duncanus lente et quam poterat simplicissimo sermone Gallico usus, «si credere cogerer neminem huius tam sapientis fortisque gentis linguam intellegere qua Magnus Monarcha liberos suos alloquitur. Dolore cor eius premeretur, si putaret bellatores suos rubros tam parum sibi honoris tribuere!»

Longum gravissimumque silentium secutum est; neque ullus membrorum motus neque ulla oculorum significatio patefecit quam vim oratio eius habuisset. Duncanus, sciens taciturnitatem inter hos homines virtuti tribui, laetus hunc morem adhibuit, ut cogitationes suas digereret. Denique idem qui prius locutus erat, sermone Canadensi subagresti sic interrogavit:

«Cum Magnus Pater noster populum alloquitur, num Huronum lingua utitur?»

«Inter liberos suos discrimen nullum facit», respondit Duncanus eludens, «sive cutis rubra sive nigra sive alba sit; fortium tamen Huronum virtute maxime delectatur.»

«Quibus igitur verbis loquetur», interrogavit prudens ille princeps, «cum cursores ei enumeraverint verticum spolia, quae quinque abhinc noctibus Ienguesium capitibus haerebant?»

«Hostes eius erant», inquit Duncanus, invitus horrore commotus; «nec dubium quin dicat: bene factum est; Hurones mei fortissimi sunt.»

«Non ita sentit Pater noster Canadensis. Cum oculos in posterum convertens Indis suis praemia dare deberet, retro spectat. Iengueses mortuos videt, Huronem nullum. Quid hoc sibi vult?»

«Magnus ille dux plures cogitationes habet quam linguas. Retro spectat, ne quis hostis vestigia sua sequatur.»

«Cymba bellatoris mortui per Horicanum non natabit», tristi voce respondit Indus. «Delavaros, qui nobis amici non sunt, libenter audit; illi autem aures eius mendaciis complent.»

«Id fieri non potest. Ecce me, medendi artis peritum, misit ad liberos suos, Hurones rubros Lacuum Magnorum, ut exquiram num qui aegrotent!»

Rursus longum altumque silentium secutum est, postquam Duncanus qualem personam sibi sumpsisset aperuerat. Omnes simul in eum oculos converterunt, tam acriter scrutantes utrum vera an falsa essent quae professus erat, ut Duncanus exitum examinis vehementer timeret. Sed rursus idem princeps eum ex ea sollicitudine levavit.

«Num medici sollertes Canadenses cutem pingunt?» frigide perrexit Huron; «audivimus enim eos gloriari facies sibi pallidas esse.»

«Cum princeps Indus ad patres suos albos venit», respondit Duncanus mirabili constantia, «pallium bubali deponit ut tunicam quam illi dederint induat. Fratres mei mihi colores dederunt; eos itaque gero.»

Submissus approbantium fremitus ostendit honorem suae genti tributum gratum accidisse. Senior princeps gestu laudem significavit, plerique comites imitati manus protulerunt ac brevem illum consuetae laetitiae clamorem ediderunt. Iam Duncanus liberius spirare coepit, credens examen gravissimum confectum esse; cumque antea fabulam simplicem et verisimilem excogitasset qua fictum medici officium tueretur, nova ei spes totius consilii feliciter perficiendi orta est.

Paucis momentis tacitus, velut verba hospitis animo reputans, quo dignam responsionem pararet, alius bellator surrexit et se ad dicendum composuit. At priusquam labra aperiret, sonitus humilis sed terribilis ex silva auditus est, quem statim secutus est clamor acutus atque stridulus, tam diu productus ut longissimum miserandumque lupi ululatum aequaret.

Tanta tamque subita soni atrocitate percussus Duncanus de sede exsiluit, omnium rerum praeter illum horrorem immemor. Eodem momento bellatores uno impetu e casa elapsi sunt; foris aer vocibus ingentibus implebatur, quibus paene obruebantur tremendi illi sonitus, quos tamen Duncanus inter arborum fornices interdum etiamnum insonantes audiebat.

Iuvenis iam sibi imperare non potuit; foras prorupit et in mediam turbam inconditam pervenit, in quam paene omnes intra castrorum fines viventes confluxerant. Viri, feminae, pueri, senes, infirmi, validi, alii magna voce clamabant, alii velut insano gaudio manibus plaudebant; omnes praeter exspectationem evenisse aliquid effero gaudio testabantur.

Heywardus, primo tumultu obstupefactus, mox ex iis quae secuta sunt causam intellegere potuit.

Supererat adhuc satis lucis in caelo ut in arborum fastigiis spatia aperta cernerentur, ubi varii tramites ex area in silvae profunda divergebant. Sub uno ex illis intervallis ordo bellatorum ex nemore exiit ac lento gradu ad habitacula accessit. Primus brevem perticam gerebat, e qua, ut postea apparuit, complures pelles capitum humanorum crinibus vestitae pendebant.

Clamores illi quibus Duncanus tanto metu perculsus erat, ii erant quos albi non inepte «mortis ululatus» appellabant; quotiens enim ululatus repetebatur, totiens genti nuntiabatur hostem aliquem occubuisse.

Hactenus Duncanus peritia sua rei causam explicare potuerat; ubi autem cognovit bellatorum agmen victoriosum praeter spem redisse, omnis terror in tacitam animi gratulationem conversus est quod hic adventus opportunissimus eum ab interrogationibus liberaret et inter alios obscurum redderet.

Cum ad paucorum centenorum pedum intervallum a casis pervenissent, recentes bellatores constiterunt. Eiulatio illa simul luctus mortuorum et triumphi victorum imaginem praebens iam omnino conticuerat. Unus ex eis magna voce verba pronuntiavit, minime ipsa per se terrifica, sed iis quibus dicebantur non minus obscura quam clamor quem modo audierant.

Vix verbis satis exprimi potest quo effero gaudio nuntium sic delatum castra exceperint. Uno momento tota sedes immani concursu tumultuque concussa est. Bellatores cultros destrinxerunt atque super capita vibrantes in duas acies dispositi sunt, iter inter se relinquentes, quod ab agmine redeunte usque ad casas patebat.

Feminae fustes, secures, aut quidquid aliud armorum forte in manus inciderat arripuerunt et cupide ad partes suas in crudelissimo ludo agendas concurrerunt. Ne parvuli quidem excludi voluerunt; pueri vix arma ferre valentes securiculas bellicas de cingulis patrum rapuerunt ac se ordinibus inseruerunt, parentum feritatem imitari iam periti.

Magni fruticum acervi passim per aream iacebant; vetula quaedam callida tot accendere curabat quot ad proximum spectaculum illustrandum sufficerent. Cum flammae surgerent, solis occidentis lumine superiores factae sunt, simul omnia manifestiora et horridiora efficientes. Tota facies rerum picturae similis erat, quam altae obscuraeque pinus pro margine cingebant. Procul maxime stabant bellatores modo reversi.

Paulo ante ceteros duo viri conspiciebantur, e reliquis quasi delecti ad praecipuas partes in spectaculo quod instabat agendas. Lux tanta non erat ut vultus plane apparerent; tamen manifestum erat animos eorum longe diversis affectibus agitari. Alter rectus firmusque stabat, paratus forti animo mortem,

si opus esset, oppetere; alter caput demiserat, quasi metu exanimatus aut pudore fractus.

Duncanus animosus in priorem admiratione simul misericordiaque vehementer commovebatur, quamquam nulla dabatur occasio generosos animi motus declarandi.

Minimos tamen motus eius intentissime spectabat; et cum eius corpus eleganter formatum, artus apte compositos mirabilique agilitate praeditos conspiceret, sibi persuadere conabatur si vires humanae tanta animi constantia adiutae quemquam per tam gravem certaminis probationem incolumem perducere possent, iuveni captivo spem esse salutis ex illo periculoso cursu.

Sensim propius ad obscuras Huronum acies accessit atque ob summam spectaculi sollicitudinem vix respirabat. Tum signum ululatu datum est, et tranquillitas quae ad breve tempus fuerat tanto clamorum fragore interrupta est, ut nullus antea auditus comparari posset. Miserior e duobus captivis immotus permansit; alter autem, simul atque sonitum audivit, cervi agilitate et velocitate prosiluit.

Non tamen per hostiles acies, ut omnes exspectaverant, impetum fecit; paulum tantum in periculosum illud intervallum ingressus, priusquam quisquam ictum ferre posset, subito conversus est et, super puerorum capita transiliens, ad exteriorem tutioremque terribilis ordinis partem uno saltu evasit. Fraus illa centum voces conviciantium excitavit; omnisque multitudo incensa ordinibus disruptis per campum effuso tumultu discurrere coepit.

Iam duodecim ignium strues luridam lucem late fundebant. Locus quasi nefarius quidam orbis apparebat, ubi daemones maligni ad cruentos impiosque ritus agendos convenissent. Qui in extrema area versabantur umbrarum infernarum instar videbantur ante oculos labi, aera caedentibus gestibus insanis et sine consilio factis; ferocia autem eorum qui flammas praeteribant in vultibus obscuris iraque inflammatis luce transversa horrendum in modum patebat.

Facile intellegi potest inter tot vindictae cupidos hostes fugitivo ne momentum quidem respirandi permissum esse. Semel silvam iam paene attigisse visus est; sed omnis captorum turba ante se opposita eum in medium rursus compulit, ubi persecutores nullo misericordiae sensu moveri poterant.

Ille, velut cervus cui venatores iter interclusissent, subito conversus, sagittae celeritate per columnam flammae bifidae transvolavit et, omni multitudine sine laesione praeterita, in altera parte areae apparuit. Ibi quoque a paucis Huronibus senioribus callidioribusque exceptus retro actus est. Iterum in turbam se coniecit, velut confusione eorum salutem quaereret; tum

aliquot momenta praeterierunt quibus Duncanus crederet fortem illum et agilem adulescentem iam inexorabili exitio oppressum esse.

Nihil iam cerni poterat praeter confusam corporum humanorum molem, fluctuantem et inexplicabilibus motibus implicatam. Super capita interdum brachia, cultri micantes, graves clavae eminebant; sed ictus huc illuc caeca temeritate ferebantur. Ad terrorem augendum feminarum clamores acutissimi et virorum feroces ululatus ubique personabant.

Subinde gracile corpus in desperatione saliens per aera evolare Duncanus videre sibi videbatur; et potius optabat quam certo credebat captivum adhuc mirabilem illam artuum agilitatem suo arbitrio regere. Repente turba in tergum voluta est atque ad locum ubi Duncanus stabat appropinquavit. Qui postremo premebant mulieres puerosque primos impulere in terramque prostravere. In ipsa confusione peregrinus rursus apparuit.

Sed ne humana quidem vis tam dirae probationi multo diutius sufficere poterat; id ipsum captivus sentire videbatur. Brevi aditu per turbam patefacto usus, e medio bellatorum prorupit et, desperata quadam vi, ad silvam contendit, quod Duncanus ultimum eius conatum fore arbitrabatur. Velut certo sciens a iuvene milite nullum sibi periculum imminere, prope ipsum Duncanum praetervolitavit.

Huron quidam procerus robustusque, qui viribus suis hucusque pepercerat, vestigiis eius intentissime insistens, brachio sublato mortiferum ictum minabatur. Duncanus pedem obiecit; quo offensu ferox persecutor praeceps longe ante eum quem percutere parabat prostratus est.

Nec ipsa cogitatio celerior est quam motus quo captivus opportunitate usus est. Retro versus, rursus quasi sidus fulgurans ante oculos Duncani emicuit; cum autem hic mentem collegisset circumque captivum requireret, eum vidit placide contra parvum stipitem pictum niti, qui ante principis casae ostium stabat.

Duncanus, veritus ne auxilium quod fugitivo tulerat ipsi exitio esset, statim e loco discessit. Reliquam multitudinem secutus est, quae ad casas tristi tacitoque animo revertebatur, ut turba quaelibet post exsecutionem supplicii frustra exspectatam soleret. Curiositas vel fortasse humanior quidam affectus eum ad peregrinum propius adire impulit.

Hunc invenit altero brachio stipitem, cuius tutela eum servabat, complectentem, graviter crebroque post incredibiles labores anhelantem, sed vel minimum doloris indicium prodere dedignantem. Vetustissima sanctissimaque gentis consuetudine nunc corpus eius protegabatur, donec concilium de fato eius deliberasset statuissetque. Sed exitum non difficile erat

praedicere, si quid ex animis eorum qui circa locum confluxerant conici liceret.

Nullum contumeliae genus apud Hurones cognitum erat quo feminae, spe supplicii deceptae, felicem captivum non profuse incesserent. Conatibus eius illudebant, pedes manibus esse fortiores dictitantes, alis dignum eum esse sed sagittae cultrove uti nescire. Ille autem nihil respondit; satis habebat corporis habitum retinere in quo singulariter dignitas contemptui mixta erat.

Mulieres tam constanti captivi animo quam secunda eius fortuna exacerbatae tandem ita loqui coeperunt ut voces earum iam intellegi non possent, sed in acutissimos ululatus desinerent. Tum illa sagacissima vetula, quae fruticum acervos accendendos curaverat, per turbam viam sibi fecit atque in conspectu captivi spatium liberavit. Eius corpus sordidum exsuccumque tale erat ut mulier plus quam humana calliditate praedita merito videri posset.

Levi amictu retrorsum reiecto, longum osseumque brachium per ludibrium extendit et lingua Lenaporum usurpata, quam eum cui insultabat melius intellecturum putabat, haec magna voce proloqui coepit.

«Aspice, Delavare!» inquit, digitis ante faciem eius crepitans. «Gens vestra muliebris est; sarculum manibus vestris quam sclopetum aptius convenit! Feminae vestrae cervorum matres sunt; si quis autem ursus aut felis fera aut serpens inter vos nasceretur, omnes fugeretis! Puellae Huronum tibi vestes muliebres consuent; maritum tibi nos ipsae quaeremus.»

Hanc contumeliam ingens efferae derisionis cachinnus excepit; et iuvenum feminarum risus mollis canorusque mira dissonantia cum rauca senis malignae voce concinebat. At peregrinus omnes earum conatus alto animo superabat.

Caput immobile tenebat, nec ullo signo declarabat se quemquam praesentem sentire, nisi cum oculi superbissimi interdum in obscuras bellatorum figuras converterentur, qui in extrema parte taciti maestique spectaculum observabant.

Captivi constantia in maiorem rabiem incensa, mulier manibus latera compressit, seque in contumacem habitum composuit, atque denuo tanta verborum copia prorupit quantam nulla scribendi ars fideliter referre posset.

Sed frustra spiritum verbis consumebat. Nam quamquam apud suos maledicendi arte ceteris praestare existimabatur, ita irae se permisit ut spuma ex ore manaret; nec tamen ullus musculus peregrini immobilis propter ea convulsus est.

Eius invicta neglegentia tandem spectatores quoque paulatim afficere coepit. Adolescens quidam, pueritia vix egressus virilemque aetatem

ingrediens, maledicam adiuvare conatus securim bellicam ante oculos victimae vibravit et inanibus iactationibus mulieris convicia auxit. Tum vero captivus faciem in lucem convertit et iuvenem superbo vultu despexit, cuius gravitas etiam supra contemptum assurgere videbatur.

Proximo momento ad priorem quietumque habitum reversus est et stipiti rursus innixus est. Sed ipsa conversio corporis atque mutata faciei positio occasionem dederat ut Duncani oculi constanti et penetranti obtutu oculis Uncae occurrerent.

Stupore exanimatus, gravissimoque amici periculo oppressus, Heywardus ab eo conspectu recessit, ne tam significans oculorum congressus aliquo modo ignoto mortem captivi maturaret. Nec tamen in praesentia huiusmodi periculum imminere videbatur. Tum bellator quidam per irritatam turbam viam sibi aperuit; feminis puerisque severo nutu remotis, Uncam brachio prehendit eumque ad concilii casae ianuam duxit.

Eodem omnes principes et plerique nobiliores bellatores secuti sunt; inter eos etiam Heywardus sollicitus se ita inserere potuit ut sine perniciosa attentione introiret.

Paucis momentis opus fuit ut singuli, pro dignitate auctoritateque sua, locis convenientibus disponerentur. Ordo erat illi simillimus quo prius hospes exceptus fuerat: seniores principesque in medio amplo conclavi, sub clara facis luce sedebant; iuniores et dignitate inferiores in posteriore parte se disposuerant, vultibus torvis fuscisque obscurum quasi picturae marginem efficientes.

In ipsissimo casae medio, sub foramine per quod unius alteriusve stellae tremula lux delabebatur, Uncas stabat quietus, erectus, omni animo compositus. Nec eos qui eum ceperant fugit quam alte atque superbe corpus gereret; nam saepe eum intuentes, etsi nihil consilii inexorabilis remittebant, tamen oculis manifestam admirationem audaciae eius ostendebant.

Aliud erat eius viri spectaculum quem Duncanus paulo ante una cum Unca ante periculosum cursum in conspectum productum viderat; hic enim, cum ceteri insectarentur, per omnem tumultum velut simulacrum turpe et abiectum steterat, pudoris atque infamiae effigiem referens.

Quamquam nemo ei manum dederat salutandi causa nec quisquam oculos ad incessum eius converterat, hic quoque casam ingressus erat, quasi fato inevitabili impulsus cui sine ulla contentione cedere visus est. Heywardus prima oblata opportunitate vultum eius attente perlustravit, timens ne alterius noti signa deprehenderet. Sed facies peregrina erat; quod vero mirabilius, omnia indicia propria bellatoris Huronis prae se ferebat.

Non tamen inter suos sedebat; sed solus procul ab aliis, velut omnibus in ipsa multitudine alienus, corpus contraxerat et humili abiectoque habitu consederat, velut quam minimum loci occupare cuperet. Ubi omnes sedes tenuerunt et silentium grave casae incubuit, senior princeps canitie insignis, iam lectori notus, clara voce lingua Lenni Lenaporum locutus est.

«Delavare», inquit, «quamquam ex gente mulierum ortus es, virum te praebuisti. Cibum tibi darem; sed qui cum Hurone cibum sumit amicus eius fieri debet. Hac nocte quietus requiesce; ubi crastinus sol surrexerit, verba nostra ad te dicentur.»

«Septem noctes totidemque dies aestivos in vestigiis Huronum sine cibo ambulavi», frigide respondit Uncas; «Lenaporum liberi sciunt viam iustorum ingredi neque ad cibum capiendum subsistere.»

«Duo iuvenes mei comitem tuum persequuntur», perrexit ille, quasi iactantiam captivi neglegeret; «cum redierint, tum sapientes nostri decernent utrum vivas an moriaris.»

«Num Huron aures non habet?» Uncas contemptim exclamavit. «Bis, ex quo Delavarus captivus vester est, sclopeti sibi notissimi sonitum audivit. Iuvenes tui numquam redibunt.»

Brevis torvaque taciturnitas hanc fidentem vocem secuta est. Duncanus, intellegens Mohicanum de fatali exploratoris sclopeto loqui, corpus ante inclinavit, cupiens cognoscere qualem vim verba in victores essent habitura. Princeps autem tantum hoc respondit:

«Si Lenapi tanta sollertia valent, cur unus e fortissimis bellatoribus vestris hic adest?»

«Vestigia ignavi fugientis secutus in laqueum incidit. Etiam castor callidus capi potest!»

Haec dicens Uncas digito solitarium Huronem monstravit, sed ne tum quidem alio aliquo indicio indignissimum illum hominem observare dignatus est. Tum verba ipsa tum vultus respondentis magnam commotionem in auditoribus excitarunt. Omnium oculi torve in eum conversi sunt quem simplex digiti gestus indicaverat; ex turba fremitus depressus sed minax serpsit.

Ad ipsam ianuam minaces illi fremitus pervenerunt; atque mulieres puerique in turbam irruentes nullum inter umeros intervallum reliquerunt quin aliquis vultus obscurus, curiositate ardens, ibi appareret.

Interea principes aetate maiores, qui in medio consederant, inter se brevi interruptoque sermone colloquebantur. Nemo verbum supervacuum dicebat; quidquid prolatum erat sententiam suam simplicissime gravissimeque significabat. Iterum longum atque sollemne silentium est ortum: cunctis

enim notum erat tale silentium gravissimum magni momenti iudicium antecedere.

Qui exterius orbem vultuum clauserant, summis pedum digitis insistentes spectare conabantur; ipse etiam reus ad breve momentum pudorem oblitus graviori cura commotus vultum, quamvis pudore deiectum, palam ostendit ut principum conventum formidolosus anxiusque conspiceret. Silentium tandem perrupit senior bellator cuius totiens mentio facta erat.

Humo surrexit et immobilem Uncam praetergressus ante delinquentem recto corpore magna cum dignitate constitit. Tunc vetula illa exarida, quam iam vidimus, in circulum intravit, motu quasi saltantis obliquo et lento; facem gerebat et submissa voce incerta carmina murmurabat, velut artem quandam magicam exerceret. Quamquam mulier nulla invitatione ingressa erat, nemo tamen eam impedivit.

Ad Uncam accedens facem ardentem sic tenuit ut lux eius rubra totum iuvenis corpus illustraret minimamque vultus commotionem patefaceret. Princeps Mohicanus eundem firmum atque excelsum corporis habitum servabat; oculi vero, ne ad mulierem quidem scrutantem conversi, in longinquum defixi erant, tamquam per impedimenta conspectui obiecta ad ipsa futura tempora penetrare possent.

Examine hoc contenta, mulier levi gaudii signo ab eo discessit et eandem asperam probationem in civem suum delinquentem facere coepit.

Iuvenis Huron pictura bellica conspersus erat; corpus eius forma eleganti pulchre compositum vestis adeo exigua tegebat ut vix quicquam occultaretur. Lux singula membra singulosque articulos ostendebat, et Duncanus horrens faciem avertit cum eos dolore intolerabili contorqueri vidisset. Mulier iam submissam atque miserabilem lamentationem ob turpe tristeque spectaculum incipiebat, cum princeps manu porrecta eam leniter removit.

«Arundo quae flectitur», inquit, iuvenem reum nomine suo atque patrio sermone appellans, «quamquam Magnus Spiritus te oculis gratum fecit, satius tibi fuisset numquam natum esse. Lingua tua in vico clamat, in proelio tacet. Nullus e iuvenibus meis altius securim bellicam in stipitem belli defigit; nullus in Iengueses leviores ictus infert. Inimici formam tergi tui noverunt, colorem oculorum tuorum numquam viderunt.

«Ter te ad pugnam vocaverunt; totiens respondere oblitus es. Nomen tuum in gente tua numquam iterum proferetur: iam deletum est.»

Dum princeps singula haec verba lente proferebat, inter sententias quasi consulto subsistens, reus ob honorem senectutis dignitatisque illius faciem extulit. Pudor, horror, superbia horrendo certamine vultum eius agitabant. Oculi, interno dolore contracti, circumvoluti sunt in eos a quorum ore laus

sua atque fama pendebat; tum ad momentum superbia reliquos animi motus vicit.

In pedes se erexit et pectore denudato oculos immotos in acutum fulgentemque cultrum intendit, quem iudex inexorabilis iam sustulerat. Dum ferrum lente in cor eius descendit, reus etiam risisse visus est, velut laetaretur mortem minus terribilem invenisse quam opinatus fuerat; tum graviter pronus ad pedes Uncae cecidit, qui rigidus immobilisque stabat.

Mulier acutum lugubremque clamorem sustulit, facem in terram allisit, atque omnia tenebris obruit. Tota spectantium turba horrens e casa elapsa est, velut animae perterrefactae; Duncanus autem putavit se solum cum corpore illius, qui ab Indis iudicatus erat et adhuc extremis motibus palpitabat, intra casam relictum esse.

CAPUT SECUNDUM

Sic sapiens fatur; reges extemplo concilium solvunt,
atque ducis iussis omnes obsequuntur.
HOMERI ILIAS · ALEXANDRO POPE INTERPRETE

Uno tamen momento iuvenis se erravisse intellexit. Manus enim valida vi brachium eius compressit; simul vox submissa Uncae ad aurem eius insusurravit:

«Hurones canes sunt! Ne conspectus quidem ignavi sanguinis bellatorem umquam perterret. Senex cano capite et Sagamorus in tuto sunt; nec sclopetum Oculi Accipitris dormit. Abi: Uncas et Manus Aperta iam inter se alieni sunt. Sat est.»

Plura libenter audivisset Heywardus; sed amicus opportuno impulsu eum ad ostium compulit, simul admonens quanto in discrimine versaretur, si colloquium eorum deprehenderetur. Necessitati lente atque invitus cessit, e loco excessit, multitudinique prope versanti se immiscuit.

Ignes in aperto spatio sensim deficientes obscuras figuras huc illuc tacite commeantium luce dubia vix illustrabant. Interdum tamen flamma paulo clarior in tenebras concilii casae penetrabat, atque Uncam ostendebat adhuc erectum supra corpus Huronis mortui stantem.

Mox aliquot bellatores in aedem denuo introierunt; inde egredientes exanime corpus in proximam silvam portaverunt. Post hunc sollemnem ritum Duncanus inter casas errabat, nullo eum interrogante aut animadvertente, puellae vestigia quaerens cuius causa tantum periculum subibat. Cum autem gens tali animo esset, facile fugere sociisque se adiungere potuisset, si voluisset.

Sed praeter sollicitudinem de Alicia numquam intermissam, nova quoque, quamvis minor, cura de sorte Uncae eum illi loco tenebat. Itaque de tugurio in tugurium vagatus est, singula introspiciens atque ubique spe sua frustratus, donec totum vicum circumivisset.

Frustra quaerere desiit atque ad aedem concilii rediit, statuens Davidem reperire et interrogare, quo dubitationibus iam molestissimis finem imponeret.

Ubi ad aedem pervenit in qua et iudicium habitum et supplicium sumptum erat, omnem animi concitationem iam sedatam invenit. Bellatores rursus convenerant, placide fumum haurientes atque graviter de praecipuis expeditionis ad caput Horicani lacus gestis disserentes. Quamquam reditus

Duncani eos facile admonere poterat et qualem personam simularet et quam suspectus esset adventus eius, nullum signum perturbationis ostenderunt.

Ita recens illud atrox spectaculum consiliis eius hactenus favebat; nec alio hortatore quam ipso animi sui impulsu egebat, ut opportunitate tam inopinata uteretur.

Nullam moram simulans in casam intravit, atque ea gravitate consedit quae moribus hospitum egregie respondebat. Uno veloci sed diligenti obtutu comperit Uncam quidem eodem adhuc loco manere, Davidem vero nondum rediisse. Uncas nulla alia custodia tenebatur quam vigilantibus iuvenis cuiusdam Huronis oculis, qui prope assederat; vir tamen armatus ad stipitem, qui alterum angustae ianuae latus efficiebat, innitebatur.

Ceteris rebus captivus liber videbatur; ab omni tamen sermone communi seclusus erat, atque statuae egregie fictae similior videbatur quam homini viventi voluntateque sua utenti.

Heywardus tam nuper saevissimi populi, in cuius potestatem venerat, promptam puniendi consuetudinem conspexerat, ut nulla temeritate se prodere auderet. Silentium ac meditationem longe sermoni praetulisset, quippe cum vera eius condicione patefacta mors ilico imminere posset. Sed huic prudenti proposito ipsi hospites minus favebant.

Vix in sede quam prudenter in umbra elegerat consederat, cum alius e senioribus bellatoribus, qui Francogallice loqui noverat, eum allocutus est:

«Pater meus Canadensis filiorum suorum non obliviscitur», inquit princeps; «gratias ei ago. Malus spiritus in coniuge cuiusdam e iuvenibus nostris habitat. Potestne peregrinus artibus peritus eum abigere?»

Heywardus aliquid noverat de praestigiis quibus Indi adversus eiusmodi, ut credebant, spirituum incursus uti solebant. Statim intellexit hanc rem suis consiliis fortasse prodesse posse. Nulla tum propositio excogitari potuisset quae magis ei placeret. Verumtamen recordatus se dignitatem commenticii medici tueri debere, gaudium suppressit et aptis mysterii signis respondit:

«Spiritus inter se differunt: alii sapientiae vi cedunt, alii validiores sunt quam ut vincantur.»

«Frater meus medicinae arte plurimum valet», inquit callidus ille; «experiri volet?»

Duncanus nutu assensit. Hoc Huroni satis fuit; pipa rursus accepta opportunum proficiscendi tempus exspectavit. Heywardus impatiens tacitus exsecrabatur lentos Indorum mores, qui tantam temporis iacturam gravitatis specie exigebant; nihilo minus eandem tranquilli animi speciem induere coactus est quam princeps, qui propinquus erat feminae aegrotantis, revera servabat.

Mora tardissime trahebatur; Duncano, qui medici munus simulabat, hora integra iam praeterisse videbatur, cum Huron pipa deposita vestem super pectus composuit, quasi ad casam aegrotae ducere pararet. Eodem ipso tempore vir robustissimo corpore ianuam obscuravit, tacitus per sedentium coetum processit, et in altero eius humilis frondium acervi extremo consedit, cuius in opposito Duncanus sedebat.

Duncanus impatienter consessorem inspexit; tum corpus ei invito horrore perhorruit, cum se Maguae ipso latere contingere animadvertisset.

Subitus huius principis callidi et formidati reditus profectionem Huronis distulit. Complures exstinctae pipae rursus accensae sunt; advena vero nullo verbo prolato securim bellicam e cingulo eduxit, cavum securis caput tabaco implevit, et per manubrium cavum fumum trahere coepit, tam aequo animo quasi non per duos laboriosos dies longa difficilique venatione abfuisset.

Decem fere minuta temporis, Duncano totidem saecula visa, sic praeterierant; iamque bellatores candido fumo prorsus circumfusi erant, cum aliquis tandem significantem vocem protulit:

«Salve! Repperitne amicus meus alcem?»

«Iuvenes mei sub oneribus suis nutant», respondit Magua. «Arundo Quae Flectitur in venationis viam procedat: illis occurret.»

Nomen vetitum simul ac prolatum est, grave terribileque silentium secutum est. Singulae pipae e labris deciderunt, quasi omnes uno momento impuritatem hausissent. Fumus super capita parvis gyris volutatus in spiram coibat, celeriterque per tecti foramen ascendebat; infra, aere expurgato, singuli vultus obscuri distincte apparebant.

Plurimi oculos in terram defixos tenebant; pauci tamen e iuvenibus minus prudentibus oculos furtim in senem cano capite convertebant, qui inter duos summae apud gentem auctoritatis principes sedebat. Nihil in habitu vel veste huius Indi erat quod tantum honorem postulare videretur.

Habitus potius demissus erat quam patrio fastu erectus; vestitus autem communis, qualem ceteri e plebe gerebant. Is quoque, ut plerique, plus minuto uno oculos in terram defixos habuerat; denique cum furtivo aspectu circumspiceret, se omnium animos ad se convertere animadvertit. Tum surrexit et in communi silentio vocem sustulit.

«Mendacium fuit», ait; «numquam filium habui! Qui hoc nomine vocabatur oblivioni datus est. Sanguis eius pallidus erat, neque e venis Huronum manabat; improbi Chippevae uxorem meam deceperunt! Magnus Spiritus decrevit ut familia Wiss-en-tush finem caperet; beatus qui novit malum stirpis suae secum perire! Dixi.»

Tum pater circumspiciebat, quasi in oculis auditorum laudis aliquid pro constantia sua quaereret. Sed duri gentis mores ab infirmo sene maius sacrificium exegerant quam ferre poterat. Oculorum ipsius habitus figuratam atque iactantem orationem redarguebat; singuli enim vultus fusci rugosique musculi interno dolore torquebantur.

Unum momentum stetit, quasi amarum victoriae fructum capturus; mox quasi conspectu hominum aegrotaret aversus, faciem sagulo obtexit atque Indorum tacito gradu casa exiit. In proprio domicilio, secreto ab oculis alienis, apud feminam sibi similem, senectute fractam, desertam ac liberis orbatam, solacium quaesivit.

Indi, qui virtutes vitiaque animorum sanguine ad posteros transferri credebant, illum silentio abire passi sunt. Tum e principibus unus, ea urbanitate qua multi e populis cultioribus utiliter erudiri possent, iuvenum animos ab illa senis infirmitate avertit; hilari voce ad Maguam, quippe proxime advenientem, comiter conversus, inquit:

«Delavari velut ursi mellis vasa petentes circum vicum meum obambulaverunt. Sed quis umquam Huronum dormientem invenit?»

Nubes, quae tonitrum imminens praenuntiat, non atrior erat quam Maguae frons, cum exclamavit:

«Delavari qui ad lacus habitant!»

«Minime vero. Illi qui apud proprium flumen feminarum tunicas gerunt. Unus ex iis per fines gentis transivit.»

«Num iuvenes mei illius capillatam verticis cutem abstulerunt?»

«Pedes ei veloces fuerunt, quamquam brachium eius sarculo aptius est quam securi bellicae», respondit alter, immobilis Uncae figuram monstrans.

Magua, ne quid femineae curiositatis ostenderet in conspiciendo captivo ex populo cuius odio ardere cognoscebatur, fumum ducere perseverabat eo vultu meditanti simili quem, nisi calliditas eius aut oratio statim opus esset, gerere solebat. Quamvis iis quae ex senis oratione cognoverat tacite obstupefactus esset, nihil quaesivit; interrogationes suas tempori aptiori reservavit.

Satis longo interiecto tempore cineres e pipa excussit, securim ad cingulum reposuit, balteum adstrinxit et surrexit. Tum primum ad captivum, paululum post tergum stantem, oculos convertit. Uncas, vigilans quamvis in alias res intentus videretur, motum conspexit et subito ad lucem se convertit; ita oculi eorum inter se congressi sunt.

Per unum fere minutum duo illi animi audaces indomitique inter se intentis obtutibus constiterunt, neutro alterius truci conspectui cedente. Uncae corpus quasi dilatabatur, naresque in modum tigridis undique

circumventae distendebantur; sed tanta erat rigiditas totius habitus ut simulacrum bellici gentis suae numinis perfectissimum videri posset.

Maguae vero vultus commotus mobilior apparuit; paulatim enim minacem contumaciam ferox laetitia excepit. Tum spiritu ex imis praecordiis ducto terribile nomen clara voce pronuntiavit:

«Le Cerf Agile!»

Tam noto nomine audito omnes bellatores in pedes exsiluerunt; paulisper enim admiratio ipsam illam Indorum constantiam vicit. Nomen invisum simul ac honoratum quasi una voce iteratum est, adeo ut sonus extra casam perveniret. Mulieres puerique circa ianuam morantes verba resonare coeperunt; acuto deinde miserabilique ululatu vocem prosecuti sunt.

Priusquam ululatus finiretur, virorum perturbatio iam omnino sederat. Singuli in sedes, quasi propria festinatione pudefacti, redierunt; complura tamen minuta oculi eorum ad captivum saepe revolvebantur, cupide contemplantes bellatorem cuius virtus optimos superbissimosque e gente sua totiens superaverat.

Uncas hac victoria fruebatur, sed triumphum tantum labro quiete ac superbe subducto declaravit, quod contemptus signum nulli aetati nullique genti ignotum est. Id animadvertit Magua, et brachio sublato ad captivum minaciter concusso, argenteis armillae ornamentis prae tremore tinnientibus, ultoris voce Anglice exclamavit:

«Mohicane, morieris!»

«Aquae sanatrices Hurones mortuos numquam ad vitam revocabunt!» respondit Uncas suavi Delavarorum sermone. «Flumina praecipiti cursu ossa eorum abluunt. Viri vestri feminae sunt, feminae noctuae. I, canes Huronum convocato ut bellatorem spectent. Nares meae offenduntur: sanguinem ignavi sentiunt!»

Postrema illa contumelia Huronum animos alte vulneravit nec facile ex iis deleta est. Nonnulli Hurones linguam captivi intellegere poterant, inter quos Magua numerabatur. Is callidus homo commoditatem sibi oblatam vidit atque statim arripuit. Levem pelliceam vestem ab humero demisit, manum protendit, et periculosam illam artificiosamque eloquentiam effundere coepit.

Quamquam apud suos auctoritas eius tum propter vitium quo interdum laborabat tum propter gentis desertionem deminuta erat, nemo tamen virtutem aut dicendi gloriam ei detrahere poterat. Numquam sine auditoribus verba fecit; raro accidit ut neminem ad suam sententiam perduceret. Nunc autem vires eius naturales acerrima ulciscendi cupiditate incitabantur.

Rursus narravit quae in insula prope Glenn accidissent, quomodo socii interfecti et hostes omnium periculosissimi effugissent. Deinde locum ac naturam collis exposuit quo captivos quos ceperant deduxerat. De cruentis consiliis adversus puellas et de frustrata malitia sua tacuit; celeriter autem ad subitam oppugnationem ab eo quem «la Longue Carabine» vocant sociisque eius factam pervenit, funestumque illius eventum descripsit.

Hic constitit et circumspicere coepit, specie reverentiae erga mortuos ostensa, re vera ut primi sermonis effectum exploraret. Ut semper, omnium oculi in eius vultu haerebant; corpora fusca ita immota constabant ut statuae spiritum ducentes viderentur, tanta singulorum erat contentio audiendi.

Tum Magua vocem, antea claram validamque ac sublatam, demisit, virtutesque occisorum commemoravit. Nihil eorum praetermisit quae Indorum animis grata esse possent. Alter in venando numquam frustra redierat; alter hostium vestigia indefessus persecutus erat; hic fortis, ille liberalis dicebatur.

Denique, quoniam gens e paucis familiis constabat, ita nomina factaque commemorabat ut vix ullam chordam in cuiusquam pectore relinqueret quam eius oratio non pulsaret.

«Suntne iuvenum meorum ossa», inquit ad extremum, «in sepulcris Huronum? Scitis non esse. Eorum animae ad occidentem profectae sunt, iamque ingentes aquas ad felices venationum campos transeunt. Sed discesserunt sine cibo, sine sclopetis, sine cultellis, sine calceis e pellibus factis; nudi inopesque, quales nati erant.

«Hocne feremus? An animae eorum in iustorum sedes venient quasi Iroquenses esurientes aut Delavari ignavi? An potius amicis suis obviam ibunt, arma manibus, vestes corporibus gerentes? Quales Wyandotorum gentes factas esse patres nostri putabunt? Tristibus oculis liberos spectabunt et dicent: Abi; Chippeva sub Huronis nomine huc advenit. Fratres, mortuorum oblivisci non debemus: vir rubra cute praeditus memoriam numquam deponit.

«Hunc Mohicanum donis nostris onerabimus, donec sub pondere vacillet; tum post iuvenes meos eum mittemus. Ipsi nos in auxilium vocant, quamvis aures nostrae clausae sint; dicunt: Nolite nostri oblivisci. Ubi huius Mohicani animam sub sarcina post se laborantem viderint, intellegent nos memoriam retinere. Tum laeti procedent, nostrique liberi dicent: Ita patres nostri erga amicos egerunt, ita nos agere debemus. Quid est Yengeus? Multos interfecimus, et tamen terra adhuc pallida est.

«Macula nomini Huronum inusta non nisi sanguine e venis Indi manante tegi potest. Moriatur igitur hic Delavarus!»

Effectus orationis tam nervose ac tanta vi ab Huronum oratore habitae fallere non poterat. Magua ingeniosissime naturales auditorum affectus cum superstitione religiosa miscuerat, ut animi iam more patrio ad victimam Manibus sodalium immolandam proni omnem humanitatem amitterent statimque ulciscendi cupiditate arderent.

Unus praesertim bellator, aspectu efferato trucique, in verba oratoris singulari studio intenderat. Vultus eius ad singulos affectus mutatus erat, donec perpetua atque mortifera malitia obduruit. Magua vix finierat, cum ille surgens daemonis ululatum edidit; parva securis nitido ferro fulgens, quam supra caput vibrabat, ad lumen facis apparuit. Tam repentinus erat motus tamque vehemens clamor ut nullis interiectis verbis cruentum institutum prohiberi posset.

Visum est fulgur e manu eius prosiluisse, cui eodem momento obscura validaque linea transversim occurrit. Illud fulgur securis volantis erat; haec autem linea brachium Maguae erat, quod celeriter protulerat ut ictum averteret. Non omnino sero egit dux: acuta enim securis brevem belli pennam e crinibus ad verticem Uncae relictis abscidit, atque per fragilem casae parietem transiit tamquam ingenti tormento excussa.

Duncanus minacem illum motum viderat atque in pedes exsiluerat, corde quod, quamvis metu ad fauces salire videretur, generoso pro amico defendendo impetu intumescebat. Uno obtutu cognovit ictum aberrasse; statim terror in admirationem mutatus est. Uncas immotus stabat, adversarium in oculis intuens, vultu cui nulla perturbatio admoveri posse videbatur. Marmor non frigidius, placidius aut constantius fuisset quam eius facies sub tam repentina ac vindicativa oppugnatione.

Tum quasi imperitiae, quae sibi tantum profuerat, misereretur, subrisit et pauca verba contemptu plena sua molli canoraque lingua susurravit.

«Non ita!» dixit Magua, ubi de salute captivi certior factus est. «Sol dedecus eius illustret; feminae carnem eius trementem videant; alioqui vindicta nostra puerorum lusus erit. Ite, in quietum locum eum ducite: videamus an Delavarus nocte dormire possit et mane mori!»

Iuvenes quibus custodia captivi mandata erat statim vincula e cortice arborum facta brachiis eius circumdederunt eumque ex casa eduxerunt, inter gravissimum, altissimum, ominosissimum silentium. Uncae firmus incessus non nisi cum in ipso limine staret paulum haesit. Ibi Uncas conversus superbum obtutum per universos hostes circumtulit; Duncanus autem ex illo obtutu libenter coniecit Uncam nondum omni spe destitutum esse.

Magua aut victoria contentus aut occultis consiliis nimis occupatus nihil amplius quaesivit. Pallium concussum super pectus composuit atque exiit, nec

rem denuo attigit, quae Duncano iuxta se sedenti exitio esse potuisset. Quamquam ira in eo crescebat et natura firmus erat atque de Unca sollicitus, Heywardus discessu inimici tam astuti ac formidandi non mediocre levamentum sensit.

Affectus quos oratio concitaverat sensim deferbuerunt. Bellatores in sedes redierunt, nubesque fumi rursus casam impleverunt. Per dimidiam fere horam ne verbum quidem prolatum est, vix autem quisquam oculos in aliam partem flexit: grave meditabundumque silentium apud eos homines, aeque impetus vehementis ac continentiae capaces, consueta violentarum rerum consequentia erat.

Postquam princeps qui Duncani auxilium poposcerat pipam exhausit, tandem proficiscendi consilium perfecit. Digito tantum moto fictum medicum sequi iussit; per fumum transgressus Duncanus, multis de causis laetus, aerem aestivae vesperae purum ac refrigerantem, tandem haurire potuit.

Dux eius non per casas, ubi Heywardus iam frustra quaesiverat, iter instituit; sed ad vicini montis radices conversus est, qui super viculum temporarium imminebat. Radices arboribus virgultisque densis cingebantur; itaque per viam angustam tortuosamque incedendum erat. Pueri in spatio aperto ludos resumpserant et fugam captivorum ad palum ludendo imitabantur.

Quo similius ludi verae rei viderentur, audacissimus puerorum aliquot titiones in aliquot acervos cacuminum arborum deiectarum, quae hactenus ab incendio superfuerant, contulerat. Flamma unius ex his ignibus principi Duncanoque viam illustravit, simul rudi scaenae silvestri ferociorem speciem adiecit. Haud longe a saxo nudo et recta ante eius faciem in locum herbosum apertum intraverunt, quem transire parabant.

Eodem tempore igni nova materia addita est, luxque validissima etiam in illum remotum locum penetravit. In albam montis superficiem incidens inde deorsum repercussa est, atque obscuram atque arcanam figuram, subito in via eorum exsurgentem, illustravit.

Indus constitit, velut dubius num procederet, et comitem ad latus suum accedere passus est. Globus quidam magnus aterque, primo immobilis visus, nunc inexplicabili Duncano modo moveri coepit. Iterum flamma aucta est, clarioremque lucem in rem iniecit. Tum etiam Duncanus e flexibus inquietis et obliquis, quibus pars superior corporis perpetuo movebatur cum animal ipsum sedere videretur, ursum esse agnovit.

Quamquam ferox ac vehemens murmur edebat, et interdum fulgentes oculi videbantur, nullum aliud hostilis animi signum dedit. Huron certe sibi

persuasisse videbatur hunc singularem hospitem nihil hostile moliri; nam diligenter inspectum animal quietus praeteriit.

Duncanus, qui sciebat talia animalia apud Indos nonnumquam mansuefacta teneri, exemplum ducis secutus est, existimans animal quoddam a gente mansuefactum atque dilectum, victum quaerens, in virgulta venisse. Sic ambo intacti transierunt.

Etsi propemodum bestiam attigerant, Huron, qui antea insoliti hospitis naturam tam caute exploraverat, nunc sine nova inspectione processit. Heywardus autem crebro retro respicere non desinebat, metuens ne a tergo invaderetur; eo magis sollicitus est factus, cum bestiam per viam volventem vestigiis suis insistentem vidit.

Iam aliquid dicturus erat, cum Indus eo ipso momento valvam e cortice factam amovit atque in speluncam intra montem latentem intravit.

Duncanus tam opportunum se recipiendi locum nactus ducem secutus est; iamque leve ostii tegumentum laetus claudebat, cum bestia id e manu eius abstraxit et hirsuto corpore angustum aditum obtexit. Erant nunc in longo rectoque transitu per saxorum hiatum, unde regredi sine bestiae occursu non licebat. Quare iuvenis, prout res ferebat, ante processit et quam proxime duci adhaesit.

Ursus saepe post calcaneos eius fremuit, atque semel iterumque immanes pedes anteriores corpori eius imposuit, quasi eum prohibere vellet ne altius in antrum procederet.

Quamdiu Heywardus in tam insolito discrimine animum servare potuisset incertum erat; feliciter enim mox solacium invenit. Lumen tenue semper ante eos apparuerat, iamque ad locum pervenerunt unde radii prodibant.

Ingens saxorum cavitas in varia quasi conclavia ruditer distributa erat. Partitiones simplices sed ingeniosae e lapidibus, virgis, corticibus inter se mixtis constabant. Aperturae superiores lucem die admittebant; noctu ignes facesque vicem solis praestabant.

Huc Hurones pretiosissima quaeque sua, praesertim quae totius gentis propria haberentur, transtulerant. Huc etiam, ut nunc apparuit, aegrotam illam feminam, quam vi supernaturali vexari putabant, deduxerant, rati spiritum tormentorem per saxeos parietes difficilius quam per frondosa tuguriorum tegumenta intrare posse.

Conclave in quod Duncanus cum duce primum intravit soli feminae aegrotanti destinatum erat. Huron ad lectum accessit, quem mulieres circumsteterant; inter eas Heywardus amicum diu quaesitum Davidem conspicere miratus est.

Uno adspectu fictus medicus intellexit morbum aegrotae nullis suis artibus sanari posse. In quodam membrorum torpore iacebat, nihil eorum quae ante oculos versabantur curans atque, feliciter, dolorem non sentiens. Heywardus minime dolebat suas praestigias coram ea esse peragendas quae nimis graviter aegrotaret ut eventum earum curaret.

Levis autem conscientiae scrupulus, quem fraus destinata excitaverat, illo conspectu statim sedatus est. Iam cogitationes colligebat ut personam apte ageret, cum animadvertit alterum se praevenire atque musicae vim experiri parare.

Gamutus, qui advenientibus hospitibus carmine animum effundere paraverat, brevi interiecta mora tibia sonum eduxit et hymnum canere instituit, cuius vi miraculum effici potuisset si sola fides in efficaciam eius tantum valeret. Ad finem usque canere permissus est: Indi eum ob mentis infirmitatem, qua falso laborare credebant, reverebantur; Duncanus vero mora adeo gaudebat ut nihil interpellare auderet.

Cum extremae cantus voces ad aures Duncani deficerent, subito commotus est quod eas post tergum voce partim humana partim sepulcrali resonare audivit. Conversus bestiam hirsutam in obscura antri parte erecte sedentem vidit. Quae dum inquieto corpore more ursino huc illuc vacillaret, humili murmure sonos, si non ipsa verba, imitari conabatur, qui modulationi cantoris nonnihil similes videbantur.

Quid mirus hic soni repercussus in Davide effecerit facilius cogitari quam dici potest. Oculi eius, quasi sensibus diffideret, late patuerunt; stupor vocem sustulit. Consilium diu meditatum gravis nuntii Heywardo deferendi ob motum metui paene similem animo excidit, quem tamen admirationem esse sibi persuadere malebat. Tum magna voce exclamavit: «Te exspectat et prope adest!»—deinde ex antro praeceps discessit.

CAPUT TERTIUM

SNUGIUS. «Scriptaene sunt partes leonis? Quaeso, si scriptae sunt, mihi eas tradite; nam ad discendum tardus sum.»
QUINCIUS. «Ex tempore agere potes: nihil enim praeter rugitum agendum est.»
GULIELMI SHAKESPEARE · SOMNIUM NOCTIS AESTIVAE

Mira quaedam in hoc spectaculo ridiculi et sollemnis mixtura cernebatur. Bestia adhuc huc illuc volutabatur nec, ut videbatur, ullo labore fatigabatur; sed ineptum cantus Davidis imitandi conatum statim omisit ubi cantor ipse discessit. Gamutus lingua patria locutus erat; verba tamen eius Duncano occultam aliquam sententiam continere videbantur, quamquam nihil eorum quae aderant demonstrabat quid sibi ista significarent.

Omnes autem huius rei coniecturas repente sustulit principis agendi ratio. Is ad lectum aegrotae accessit universumque mulierum coetum, qui circa cubile curiositate accensus ad peritiam hospitis spectandam constiterat, signo abire iussit. Quamvis invitis animis, omnes tamen paruerunt. Cum autem ultimus clausae procul ianuae sonitus per concavum saxei aditus spatium resonans conticuisset, ille in filiam sensibus destitutam digitum intendens dixit:

«Nunc,» inquit, «frater potentiam suam ostendat.»

Cum tam aperte ad ficti muneris partes obeundas vocatus esset, Heywardus metuebat ne vel minimum temporis intervallum periculosum fieret. Itaque animum colligere conatus se comparabat ut incantationem quandam foedosque illos ritus institueret, quibus Indorum harioli suam imperitiam atque impotentiam celare consueverant.

Verisimile est eum, mente tam perturbata, haud multo post in errorem vel suspectum vel etiam exitiosum lapsurum fuisse, nisi primos eius conatus saevus quadrupedis fremitus interrupisset. Ter caerimoniam denuo incipere conatus est, ter eadem inexplicabilis repugnantia impeditus est; singuli autem fremitus ferociores atque minaciores prioribus videbantur.

«Arcanarum rerum periti invident,» Huron ait; «ego discedo. Frater, femina uxor est cuiusdam ex fortissimis iuvenibus meis: iuste eam tracta. Quiesce,» adiecit, bestiam contumacem tacere manu iubens; «abeo.»

Dux statim quod dixerat fecit. Duncanus tum se in illo saevo desertoque receptaculo solum reliquum invenit, cum aegrota omni auxilio destituta et fera tam truculenta quam periculosa. Haec Indum egredientem, qua sagacitate ursis propria esse constat, auscultavit, donec novus soni repercussus

significavit eum quoque ex antro discessisse. Tum ad Duncanum se volvens accessit et ante ipsum more suo consedit, in pedes posteriores erecta hominis instar.

Iuvenis undique anxie oculos circumtulit, quaerens telum aliquod quo impetum bestiae, quem iam certo exspectabat, digna fortitudine posset propulsare.

At ferae animus subito mutatus videbatur. Nam pro fremitibus iracundis, quibus hactenus obstrepuerat, atque pro reliquis irae signis totum hirsutum corpus vehementer concuti coepit, quasi intima quadam atque insolita convulsione agitaretur.

Ingentes ferae ungues circa hiantem rictum inepte versabantur; dumque Heywardus motus eius sollicito et suspicaci obtutu sequeretur, horrendum caput in latus prolapsum est, et eius loco apparuit probus robustusque exploratoris vultus, qui ex intimo pectore singulari suo more cachinnabatur.

«Sst!» cautus silvicola susurravit, stupentis Heywardi vocem intercipiens; «nebulones circa nos versantur; si quem sonum audierint artibus magicis alienum, omnes huc concurrent!»

«Explica mihi quid sibi velit haec larva atque cur in tam desperatum periculum te conieceris!»

«Ah, casus saepe rationem et provida consilia superat,» explorator respondit. «Sed quoniam qui rem narrat ab initio incipere debet, omnia ordine exponam. Ubi digressi sumus, praefectum et Sagamorum in vetere castorum tugurio collocavi, ubi ab Huronibus tutiores sunt quam in ipsis Eduardi arcis praesidiis: Indi enim illi qui longissime ad septentrionem et occasum habitant, nondum frequentia mercatorum corrupti, castorem adhuc religiose venerantur.

«Postea ego cum Unca ad alterum castrorum locum, ut inter nos convenerat, contendimus. Num vidisti iuvenem?»

«Maximo mihi dolori est quod eum captivum vidi, ad mortem prima luce subeundam damnatum.»

«Id fore iam suspicabar,» explorator respondit, voce minus quam antea secura et laeta.

Mox tamen pristina firmitate recuperata perrexit: «Ipsius adversa fortuna vera causa est cur hic verser; nullo enim pacto talem iuvenem Huronibus deserere possumus. Pulchrum profecto spectaculum nebulones praeberent, si 'Alcem Saltantem' et 'la Longue Carabine', ut me appellant, ad eundem stipitem ligare possent! Cur vero tali me nomine appellaverint numquam intellexi, cum telum meum 'Cervicida' non magis genuinae Canadiensis carabinae simile sit quam lapis ex quo fistulae fiunt silici!»

«Ad rem redi,» impatienter Heywardus ait; «nemo scit quo momento Hurones revertantur.»

«Nihil eos timeas. Hariolo tempus suum concedendum est, sicut sacerdos qui per pagos colonorum vagatur; tam tuti sumus ab interpellantibus quam missionarius in principio orationis duarum horarum. Age, Uncas et ego in agmen redeuntium nebulonum incidimus; nimis impetuosus erat iuvenis ut speculatorem deceret; quamquam, ut vere dicam, calido sanguine praeditus non nimium culpandus est. Unus denique Huronum, dum ignave fugeret, eum in insidias perduxit!»

«Et quam grave ignaviae pretium ille persolvit!» Duncanus exclamavit.

Explorator manu trans cervicem suam ducta significanter caput annuit, quasi diceret: «Intellego quid velis.» Deinde voce clariore, verbis autem vix intellectu facilioribus, narrationem prosecutus est:

«Postquam iuvenem amisimus, in Hurones impetum converti, ut facile conicias. Cum uno alterove ex eorum excubitoribus aliquotiens conflixi; sed haec nihil ad praesentem rem. Itaque, postquam istos daemones sclopeto deieci, sine novo tumultu prope tuguria progressus sum.

«Tum quid mihi fortuna praestitit? Ad ipsum locum me duxit ubi famosissimus quidam gentis hariolus se ornabat, ut satis intelligebam, ad grande aliquod cum Satana certamen suscipiendum. Sed cur id fortunae tribuam, quod nunc singulari Dei providentia factum esse apparet? Ictu igitur in caput prudenter directo eum ad tempus torpere coegi; frustum ligni iuglandis ori eius inserui, ne clamorem excitaret, atque inter duas arbusculas vinctum suspensum reliqui. Tum ornamenta eius mihi sumpsi, et ursi personam indui ut instituta procedere possent.»

«Et quam egregie illam personam egisti! Ursus ipse, si hanc imitationem vidisset, pudore affectus esset.»

«Per Deum, maior,» silvicola laude delectatus respondit, «perquam malus discipulus essem qui tot annos in silvis studuerim, nisi motus atque naturam talis bestiae exprimere scirem! Si felis montana fuisset, aut etiam panthera adulta ac praegrandis, imitationem tibi exhibuissem plane spectatu dignam. Nec vero tanta arte opus est ad stupidam eiusmodi bestiam repraesentandam, etsi etiam in ursi imitatione modum excedere possis! Ita est; non omnis imitator intellegit quanto facilius naturam superare quam ipsam aequare possis.

«Sed maximus labor nobis restat. Ubinam est puella illa mitis?»

«Deus novit; omnia huius vici tuguria perscrutatus sum, neque minimum eius apud hanc gentem praesentiae indicium repperi.»

«Audivisti quid cantor discedens dixerit: 'Prope est et te exspectat.'»

«Invitus quidem credidi eum hanc ipsam miseram aegrotam significavisse.»

«Stultus ille metu commotus nuntium turpiter perturbavit; at profundior eius sententia fuit. Hic tot parietes sunt ut integrae coloniae dirimi possint. Ursus scandere debet; itaque supra eos prospiciam. Forsitan vasa melle repleta in his saxis abscondita sunt; ego enim, ut vides, bestia sum cui dulcia perplacent.»

Explorator ad sua ipse dicta ridens retro respexit, dum super saeptum ascendit, ineptos eius bestiae motus quam simulabat etiam in ascensu repraesentans. At ubi ad summum pervenit, silentium manu praecepit et summa celeritate delapsus est.

«Hic adest,» submissa voce ait; «per illam ianuam eam invenies. Miserae quidem pauca solacia dicere voluissem; sed talis monstri adspectus mentem eius facile perturbaret. Quamquam, maior, tu quoque eo colore quo pictus es parum gratus aspectu videris.»

Duncanus, qui iam vehementi studio ante prosiluerat, his auditis statim restitit.

«Adeone deformis sum?» rogavit, palam indignatione commotus.

«Fortasse lupum non exterreas nec Regios Americanos ab impetu avertas; sed memini tempus quo facie multo venustiore esses, maior,» explorator aride respondit. «Maculosae istae facies mulieribus Indis haud displicent; at virgines sanguinis albi suum colorem anteponunt.

«Aspice,» adiecit, locum ostendens ubi aqua de rupe destillabat et limpidum fonticulum efficiebat, antequam per propinquas fissuras dilaberetur; «facile istam Sagamori picturam ablues. Cum redieris, ego novam faciei ornamentationem ipse curabo. Hariolo tam usitatum est picturam mutare quam urbano iuveni splendidam vestem commutare.»

Prudens silvicola non opus habuit rationibus ut consilium probaret. Dum adhuc loquebatur, Duncanus aqua iam utebatur; momento temporis omnes deformes atque ingratae pigmenti maculae ablutae sunt, atque iuvenis pristinis vultus lineamentis, a natura liberaliter sibi concessis, rursus apparuit. Sic ad colloquium cum amata paratus, socio breviter valedixit et per monstratum aditum disparuit.

Explorator discedentem placido animo spectavit, caput post eum annuens et bona tacite precans; tum tranquillus ad ea quae Hurones in cella alimentaria congesserant inspicienda se convertit. Nam antrum, inter alios usus, praedae venatoriae recondendae serviebat.

Duncano nullus alius dux erat quam tenuis lux procul micans, quae tamen amanti locum stellae septentrionalis supplevit. Eam secutus ad portum quem

speraverat pervenit: erat aliud tantummodo antri conclave, ad custodiendam praefecti arcis Gulielmi Henrici filiam, tam insignem captivam, seorsum destinatum. Passim ibi praeda ex infelici illa arce direpta cumulata iacebat.

Inter res ita perturbatas puellam invenit pallidam, sollicitam, perterritam, neque tamen minus pulchram. David eam de adventu eius iam praemonuerat.

«Duncane!» exclamavit illa, voce quae etiam suo sono contremiscere videbatur.

«Alicia!» respondit, per cistas, arcas, tela, supellectilemque temere transiliens, donec ad latus eius stetit.

«Sciebam te, Duncane, me numquam deserturum,» dixit, vultu maerore oppresso subito quodam gaudio illustrato dum ad eum suspicit. «Sed solus venisti! Quamvis mihi iucundum sit te mei meminisse, vellem tamen credere te non plane solum esse!»

Duncanus, animadvertens eam ita tremere ut stare diutius non valeret, blande ei persuasit ut consederet; tum praecipuos illos casus exposuit quos nobis hactenus enarrare contigit. Alicia suspenso spiritu audiebat; et quamquam iuvenis de doloribus patris calamitate oppressi leniter locutus est, cavens tamen ne puellae amor sui offenderetur, lacrimae per genas filiae adeo copiose fluebant ac si numquam antea flevisset.

Duncani tamen blanda teneritudo primum illum affectuum impetum mox sedavit; inde puella ad finem narrationis intentissime, etsi nondum tranquilla, auscultavit.

«Nunc igitur, Alicia,» adiecit, «intelleges quantum animi robur a te adhuc requiratur. Amici nostri peritissimi atque inaestimabilis exploratoris auxilio fieri potest ut manus huius saevae gentis effugiamus; at fortitudine tua summa opus erit. Memento te ad venerandi patris complexum fugere, et quantum tam ipsius quam tua felicitas ab hac contentione pendeat.»

«Num aliquid recusare possim pro patre qui tantum pro me fecit?»

«Atque pro me quoque,» iuvenis subiunxit, manum quam tenebat ambabus suis molliter premens.

Innocens ille atque admirans vultus, quo illa ei respondit, Duncanum monuit se apertius loqui oportere.

«Non hic est locus neque tempus quo votis meis privatis te detineam, dulcis Alicia,» ait; «sed cuius cor tam grave onus fert quam meum, is non facile sibi temperet quin levare velit! Aiunt communem calamitatem artissimum necessitudinis vinculum efficere. Dolores quos de tua sorte simul passi sumus inter patrem tuum et me vix quicquam explicandum reliquerunt.»

«At Cora carissima, Duncane! Corae certe non eratis obliti!»

«Corae obliti? Minime! Eam lugebamus ut vix alia femina umquam desiderata est. Venerandus pater tuus nullam inter filias differentiam agnovit; ego autem... Alicia, non offendaris si dicam eius virtutem mihi quodammodo obscuratam esse...»

«Tum sororis meae dignitatem non cognovisti,» Alicia dixit, manum retrahens; «illa autem de te semper tamquam de amico sibi carissimo loquitur!»

«Libenter crederem eam me inter amicos carissimos numerare,» Duncanus festinanter respondit; «quin etiam arctiorem eius amicitiam mihi optarem. Sed quod ad te pertinet, Alicia, pater tuus mihi permisit ut ad vinculum multo propius multoque carius aspirarem.»

Virgo vehementer contremuit; per momentum faciem avertit, affectibus illis obnoxia qui tenero feminarum animo communes sunt. Sed celeriter eos superavit atque vultum motusque corporis rexit, etiamsi animi sui nondum omnino potiebatur.

«Heywarde,» dixit, eum rectis oculis intuens, vultu innocentiam atque fiduciam misericordiam moventem prae se ferente, «antequam aliquid amplius postules, patrem praesentem eiusque sacram auctoritatem mihi redde.»

«Etsi plura dicere non debui, pauciora dicere non potui,» iuvenis responsurus erat, cum levis ictus humerum eius tetigit. Subito exsiliens conversus est; ante ipsum stabat atra figura Maguae, maligno vultu. Risus profundus gutture editus, quem ille tum edidit, Duncano instar daemonis ex inferis illudentis sonuit.

Si primo ferocissimo animi impetui cessisset, in Huronem statim se coniecisset atque fortunam utriusque mortifero certamini commisisset. Sed cum omnis generis armis careret, nesciret quae auxilia callidus hostis advocare posset, atque salutem eius curaret quae tum sibi carior quam umquam fuerat, consilium tam desperatum eodem paene momento quo cepit abiecit.

«Quid tibi propositum est?» Alicia quaesivit, manus placide ante pectus complicans, et angorem quem pro salute Heywardi patiebatur solita quadam frigida atque aliena comitate celare conata, qua captoris visitationes accipere solebat.

Indus triumpho elatus severum vultum receperat, quamvis a minaci iuvenis oculorum ardore caute recessisset. Utrumque captivum paulisper immoto obtutu examinavit; tum paulum se in latus conferens trabem ligneam transversam ante alterius aditus ostium, non eius per quod Duncanus ingressus erat, demisit.

Tum denique Duncanus intellexit qua via deprehensus esset; se omnino perditum existimans Aliciam ad pectus attraxit atque paratus constitit ad sortem subeundam, quam vix dolebat cum tam cara socia ferenda esset. Magua tamen non statim vim inferre intendebat.

Prima eius opera manifesto eo spectabant ut novum captivum arctius includeret. Nec figuras in medio antro immobiles iterum vel respexit, antequam omnem per occultum aditum quo ipse venerat effugiendi spem penitus sustulisset. Duncanus singulos eius motus intentis oculis observabat, constans tamen, et Aliciae fragile corpus pectori suo adhuc admovens, simul nimis superbus nimisque spe destitutus ut ab hoste totiens frustrato veniam peteret.

Quod ubi Magua confecit, ad captivos accessit atque Anglica lingua dixit:

«Albifrontes sollertes castores laqueis capiunt; at rubri homines Iengees capere sciunt!»

«Huron, quidquid potes pessimum fac!» ira concitatus Heywardus exclamavit, immemor non unam tantum sed duas vitas in discrimine versari. «Tu et vindicta tua pari contemptu digni estis.»

«Haecne verba albus homo ad stipitem tormentorum dicet?» Magua interrogavit; eodem tempore risu contumelioso ostendit quam parum constantiae adversarii crederet.

«Hic tibi soli in faciem,» imperterritus Heywardus respondit, «aut coram tota gente tua congregata!»

«Le Renard Subtil magnus princeps est,» Indus reposuit; «ibit et iuvenes suos adducet, ut videant quam fortiter albifrons inter tormenta ridere possit.»

Haec dicens aversus per viam qua Duncanus venerat exire parabat, cum submissa minaxque bestiae vox aures eius perculit atque gradum sistere coegit. Figura ursi in ipso limine apparuit, corpus solita inquietudine nunc huc nunc illuc inclinans. Magua, sicut ante eum pater aegrotae, in animal paulisper acerrimos oculos intendit, quasi naturam eius dignoscere cuperet.

Superstitiones vulgares gentis suae plerumque contemnebat; itaque postquam ornamenta harioli sibi satis nota agnovit, pro nihilo eum habens praeterire paravit. Sed fremitus multo clarior et terribilior eum iterum sustinuit. Tum, velut repentino consilio suscepto ne diutius ludibrio haberetur, audacter procedere instituit.

Bestia simulata, quae paulo ante progressa erat, lente ante eum retro cessit, donec ad angustias aditus iterum pervenit. Ibi pedibus posterioribus erecta anteriores in aere iactavit, ut verus ursus truculentus facere solet.

«Stulte!» princeps Huronica lingua exclamavit; «i cum pueris et mulieribus ludere; viros sua sapientia uti sine.»

Iterum fictum medicum praeterire conatus est, ne minari quidem dignatus est se acuto cultro aut securicula fulgenti e balteo pendente usurum. Subito fera brachia, vel potius crura, porrexit et Huronem amplexu tam valido comprehendit ut vel cum incluta vi ipsius ursini amplexus certare videretur. Heywardus universam rem ab Oculo Accipitris gestam suspenso spiritu inspexerat.

Primum Aliciam e complexu dimisit; tum corrigiam e cervino corio sumpsit, qua aliquem fasciculum antea colligaverant. Cum hostem videret duobus brachiis lateribus adiunctis ab exploratoris ferreis lacertis immobiliter teneri, super eum irrupit et vinculorum nodis brachia firmissime obligavit. Brachia, crura, pedes viginti corrigiae gyris breviori tempore quam haec narrari possunt circumdata erant.

Cum Huron formidandus omnino vinculis constrictus esset, explorator eum e complexu dimisit, atque Duncanus hostem supinum humi posuit, prorsus motu impeditum.

Per totam tam subitam atque miram actionem Magua, quamquam summis viribus luctatus erat donec intellexit se ab homine nervis musculisque suis multo validiore comprehensum teneri, ne minimam quidem vocem emiserat.

Sed cum Oculus Accipitris, quasi brevem sui consilii rationem redditurus, ursinae personae hirsutas fauces sustulit et asperum suum gravemque vultum Huronis oculis patefecit, huius philosophica animi constantia eatenus victa est ut consuetum illud inexhaustumque verbum proferret:

«Hugh!»

«Hem, tandem linguam invenisti!» victor tranquillus ait; «nunc autem, ne ea ad nostram perniciem utaris, os tibi paulisper occludere cogor.»

Nullum tempus amittendum erat; explorator igitur hanc pernecessariam cautelam sine mora perfecit. Cum Huronis os obturasset, hostis iure optimo iam pro homine ad pugnam prorsus inutili haberi poterat.

«Qua via nebulo iste introivit?» industrius silvicola interrogavit, opere confecto. «Ne anima quidem post tuum discessum hac qua ego eram parte transiit.»

Duncanus ianuam ostendit qua Magua venerat, quam nunc multa obstacula celerem fugam molientibus obstruebant.

«Age igitur puellam mitissimam huc adduc,» amicus perrexit; «per alterum exitum in silvas contendendum est.»

«Fieri non potest!» Duncanus respondit; «metus eam totam oppressit, nec pedibus uti potest. Alicia! Dulcissima mea Alicia, expergiscere; nunc est tempus fugiendi! Frustra; audit quidem, sed sequi nequit. Abi, amice generose atque optime, te ipsum serva; me fortunae meae relinque!»

«Omne vestigium aliquando finem habet, omnis calamitas aliquid docet,» explorator reposuit. «Ecce, illis Indorum pannis eam involve. Totum illud corpusculum absconde. Immo pes iste nusquam in his silvis parem inveniet: nos prodet. Omnia, singulas partes operi. Nunc in ulnas eam tolle et me sequere; reliqua mihi curae erunt.»

Duncanus, ut ex verbis socii intellegi potest, omnia cupide exsequebatur. Ubi alter loqui desiit, Aliciae corpus leve in ulnas suscepit atque exploratoris vestigia secutus est. Aegrotam, sicuti reliquerant, solam iacentem invenerunt; deinde per naturalem saxei antri porticum ad ipsum ingressum festinaverunt.

Dum ad parvam valvam corticibus confectam appropinquabant, fremitus vocum extrinsecus auditus ostendit amicos propinquosque aegrotae circa locum congregatos patienter exspectare donec rursus intromitterentur.

«Si ego os aperiam,» Oculus Accipitris susurravit, «Anglica mea lingua, quae genuinus candidi hominis sermo est, istis nebulonibus hostem adesse indicabit. Tu, maior, tuo isto sermone eos alloquere, dicque nos malum spiritum in antrum conclusisse et feminam in silvas deducere ut radices vires reddentes reperiamus. Omnem calliditatem tuam adhibe: causa enim iusta est.»

Valva paulum aperta est, quasi aliquis foris stans quae intus gererentur auscultaret; explorator igitur monita intermittere coactus est. Ferox tamen fremitus auscultatorem statim repulit. Tum silvicola audacter corticis operculum reiecit atque foras processit, bestiae partes etiam in egressu agens. Duncanus eius calcaneis haerens mox se inter viginti circiter amicos propinquosque anxie exspectantes invenit.

Multitudo paululum recessit et locum dedit patri atque alteri qui maritus aegrotae videbatur, ut accederent.

«Num frater meus spiritum malignum expulit?» ille rogavit. «Quid in ulnis gestat?»

«Filiam tuam,» Duncanus gravi vultu respondit; «morbus ex ea egressus est et inter saxa inclusus tenetur. Feminam longius deduco, ubi eam adversus novos incursus firmabo. Cum sol iterum orietur, in iuvenis tugurio erit.»

Cum pater verba peregrini in Huronum linguam transtulisset, murmur repressum significavit quam laete nuntium accepissent. Ipse princeps manu imperavit ut Duncanus procederet, atque clara voce erectoque vultu magna cum auctoritate dixit:

«Ite. Ego vir sum; in rupem ingrediar atque cum malo illo pugnabo!»

Heywardus libenter paruerat et iam parvam turbam praeterierat, cum tam inopinata verba eum repente sistere coegerunt.

«Num frater meus insanit?» exclamavit; «num crudelis est? In morbum ipsum occurret, qui in eum transibit; aut morbum expellet, qui filiam eius usque in silvas persequetur. Minime: liberos meos foris manere iubeto, et si spiritus apparuerit, fustibus eum contundite. Callidus est; cum tot viros adversus se paratos viderit, in interiore monte se condet.»

Haec mirifica admonitio optatum eventum habuit. Pater et maritus, omisso ingrediendi consilio, secures bellicas destrinxerunt atque se ad fictum aegrotae vexatorem ulciscendum paraverunt. Mulieres et pueri ramos e fruticibus fregerunt aut saxorum fragmenta rapuerunt, pari animo pugnaturi. Hoc tempore maxime opportuno commenticii harioli e conspectu evanuerunt.

Oculus Accipitris, quamquam Indorum superstitionibus tam audacter confisus erat, sciebat sapientissimos principes illas superstitiones tolerare potius quam iis ipsis confidere. Quam magni esset in praesenti discrimine tempus recte intellegebat. Quocumque modo hostes se deciperent, quantumcumque illusio consiliis eius profuisset, minima tamen suspicio in callidis Indorum animis excitata haud dubie exitiosa futura erat.

Itaque viam elegit qua quam minimum oculis pateret, atque vicum potius circumivit quam per medium penetravit. Procul adhuc bellatores inter languescentes ignium flammas de tugurio in tugurium intercedentes cerni poterant. Pueri autem ludis relictis in pellibus cubitum ierant; iamque nocturna quies turbulentiae atque tumultui tanti momenti ac tot rerum plenae vesperae succedere incipiebat.

Alicia recenti aura sub caelo aperto recreata revixit; quoniam corporis potius quam animi viribus defecerat, nihil ei de rebus gestis explicandum fuit.

«Sine iam me pedibus meis procedere conari,» dixit, cum silvam intravissent, rubore, quamquam nemo videret, suffusa quod tam sero e Duncani ulnis descendere potuisset; «iam vero recreata sum.»

«Immo, Alicia, adhuc nimis infirma es.»

Puella leniter obluctata est ut dimitteretur; Heywardus invitus pretiosum onus deponere coactus est. Is qui ursum repraesentaverat procul dubio suavissimas amantis animi voluptates omnino ignorabat, cum iuvenis puellam complexu teneret; fortasse etiam illum verecundiae ingenuae sensum ignorabat quo Alicia tremula opprimebatur, dum fugae summo studio instarent.

Cum tamen explorator idoneo spatio a tuguriis discessisse sibi visus esset, constitit atque de re locutus est cuius scientiam plane habebat.

«Haec semita ad rivum ducit,» inquit; «ripam septentrionalem sequimini donec ad aquae deiectum perveniatis; tum collem ad dextram ascendite, atque alterius gentis ignes videbitis. Eo vos conferte et praesidium poscite; si veri Delavari sunt, tuti eritis. Nunc cum hac puella tam miti longius fugere non potestis. Hurones vestigia nostra sequerentur atque scalpos nostros caperent priusquam duodecim miliaria Anglica emensi essemus. Ite, et providentia divina vos tueatur.»

«At tu?» Heywardus admirans interrogavit. «Num hic iam a te discedimus?»

«In Huronum potestate decus Delavarorum tenetur, ultimus nobilissimi sanguinis Mohicanorum!» explorator respondit. «Eo redeo ut videam quid in eius gratiam fieri possit. Si scalpum tuum cepissent, maior, pro singulis eius capillis, uti promisi, singuli nebulones occidissent; sed si Sagamorus iuvenis ad stipitem tormentorum ducendus est, Indi etiam videbunt quomodo homo cuius stirps nulla mixtura sanguinis variata est mori possit!»

Duncanus haudquaquam offensus est quod robustus ille silvarum vir iuvenem quendam, quem quasi adoptivum filium habere poterat, sibi aperte praetulisset. Nihilominus rationibus quibus poterat eum a tam desperato consilio revocare conatus est. Alicia quoque preces suas cum Heywardi monitis coniunxit, ne periculum tantum susciperet, ex quo tam parva spes felicis exitus ostenderetur. Sed universa eorum eloquentia atque sollertia frustra consumpta est.

Explorator verba amborum attente quidem, sed impatiente animo audivit; tandem sententia sua ita respondit ut Alicia statim taceret, Duncanus autem intellegeret reliquas admonitiones prorsus inutiles fore.

«Audivi,» inquit, «iuventutem quodam affectu teneri, quo vir feminae arctius coniungatur quam pater filio. Fieri potest. Raro inter mulieres meae cutis coloris versatus sum; sed fortasse haec naturae dona in oppidis colonorum exsistunt. Vitam tuam omnemque rem tibi carissimam in discrimen adduxisti ut hanc mitissimam puellam eriperes; credo igitur talem animi inclinationem totius rei causam esse.

«Ego vero iuvenem illum docui quid vere sclopetum valeat; is autem mercedem doctrinae satis amplam mihi reddidit! In multis cruentis certaminibus eius lateri adstiti; et dum a dextra parte sonum eius teli, ab altera crepitum sclopeti Sagamori audire poteram, nullum hostem a tergo mihi metuendum esse sciebam.

«Hiemes aestatesque, noctes diesque per silvas simul vagati sumus; eodem catino vescentes, altero dormiente, altero vigilante. At priusquam quisquam dicere possit Uncam ad cruciatus abreptum esse meque prope adstitisse... Unus est omnium hominum Rector, quocumque cutis colore sint; eum testem invoco: antequam iuvenis Mohicanus amici auxilio destitutus pereat, bona fides e terris exulabit, atque 'Cervicida' tam innoxius fiet quam stridulum cantoris instrumentum!»

Duncanus brachium exploratoris dimisit. Ille conversus constanti gradu ad tuguria redire coepit. Heywardus paululum constitit ut discedentis figuram oculis prosequeretur; deinde, felix quidem quod Aliciam eripuerat sed dolore tamen gravatus, cum amata puella ad procul positum Delavarorum vicum iter instituit.

CAPUT QUARTUM

BOTTUS. «Sinite me quoque leonem agere.»
GULIELMUS SHAKESPEARE · SOMNIUM NOCTIS AESTIVAE

Quamquam Oculus Accipitris animo firmissimo consilium ceperat, omnes tamen difficultates atque pericula quae sibi subeunda essent plane intellegebat. Dum ad hostium vicum redibat, eius ingenium acre diuturnaque exercitatione expolitum totum in eo versabatur, ut inveniret quemadmodum vigilantiam suspicionemque adversariorum eluderet, quas sua ipsius vigilantia et suspicione minime inferiores esse sciebat.

Soli exploratoris cutis colori Magua et hariolus vitam debebant: hos enim explorator, ut securitati suae consuleret, primos occidisset, nisi existimavisset factum eiusmodi, quamvis Indorum moribus haud alienum, indignissimum esse homine qui se a maioribus nulla sanguinis mixtura contaminatis ortum gloriabatur. Itaque vitibus vinculisque quibus captivos astrinxerat confisus recta ad medium tuguriorum vicum iter instituit.

Quo propius aedificiis accedebat, eo cautius gradiebatur; nec quicquam, sive amici sive inimici indicium, oculos eius vigilantissimos effugiebat. Tugurium quoddam neglectum ante reliqua paulum eminebat atque ita apparebat quasi imperfectum aedificantes deseruissent; fortasse enim ad res maxime necessarias, lignum scilicet atque aquam, parum opportunum erat.

Attamen tenue lumen per rimas elucebat: unde apparebat domunculam, quamvis imperfectam, tum hospite non carere. Ad hanc igitur explorator accessit, prudentis imperatoris exemplo, qui prius stationes hostium exteriores temptat quam universum exercitum in praelium committat.

Corpus in habitum bestiae quam simulabat componens, Oculus Accipitris ad exiguum foramen reptavit, unde omnia quae intus erant conspicere posset. Habitaculum erat Davidis Gamuti. Eodem fidelis ille cantus magister se cum doloribus omnibus, sollicitudinibus et humili fiducia qua divinae Providentiae praesidio innitebatur receperat.

Eodem ipso tempore quo deformis eius figura, ut diximus, exploratori in conspectum venit, silvicola ipse, quamvis alienam speciem gereret, id erat de quo solitarius ille maxime cogitabat.

Quamquam David miracula antiquis temporibus facta certissime credebat, negabat tamen nostra aetate supernaturali aliqua vi hominum mores recta gubernari.

Id est, asinam Balaami locutam esse nullo modo dubitabat, ursum autem canere potuisse vix credebat, quamquam id aurium suarum testimonio, quibus in musicis rebus plurimum fidebat, confirmatum erat. Vultus motusque eius tantam animi perturbationem prodebant, ut explorator statim eam perciperet. Sedebat Gamutus in sarmentorum acervo, unde subinde ramulos paucos ad tenuem ignem alendum sumebat; caput bracchio innitebatur, totus habitus maestam meditationem prae se ferebat.

Vestitus huius musici nihil a superiore descriptione mutatus erat, nisi quod capiti calvo pileum tricornem ex pellibus castoris confectum imposuerat; qui captivorum custodibus tam vilis visus erat ut nemo eum auferre cupiverit.

Callidus Oculus Accipitris recordabatur quam festinanter David ab aegrotae lecto fugisset; haud igitur sine suspicione erat de causa tam gravium meditationum. Primum tugurium circumiit ut certus fieret id a ceteris separatum stare et indolem incolae satis praesidii adversus adventantes praebere. Tum humili ostio subiens coram ipso Gamuto constitit.

Ita ille sederat ut ignis inter ipsum et hospitem esset; cum autem explorator erectus posterioribus pedibus considisset, fere minutum temporis praeteriit, quo ambo taciti alter alterum spectabant. Tam subita tamque mira species tantum non superaverat, non dicam Davidis philosophiam, sed ipsam fidem atque animi constantiam. Is fistulam qua tonum cantus capere solebat trepidus quaesivit ac surrexit, confuso quodam consilio cantu daemonium expellendi.

«Monstrum obscurum et arcanum!» exclamavit, manibus trementibus specilla aptans atque ad certissimum suum in adversis perfugium, psalmorum versionem divinitus inspiratam, conversus. «Nescio cuius naturae sis aut quid moliaris; sed si quid contra personam iuraque humillimi templi ministri cogitas, audi verba divino afflatu plena iuvenis Israelis et paenitentiam age.»

Ursus villosa latera motu quodam inexplicabili concussit; tum vox nota respondit:

«Repone istud stridulum telum, atque gutturi tuo modestiam impera. Quinque verba aperte et intellegibiliter Anglice dicta hoc tempore plus valent quam hora integra ululandi.»

«Quisnam es?» David quaesivit, cui omne pristinum consilium repente exciderat, spiritum vix ducens.

«Homo sum, sicut tu; neque sanguini meo magis quam tuo quidquam ursini sanguinis admixtum est. Itane tam cito oblitus es a quo stultum illud instrumentum, quod manu tenes, acceperis?»

«Potestne hoc fieri?» respondit David, iam facilius spirans cum veritas ei paulatim illucesceret. «Multa mira dum apud ethnicos morabar vidi; nihil tamen hoc mirabilius umquam mihi obvenit!»

«Age vero, age,» ait Oculus Accipitris, vultum probum e pelle ursina exserens, ut dubitanti sodali maiorem fiduciam faceret. «Ecce cutem, quae etiamsi non tam candida sit quam delicatarum illarum virginum, nihil tamen ruboris habet nisi quem venti caelique sol mihi dederunt. Nunc ad rem veniamus.»

«Prius de virgine mihi dic, et de iuvene qui eam tam fortiter petivit,» interpellavit David.

«Ita vero: feliciter e manibus istorum nebulonum atque a securibus eorum erepti sunt. Sed potesne mihi indicare qua via Uncam reperiam?»

«Iuvenis ille in vinculis tenetur; atque vereor ne mors eius iam decreta sit. Vehementer doleo quod homo tam bonae indolis in sua ignorantia pereat; quaesivi igitur hymnum idoneum...»

«Potesne me ad eum ducere?»

«Haud difficile erit,» dubitanter respondit David, «quamquam valde metuo ne praesentia tua eius calamitatem augeat potius quam leniat.»

«Verbis parce et viam ostende,» ait explorator, faciem rursus occultans; statimque ex tugurio egressus ipse exemplum proficiscendi dedit.

Inter eundum explorator comperit Davidem ad Uncam accedere solitum esse quod mentis infirmitas, quam Indi ei falso tribuebant, aditum ei patefaciebat; accedebat etiam gratia cuiusdam custodis, qui, quoniam pauca Anglice sciebat, a Davide ad religionem convertendus electus erat.

Quatenus Huron consilia novi amici intellegeret incertum erat; sed cum cura uni homini praecipue impensa barbaro non minus quam homini cultiori blandiri possit, ea certe effectum quem modo rettulimus pepererat.

Non opus est narrare qua sollertia explorator haec singula ex simplici Davide elicienda curaverit; neque hic exponemus quae praecepta, omnibus quae cognitu opus erant penitus compertis, illi dederit: ipsa enim sequentis narrationis series satis aperiet.

Tugurium in quo Uncas custodiebatur in media ipsa pagi parte situm erat, eo quidem loco ad quem sine testibus accedere aut unde discedere omnium difficillimum videbatur. At Oculus Accipitris celandi consilium minime secutus est: ficta specie suaque arte in ea persona sustinenda fretus rectissimam apertissimamque viam ad carcerem elegit. Hora tamen nocturna nonnihil ei praesidii, quod contemnere videbatur, praebebat.

Pueri iam somno obruti erant; feminae omnes et maxima pars bellatorum in tuguria nocti se commiserant. Quattuor tantum aut quinque viri prope

ostium quo Uncas claudebatur manebant, solliciti quidem sed studiosi omnium quae captivus ageret observatores.

Ubi Gamutum una cum eo quem notissimo praestantissimi sui harioli habitu indutum esse putabant viderunt, facile viam ad ostium aperuerunt. Neque tamen discedere cogitabant; immo arcana illa ludicra, quae ex tali adventu profecto exspectabant, novam iis causam eodem loco manendi praebebant.

Cum explorator lingua Huronum prorsus careret, totum cum custodibus sermonem David habere debuit. Ille, quamvis ingenio simplici, praecepta quae acceperat tam sollerter exsecutus est ut etiam magistri spem superaret.

«Delavari feminae sunt!» exclamavit ad eum barbarum conversus qui nonnihil Anglici sermonis intellegebat. «Yengeeses, stulti mei populares, persuaserunt illis ut secures caperent et patres suos in Canada ferirent; ita obliti sunt cuius sexus essent. Vultne frater meus audire le Cerf Agile vestes muliebres sibi poscentem, et eum ad stipitem cruciatus coram Huronibus flentem videre?»

Huron magna adsensionis voce «Hugh!» respondit: quo clamore satis ostendit quantum voluptatis ex tanta imbecillitate hostis diu exosi simulque formidati caperet.

«Ergo procul recedat; hariolus canem afflabit. Hoc fratribus meis nuntia.»

Huron sociis quid David dixisset exposuit. Illi, ut a ferocibus animis tali crudelitatis commento delectatis exspectari poterat, propositum libenter audierunt, paulum ab ostio se receperunt atque hariolum, ut putabant, intrare gestu iusserunt. Sed ursus non paruit: in quo consederat loco immobilis manens fremitum edidit.

«Vir arcanarum artium timet,» David adiecit, oblata sibi occasione usus, «ne spiritus eius fratres attingat atque ipsorum quoque fortitudinem auferat; itaque longius absistant.»

Hurones, quibus nihil calamitosius accidere posse videbatur, una simul retrocesserunt, locum tenentes unde etsi verba loquentium audire non possent, ostium carceris cernere tamen valerent. Explorator tum, quasi de eorum securitate certior factus, loco se movit et lento gradu introiit. Intus omnia muta ac tristia erant; unus captivus ibi tenebatur, atque ignis ad cibum coquendum accensus iam paene exstinctus pallida tantum carbonum luce locum illustrabat.

Uncas in remoto angulo recumbebat, manibus pedibusque validis durisque vitibus tam arcte constrictus ut dolor acerbus nasceretur. Ubi primum terribile animal in conspectum advenit, iuvenis Mohicanus ne uno quidem

oculorum coniectu bestiam dignatus est. Explorator, qui Davidem ad ianuam reliquerat ut videret num ab ullo observarentur, tutius iudicabat pellem non exuere priusquam sibi solitudinem constare intellegeret.

Itaque pro sermone gestus quosdam ursi imitari conatus est. Uncas primo crediderat hostes veram bestiam ad eum vexandum et fortitudinem eius temptandam immisisse; mox tamen in gestibus quos Heywardus tam accurate expressos esse putaverat vitia quaedam animadvertit, quae fraudem ilico proderent.

Si Oculus Accipitris scivisset quanti Uncas, harum rerum callidior, eius imitationem aestimaret, fortasse offenso animo spectaculum aliquantum protraxisset. Sed contemptus oculis iuvenis expressus plures interpretationes admittebat, ita ut bonus explorator huius cognitionis pudorem effugeret. Simul atque David constitutum antea signum dedit, non iam horrendus ursi fremitus, sed tenuis sibilus serpentis intra tugurium exauditus est.

Uncas corpus ad parietem retraxerat oculosque clauserat, quasi res tam indignas tamque ingratas videre nollet. At simul ac sonum serpentis audivit, erectus circum se respexit, caput inclinans atque in omnem partem studiose circumagens, donec acies eius in hirsuta illa bestia constitit; ibi quasi vi incantamenti defixa remansit.

Iterum idem sonus editus est, manifesto ex ore ursi profectus. Iuvenis iterum circum tugurium oculos circumtulit; tum in idem monstrum intentus humili voce compressaque solitum suum clamorem edidit:

«Hugh!»

«Vincula eius incide,» explorator Davidi iam propius accedenti dixit.

Cantor iussa perfecit, atque Uncae manus pedesque vinculis soluti sunt. Eodem temporis momento arida ferae pellis subito crepituit, moxque explorator ipse propria figura erectus apparuit. Mohicanus statim quid amicus ausus esset intellexisse videbatur; neque lingua neque vultu ullum aliud admirationis indicium dedit.

Oculus Accipitris cum villosam vestem, paucis loris solutis, deposuisset, longum fulgentem cultrum eduxit eumque Uncae tradidit.

«Hurones rubri extra ostium sunt,» inquit; «parati simus.»

Simul alterum eiusdem generis telum digito significavit; uterque enim culter ex hostibus quos ea vespera superaverat captus erat.

«Ibimus!» inquit Uncas.

«Quonam?»

«Ad Testudines: illi enim ex eisdem maioribus ac ego orti sunt!»

«Ita, puer,» explorator Anglice respondit, qua lingua, cum aliquantum secum ipse cogitaret, libenter utebatur; «eundem, ut opinor, sanguinem in

venis geritis, quamquam temporis locorumque intervalla colorem eius nonnihil mutaverint. Sed quid de Mingonibus ad ostium faciemus? Sex numero sunt, hic autem cantor nihili paene est.»

«Hurones inani gloria tument!» Uncas spreto vultu dixit. «Gentis eorum signum, quod totem vocant, alces est, at ipsi sicut cochleae currunt. Delavari filii Testudinis sunt, et cervos cursu superant!»

«Vera profecto dicis, puer, neque dubito quin, si repente prorumpas, totam illam gentem praetereas, atque duo miliaria Anglica recto cursu emensus ad vicum alterum pervenias et animum recipias, priusquam quisquam e nebulonibus tam prope accedat ut ex altero vico audiri possit. At donum hominis albi in brachiis potius quam in cruribus positum est. Ego quidem Huroni caput frangere haud minus quam quisquam vir fortis possum; sed si pedibus certandum sit, isti perditi me vincant.»

Uncas iam ad ostium processerat ut fugam duceret, sed nunc retrogressus in intimo tugurio rursus constitit. Oculus Accipitris vero, suis cogitationibus ita intentus ut motum socii non animadverteret, quasi solus secum loqueretur, perrexit: «Postremo iniquum est unum hominem alterius donis quasi vinculis teneri. Itaque, Unca, tu saltu erumpe; ego autem pellem ursinam rursus induam et, quoniam velocitate careo, sollertia fretus periculum effugere conabor.»

Iuvenis Mohicanus nihil respondit; brachiis placide complicatis corporisque pondere uni ex fulcris parietis innixus mansit.

«Quid est?» explorator admiratione quadam suspexit. «Cur cunctaris? Tempus mihi satis suppetet; nam isti nebulones te primum persequentur.»

«Uncas manebit,» ille tranquilla voce respondit.

«Quam ob rem?»

«Ut cum patris sui fratre pugnet atque cum Delavarorum amico moriatur.»

«Ita, puer,» explorator respondit, Uncae manum duris suis digitis premens, «Mingonem potius quam Mohicanum te esse ostendisses, si me deseruisses. At volui tamen fugam tibi offerre, quoniam iuvenes vitae plerumque studiosi sunt. Age, quid bello aperta virtute effici non potest, dolis perficiendum est. Indue tu pellem; non dubito quin ursum agere paene aeque ac ego ipse possis.»

Quidquid Uncas de eorum in hac una re arte et virtute privatim existimabat, vultus eius gravis nullum superioritatis suae indicium protulit. Sine ullo verbo quam celerrime se in ferae pellem inclusit; tum tacitus exspectavit quid senior amicus faciendum iuberet.

«Nunc vero, amice,» Oculus Accipitris ad Davidem conversus dixit, «vestimentorum inter nos commutatio tibi magnopere proderit, quoniam ad silvestris vitae consilia improvisa parum assuevisti. Accipe hanc meam venaticam tunicam et pileum; tu autem amiculum tuum et petasum mihi trade. Librum, specilla, fistulam denique mihi committere debes: si nos aliquando melioribus temporibus iterum convenire contigerit, omnia tibi cum multis gratiis reddam.»

David singula quae memorata erant tam prompto animo tradidit ut summa eius liberalitas laudari potuisset, nisi ipse ex permutatis rebus multa commoda perciperet. Explorator celeriter alienos habitus induit; cumque oculi eius mobiles atque acerrimi vitris contegerentur caputque pileo tricornio ex pelle castoris coronaretur, statura utriusque non multum discrepante, facile quispiam eum nocturna siderum luce ipsum cantorem esse credidisset.

His rebus compositis, explorator ad Davidem conversus extrema discessus praecepta dedit.

«Estne tibi animus ad ignaviam proclivis?» aperte quaesivit, quo ingenium eius prius perspiceret quam praecepta daret.

«Studia mea pacifica sunt, et ingenium, ut humiliter spero, misericordiae et caritati maxime deditum est,» respondit David, paululum offensus quod virilitas sua tam aperte temptaretur. «Nemo tamen dicere potest me etiam summis in periculis fiduciam in Domino umquam deposuisse.»

«Maximum tibi periculum erit eo ipso momento quo barbari dolum intellexerint. Si tum caput tibi non fregerint, ea mentis imbecillitas quam tibi tribuunt te custodiet; atque tum sperare poteris fore ut suo tempore in lecto moriaris. Si manere voles, in hoc umbroso loco sedendum tibi erit, Uncae personam sustinens, donec Indi fraude reperta te detegant; tum, quemadmodum iam dixi, hora temptationis tuae aderit.

«Itaque utra tibi placeat via ipse delige: aut impetu aufugere aut hic morari.»

«Ita fiat,» David constanter respondit. «Ego Delavari loco manebo. Ipse pro me fortiter et generose decertavit; hanc rem et plura etiam eius causa aggredi audebo.»

«Locutus es ut vir, immo ut is qui melioribus magistris institutus ad meliora pervenire potuisset. Inclina caput et crura contrahito; forma eorum ante tempus veritatem proderet. Quam diutissime poteris taceto; ubi denique loqui necesse erit, prudenter facies si unum ex tuis cantibus magna voce repente inchoes; hoc enim Indis in memoriam revocabit te non omnino rationis compotem haberi.

«Quodsi tamen scalpum tibi detraxerint, quod nec spero nec credo, confide Uncam et me factum non obliviscuros, sed ultionem ex hostibus sumpturos esse, ut fortibus bellatoribus fidelibusque amicis convenit.»

«Mane!» exclamavit David, cum videret hos verbis dictis discessuros. «Ego indignus humilisque discipulus eius sum qui impiam ultionis legem non docuit. Itaque, si occidero, ne umbras meas hostium caede placare quaeratis, sed potius interfectoribus ignoscite; si quando eorum recordemini, pro ipsis orate, ut mentes eorum illuminentur et aeternam salutem consequantur.»

Explorator constitit, quasi alta cogitatione occupatus.

«In istis verbis alia quaedam lex est,» inquit, «longe diversa a lege silvarum; et tamen aequa atque honesta consideranti videtur.» Tum gravi suspirio edito, fortasse uno ex postremis quae desiderio vitae iam pridem relictae umquam traxit, perrexit: «Id ipsum ego quoque facere vellem, ut homo cuius sanguis nulla mixtura inquinatus est; quamquam non semper facile est cum Indo ita agere quemadmodum cum Christiano eiusdem fidei ageres.

«Deus tibi benedicat, amice. Credo enim vestigium quod animo sequeris haud multum a recto aberrare, cum de tota re cogitatur atque aeternitas ante oculos ponitur; quamvis multum valeant ingenia cuique natura data et vis temptationum.»

His dictis explorator ad Davidem rediit manumque ei amice ac fortiter pressit; deinde protinus tugurio egressus est, comite novam bestiae speciem gerente.

Statim ac Oculus Accipitris se sub Huronum oculis esse sensit, longum corpus more Davidis rigidum erexit, bracchium velut modulos cantus signaturus protendit, atque psalmodiam pro viribus imitari coepit. Feliciter in tam ancipiti consilio auditoribus usus est qui dulcium sonorum concordiam parum intellegebant; alioquin miserabilis eius conatus statim detectus esset.

Obscurum illud barbarorum agmen tam prope praetereundum erat ut summum immineret periculum; quanto propius accedebant, tanto altius explorator vocem tollebat. Cum proxime adstitissent, Huron ille qui Anglice sciebat manum porrexit atque cantorem, ut arbitrabatur, retinuit.

«Delavari canis!» inquit, procumbens et per obscuram lucem vultum alterius scrutans. «Timetne? Audientne Hurones gemitus eius?»

Ursus tam ferocem tamque verum fremitum edidit, ut iuvenis Indus manum ilico retraheret seque in latus proriperet, velut certior fieri vellet utrum verus ursus an ludicra tantum imago ante eum versaretur.

Oculus Accipitris, veritus ne propria vox ab hostibus callidis agnosceretur, hac interpellatione libenter usus novo et maximo clamore in cantum prorupit, quem in hominum elegantiore societate fortasse ingentem concentus fragorem nominavissent. Apud hos autem auditores novum tantummodo argumentum attulit cur eum ampliore veneratione prosequerentur, quam iis quos mente alienatos putant raro denegant.

Parvus Indorum grex uno motu se retraxit et hariolum cum divino spiritu correpto comite, ut sibi videbatur, progredi passus est.

Uncae simul atque exploratori non mediocri animi robore opus fuit, ut dum inter tuguria pergerent gravem illum lentumque gradum servarent quem induerant; praesertim cum paulo post animadvertissent custodes curiositate metu victo ad carcerem propius accedere, ut eventum incantationis spectarent. Minimus motus Davidis aut temerarius aut impatiens totum dolum detegere poterat; temporis spatium vero ad exploratoris salutem tuendam omnino necessarium erat.

Strepitus quem explorator consulto continuandum censebat multos curiosos ex diversarum domuncularum ostiis evocabat, dum transirent; semel atque iterum bellator trucis aspectus, superstitione sive suspicione impulsus, viam eorum interclusit. Nemo tamen eos retinuit: obscuritas noctis et ipsius conatus audacia praecipuum eis praesidium fuerunt.

Iam vicum effugerant atque silvae tutelam celeriter petebant, cum longus ingensque clamor e carceris tugurio, ubi Uncas antea vinctus fuerat, auditus est. Mohicanus repente subsiluit atque hirsutam pellem concussit, quasi bestia quam simulabat ad atrocissimum aliquod facinus se praepararet.

«Consiste!» inquit explorator, amicum umero prehensum retinens. «Clament denuo! Nihil aliud est quam admiratio eorum.»

Nec diu morandum erat; nam proximo momento clamorum fragor totum aerem implevit perque omnem pagi longitudinem cucurrit. Uncas ursinam pellem abiecit ac nobili pulchraque corporis forma prodiit. Oculus Accipitris umero eius leviter tacto prior per tenebras delapsus est.

«Nunc daemones vestigia nostra olfaciant!» exclamavit explorator, duo sclopeta cum omni eorum apparatu sub frutice occulta extrahens, atque «Cervicidam» vibrans cum alterum telum Uncae traderet; «duos saltem ex iis hoc investigandi studium ad mortem ducet.»

Tum sclopetis ad venatorum morem oblique ante se porrectis, velut venatores praedae parati, rapidissime procurrerunt, mox atra silvae caligine penitus absconditi.

CAPUT QUINTUM

ANTONIUS. «Meminero:
Cum Caesar iubet: hoc fac, res peracta est.»
GULIELMUS SHAKESPEARE - IULIUS CAESAR

Impatientia Huronum qui circa carcerem Uncae morabantur, ut supra dictum est, metum quem harioli halitus iis incusserat tandem vicit. Cauti, trepidantibus tamen cordibus, ad rimam accesserunt per quam tenuis ignis fulgor elucebat. Aliquamdiu Davidis figuram pro captivo habuerunt; mox tamen id ipsum accidit quod Oculus Accipitris praesenserat.

Cantor enim, diuturna longissimi corporis membrorum contractione fessus, crura sensim porrexit, donec alter ex enormibus pedibus prunas contingens in latus propulit. Primum Hurones arbitrabantur Delavarum magicis artibus ita deformem redditum esse.

At cum David, se observari nescius, caput convertisset, atque pro severis superbisque captivi lineamentis placidum ac simplicem vultum ostendisset, ne credulissimus quidem Indus manifesta indicia diutius neglegere potuit. Confestim universi in tugurium irruerunt eique nulla adhibita reverentia manus iniecerunt atque fraudem protinus deprehenderunt. Tum primus ille clamor ortus est quem fugientes audiverant.

Tum effusa irae atque ultionis signa secuta sunt. David, quamvis obstinato animo amicorum fugam tegere statuisset, iam supremam sibi horam advenisse credere coactus est. Libro fistulaque carens, memoriae suae, quae in rebus musicis raro eum fallebat, confisus, voce magna ac vehementi primam carminis funebris stropham intonuit, ut sibi in alteram vitam transeunti carmine levamen pararet.

Indi tamen opportune eius, quam mentis esse arbitrabantur, infirmitatis recordati sunt; in apertum proruerunt et vicum eo modo quem rettulimus excitaverunt.

Bellator Indus, sicut sine munimento dormit, ita sine ullo munimine pugnat. Vix igitur signum tumultus editum erat cum ducenti fere viri iam surrexerant ad pugnam aut ad persecutionem, prout res postularet, parati. Fuga captivorum cito vulgata est; omnis gens circa curiam consilii confluxit, imperia principum impatienter exspectans. In tanta repentina consilii capiendi necessitate nemo non sentiebat callidi Maguae praesentiam desiderari.

Nomen eius prolatum est, cunctique mirati sunt eum non adesse. Itaque nuntii ad tugurium eius missi sunt qui eum ad consilium accerserent.

Interea quibusdam e iuvenibus velocissimis atque prudentissimis imperatum est ut per silvarum latebras circuitum circa apertum campum facerent, ut explorarent num suspecti illi finitimi, Delavari, aliquid mali molirentur. Feminae puerique huc illuc discurrebant; denique castra universa novo ac feroci tumultu complebantur.

Paulatim tamen trepidatio deferbuit; intra pauca temporis momenta seniores et gravissimi principes in curia ad gravem consultationem convenerunt.

Mox multarum vocum strepitu nuntiatum est quosdam appropinquare, quorum ex adventu obscura novae calamitatis causa explicari sperabatur. Turba foris discessit locumque fecit, et complures bellatores ingressi hariolum infelicem secum ducebant, quem explorator tamdiu in durissimis vinculis reliquerat.

Quamquam inter Hurones de hoc homine sententiae maxime discrepabant, aliis potestatem ei mirabilem tribuentibus, aliis impostorem iudicantibus, tum omnes summa attentione verba eius audiverunt. Brevi narratione finita, pater aegrae feminae processit et ipse, paucis sed gravibus verbis, ea quae noverat exposuit.

Ex duobus his testimoniis quaestiones inde institutae certam viam secutae sunt, ea gravitate astutiaque quibus haec gens insignis erat.

Nec vero confusa multitudine ad speluncam impetum fecerunt; ex principibus decem sapientissimi constantissimique delecti sunt qui rem diligenter explorarent. Quoniam nulla mora concedebatur, simul atque delecti erant, omnes uno tempore taciti surrexerunt atque exierunt.

Ad aditum speluncae iuvenes qui praecesserant senioribus locum dederunt; omnesque per humilem obscurumque aditum processerunt ea animi firmitate qua bellatores ad salutem communem vitam exponere parati incedunt, quamquam secum dubitabant qualis esset vis cui obviam irent.

Primum speluncae conclave silentio et tenebris oppressum iacebat. Femina suo loco solito atque eodem corporis habitu recumbebat, quamquam aderant qui modo affirmaverant se vidisse eam, ope eius quem medicum hominum alborum esse putabant, in silvas ferri. Haec cum patris narratione tam aperte pugnabant ut omnium oculi in illum converterentur.

Ille tacita in se suspicione indignatus et re inexplicabili perturbatus, ad lectum accessit, inclinavitque se ac filiae vultum incredulis oculis inspexit, quasi etiam tum dubitaret utrum vere ipsa esset. Filia mortua erat.

Vicit paulisper ipsa naturae vis; senex bellator maerore et spe frustrata oculos texit. Mox se collegit, ad socios conversus et corpus digito demonstrans, sermone gentis suae dixit:

«Uxor iuvenis mei nos reliquit. Magnus Spiritus filiis suis irascitur.»

Triste nuntium sollemni silentio exceptum est. Brevi spatio interiecto, unus e senioribus locuturus erat, cum nigrum quiddam ex proximo conclavi devolutum in medium locum quo stabant venit. Quoniam ignorabant cum quo genere rerum sibi res esset, paulum omnes recesserunt et stupentes spectaverunt; donec res ad ignem conversa, deinde horrendum in modum erecta, vultum Maguae contortum, sed ferocem adhuc atque torvum patefecit.

Hoc agnito, ingens ab omnibus admirantibus clamor ortus est.

Ubi vero intellexerunt quo statu princeps esset, multi confestim cultros strinxerunt, atque membra linguaque eius continuo vinculis liberata sunt. Huronum princeps surrexit seque excussit velut leo e cubili prodiens. Nullum verbum protulit; manus tamen capulum cultri velut convulsa versabat, oculi autem truci intuitu universos perlustrabant, quasi quaereret in quem primum ultionis impetum effunderet.

Feliciter Uncas et explorator, quin etiam David, iam extra manuum eius iactum erant; alioquin ne exquisitissima quidem crudelitas mortem eorum paulisper distulisset, tanta ira eum paene suffocabat. Undique autem amicorum notos vultus cernens, barbarus dentibus velut limis ferreis stridentibus frenduit, atque, victima in quam iram effunderet carens, furori suo invitus imperavit.

Quanta ira arderet cuncti qui aderant acute animadverterunt. Ne animum iam ad insaniam usque concitatum acrius exasperarent, aliquot momenta nemine loquente praeterierunt. Ubi satis temporis concessum visum est, natu maximus sermonem coepit.

«Amicus meus inimicum invenit,» inquit. «Num hostis prope est, ut Hurones se ulcisci possint?»

«Delavarus moriatur!» Magua tonanti voce exclamavit.

Aliud longum significansque silentium secutum est, quod idem senex, eadem cautione adhibita, tandem fregit.

«Mohicanus pedibus celer est longeque salit,» ait; «sed iuvenes mei vestigia eius premunt.»

«Abiitne?» quaesivit Magua tam gravi gutturis sono ut ex intimis pectoris penetralibus venire videretur.

«Spiritus malignus inter nos versatus est, et Delavarus oculos nostros excaecavit.»

«Malus spiritus!» alter amare repetivit. «Hic est ille spiritus qui tot Huronum vitas abstulit; qui iuvenes meos apud Flumen Praecipitans occidit; qui ad Fontem Salutarem scalpos eorum detraxit; qui nunc ipsius le Renard Subtil manus vinxit!»

«De quo amicus meus loquitur?»

«De cane qui sub pallida cute cor sollertiamque Huronis gerit, de eo qui 'la Longue Carabine' vocatur.»

Nomen tam formidabile, simul atque prolatum est, solitum in auditoribus terrorem excitavit. Sed postquam paulum reputare licuit, et bellatores cogitaverunt hostem illum audacissimum atque metuendum in ipsa castra sua irrepisse ut eis noceret, stupori saevissima ira successit; atque omnes animi impetus quibus Magua modo luctatus erat repente in sociorum pectora transierunt.

Alii dentibus irati frendebant, alii ululatibus iram effundebant, nonnulli aera tanta rabie verberabant quasi inimicus ipse sub ictibus eorum laboraret. Sed tam subitus furoris impetus haud minus celeriter conquievit in tristi taciturnitate et pertinaci animi coercitione, cui praesertim ubi nihil agendum erat studere solebant.

Magua ipse, cui vicissim aliquantum deliberandi spatium datum erat, vultum moresque mutavit, et eius habitum induit qui in re tanta et cogitare et agere pro rei gravitate dignissime posset.

«Ad populum meum eamus,» inquit; «nos exspectat.»

Socii taciti assensi sunt, atque omnis illa manus e spelunca discessit et ad curiam concilii rediit. Ubi sederunt, oculi omnium in Maguam conversi sunt; quo signo intellexit sibi communi consensu narrandi munus mandatum esse. Surrexit igitur atque omnia sine fraude vel dissimulatione narravit.

Tum omnis dolus quo et Duncanus et Oculus Accipitris usi erant palam patefactus est. Ne cuiquam quidem, quamvis superstitioni deditissimo, iam dubitare licebat quid accidisset. Manifestum nimis erat Hurones contumeliose, turpiter atque infamiter deceptos fuisse.

Narratione finita, cum Magua consedisset, universa gens congregata, quippe cum paene omnes viri armati huic narrationi adfuissent, inter se obstupefacti intuebantur, aeque hostium audaciam atque felicitatem admirantes. Proxima tamen cura erat qua ratione et qua occasione ulcisci possent.

Plures persecutores ad fugientium vestigia missi sunt; tum principes rem diligenter deliberare coeperunt. Seniores bellatores alius post alium varia consilia proponebant, quae omnia Magua tacitus reverenterque audiebat. Callidus ille barbarus et artificium suum et imperium animi receperat,

iamque ad propositum suum pristina circumspectione atque sollertia contendebat.

Tum demum, postquam omnes qui sententiam dicere voluerant locuti erant, suas ipse opiniones proferre paravit. Quibus eo maius pondus accedebat, quod nonnulli ex exploratoribus iam redierant nuntiantes fugientium vestigia eo usque deprehensa esse, ut dubitari non posset quin in finitimis Delavarorum castris, apud suspectos socios, salutem quaesivissent.

Hoc magni momenti nuntio adiutus, princeps caute rationes suas sociis exposuit; quae, ut ab eius eloquentia calliditateque exspectari poterat, nemine dissentiente probatae sunt. Summa autem consiliorum et causarum quibus ea nitebantur haec erat.

Iam dictum est sorores, statim atque in Huronum vicum adductae sunt, ex consilio quod Indi raro praetermittunt separatas esse. Magua mature intellexerat se, quamdiu Aliciam apud se retineret, firmissimum habere vinculum quo Coram coerceret. Quam ob rem, cum dividerentur, Aliciam in potestate sua servavit; Coram vero, quam multo pluris faciebat, sociis finitimi vici custodiendam tradidit.

Hoc institutum ad breve tantum tempus valiturum existimabatur; neque minus eo spectabat ut finitimos honore ipsis habito sibi devinciret quam ut constanti Indorum mori obtemperaret.

Quamquam impetus ultionis, qui in animo barbari vix umquam dormiunt, eum assidue stimulabant, commodis tamen suis diuturnis consulere non omittebat. Stultitia enim et perfidia iuventutis suae longa ac molesta poenitentia expiandae erant priusquam pristinam apud gentem suam fiduciam plene reciperet; sine fiducia autem in Indorum gente nulla imperandi potestas esse poterat.

In hac tam ardua atque ancipiti condicione astutus Indus nullam occasionem auctoritatem suam augendi neglexerat; inter eius consilia felicissimum fuit quod potentissimorum ac simul maxime metuendorum finitimorum gratiam studiose sibi conciliaverat.

Consiliorum eius exitus exspectationem omnem impleverat. Neque enim Hurones ab illa communi naturae humanae lege eximebantur, qua quisque dona sua eo pluris aestimat quo pluris ea ab aliis aestimari videt.

Sed dum in speciem privatas rationes commodis communibus posthabebat, Magua privatas numquam causas ex oculis dimittebat. Has tamen casus improvisi frustrati erant, qui uno ictu omnes captivos e potestate eius exemerant; iamque ad eam necessitatem redactus erat ut beneficia ab iis peteret quos paulo ante beneficiis suis obligare studuerat.

Complures principes dolosas et perniciosas rationes obtulerant, quibus Delavaros subito opprimerent et castris eorum occupatis captivos eodem impetu recuperarent. Omnibus enim conveniebat et honorem gentis et utilitatem et mortuorum civium pacem ac felicitatem imperiose postulare ut aliquot victimae quam primum ad ultionem mactarentur. Sed Magua haud aegre tam periculosa et incerti exitus consilia refellit.

Pericula vanasque spes consiliorum illorum solita sollertia patefecit; neque prius sua ipse consilia proferre ausus est quam impedimenta omnia, adversantium sententias dico, removisset.

Primum auditorum superbiam blanditiis permulsit, quo artificio auditorum animos certissime ad se converti noverat. Multis commemoratis occasionibus quibus Hurones fortitudinem atque virtutem suam in iniuriis vindicandis ostendissent, sermonem ad magnam sapientiae laudem convertit.

Hanc virtutem depingebat quasi praecipuum discrimen quo castor a ceteris bestiis, homines a bestiis, Hurones denique a reliquis mortalibus distarent. Cum satis prudentiam extulisset, ostendere coepit qua ratione ea in praesenti gentis suae condicione usui esse posset.

Ex altera parte, aiebat, magnum patrem album, Canadensium praefectum, filios suos iam aliquandiu torvis oculis intueri, quoniam secures eorum tantopere sanguine rubuissent; ex altera vero gentem sibi numero parem esse, lingua diversam, rebus atque commodis dissimilem, minime amantem, quae occasionem quamlibet cupide arriperet ut eos apud magnum principem album in invidiam adduceret.

Tum de necessitatibus gentis suae disseruit, de donis quae pro meritis priorum laborum iure sperare possent, de distantia qua a suis venationis regionibus et natalibus vicis seiuncti essent, denique de necessitate in tantis periculis prudentiae potius quam cupiditati obsequendi.

Ubi sensit seniores moderationem eius probare, multos autem e ferocissimis praestantissimisque bellatoribus haec prudentiora consilia torvis vultibus audire, callide eos rursus ad id quod maxime diligebant revocavit. Aperte de fructibus sapientiae eorum locutus est, quos plenam ultimamque victoriam de hostibus allaturos esse audacter affirmabat.

Obscure etiam significavit, si rem satis caute gererent, victoriam adeo propagari posse ut omnes quos merito odisse se existimarent exitio darentur. Denique bellicosum animum cum artificio ita miscuit ut utriusque partis studia blanditiis aleret, omnibus spem relinqueret, nec quisquam se consilium eius penitus intellexisse certo affirmare posset.

Orator aut rerum civilium moderator qui talem rerum condicionem efficere potest aequalibus suis plerumque gratissimus est, quidquid posteri de

eo iudicent. Omnes plura subesse quam quae verbis dicerentur sentiebant, et quisque occultam sententiam eam ipsam esse credebat quam ex propria ingenii vi suspicari poterat.

In rebus ita feliciter compositis mirandum non erat Maguae auctoritatem valuisse. Gens universa deliberato agere decrevit, atque uno consensu summam rei curam principi commendavit, qui consilia tam prudentia quam perspicua protulisset.

Ita Magua unum ex maximis artificii laborumque suorum propositis assecutus erat. Quicquid gratiae apud suos amiserat penitus recuperavit, immo etiam rei publicae praefectus constitutus est. Vere gentis suae rector erat; et, quamdiu popularem gratiam retinere posset, ne quisquam quidem rex maiore licentia imperare posset, praesertim cum gens adhuc in terra hostili versaretur.

Itaque consultationis speciem abiecit et gravem imperantis habitum induit, qualem muneris dignitas tuenda requirebat.

Exploratores in diversas regiones ad nuntios conquirendos dimissi sunt; speculatoribus imperatum est ut Delavarorum castris propius accederent et quid ibi ageretur explorarent; bellatores in tuguria sua redire iussi sunt, admoniti brevi opera sua opus futurum esse; mulieribus vero puerisque imperatum est ut se reciperent atque tacerent.

His rebus constitutis, Magua per vicum incessit, interdum apud eum subsistens quem visitatione sua honorari existimaret. Amicos in fide confirmavit, dubitantes sibi adiunxit, omnibus se gratum praestitit. Tum proprium tugurium petiit. Uxor enim quam olim, cum e gente sua expulsus esset, reliquerat iam mortua erat; liberos nullos habebat, itaque in sola domuncula nullo socio habitabat.

Ipsum erat illud dilapsum ac solitarium tugurium in quo David inventus fuerat; cuius praesentiam Magua, quotiens aliquando conveniebant, superba quadam contemptuosaque neglegentia toleraverat.

Huc se Magua, consiliis publicis confectis, recepit. Cum ceteri somno indulgerent, ipse neque quietem invenit neque quaesivit. Si quis satis curiosus motus novi principis observasset, eum in angulo tugurii sedentem vidisset, de futuris consiliis meditantem, ab hora qua domum redierat usque ad tempus quod bellatoribus rursus conveniendi constituerat.

Interdum aura per rimas tugurii spirabat, et exigua flamma circa ardentes prunas tremens mutabile lumen in tristem solitarii figuram iaciebat. Tunc haud difficile fuisset illum tenebrosum barbarum pro ipso Tenebrarum Principe habere, iniurias sibi illatas animo volutantem atque mala molientem.

Multo tamen ante diluculum bellatores singuli solitarium Maguae tugurium intraverunt, donec viginti numero convenissent. Sclopetum suum quisque gerebat ceterumque belli apparatum; colores autem quibus corpora picta erant pacem significabant. Adventantes illos feroci vultu viros nemo animadvertisse visus est; alii in umbris consederunt, alii tamquam immobilia signa steterunt, omnes altissimo silentio, donec delecta manus tota congregata est.

Tum Magua surrexit et proficiscendi signum dedit, ipse primus incedens. Socii eum alii post alios eo ordine sequebantur quem «agmen Indicum» vocant. Nec, ut alii homines bello incitati solent, magno apparatu aut clamore castra reliquerunt, sed taciti, nullo animadvertente, e loco se subduxerunt; ita ut umbrarum labentium agmini similiores quam fortibus viris per audacia facta inanem gloriam quaerentibus viderentur.

Magua, relicta via quae recta ad Delavarorum castra ducebat, aliquamdiu secundum tortuosos rivuli flexus atque iuxta parvum lacum quem castores operibus suis fecerant manum deduxit. Illucescere iam incipiebat cum in campum apertum ab illis sollertibus laboriosisque animalibus effectum ingressi sunt.

Quamquam Magua, ad pristinum cultum reversus, vulpis imaginem in pelle curata qua vestiebatur gerebat, unus tamen e principibus qui eum comitabantur castorem pro signo proprio gentilitio, quod «totem» appellant, habebat. Hic tam potentem communitatem quam sibi cognatam fingebat sine ullo honoris indicio praeterire impium quodammodo iudicasset. Constitit igitur atque animalia verbis tam benignis amicisque appellavit quasi cum sapientioribus animantibus loqueretur.

Cognatos suos castores vocavit, eos admonuit se patronum esse cuius beneficio incolumes manerent, dum tam multi mercatores lucri cupidi Indos ad caedem eorum impellerent. Promisit se idem beneficium deinceps praestaturum, eosque monuit ut grati essent.

De expeditione quoque cui ipse interesset verba fecit, atque satis verecunde et per ambages significavit convenire ut cognato suo aliquid ex ea sapientia tribuerent qua prae ceteris animalibus clari essent.

Dum miram hanc orationem habebat, socii non minore gravitate attentique animo audiebant quam si singuli plane persuasi essent omnia rectissime dici. Semel iterumque nigra quaedam corpora e superficie aquae emersisse visa sunt; quo conspectu Huron laetatus est, ratus verba sua non frustra profusa esse.

Oratione vix finita, magni castoris caput e foribus domunculae emicuit, cuius paries ex terra compactus graviter laesus erat, atque quam ex situ suo

desertam esse omnes crediderant. Hoc insolitum fiduciae documentum orator tamquam omen faustissimum accepit; et quamquam animal paulo festinantius se recepit, ille gratias laudesque effusissime egit.

Ubi Magua satis temporis huic cognationis pietati datum esse censuit, iterum proficiscendi signum dedit. Cum Indi universi discederent, gradu tam tacito ut communis hominis aures motum non perciperent, idem venerabili specie castor caput e latebris rursus proferre ausus est.

Si quis Huronum retro respexisset, bestiam ita motus suos observantem conspexisset, ut curiositas et sollertia eius pro vero rationis usu haud difficile accipi possent.

Quippe tam aperta tamque intellegibilia erant animalis consilia, ut etiam observator rerum peritissimus quid sibi illi motus vellent explicare non potuisset, donec manus illa in silvam intravit. Tunc vero tota res explicata esset; nam animal totum e tugurio prodiisset ac, dum pellem detraheret, gravem attentumque Chingachgooki vultum sub villosa larva ostendisset.

CAPUT SEXTUM

«Breviter, oro te; nam vides me multis nunc negotiis distineri.»
GULIELMUS SHAKESPEARE - MULTUS STREPITUS DE NIHILO

Delavarorum gens, dimidia potius eius pars, cuius iam totiens mentionem fecimus, cuiusque castra haud procul a vico Huronum ad tempus posito aberant, totidem fere bellatores in unum convocare poterat quot finitima gens.

Eadem, sicut vicini, Montcalmum in fines regni Britannici secuta erat, et in Mohawcorum venationis regiones crebris gravibusque excursionibus incurrebat; tamen, ea arcana reticentia qua indigenae saepe utuntur, auxilium tunc praebere recusaverat cum maxime postulabatur. Galli, cur socii tam improviso defecissent, diversis rationibus explicare conati erant.

Plerique tamen existimabant Delavaros veteris foederis religione commotos esse, quo olim Iroquensibus ad bellicum praesidium subiecti essent, atque idcirco cum pristinis dominis dimicare recusare. Ipsa vero gens nihil aliud Montcalmo per legatos, more Indorum brevissime, nuntiaverat quam secures suas hebetes esse atque ad eas exacuendas tempore opus habere.

Canadensium dux, rerum gerendarum peritus, satius duxerat socium, quamvis inertem, tolerare quam severitate imprudenter adhibita apertum inimicum sibi parare.

Eo mane, quo Magua tacitam suorum manum, ut narravimus, ab habitaculis castorum in silvam duxerat, sol exoriens Delavarorum castra ita illustravit ac si populum iam mediis diei laboribus occupatum repente conspexisset.

Feminae a tugurio ad tugurium discurrebant: aliae cibum matutinum parabant, nonnullae ea sollicite quaerebant quae ad sueta vitae commoda necessaria erant; plures tamen apud amicas consistentes pauca festinata et submissa voce communicabant. Bellatores gregatim desidebant, cogitationibus potius quam sermonibus occupati; cum autem verba quaedam proferrent, ita loquebantur ut singulas sententias gravissime pensitare viderentur. Venationis instrumenta passim ante tuguria abundabant; nemo tamen venatum exibat.

Hic illic bellator arma sua diligentius inspiciebat quam solent ii qui nullum praeter silvestres feras hostem exspectant. Interdum autem omnium qui in uno circulo consistebant oculi simul in grande quoddam tacitumque

tugurium, medio in vico positum, convertebantur; quasi ibi communis sollicitudinis causa lateret.

Dum haec agerentur, vir quidam in extremo saxeae illius planitiei margine repente apparuit, qua vicus situs erat. Inermis erat; colores autem quibus vultum pinxerat naturalem eius asperitatem insignemque severitatem mitigare potius quam augere videbantur. Ubi Delavaris se in conspectum dedit, substitit et amicitiae signum fecit, brachium primo in caelum erigens, deinde gravi gestu ad pectus demittens.

Incolae submissum grati adventus murmur reddiderunt, atque similibus benevolentiae signis eum propius accedere hortati sunt. His signis confirmatus vir, cuius atra figura paulisper contra rubescentem caeli matutini lucem in summo saxo distincte eminebat, de naturali illa rupe descendit atque magna cum dignitate in medium tuguriorum processit.

Dum appropinquabat, nihil fere audiebatur nisi tenuis argenteorum ornamentorum strepitus, quibus brachia et collum oneraverat, et tintinnabulorum sonitus, quae calceos e cervina pelle factos circumornabant. Praetereuntibus viris multa comitatis signa dabat; mulieres vero omnino neglegebat, quasi earum benevolentiam ad id quod nunc ageret nihil valere putaret.

Ubi ad circulum pervenit in quo, ex superbo omnium habitu, principes praecipuos consedisse apparebat, hospes substitit. Tum Delavari intellexerunt eum virum, cuius corpus erectum et agile coram stabat, esse notissimum Huronum ducem, le Renard Subtil.

Graviter, tacite ac suspicaci cautione exceptus est. Bellatores qui ante stabant in utramque partem cesserunt; quo facto aditum aperuerunt ad oratorem, inter suos maxime probatum, qui gentium septentrionalium linguas omnes callebat.

«Sapiens Huron nobis gratus advenit,» inquit Delavarus lingua Maquarum; «ad fratres suos lacustres venit ut cum iis suc-ca-tush cibum edat!»

«Advenit,» respondit Magua, capite ea dignitate inclinato quae principi orientali conveniret.

Princeps brachium porrexit et alterius carpum manu complexus est; sic uterque iterum amicitiam salutatione confirmavit. Tum Delavarus hospitem in suum tugurium invitavit ut matutinum cibum secum sumeret. Magua invitationem accepit; ambo, tribus quattuorve senibus comitantibus, placide discesserunt. Reliqui, quamquam insolitae visitationis causam cognoscendi cupiditate ardebant, nullo tamen aut gestu aut verbo impatientiam prodiderunt.

In brevi et parco convivio quod secutum est, summa in colloquendo cautio adhibita est, nec sermo aliud attingebat nisi recentis venationis res, quibus Magua nuper operam dederat.

Ne homines quidem politissimis moribus exculti aptius simulare potuissent visitationem pro re usitata haberi quam hospites illi, quamquam nemo qui aderat ignorabat visitationem cum occulto aliquo consilio, fortasse etiam genti suae summopere gravi, coniunctam esse.

Postquam omnes famem sedaverunt, mulieres patinas cucurbitasque sustulerunt; tum utraque pars ad acre et subtile ingeniorum certamen se comparavit.

«Num magni patris mei Canadensis vultus rursus ad filios Hurones conversus est?» interrogavit Delavarorum orator.

«Quando umquam aliter se habuit?» Magua rettulit. «Populum meum carissimum sibi esse dicit.»

Delavarus, quamquam haec falsa esse sciebat, graviter quasi assentiens caput inclinavit, deinde perrexit:

«Secures iuvenum tuorum sanguine vehementer rubuerunt!»

«Ita est; nunc autem nitidae et hebetes iacent, quoniam Yengeesi mortui sunt, Delavari vero vicini nostri!»

Alter benignum pacis indicium elegante manus gestu accepit et tacuit. Tum Magua, quasi caedis mentio memoriam eius subito excitavisset, interrogavit:

«Num captiva mea fratribus meis molestiam exhibet?»

«Grata est nobis.»

«Brevis et aperta via inter Hurones et Delavaros patet; si fratri meo molesta est, ad mulieres meas mittatur.»

«Grata est nobis,» Delavarorum princeps, etiam maiore verborum vi, respondit.

Magua, primo conatu recipiendae Corae frustratus, complura minuta tacuit, sed repulsam tamquam rem nihili faceret.

«Num iuvenes mei Delavaris in montibus locum venandi relinquunt?» tandem quaesivit.

«Lenapi montium suorum domini sunt,» alter paulo superbius respondit.

«Bene habet. Iustitia viris rubrae cutis imperat! Cur igitur in mutuam perniciem secures poliant cultrosque acuant? Nonne albi homines nobis hostes supersunt?»

«Recte!» duo tresve auditores uno tempore exclamaverunt.

Magua paulisper constitit, ut verba sua Delavarorum animos lenire sineret, deinde addidit:

«Nonne insoliti calcei Indici in silvis visi sunt? Num fratres mei alborum hominum vestigia odorati sunt?»

«Veniat pater meus Canadensis,» alter tergiversans respondit; «liberi eius ad eum recipiendum parati sunt.»

«Cum dux ille magnus venit, cum Indis in tuguriis eorum fumum haurit. Hurones quoque eum gratum esse dicunt. Sed Yengeesi longa habent brachia, cruraque quae numquam lassescunt! Iuvenes mei per somnium sibi visi sunt vestigia Yengeesorum prope Delavarorum vicum conspicari.»

«Non invenient Lenapos dormientes.»

«Bene. Bellator cui oculi vigilant hostem aspicere potest,» inquit Magua, cum animum socii frustra perscrutari conatus esset, alium rursus sermoni aditum quaerens. «Dona fratri meo attuli. Gens eius belli semitam ingredi noluit, quod id sibi minus utile visum est; sed amici non sunt obliti ubi illa habitaret.»

Cum sic liberalitatem suam nuntiavisset, astutus princeps surrexit et dona sua coram hospitibus, admiratione paene perculsis, graviter explicavit. Erant maxime vilia ornamenta, quae feminis apud castellum Gulielmi Henrici aut caesis aut captivis abrepta erant. In his nugis distribuendis Huron non minorem artem quam in seligendis ostendit.

Maioris pretii ornamenta duobus nobilissimis bellatoribus, quorum alter hospes erat, dedit; minorum vero donorum distributionem inter inferiores ita apte ac tempestive blandimentis ornavit ut nemo querendi causam haberet. Denique tota caerimonia commodum cum blandimentis tam artificiose coniunxit ut donator facile ex eorum quos adloquebatur oculis intellegere posset quam efficax munificentia esset quae tantis laudibus condiretur.

Tam prudenter atque callide excogitatum Maguae consilium statim fructum tulit. Delavari severitatem vultus deposuerunt atque multo benigniores visi sunt; hospes praesertim, cum praedae partem sibi oblatam paulisper magna voluptate spectavisset, vehementer iteravit:

«Frater meus sapiens princeps est. Gratus advenit!»

«Hurones amicos Delavaros diligunt,» Magua respondit. «Quidni diligant? Eodem sole colorantur; viri iusti utriusque gentis post mortem in iisdem silvis venabuntur. Homines rubrae cutis amici esse debent, albos autem homines apertis oculis observare. Num frater meus exploratores in silvis odoratus est?»

Delavarus, cuius nomen, si Latine reddas, «Cor Durum» significabat, cui Galli cognomen «Le-coeurdur» indiderant, solitam animi duritiam

deposuit cui tam significans cognomen deberi videbatur. Vultus eius plane minus asper factus est, ac iam apertius respondere dignatus est:

«Insoliti calcei circa castra mea apparuerunt. Eorum vestigia ad ipsa tuguria perducta sunt.»

«Canesne frater meus fustibus expulit?» interrogavit Magua, prioris illius ambagis mentionem prorsus non faciens.

«Id minime conveniebat. Peregrinus semper apud Lenaporum liberos gratus est.»

«Peregrinus, non autem explorator!»

«Mitterentne Yengeesi feminas suas speculatum? Nonne Huronum princeps feminas in pugna captas esse narravit?»

«Non mentitus est. Yengeesi suos exploratores emiserunt. In tuguria mea ingressi sunt; sed neminem invenerunt qui eos benigne salutaret. Itaque ad Delavaros fugerunt; nam, inquiunt, Delavari amici nostri sunt, eorumque animi a patre Canadensi aversi sunt!»

Haec insinuatio rem ipsam graviter feriebat; Magua, si inter politiorem civitatem versatus esset, peritus legatus haberi potuisset. Recens enim Delavarorum a proelio defectio, ut ipsi sciebant, apud Gallos socios multas reprehensiones pepererat; nunc autem animadvertebant quidquid deinceps agerent suspicionem atque diffidentiam esse secuturam.

Nec magna rerum et causarum perspicacia opus erat ut intellegerent quam perniciosa futura esset talis rerum condicio. Longinqui vici, venandi regiones, complura centena feminarum puerorumque, atque magna pars belli virium, intra fines Gallorum iacebant. Itaque Maguae verba, ut ipse speraverat, aperta improbatione, fortasse etiam metu, accepta sunt.

«Pater meus vultum meum intueatur,» inquit Le-coeurdur; «nihil ibi mutatum reperiet. Verum est iuvenes meos belli semitam non ingressos esse; somnia eos a profectione revocaverunt. Nihilominus magnum album principem amant et venerantur.»

«Idne credet, cum audiverit infestissimum sibi hostem in liberorum suorum castris ali! Cum cognoverit Yengeesum sanguine conspersum ad ignem vestrum fumum haurire! Cum compererit hominem pallidae cutis, qui tot amicos eius occiderit, apud Delavaros libere introire et exire! Abi; magnus pater meus Canadensis stultus non est!»

«Ubi est ille Yengeesus quem Delavari timeant?» alter rettulit. «Quis iuvenes meos occidit? Quis est magni patris mei capitalis inimicus?»

«La Longue Carabine.»

Ad notissimum nomen Delavari bellatores subito commoti sunt; admiratione ostenderunt se nunc primum cognovisse hostem apud Indos Gallorum socios tanto nomine celebratum in sua potestate versari.

«Quid sibi vult frater meus?» Le-coeurdur mirabundus quaesivit, maiore animi commotione quam gens eius plerumque significare solebat.

«Huronum nemo mentitur,» Magua frigide respondit, capite in tugurii parietem reclinato atque tenui pallio circa fuscum pectus reducto. «Delavari captivos numerent; unum invenient cuius cutis neque rubra neque pallida est.»

Longum deinde silentium, omnibus secum reputantibus, intercessit. Tum princeps cum sociis secreto deliberavit, et nuntios misit qui nonnullos ex praestantissimis gentis viris arcesserent.

Cum singuli bellatores advenirent, unusquisque gravissimum nuntium quem Magua modo attulerat cognovit. Omnes stuporem eodem vultu et humili, gravi, gutturali exclamatione prodebant. Rumor de ore in os pervasit, donec universa castra vehementer commota sunt. Feminae opera intermiserunt, ut verba quaedam ex inconsultis deliberantium sermonibus exciperent.

Pueri ludos deseruerunt et sine timore inter patres vagati sunt, eos suspicientes, dum breves admirationis clamores audirent quibus patres invisissimi hostis audaciam excipiebant. Denique omnes occupationes ad tempus depositae sunt, omnia alia negotia omissa; gens tota se suo more communi animi commotioni indulgere videbatur.

Ubi tumultus aliquantulum remiserat, seniores graviter deliberare coeperunt quid pro gentis honore et salute in tam difficili atque ancipiti causa faciendum esset.

Per haec omnia, inter popularem perturbationem, Magua non modo in eodem loco sedebat, sed eodem etiam habitu quo primum ad parietem tugurii consederat, quasi immotus neque ullam de rei exitu curam habens. Nihil tamen ex signis quae consilia hospitum patefacere possent oculos eius pervigilantes effugit.

Tam penitus ingenia hominum cum quibus agebat noverat ut singula consilia antequam constituta essent animo praevideret; immo interdum quid ipsi deliberaturi essent intellegere videbatur, priusquam id ipsis consciis in mentem venisset.

Breve fuit Delavarorum consilium. Eo finito, magnus ubique apparatus significabat mox sollemnem et ordinatum totius gentis conventum habitum iri. Quoniam tales conventus raro et tantum in maximis rerum momentis

convocabantur, callidus Huron, adhuc seorsum sedens ac tacitus arcana observans, intellexit omnium consiliorum suorum exitum iam instare.

Magua igitur e tugurio exiit, tacitusque in apertum locum ante castra incessit, ubi iam bellatores congregari coeperant.

Dimidia fere hora consumpta est antequam omnes, feminis puerisque non exceptis, suo quisque loco consederent. Moram attulerant sollemnes praeparationes, quas tantae tamque insolitae consultationi necessarias ducebant.

Cum autem sol supra cacumen montis ascenderet, cuius in latere Delavari castra posuerant, plerique iam sedebant. Radii eius, e ramis arborum quibus montis summum cacumen cinctum erat prorumpentes, in multitudinem tam gravem, attentam et rei eventu sollicitam inciderunt, quantam vix umquam matutinus sol conspexerat. Hominum numerus paulo amplius mille erat.

Apud turbam tam gravibus moribus assuetam nullus erat ambitiosus iuvenis, qui nimia praematuraque gloriae cupiditate auditores ad festinam atque fortasse inconsultam disputationem incitare vellet ut famam ipse sibi pararet. Tanta enim temeritate et arrogantia iuvenis praematuram ingenii famam in perpetuum perdidisset. Solis natu maximis et rerum peritissimis viris licebat causam conventus populo proponere.

Donec aliquis ex illis initium loquendi fecisset, neque bellica facta neque naturae dona neque dicendi gloria cuiquam vel minimum interpellandi ius tribuebant. Tum autem senex cuius erat dicendi privilegium tacebat, quasi rei de qua agendum esset magnitudine oppressus. Silentium iam diutius duraverat quam usitata deliberandi mora quae conventum praecedere consueverat; ne minimus quidem puer vel impatientiae vel admirationis signum dedit.

Interdum aliquis a terra oculos tollebat, quo plerique defixos habebant, atque ad tugurium quoddam aspiciebat. Hoc nulla re a ceteris distinguebatur nisi quod singulari diligentia contra tempestatum iniurias munitum erat.

Tandem murmur illud submissum, quod in frequenti populo oriri solet, auditum est, omnesque quasi uno impetu surrexerunt. Eodem momento ostium tugurii memorati apertum est; tres inde viri progressi lento gradu ad locum consultationis accesserunt.

Omnes erant aetate provecti, multo etiam ultra annos quos natu maximus e reliquis attigerat. Unus autem, qui medius comitum umeris innitebatur, tantam annorum molem pertulerat quantam mortalibus raro contingit. Corpus olim excelsum atque erectum velut cedrus iam ultra centum annorum pondere curvabatur. Agilis ac levis ille Indorum incessus evanuerat; nunc vix

pedetemptim, tam exiguis passibus ut humum quasi digitum post digitum metiretur, progredi poterat.

Vultus fuscus rugisque aratus mira ac paene horrenda specie cum longissimis candidisque capillis pugnabat, qui tanta densitate super umeros defluebant ut multas fortasse hominum aetates praeterisse crederes ex quo postremo tonsi essent.

Vestitus patriarchae, quem propter summam aetatem atque propinquitatem auctoritatemque apud suos eo nomine merito appellare licebat, opulentus erat ac magnificus, quamquam intra simplices gentis mores continebatur. Pallium ex optimis pellibus confectum erat, quibus pili adempti fuerant, ut figurae quasi hieroglyphicae res priscis bellis gestas repraesentarent.

Pectus numismatibus onerabatur, quorum nonnulla ex argento solido, unum alterumve etiam ex auro factum erat; haec a diversis principibus Christianis longo vitae suae spatio acceperat. Armillas et vincula supra talos ex eodem pretioso auro gestabat.

Caput, cuius capilli undique intacti creverant, quoniam ille iam diu a bellis abstinuerat, quasi argenteo diademate circumdatum erat. Huic alia minoris formae ornamenta splendentia adiuncta erant, quae inter tres dependentes struthionum plumas atro colore tinctas fulgebant, mirum in modum cum niveis capillis contrarias. Securicula prope tota argento obducta erat, cultri autem manubrium auro solido in modum cornu fulgebat.

Cum primus motus admirationis laetitiaeque, quem tam venerandi viri repentinus adventus excitaverat, paulum sedatus esset, nomen «Tamenund» per multitudinem susurrari coepit.

Magua saepe audiverat quantum inter Delavaros sapientia et iustitia Tamenundi celebrarentur. Fama etiam ferebat eum rarissimo dono frui, ut cum Magno Spiritu secreto colloqui posset; nomen autem eius postea, paululum immutatum, ad albos priscorum eius agrorum usurpatores translatum est, qui eum magni cuiusdam imperii sanctum quendam tutelarem imaginarium sibi finxerunt.[4]

Itaque princeps Huron e turba avidissime paulum processit ad eum locum unde propius videre posset vultum hominis cuius sententia tam graviter suas ipsius fortunas commotura esset.

Oculi senis clausi erant, quasi iam fessi essent tamdiu hominum cupiditates atque studia sibi ipsis servientia spectando. Cutis eius colore ab aliorum plerorumque differebat, multo fusciore ac saturatiore; quod ortum

[4] Sanctus Tammany (St. Tammany).

erat ex subtilibus figuris, miro artificio implicatis, quas acuum puncturis per maximam corporis partem insculpserant.

Quamquam Magua in conspectu stabat, senex eum nec respexit nec salutavit. Duobus comitibus aeque venerandis nixus ad praecipuum multitudinis locum processit, ibique in medio populo suo maiestate regis et patris habitu consedit.

Nihil maius erat quam honor atque amor quibus Delavari hunc virum, quasi ex altero mundo advenam, exceperunt. Post moram, quantam decorum postulabat, principes praecipui surrexerunt, et ad patriarcham accedentes manus eius reverenter suis capitibus imposuerunt, benedictionem quasi implorantes.

Iuniores contenti erant aut pallium eius attingere aut ad ipsum tam prope accedere ut auram tanti senis, tam iusti tamque fortis, haurire possent. Hoc ipsum tamen nulli nisi praestantissimis ex iuvenibus bellatoribus audere licebat; reliqua maxima pars satis beatam se putabat si figuram tam sancte observatam ac tantopere amatam aspicere posset.

His honoris atque amoris signis peractis, principes ad suos quisque locos redierunt, et per universa castra altum quoddam, velut spirans, silentium fuit.

Paulo post iuvenes quidam, quibus unus ex senibus Tamenundum comitantibus aliquid submissa voce praeceperat, surrexerunt et e conventu discesserunt. Ad idem tugurium ingressi sunt ad quod ea mane tot oculi conversi fuerant. Paucis momentis interiectis, inde regressi eos quorum causa tantus apparatus susceptus erat ad iudicii sedem deduxerunt.

Multitudo ita se divisit ut per medium spatium via pateret, atque postquam adducti cum comitibus ingressi erant rursus coiit, ita ut densa lataque corona hominum orbem patentem circumduceret.

CAPUT SEPTIMUM

«Iam consessu instituto, ceteris altius surgens,
Achilles sic regem virorum allocutus est.»

ALEXANDER POPE, HOMERUS

Cora inter captivos prima stabat, sororis Aliciae bracchia suis amplectens, summo sororio amore. Quamvis undique feroces minacesque Indorum ordines eam circumstarent, nullus de sua ipsius salute metus impedire poterat quominus virgo generosa in pallido trepidantis Aliciae vultu, anxietate confecto, oculos assidue defigeret.

Iuxta eas Heywardus stabat, utriusque fortunam tam sollicite curans ut in tanto rerum discrimine vix discerneret utrius saluti magis consuleret; ne illam quidem, quam maxime diligebat, alteri facile anteponere poterat. Explorator paulum post ceteros constiterat, eum ordinis et dignitatis honorem comitibus tribuens quem ne communis quidem captivitas oblitterare poterat. Uncas in eorum numero non erat.

Silentio tandem restituto atque longa illa gravique mora, quae moris erat, interposita, alter e duobus principibus senibus, qui patriarchae ad latus sedebant, surrexit et Anglica lingua satis dilucida magna voce quaesivit:

«Quis ex meis captivis est La Longue Carabine?»

Neque Duncanus neque explorator respondit. Ille tamen tacitum obscurumque conventum oculis circumlustrans, ubi malignum Maguae vultum aspexit, unum gradum retrorsum cessit. Intellexit statim callidum illum barbarum in eo iudicio, quod coram tota gente agebatur, occultas insidias struere; itaque constituit nefaria eius consilia omnibus quibus posset modis impedire.

Nam iam unum viderat exemplum supplicii quod Indi sine mora sumere solerent, timebatque ne comes suus alteri eius modi supplicio destinaretur. Qua in necessitate, cum deliberandi vix spatium daretur, subito statuit amicum sibi inaestimabilem suo quoque capitis periculo tegere. Prius tamen quam loqui posset, eadem interrogatio clariore et maiore voce repetita est.

«Date nobis arma,» iuvenis superbe respondit, «et in illas silvas nos dimittite. Res a nobis gestae pro nobis loquentur.»

«Hic igitur est ille bellator cuius nomen aures nostras complevit!» princeps rettulit, Heywardum ea curiositate contemplans qua homines insigni fama aliquem praeditum primum cernere solent, sive merita sive

casus, sive virtus sive scelus famam ei pepererant. «Quid virum album in Delavarorum castra adduxit?»

«Necessitas. Victum, tectum, amicos quaerens adveni.»

«Fieri non potest. Silvae feris abundant; bellatoris caput nullo tecto eget nisi caelo sereno; Delavari autem Yengeesorum hostes, non amici sunt. Abi. Os tuum locutum est, cor nihil dixit.»

Duncanus, qua ratione progrediendum esset parum intellegens, tacuit. Sed explorator, qui omnia attente audierat, audacter in medium processit atque causae exponendae munus suscepit.

«Quod, cum La Longue Carabine appellarer, non respondi, neque pudori neque timori tribuendum est; neutrum enim virum probum decet. Sed Mingonibus ius non concedo nomen imponendi ei cuius amici in hoc ipso nominis negotio merita eius diligenter agnoverint; praesertim cum nomen quod illi dant falsum sit. 'Cervicida' enim meus verum sclopetum est cuius canalis intus sulcis distinctus est, non carabina.

«Ego tamen is sum cui cognati nomen Nathaniel dederunt; Delavari autem qui ad suum flumen habitant me Oculum Accipitris honorifice appellaverunt; Iroquenses vero, nulla a me concessa auctoritate, me Longum Sclopetum nominare ausi sunt.»

Omnium, qui hactenus Duncanum gravi obtutu contemplati erant, oculi statim ad erectam ferreamque huius novi hominis staturam conversi sunt, qui tam insigne nomen sibi vindicabat. Non quidem mirum erat duos reperiri qui honorem tantum appeterent: nam etsi rari, simulatores apud indigenas non prorsus incogniti erant. Sed Delavaris, qui serio severeque iudicium exercere volebant, maxime intererat ne personam cuius agebatur res perperam agnoscerent.

Nonnulli seniores inter se secreto consultaverunt; deinde, ut videbatur, hospitem suum de hac re interrogare decreverunt.

«Frater meus dixit serpentem in mea castra irrepsisse,» princeps ad Maguam conversus ait. «Quisnam ille est?»

Huron exploratorem digito monstravit, sed verbum nullum addidit.

«Num sapiens Delavarus lupi latratui credet?» Duncanus exclamavit, iam certior de improbis veteris inimici consiliis factus. «Canis numquam mentitur; lupus autem quando verum dixisse auditus est?»

Maguae oculi ira micuerunt; sed, subito recordatus quam necesse esset sui animi compotem manere, et vultu contemptum prae se ferens tacitus avertit. Persuasum habebat Indorum prudentiam quid in controversia veri esset facile perspecturam. Nec eum spes fefellit. Nam post brevem aliam consultationem

cautus Delavarus iterum ad eum conversus principum sententiam, verbis tamen humanissimis, declaravit.

«Frater meus mendax appellatus est, et amici eius ira commoti sunt. Ostendent eum verum dixisse. Captivis meis arma date, ut ipsi probent uter sit ille vir.»

Magua consilium, quod ex suspicione sui ortum probe sciebat, tamquam honorem sibi habitum accipere simulavit atque assensum gestu significavit; satis ei placebat veritatem suae accusationis per exploratorem sclopeto tam perite utentem confirmari. Arma statim duobus amicis, qui nunc adversarii erant, tradita sunt, iussique sunt supra sedentium capita in vas fictile collineare quod forte in trunco arboris, quinquaginta ferme virgis Anglicis ab eis distante, iacebat.

Heywardus intra se subrisit, cum cogitaret se cum exploratore de arte iaculandi certaturum; tamen simulandi propositum tenere decrevit, donec consilia Maguae patefierent. Sclopetum ergo quam accuratissime sustulit, ter rursus collineavit, denique ignem dedit. Glans lignum paucis tantum digitis a vase percussit; multitudo universa exclamationibus laetis significavit tantam iaculandi peritiam sibi mirabilem videri.

Ipse quoque explorator caput adnuens ostendit ictum meliorem fuisse quam exspectaverat. Sed pro eo ut statim cum feliciter iaculato contenderet, plus quam integrum minutum sclopeto innixus immotus stabat, quasi altissima cogitatione occupatus. Tum unus e iuvenibus qui arma dederant eum humero tetigit et Anglice valde corrupte interrogavit:

«Num vir albus melius iaculari potest?»

«Possum, Huron!» explorator exclamavit, sclopetum brevius dextra manu tollens atque in Maguam minaciter vibrans tam facile ac si arundo esset. «Possum, Huron; te nunc ferire possem, neque ulla terrarum potentia me prohiberet! Accipiter in columbam de caelo ruens non certius praedam tenet quam ego te hoc ipso momento, si in cor tuum glandem mittere vellem. Cur igitur non faciam? Cur? Quia mores atque indoles meae gentis vetant, et quia capita tenera innocentiaque periculo obicere nolim. Si quem Deum esse credis, ei tacitus animo gratias age; magnam enim causam habes.»

Vultus exploratoris rubore perfusus, oculi ira flagrantes, pectus tumidum occultum quendam terrorem in omnibus audientibus concitaverunt. Delavari suspenso spiritu quid eventurum esset exspectabant; Magua autem ipse, quamvis inimici temperantiae diffideret, ita inter confertos homines immotus stabat, quasi radicibus solo haereret.

«Supera illud signum,» iuvenis Delavarus iuxta exploratoris cubitum iteravit.

«Quid superem, stulte? Quidnam?» explorator, qui telum etiamnum iratus supra caput vibrabat, exclamavit; oculi tamen a Magua iam recesserant.

«Si vir albus talis est qualem se praedicat,» senex princeps ait, «propius ad signum feriat.»

Explorator magno et contemptuoso risu erupit, cuius sonus Heywardo tam insuetus videbatur quam vox paene supra naturam. Tum sclopetum in sinistram manum porrectam graviter demisit; quo quasi concussu displosum telum glandem emisit vas fictile in frusta disiecit, frustaque in altum dispersa circa truncum passim ceciderunt. Eodem fere momento arma ab eo contemptim abiecta gravi fragore humum percusserunt.

Primum omnes insolitae rei admiratione vehementer capti sunt. Mox murmur tacitum sed crebrescens per multitudinem serpsit, denique in voces diversae sententiae erupit. Alii tam singularem iaculandi dexteritatem palam laudabant; pars longe maior vas casu potius quam arte percussum esse existimabat.

Heywardus haud cunctatus est sententiam sibi tam utilem confirmare.

«Casus omnino fuit!» inquit. «Nemo sine collineatione recte ferire potest!»

«Casus!» resonuit ardens silvicola, qui iam obstinate nomen suum omnibus periculis vindicare statuerat, nec occultis Heywardi signis, quibus eum simulationem retinere monebat, quicquam movebatur. «Num Huron ille mendax hoc quoque fortuitum esse arbitratur? Date ei alterum sclopetum; nos ex adverso constituite, sine tegumento, sine latebris; tum Providentia et nostri ipsorum oculi certamen diiudicent. Tibi, maior, tale certamen non propono; eiusdem enim coloris sanguinem habemus atque eidem domino militamus.»

«Huronem mendacem esse manifestum est,» Heywardus placide respondit. «Tu ipse audisti eum te La Longue Carabine esse affirmantem.»

Nemo dicere potest quibus verbis vehementioribus explorator, qui nomen suum obstinate vindicabat, usurus fuisset, nisi senex Delavarus iterum intercessisset.

«Accipiter qui e nubibus venit, cum libuerit reverti potest,» dixit. «Arma eis reddite.»

Hac vice explorator avide sclopetum arripuit. Magua vero, quamquam singulos eius motus suspiciosis oculis observabat, nullam amplius causam timendi invenit.

«Nunc coram universa gente Delavarorum probetur uter vir peritior sit,» explorator clamavit, digito quo totiens glandem letalem emiserat calcem sclopeti pulsans. «Videsne, maior, cucurbitam illam ex arbore pendentem? Si

iaculator es finibus nostris dignus, ostende mihi te corticem eius frangere posse!»

Duncanus rem indicatam conspexit atque ad novum certamen se paravit. Cucurbita parvum erat vas quale Indi saepe adhibent, loro e pelle cervina e mortuo ramo pini exiguae suspensum, centum circiter virgis Anglicis distans. Tam mire amor sui hominibus insitus est ut iuvenis miles, quamvis intellegere posset ferorum illorum arbitrorum suffragia nihil valere, repente causas certaminis oblitus nihil magis quam victoriam cupiverit.

Artem eius non contemptibilem esse iam apparuerat; nunc autem quidquid subtilissima disciplina docuerat adhibere constituit. Etiamsi vita eius de uno ictu penderet, nihil accuratius aut cautius collineare potuisset. Ignem dedit; tres quattuorve iuvenes Indi, qui audito sclopeti fragore prosilierant, magna voce nuntiaverunt glandem in ipsam arborem, paulum a destinato signo declinantem, incidisse.

Bellatores communi laetitiae clamore rem exceperunt, deinde ad alterum artificem oculos quaerentes converterunt.

«Haec ars fortasse Americanis Regiis sufficiat!» explorator, suo illo modo tacite atque ex intimo pectore ridens, ait. «At si meum sclopetum totiens tantum a recta via aberravisset, multae martes, quarum pelles nunc in manicis feminarum ad manus fovendas adhibentur, adhuc in silvis viverent; multi quoque cruenti Mingones, qui rationem vitae suae iam apud summum iudicem reddiderunt, in provinciarum finibus scelera etiam nunc perpetrarent. Spero feminam cuius cucurbita est plures in tugurio suo habere; nam haec aquam numquam posthac continebit.»

Haec dicens explorator pulverem in foculum sclopeti concussit, gallum excitavit, pedem unum retrorsum admovit, ac deinde tubum lente a solo sustulit. Motus aequabilis erat, lenis, eodem semper cursu progressus. Ubi sclopetum in rectum libramentum pervenit, nullo tremore aut flexu unius momenti spatium mansit, quasi et vir et sclopetum e saxo sculpti essent. Tum repente claram fulgentemque flammam emisit.

Iuvenes iterum ad arborem prosilierunt; sed quaerentium festinatio et decepti vultus ostendebant nullum vestigium glandis inveniri.

«Abi,» senex princeps exploratori, aperto contemptu, dixit. «Lupus es canina pelle tectus. Ego cum Longo Yengeesorum Sclopeto loquar.»

«At si arma illa haberem unde nomen istud ortum est, pignore interposito pollicerer me non vas frangere, sed ipsum loramentum incidere posse, quo vas decidat!» explorator, nihil commotus, respondit. «Stulti! Si glandem a perito harum silvarum iaculatore emissam invenire vultis, in ipso signo eam, non circa signum, quaerite!»

Iuvenes Indi statim intellexerunt quid vellet; nam hac vice Delavarice locutus erat. Cucurbitam igitur ex arbore detraxerunt, atque in altum sublatam magnis gaudii clamoribus ostenderunt: in fundo eius foramen a glande factum apparebat, quae per usitatam superioris partis aperturam intraverat. Quo spectaculo inopinato omnis conventus uno ore ingentem laetitiae clamorem sustulit.

Ita lis dirempta est, exploratorque periculosam nominis sui famam sine dubio obtinuit. Oculi qui nuper Heywardum mirabundi conspexerant ad exploratoris corpus tempestatibus induratum conversi sunt; hic statim omnium in se animos oculosque convertit. Ubi primus tumultus paulum sedatus est, princeps senex interrogationem resumpsit.

«Cur aures meas claudere voluisti?» ad Duncanum conversus quaesivit. «Num Delavaros stultos putas, qui pantheram iuvenem a fele internoscere non possint?»

«Huronem etiam avem canoram esse aliquando cognoscent,» Duncanus respondit, Indorum more figurate loqui conatus.

«Bene. Cognoscemus quis hominum aures claudere possit. Frater,» addidit, ad Maguam oculos vertens, «Delavari audiunt.»

Sic palam ad dicendum vocatus Huron surrexit, magnaque cum gravitate et deliberatione in ipsius circuli medium progressus est, ubi e regione captivorum constitit et orationis habitum sumpsit. Prius tamen quam loqueretur, totum circumstantium vultuum orbem lento intuitu percurrit, quasi verba sua ad intellegentiam cuiusque accommodaturus.

In exploratorem oculos coniecit cum quadam reverentia inimicitiae admixta; in Duncanum ita aspexit ut odium inexstinguibile appareret; vix Aliciam metu contractam dignatus est intueri. At ubi Corae formam fortem, imperiosam ac tamen venustam conspexit, paulum oculos moratus est, tali oculorum significatione quam verbis explicare difficile erat. Deinde, suis consiliis obscuris plenus, lingua Canadensium, quam plurimos adstantes intellegere sciebat, sic exorsus est.

«Spiritus qui homines fecit diversos eis colores dedit,» callidus Huron coepit. «Alios nigriore cute quam tardus ursus induit. Hos servos esse iussit atque, ut castores, sine fine laborare. Cum ventus a meridie spirat, gemitus eorum in litoribus magni maris salsi audiri possunt, bubalorum mugitibus clariores; illic magnae naves eos gregatim portant atque reportant.

«Alios fecit quorum facies mustela nivea candidiores erant; hos negotiatores esse iussit, canes erga mulieres suas, lupos erga servos. Columbae naturam eis tribuit, alas indefessas, liberos arborum frondibus numerosiores, famem qua totam terram devorare cuperent. Linguae eorum falsum lyncis

ululatum imitantur; corda leporum habent, suis astutiam, non autem vulpis, brachia denique alcis cruribus longiora.

«Lingua sua aures Indorum obturat; corde edoctus aliis bellatoribus mercedem dat ut pro eo pugnent; astutia terrae bona in unum congerit; brachiis terram a litore maris salsi usque ad insulas magni lacus complectitur. Sua eum gula aegrotum facit. Deus ei satis dedit; ipse tamen omnia appetit. Tales sunt albi homines.

«Alios autem Magnus Spiritus cutem habere voluit splendidiorem et rubicundiorem illo sole,» Magua pergebat, in solem rubentem qui per caliginem horizontis enitebatur graviter digitum intendens, «hos ad ipsius mentem formavit. Insulam hanc, ut primum fecerat, arboribus opertam ferisque abundantem, eis dedit. Ventus prata eis aperiebat; sol et imber fructus maturabant; nives advenientes eos gratos esse monebant.

«Quid viis ad iter faciendum egebant? Per montes transpiciebant. Castoribus laborantibus ipsi sub umbra requiescentes spectabant. Aura aestate recreabat, pellibus hieme tegebantur. Si inter se pugnabant, id faciebant ut viros se esse demonstrarent. Fortes erant, iusti erant, felices erant.»

Hic orator conticuit, rursusque circumspiciens exploravit utrum fabula eius animos auditorum tetigisset. Ubique oculos in se defixos, capita erecta, nares dilatatas conspexit; ita ut singuli quasi se solos iniurias toti genti illatas ulturos esse paratos sentirent.

«Si Magnus Spiritus liberis suis rubris linguas diversas dedit,» submissa ac maesta voce perrexit, «id fecit ut omnia animalia eos intellegerent. Alios inter nives cum cognato urso posuit; alios ad occasum solis, qua via ad beatos venationum campos ducit; alios circa aquas magnorum lacuum dulcium. Sed iis qui praestantissimi sibique carissimi erant harenas lacus salsi tradidit. Num fratres mei nomen huius gentis tam dilectae noverunt?»

«Lenape fuerunt!» una voce viginti homines avide exclamarunt.

«Lenni Lenape fuerunt,» Magua respondit, capite submisso quasi antiquam eorum potentiam veneraretur. «Gentes Lenaporum fuerunt! Sol e mari salso oriebatur, in aquis dulcibus occidebat, neque umquam ex eorum oculis se occultabat.

«Sed cur ego, Huron silvestris, sapienti populo suas ipsius traditiones narrem? Cur iniurias eorum in memoriam revocem, veterem potentiam, facinora, gloriam, felicitatem, damna, clades, miseriam? Nonne quis inter eos est qui haec omnia conspexerit atque vera esse sciat? Dixi. Lingua mea quiescit; aures autem patent.»

Finita oratione, omnes uno motu vultus oculosque ad venerandum Tamenundum converterunt. Ex quo consederat ad id usque tempus nec labra

patriarchae discesserant, nec fere ullum vitae indicium dederat. Per totum certamen quo exploratoris singularis ars comprobata erat, incurvus et debilitatus sedebat, quasi nihil praesentium rerum animadverteret.

Tamen ad Maguae vocem sollerter variatam interdum signum sensus ediderat, semel atque iterum caput quasi auditum intenturus sustulerat. At ubi callidus Huron gentem eius proprio nomine appellavit, senis palpebrae reclusae sunt et in turbam eos oculos convertit quibus hebes ac paene exanimis obtutus inerat, qualem umbra mortui referre videatur.

Deinde surgere conatus est; comitibus sublevantibus tandem in pedes stetit, corporis debilitate tremens, habitu tamen maiestatem imperantem retinens.

«Quis liberos Lenaporum nominat?» inquit gutturali profundaque voce, quae in tanto omnium silentio metuendior audiebatur. «Quis praeterita commemorat? Nonne ex ovo vermis nascitur, ex verme musca, quae ipsa perit? Cur Delavaris felicitatem quae iam abiit narrare? Satius est Manitto pro iis quae supersunt gratias agere.»

«Wyandotus est,» Magua, ad rudis suggestus locum propius accedens, respondit, «Tamenundi amicus.»

«Amicus!» sapiens iteravit, fronte in severas rugas contracta, quae partem pristini terroris eius oculis restituerunt. «Num Mingones totius terrae domini facti sunt? Quid Huronem huc adducit?»

«Iustitia. Captivi eius apud fratres eius sunt; sua repetere venit.»

Tamenundus caput ad alterum e comitibus convertit et brevem interpretationem eius attente audivit. Tum ad petentem se vertit, aliquamdiu oculis intentis eum consideravit, atque demum humili et invito quasi sono dixit:

«Iustitia magni Manitti lex est. Liberi mei, hospitem cibo excipite. Tum, Huron, cape quae tua sunt et discede.»

Hac sollemni sententia dicta patriarcha consedit atque iterum oculos clausit, velut imaginibus rerum quas longa vita cognoverat iucundius delectatus quam praesentibus rebus mortalium. Nemo Delavarus satis audax reperiebatur qui tam gravem sententiam vel tacite reprehenderet, nedum palam oppugnaret.

Vix haec verba dicta erant, cum quattuor aut quinque iuvenes post Heywardum exploratoremque progressi vincula e loris tam celeriter tamque dextere bracchiis circumiecerunt, ut ambo statim vincti tenerentur. Heywardus, cui Alicia vix sui compos in manibus iacebat, ne consilium quidem eorum ante rem perfectam sensit. Explorator autem Delavaros,

etiamsi adversae factionis essent, ceteris Indorum gentibus praestare existimans sine certamine vincula tulit.

Fortasse tamen non ita patienter se praebuisset, si sermonem quo priora dicta erant plene intellexisset.

Magua, priusquam ad consilium exsequendum accederet, circumiectam multitudinem triumphanti obtutu perlustravit. Cum viros nihil resistere posse intellegeret, oculos in eam quam maxime aestimabat convertit. Cora eius intuitum tanto animo tantaque constantia sustinuit ut Magua animo paulisper haesitaret. Deinde veteris suae fraudis recordatus, Aliciam e bracchiis bellatoris cui innixa erat sustulit, et Heywardo ut sequeretur annuit; tum turbae signum dedit ut aditum aperiret.

Cora vero, contra spem eius, ad pedes patriarchae cucurrit et clara voce imploravit:

«Iuste ac venerande Delavari, in sapientia tua et potestate spem misericordiae ponimus. Aures claude illi monstro callido et immiti, qui eas mendaciis infecit ut sanguinis sitim expleat. Tu qui tamdiu vixisti atque mala vitae cognovisti scire debes quemadmodum calamitates miserorum leniendae sint.»

Oculi senis lente iterum aperti sunt, et in multitudinem primo conversi, paulatim ad supplicem vocem deflexerunt; denique in ipsa Cora immoti haeserunt. Illa in genua prociderat, manibus inter se pressis ad pectus admotis, velut vivum pulchritudinis muliebris simulacrum. In emarcidam sed augustam senis faciem suspexit, ipsa sancta quadam reverentia plena.

Paulatim Tamenundi vultus a stupore ad admirationem transiit; tum in eo pristina quaedam mentis lux enituit, qua fere centum annos ante, cum iuvenis esset, frequentes Delavarorum catervas inflammaverat. Sine auxilio, nullo fere conatu, surrexit; deinde voce tam firma ut omnes obstupefaceret interrogavit:

«Quid es tu?»

«Mulier sum. Ex gente, si ita vis, tibi invisa, Yengeesa; sed quae nec tibi nocuit nec, etiamsi vellet, genti tuae nocere posset. Auxilium peto.»

«Dicite mihi, filii,» patriarcha rauca voce perrexit, manu ad circumstantes significans, oculis tamen adhuc in Cora genu flexa defixis, «ubi Delavari castra posuerunt?»

«In montibus Iroquensium, ultra claros Horicani fontes.»

«Multi aestivi soles siccitate ferventes orti et occiderunt,» sapiens pergebat, «ex quo e meo flumine aquam bibi. Liberi Miquonis iustissimi inter albos erant; sed sitiebant et flumen nostrum sibi sumpserunt. Num huc usque nos persequuntur?»

«Neminem persequimur, nihil concupiscimus,» Cora ardenter respondit. «Invitae inter vos captivae adductae sumus; tantum petimus ut incolumes ad nostros redire liceat. Nonne tu Tamenundus es, pater, iudex, paene dixerim vates huius gentis?»

«Ego sum Tamenundus multorum dierum.»

«Septem fere anni sunt ex quo unus e tuis ad fines huius provinciae in potestatem ducis albi venit. Ille se sanguine boni iustique Tamenundi ortum esse dixit. 'Abi,' respondit dux albus, 'propter parentem tuum liber es.' Meministine nomen illius bellatoris Angli?»

«Memini me, cum puer laetus essem,» respondit senex, cui longinquarum rerum memoria, ut in extrema aetate saepe fit, adhuc vigebat, «in litoris harenis stetisse atque magnam navem aspexisse, alis olorinis candidioribus multisque aquilis latioribus praeditam, quae ab ortu solis navigabat ...»

«Non, non; non de tam antiquo tempore loquor, sed de beneficio tuae stirpi ab uno meorum praestito, quod etiam iuvenissimi bellatoris tui memoria tenetur.»

«Num tum factum est cum Yengeesi Batavique de Delavarorum venationis agris pugnabant? Tunc Tamenundus princeps erat et primum arcu relicto tela fulminea alborum virorum sumpsit ...»

«Ne tum quidem,» iterum Cora interpellavit, «sed multis post aetatibus; de re paene hesterna loquor. Non potes, non potes eam oblitus esse!»

«Heri tantum erat,» senex voce cava et animum commovente dixit, «cum Lenaporum liberi orbis terrarum domini erant! Pisces maris salsi, aves, ferae et Mengwe silvarum eos pro sagamoris agnoscebant.»

Cora caput animi aegritudine demisit, et acerbissimo momento spem frustratam aegre tulit. Tum formosos vultus oculosque ardentes sustollens ea voce perrexit quae vix minus penetrabat quam admirabilis senis vox:

«Dic mihi: estne Tamenundus pater?»

Senex ex alta sede benigno ore ac vultu confecto illam respexit; tum oculos per omnem concionem lente circumtulit, responditque:

«Gentis.»

«Pro me nihil peto. Mihi, sicut tibi tuisque, venerande princeps,» Cora pergebat, manibus pectus trementer prementibus, capite demisso, ita ut genae flammantes atris nitentibusque capillis humeros passim tegentibus paene occultarentur, «maiorum meorum maledictio gravis incubuit! Sed illic altera est quae nullam usque ad hanc diem divinae indignationis gravitatem experta est.

«Ea filia est senis iam deficientis cuius dies ad finem vergunt. Multi sunt, permulti, qui eam amant atque in ea delectantur. Ipsa nimis bona, nimis cara est quam ut in manus scelerati illius tradatur.»

«Scio albos superbum atque avidum genus esse. Scio eos non solum terram totam suam esse dicere, sed etiam vilissimum suorum omnibus rubrae cutis principibus praestare. Canes et corvi gentium eorum,» senex ferventius pergebat, neque Corae animum vulneratum intuens, quae pudore oppressa caput paene usque ad terram demiserat, «prius latrabunt et crocitabunt quam mulierem cuius sanguis nivei coloris non sit in tuguria sua recipiant.

«Sed coram Manitto ne nimis superbe se iactent. Ab oriente terram ingressi sunt; fortasse aliquando ad occidentem exibunt. Saepe locustas vidi quae arborum folia omnia depascerent; semper tamen florum tempus rediit.»

«Ita est,» Cora, quasi e stupore reviviscens, longo suspirio edito respondit, vultum tollens capillosque retrorsum excutiens; oculi iam inflammati pallori mortis simili mirum in modum repugnabant. «Sed cur ita sit, quaerere nobis non licet. Unus tamen e gente tua nondum coram te constitutus est. Priusquam Huronem triumphantem discedere permittas, illum audi.»

Cum Tamenundum haesitantem circumspicere videret, unus e comitibus respondit:

«Serpens est, ruber homo Yengeesorum mercede conductus. Ad supplicium eum reservamus.»

«Adducatur,» sapiens respondit.

Tum Tamenundus rursus in sedem recubuit. Dum iuvenes simplici imperio obtemperaturi discederent, tantum silentium per totam multitudinem invasit ut folia, aura matutina leviter mota, in proxima silva susurrantia plane audirentur.

CAPUT OCTAVUM

«Si mihi ius negatis, pereat vestra lex!
Nihil tum valent Veneta decreta.
Ad iudicium adsto; respondete: iusne consequar?»

GULIELMUS SHAKESPEARE, MERCATOR VENETUS

Per multa anxia momenta nulla vox humana silentium interrupit. Tum multitudo fluctuans discessit, rursusque coiit, atque Uncas in medio circulo vivorum circumdatus apparuit. Omnium oculi, qui modo sapientis vultum tamquam ipsum unde consilium haurirent fontem studiose contemplabantur, subito ad captivum conversi sunt; omnes proceram, agilem, omni corporis parte egregiam iuvenis Mohicani formam tacita admiratione intuebantur.

At neque tanti conventus praesentia neque tanta omnium in se conversorum attentio quicquam ex illa animi constantia detraxit. Circum se lente atque attente oculos circumtulit; trucem principum iram, in vultibus eorum insidentem, eadem tranquillitate excepit qua puerorum curiosos obtutus.

Ubi vero postremo Tamenundum acri superboque obtutu conspexit, in eum ita defixit oculos ut cetera omnia iam oblivioni tradidisse videretur. Deinde lento tacitoque gradu per medium spatium progressus ante ipsius sapientis scabellum constitit. Ibi, quamquam ipse omnia diligenter observabat, nemine fere eum animadvertente stetit, donec unus e principibus seni nuntiavit captivum adesse.

«Qua lingua captivus cum Manitto loquitur?» patriarcha, oculis necdum apertis, interrogavit.

«Qua maiores mei,» Uncas respondit; «lingua Delavarorum.»

Ad hoc improvisum responsum fremitus humilis et saevus per multitudinem cucurrit, rugitui leonis, ubi primum ira in eo exardescit, non absimilis; dirum futuri furoris omen. Nec minore vi senem commovit, quamvis aliter eum affectum ostenderet. Manum ante oculos duxit, quasi ne minimum quidem tam foedi spectaculi indicium videre vellet, verba modo audita gravi gutturis sono iterum repetens.

«Delavarus! Eo usque vixi ut Lenaporum tribus a focis consilii sui pulsas, velut cervorum disiectos greges, per Iroquensium colles dispersas viderem. Vidi peregrini populi secures silvas e vallibus deicere, quibus caelestes venti pepercerant. Vidi bestias montium atque aves supra arbores volitantes in

hominum tuguriis habitare. Sed numquam antehac tam degenerem Delavarum inveni qui, tamquam venenatus serpens, in suae ipsius gentis castra reptaret.»

«Aves canorae rostra aperuerunt,» Uncas mollissimis vocis suae sonis reddidit; «earumque cantum Tamenundus audivit.»

Senex subito commotus caput in latus inclinavit, quasi fugitivos alicuius transeuntis cantus sonos aure excipere cuperet.

«Somniatne Tamenundus?» exclamavit. «Quae vox ad aurem meam pervenit? Num hiemes retro redierunt? Num aestas ad Lenaporum liberos iterum veniet?»

Sollemne et religiosum silentium haec inter se parum cohaerentia verba excepit. Populus obscurum sermonem facile in numerum arcanorum colloquiorum retulit, quae senex cum mente quadam divina saepius habere credebatur; exspectabant igitur tacito pavore quid revelatio portenderet.

Postquam diu patienterque exspectaverant, unus seniorum, videns patriarcham causae quae agebatur memoriam amisisse, ausus est eum captivi coram adstantis denuo admonere.

«Delavarus ille perfidus contremiscit, ne Tamenundi verba audiat,» ait. «Canis est qui ululat, ubi Yengeesi vestigia monstrant.»

«Vos autem,» Uncas graviter circumspiciens rettulit, «canes estis qui queruntur, cum Francus cervinae carnis reliquias vobis proicit.»

Viginti cultri simul in aere micuerunt, totidemque bellatores, acerbo illo atque fortasse merito convicio incensi, surrexerunt. Sed unus e principibus gestu furentium impetum repressit quietisque speciem restituit. Quod aegrius fortasse fecisset, nisi Tamenundi motus significasset eum iterum locuturum.

«Delavari,» sapientissimus senex rursus ait, «vix hoc nomine dignus es. Multis hiemibus gens mea solem serenum non vidit; bellator autem qui eam, cum nubibus obscurata est, deserit bis proditor est. Manitti lex iusta est. Ita est: dum flumina labuntur et montes stant, dum flores in arboribus nascuntur caduntque, ita semper esse debet. Vester est, liberi mei; de eo iuste statuite.»

Nec membrum quisquam movit nec quisquam solito altius aut diutius spiritum traxit, donec ultimae sententiae syllabae ex ore Tamenundi exierunt. Tum velut uno totius gentis ore ululatus ultionem poscentium ortus est, horrendum crudelitatis quae pararetur indicium. Inter eos clamores unus princeps magna voce nuntiavit captivum ad dira ignis tormenta damnatum esse.

Ordo circuli dissolutus est; laeti ululatus cum strepitu atque tumultu instantis apparationis permixti sunt. Heywardus contra eos qui se tenebant furiose luctabatur; Oculus Accipitris circum se oculos peculiari sollicitudine

circumferre coepit; Cora rursus ad pedes patriarchae procidit misericordiam iterum implorans.

Per haec omnia tam aspera solus Uncas animi aequitatem retinuerat. Quae ad tormentum parabantur fixis oculis spectabat, atque ubi carnifices ad eum capiendum venerunt, erectus et immotus eos excepit. Unus eorum, ceteris, si fieri poterat, ferocior, venatoriam iuvenis tunicam rapuit unoque impetu e corpore eius avulsit. Tum insano gaudio ululans ad patientem victimam prosiluit, ut ad stipitem eum perduceret.

Sed eodem puncto temporis, cum saevissimus ille ab omni humanitate remotissimus videretur, consilium eius tam subito repressum est ac si superna quaedam vis Uncae auxilio venisset. Delavari illius oculi paene e sedibus prosiluisse videbantur; os apertum mansit, corpus omne stupore riguit. Tum manum lento moderatoque motu sustollens digito captivum in pectore monstravit.

Socii mirabundi circumsteterunt; omnium oculi, sicut ipsius, in parvae testudinis imaginem defixi sunt, quae eleganter caeruleo et lucenti colore in pectore captivi acu in cute picta erat.

Per unum tantum momentum Uncas, vultu placide subridente, victoria sua fruitus est. Deinde turbam superbo brachii motu dimittens, regia quadam maiestate in conspectum totius gentis processit, voce admirationis murmur superante multitudinem ita allocutus est:

«Viri Lenni Lenape! Gens mea terram sustinet! Vestra imbecilla tribus in meae testudinis testa stat! Quis ignis, quem Delavarus accendere possit, maiorum meorum filium comburet?» inquit, signum cuti insculptum superbe ostendens. «Sanguis ex tali stirpe profusus ipsas flammas extingueret. Gens mea gentium omnium avus habetur!»

«Quis es tu?» Tamenundus rogavit, insolitae vocis sonitu potius quam verborum sensu excitatus et e sede consurgens.

«Uncas, Chingachgooki filius,» captivus modeste respondit, a multitudine se convertens, capiteque coram sapiente propter aetatem et dignitatem eius inclinato; «Magni Unamis filius.»[5]

«Tamenundi hora appropinquat!» senex exclamavit. «Tandem dies ad noctem pervenit. Manitto gratias ago, quod ad focum consilii iam adest qui locum meum occupet. Uncas, Uncae proles, inventus est! Aquilae morientis oculi solem orientem contemplentur.»

Iuvenis levi sed superbo gradu in suggestum ascendit, ut toti trepidanti et obstupefactae multitudini conspicuus fieret. Tamenundus eum diu brachii

[5] Testudo.

spatio a se distantem tenuit, omnemque pulchri nobilisque vultus lineam indefesso obtutu perlustravit, quasi veterem felicitatem iuvenis vultu inspecto in memoriam revocaret.

«Puerne est Tamenundus?» tandem propheta, quasi mente confusus, exclamavit.

«Totne nives somniavi? Num gens mea quasi arena vento agitata dispersa est? Num Yengeesi foliis arborum frequentiores evaserunt? Tamenundi sagitta ne hinnulum quidem terreret; brachium ut quercus morientis ramus exaruit; limax cursu eum vinceret. At Uncas ante ipsum stat, qualis olim cum contra pallidos homines ad proelium ibamus! Uncas, gentis suae panthera, Lenaporum filius primogenitus, Mohicanorum sagamorus sapientissimus! Dicite, Delavari: per centumne hiemes Tamenundus dormivit?»

Altum atque compositum silentium, his verbis subsecutum, quantam religionem patriarchae verbis populus tribueret satis patefecit. Nemo ausus est respondere, quamquam omnes suspenso spiritu quid sequeretur exspectabant. Uncas autem senem ea pietate ac veneratione, qua filius carissimus patrem intueatur, contemplatus, dignitate sua iam publice agnita fretus, respondit.

«Quattuor bellatores ex eius stirpe vixerunt atque mortui sunt,» ait, «ex quo Tamenundi amicus populum suum ad proelium duxit. Testudinis sanguis in multis principibus fuit; sed omnes in terram, unde orti erant, redierunt, duobus exceptis, Chingachgooko eiusque filio.»

«Verum est, verum,» sapiens respondit, cum repente memoria rerum priorum in animum redisset, iucundis illis imaginibus excussis, veroque gentis suae fato rursus agnito. «Sapientes nostri saepe dixerunt duos bellatores ex stirpe immutata in Yengeesorum collibus versari; cur eorum sedes ad focos consilii Delavarorum tam diu vacuae manserunt?»

Ad haec iuvenis caput, quod adhuc reverentiae causa paulum inclinaverat, sustulit. Deinde, ut consilium maiorum suorum semel et palam toti populo explicaret, elata voce dixit:

«Olim ibi dormiebamus ubi lacus salsus iratus loquitur. Tum terrae domini atque sagamori eramus. Sed ubi ad omnem rivum vir pallidus apparuit, cervos retro secuti ad nostrae gentis flumen rediimus. Delavari aberant! Pauci ex omnibus bellatoribus remanserant qui de dilecto amne biberent. Tum maiores mei dixerunt: 'Hic venabimur. Aquae huius fluminis in mare salsum defluunt.'»

«'Si ad occidentem solem iter fecerimus, amnes inveniemus qui in magnos dulcis aquae lacus labuntur; illic Mohicanus in limpidis fontibus tamquam marinus piscis moreretur. Quando Manittus paratus erit ac dixerit, Venite, flumen usque ad mare sequemur nostraque rursus occupabimus.' Haec,

Delavari, liberorum Testudinis fides est! Oculi nostri ad orientem, non ad occidentem solem spectant. Unde surgat novimus, quo discedat nescimus. Hoc satis est.»

Lenapi sermonem eius tanta reverentia audiverunt quantam superstitio animis incutere poterat, atque etiam figuratam iuvenis sagamori loquendi rationem arcanum quendam leporem habere putaverunt. Ipse Uncas, sagaci oculo quid verba sua efficerent attendens, imperiosum habitum, quem sumpserat, sensim deposuit, ubi audientes satis sibi persuasos esse animadvertit.

Tum per silentem multitudinem, quae circum Tamenundi suggestum constipata erat, oculos vagari passus, Oculum Accipitris primum in vinculis conspexit. Statim e loco suo cupidissime descendit, per turbam ad amicum viam patefecit, eiusque vincula uno celeri iratoque cultri ictu dissecuit. Signo dato iussit multitudinem se diducere. Indi graves atque attenti tacite oboediverunt; mox iterum pristino more in circulum dispositi stabant.

Tum Uncas exploratoris manum apprehendit eumque ad patriarchae pedes perduxit.

«Pater,» ait, «hunc virum album intuere: iustus est atque Delavarorum amicus.»

«Estne Miquonis filius?» senex interrogavit.[6]

«Non est; bellator Yengeesis notus, Maquis metuendus.»

«Quod nomen rebus gestis meruit?»

«Nos eum Oculum Accipitris appellamus,» Uncas voce Delavarica respondit, «quoniam acies eius numquam fallitur. Mingones eum ob caedes suorum bellatorum melius noverunt: apud eos Longum Sclopetum vocatur.»

«La Longue Carabine!» Tamenundus exclamavit; tum oculis apertis exploratorem torvo vultu intuebatur. «Non bene egit filius meus, qui hunc sibi amicum esse dixit!»

«Amicum voco eum qui se talem rebus ostendit,» iuvenis princeps animo sedato, vultu tamen constanti, respondit. «Si Uncas a Delavaris grato animo recipitur, tum et Oculus Accipitris inter amicos suos est.»

«Pallidus iste iuvenes meos interfecit; magnum nomen vulneribus Lenapis illatis peperit.»

«Si Mingo hoc Delavaro in aurem insusurravit, se tantum avem canoram esse declaravit,» explorator respondit, cum iam tempus sibi videretur tam contumeliosam criminum accusationem refellendi. Lingua eius gentis

[6] Gulielmus Penn.

utebatur, sed similitudines Indicas ad ingenium suum atque propria iudicia accommodabat.

«Maquas me interfecisse ne coram quidem ipsorum consilii ignibus negaverim; at Delavarum quemquam a me scienter laesum esse cum indole mea, quae illi genti omnibusque eius rebus amica est, prorsus pugnat.»

Submissus assensionis fremitus inter bellatores auditus est; qui inter se oculos commutabant, velut viri errorem suum primum agnoscentes.

«Ubi Huron est?» Tamenundus quaesivit. «Num aures mihi occlusit?»

Magua, cuius animi motus dum Uncas triumphabat facilius cogitari quam verbis exprimi poterant, evocatus audacter ante patriarcham processit.

«Tamenundus iustus,» inquit, «quod Huron ei commodavit non retinebit.»

«Dic mihi, fratris mei fili,» senex, a nigro vultu ipsius le Subtil ad sinceriora Uncae lineamenta libentius conversus respondit, «num alienigena te iure victoris sibi vindicat?»

«Nullum habet. Panthera in laqueos a feminis positos incidere potest; sed valida est et ex iis saltu se expedire novit.»

«Et La Longue Carabine?»

«Mingones irridet. Abi, Huron, et feminas vestras interroga cuius coloris ursus sit!»

«Quid de hospite alienigena et virgine alba, qui simul in castra mea venerunt?»

«Per apertam viam discedant.»

«Quid de femina quam Huron cum meis bellatoribus reliquit?»

Uncas nihil respondit.

«Quid de femina quam Mingo in castra mea adduxit?» Tamenundus gravi voce iterum quaesivit.

«Mea est!» Magua exclamavit, manum suam ad Uncam triumphans iactans. «Mohicane, scis eam meam esse.»

«Filius meus tacet,» Tamenundus dixit, et vultum iuvenis, quem Uncas maerore commotus averterat, oculis perscrutari conatus est.

«Ita est,» breviter submissa voce respondit Uncas.

Breve sed grave silentium intercessit; apparebat enim multitudinem haud libenter ius a Mingone vindicatum agnoscere. Tandem senex, cui uni rerum summa et sententia erat, certa voce praecepit:

«Huron, discede.»

«Ita ut veni, iuste Tamenunde,» versutus Magua quaesivit, «an manibus fide Delavarorum onustis? Vacat tugurium eius quem 'le Renard Subtil' vocant. Suis rebus eum validum reddite.»

Senex aliquandiu tacitus secum reputavit; tum ad unum e venerabilibus comitibus caput inclinans rogavit:

«Auresne meae apertae sunt?»

«Verum est.»

«Estne hic Mingo princeps?»

«Primus gentis suae.»

«Puella, quid vis? Magnus bellator te uxorem ducit. Abi; genus tuum non interibit.»

«Malo millies genus meum interire,» Cora, horrore perculsa, exclamavit, «quam ad tantam ignominiam descendere!»

«Huron, mens eius in maiorum tabernaculis manet. Invita sponsa domum infelicem reddit.»

«Lingua gentis suae loquitur,» Magua respondit, captivam acerba ironia intuens. «Ex negotiatoribus orta est, atque etiam pro benigna facie pretium pacisci volet. Dicetne Tamenundus verba?»

«Accipe conchas foederis, atque amorem nostrum.»

«Nihil hinc auferam nisi quod Magua secum attulit.»

«Abito igitur cum tuis. Magnus Manittus vetat ne Delavarus iniuste agat.»

Magua ad Coram accessit, eamque brachio valide apprehendit. Delavari taciti se removerunt; Cora vero, quasi cognosceret querelas nihil profuturas, fatum quod imminebat sine repugnantia excipere parabat.

«Mane, mane!» Duncanus prosiliens exclamavit. «Huron, miserere! Tantum pro ea redemptionis pretium accipies ut ditior fias quam quisquam gentis tuae umquam fuit.»

«Magua e gente rubrae cutis est; pallidorum hominum monilia non desiderat.»

«Aurum, argentum, pulvis pyrius, plumbum, omnia quibus bellatori opus est in tuo tugurio erunt; quaecumque maximo principi conveniunt.»

«Le Subtil validissimus est,» Magua exclamavit, manum qua patientis Corae brachium tenebat violenter concutiens; «ultionem suam habet!»

«O summe providentiae moderator!» Heywardus manibus anxie coniunctis exclamavit. «Potestne hoc permitti? Ad te, iuste Tamenunde, misericordiae causa provoco.»

«Delavarus quod dicturus erat dixit,» senex respondit, oculis clausis in sedem se remittens, non minus animi quam corporis labore confectus. «Viri bis non loquuntur.»

«Sapienter sane constitutum est,» explorator dixit, Duncano nutu tacere iusso, «ne princeps tempus terat quod semel pronuntiavit revocando; sed

prudens etiam bellator, priusquam securim in caput captivi defigat, quid acturus sit diligenter considerat. Huron, non te amo; nec dicere possum Mingonem quemquam magno meo favore umquam usum esse. Verisimile est autem, nisi bellum hoc cito finiatur, multos adhuc e vestris in silvis obviam mihi futuros.»

«Tu igitur ipse iudica utrum malis talem captivam, qualis haec femina est, in tua castra ducere, an talem virum qualis ego sum, quem gens tua inermem conspicere vehementer gauderet.»

«Num Longum Sclopetum vitam suam pro femina dabit?» Magua cunctanter rogavit, qui iam cum captiva ex illo loco egredi paraverat.

«Minime, minime; non tam multa dixi,» explorator prudenter pedem referens respondit, ubi animadvertit quanto studio Magua propositionem accepisset. «Iniqua commutatio esset virum bellicosum, aetate et viribus florentem atque utilem, etiam pro optima muliere totius confinii dare. Fortasse tamen iam in hiberna concedere consentiam, cum ad foliorum mutationem saltem sex hebdomadae supersint, ea lege ut puellam dimittas.»

Magua contemptim frigideque caput concussit, impatienterque signo populo viam sibi aperiri iussit.

«Age igitur,» explorator addidit, quasi consilium vixdum secum constituisset, «sclopetum etiam meum, cui nomen Cervicida, in pretium adiciam. Experto venatori crede: in omnibus provinciis nullum telum huic par est.»

Magua nec tum respondere dignatus multitudinem, quae obsidebat, discedere cogebat.

«Fortasse,» explorator addidit, simulatam animi tranquillitatem eo magis amittens quo alter condicionem neglegentius accipiebat, «si etiam pollicear me iuvenes vestros veram huius sclopeti vim atque usum docturum, iudiciorum nostrorum parva discrepantia tolli poterit.»

Le Renard violenter Delavaris imperavit ut viam patefacerent; illi tamen undique densum et impenetrabile cingulum circum eum adhuc tenebant, sperantes eum amicabilem condicionem accepturum. Truci oculorum aspectu significavit se, nisi parerent, ad infallibilem prophetae iustitiam iterum provocaturum.

«Quod fato statutum est, serius ocius eveniet,» explorator ad Uncam conversus maesto humiliatoque vultu perrexit. «Nebulo iste quantum possit intellegit nec praedam dimittet. Deus tibi bene faciat, puer! Amicos inter tuos sanguine coniunctos invenisti; spero eos tam fideles futuros quam nonnullos quos expertus es, etiamsi sanguinis Indici nihil haberent.»

«Ego autem aliquando mori debeo; itaque hoc saltem fortunae tribuo, quod pauci sunt qui ululatum meae mortis edant! Postremo haud dubium est quin nebulones illi cutem capitis mei aliquando adepturi sint; uno igitur alterove die addito aut dempto in immenso temporis aeterni calculo nihil mutabitur.»

«Deus tibi bene faciat,» agrestis ille silvarum incola repetivit, caput in latus inflectens, cum genarum nervi tremerent; deinde subito conversus iuvenem desideranti aspectu intuitus, «Te et patrem tuum, Unca, vere dilexi, etsi color cutis nostrae non idem sit, et a natura non prorsus eadem dona acceperimus.»

«Dic sagamoro me ne in maximis quidem periculis eius immemorem fuisse. Tu vero, cum felici aliquando vestigio feram sequeris, mei nonnumquam memento. Certe tibi persuade, puer, sive unum caelum sive duo sint, iter in altero mundo patere quo viri probi rursus convenire possint.»

«Sclopetum in loco ubi abscondimus invenies; sume atque mei memoriae causa serva. Et audi, puer: quoniam natura tua ultionem non prohibet, in Mingones aliquanto liberalius ea utere; fortasse sic maeror quem ob mortem meam capies levabitur, animusque tuus quietior erit. Huron, condicionem tuam accipio; dimitte feminam. Ego captivus tuus sum.»

Submissum quidem sed distinctum assensionis murmur per multitudinem transiit, etiam ferocissimis Delavarorum bellatoribus animosa illa voluntarii sacrificii constantia placente. Magua constitit; atque per unum sollicitum momentum dubitare videbatur. Deinde Coram oculis perlustrans, in quibus mira feritatis et admirationis mixtura fulgebat, consilium semel atque in perpetuum firmavit.

Capite contemptim retro moto condicionem repudiavit, voceque fixa et certa dixit:

«Le Renard Subtil magnus princeps est; unum tantum animum habet. Veni,» addidit, familiaritate indignissima manu in captivae umerum imposita ut eam ad iter incitaret, «Huron bellator garrulus non est; ibimus.»

Virgo se retraxit, pudore femineo nobili et composito; niger autem oculus indignatione micuit, dum rubor vividus, velut solis splendor subito transiens, ad ipsa tempora faciei ascendit, contumelia tam graviter accepta.

«Captiva tua sum et, ubi tempus aptum erit, ad mortem etiam te sequi parata ero. Sed vi nihil opus est,» frigide respondit. Tum ad Oculum Accipitris conversa: «Generose venator, ex imo animo gratias tibi ago. Condicio tua frustra oblata est, nec mihi eam accipere licuisset. Tamen multo plus etiam quam sperasti mihi prodesse potes. Adspice hanc puellam miseram,

quae caput demittit. Noli eam deserere, donec inter homines cultos in tuto collocaveris.»

«Non dicam,» exploratoris duram manum premens perrexit, «patrem eius tibi mercedem daturum esse; tu enim talis es ut humanis praemiis maior habearis. Sed grates tibi aget et benedicet. Crede mihi, viri iusti senisque benedictio apud caelum vim suam habet.»

«Utinam hoc ipso terribili momento ex eius ore talem benedictionem audire mihi liceret!» Vox ei faucibus haesit, atque ad breve momentum tacuit. Tum ad Duncanum, qui sororem eius sensu destitutam sustinebat, propius progressa submissiore voce, qua tamen affectus animi cum verecundia feminea acerrime contendebant, perrexit: «Non opus est tibi dicere ut thesaurum, quem habiturus es, carissime colas. Amas eam, Heywarde; amor ille vel mille vitia, si quae in ea essent, velaret.»

«Tam benigna, tam mitis, tam suavis, tam bona est, quantum homini mortali contingere potest. Nec in animo nec in corpore ulla macula est, quam etiam superbissimus vestrum aspernaretur.»

«Formosa est, o quam supra omnem modum formosa!» Haec dicens manum suam pulchram, sed minus candidam, maesta cum caritate in Aliciae frontem alabastro similem imposuit, aureosque crines circa supercilia sparsos digitis diremit. «At eius animus tam castus et omnis labis expers est quam cutis candida! Multa dicere possem, plura fortasse quam ratio tranquillior probaret; sed et vobis et mihi parcam.» Vox iam audiri non poterat, atque vultum super iacentem sororis formam inclinavit.

Post longum ardentissimumque osculum surrexit, vultu mortis pallore suffuso, nulla tamen lacrima in oculis febri ardentibus apparente. Tum a sorore aversa, pristinam oris maiestatem recepit et ad barbarum ait: «Nunc, domine, si tibi placet, sequar.»

«Abi, age,» Duncanus exclamavit, Aliciam Indicae cuidam virgini in bracchia tradens. «Abi, Magua, abi! Delavaris leges sunt quae vetant ne te detineant; ego autem, ego talibus legibus non obstringor. Abi, monstrum maligne; quid cessas?»

Quo vultu Magua minas quibus Heywardus se secuturum significaverat audiverit, vix describi potest. Primum ferocissimum ac manifestum gaudium ex oculis erupit, quod statim callido frigidoque vultu repressit.

«Silvae patent,» breviter respondit; «Manus Aperta sequi potest.»

«Mane,» Oculus Accipitris exclamat, brachio Duncani prehenso eumque vi retinens. «Nescis nebulonis dolos: ad insidias te perduceret, ut ibi morereris —»

«Huron,» Uncas interpellavit, qui severis gentis suae moribus subiectus omnia quae dicebantur graviter et attente audiverat, «Huron, Delavarorum iustitia a Manitto venit. Solem intuere: nunc inter summos tsugae ramos fulget. Via tua brevis et aperta est. Cum supra arbores conspicietur, viri vestigia tua sequentur.»

«Corvum audio!» Magua derisorie ridens exclamavit. «Abite,» addidit, ad multitudinem, quae paulatim ad transitum patuerat, manu concussa. «Ubi Delavarorum femineae vestes sunt? Sagittas atque sclopeta sua ad Wyandotos mittant; cervinam carnem edendam, frumentum sarculis colendum habebunt. Canes, lepores, fures! Vos despuo!»

Haec extrema eius convicia alto ominosoque silentio excepta sunt. Sic Magua, amarissima illa verba adhuc in ore habens, victor et nemine prohibente in silvam discessit. Captiva, quae nullam repugnantiam ostendebat, eum secuta est; nam sacrosanctae Indorum hospitii leges eum ab iniuria tutum praestabant.

CAPUT NONUM

«Pueros et impedimenta trucidant! Contra belli ius id plane est; tam nefarium facinus, mihi crede, in toto orbe vix fieri potest.»

GULIELMUS SHAKESPEARE, HENRICUS QUINTUS (FLUELLENUS)

Quamdiu hostis ille cum captiva sua in conspectu manebat, multitudo immobilis stetit, velut quadam vi loco defixa, quae Huroni favere videretur; simul vero atque uterque e conspectu abiit, vehementissimis animi motibus agitari coepit.

Uncas in edito loco perstitit, oculis Corae figuram prosequens, donec vestis eius colores cum nemoris frondibus confunderentur. Tum descendit et tacitus per turbam iter faciens in idem tugurium se recepit, e quo paulo ante prodierat. Nonnulli bellatores, seniores attentioresque, cum in transeuntis iuvenis oculis scintillas irae emicare vidissent, eum in locum quem ad meditandum elegerat secuti sunt.

Deinde Tamenundus et Alicia inde abducti sunt, feminisque ac pueris mandatum est ut discederent. Hora illa gravissima quae secuta est, castra alveario apum perturbatarum similia erant; illae quasi ducis praesentiam et exemplum tantummodo exspectabant, ut ad longinquam aliquam magnique momenti expeditionem evolarent.

Tandem iuvenis quidam bellator ex Uncae tugurio egressus est; et lento incessu, quadam gravitate quasi sollemni, ad humilem pinum contendit, quae e saxeae crepidinis rimis nascebatur. Arbori corticem detraxit, ac sine ullo verbo unde venerat rediit. Subinde alter accessit, qui ramos ex arbore decussit, nudum tantum truncum, detracto cortice signatum, relinquens.

Tertius stipitem striis atrorubri pigmenti insignivit. Haec omnia, quibus principes gentis bellum parare significabant, viri qui foris stabant tristi et ominoso silentio exceperunt. Postremo ipse Mohicanus rursus apparuit, omni veste praeter cingulum et cruralia exutus, altera pulchri vultus parte nigro colore minaciter obducta.

Uncas lento et decoro gradu ad stipitem processit; quem numeratis passibus, veteri saltationi non dissimilibus, circumire coepit, simul vocem in ferum atque inaequalem bellici carminis modum tollens. Cantus ad utrumque humanae vocis extremum perveniebat: nunc maestus erat et tam flebilis, ut avium etiam dulcissimis cantibus certaret; nunc subitis et horrendis mutationibus, altitudine ac vi sua audientes contremiscere cogebat.

Verba pauca erant eademque saepius repetita. Carmen a precatione quadam sive hymno ad numen exorsum paulatim bellatoris consilium innuebat; denique, unde initium ceperat, eodem redibat, cum ille se a Magno Spiritu pendere profiteretur. Si sermonem illum, tam multa complectentem tamque suaviter modulatum, in Latinum vertere liceret, carmen fere sic sonaret:

Manitte! Manitte! Manitte!
Magnus es; bonus es; sapiens es;
Manitte! Manitte!
Iustus es!
In caelo, inter nubes, en! aspicio:
Maculas multas, multas atras, multas rubras;
In caelo, en! aspicio
Nubes multas.
In silvis, per auras, en! audio:
Ululatum, longum eiulatum, clamorem;
In silvis, en! audio
Ululatum ingentem!
Manitte! Manitte! Manitte!
Debilis ego sum; tu fortis; ego tardus;
Manitte! Manitte!
Opem mihi fer!

In extremo cuiusque quasi strophae paulisper subsistebat, unam notam ceteris altius ac diutius sustinens, quae sententiae modo prolatae singulariter conveniret. Prima clausula gravis erat ac venerationem significabat; secunda res visas describebat et paene terrorem incutiebat; tertia autem erat ille omnibus notus formidolosusque bellicus ululatus, qui ex iuvenis ore prorupit velut omnis proelii horror in unum sonum collectus.

Postrema clausula, primae similis, humilis, mitis supplexque sonabat. Ter totum carmen repetiit, totiensque saltando stipitem circumivit.

Primo circuitu peracto, gravis quidam Lenaporum princeps magnopere honoratus exemplum eius secutus est, verba tamen sua ad similes modulos concinens. Alius post alium bellator saltationi se adiunxit, donec omnes qui fama vel auctoritate inter suos valebant inter saltantes numerarentur. Tum spectaculum immani quodam terrore exhorruit: feroces principum vultus et minaces truciorem etiam speciem sumebant, cum gutturalibus vocibus horrenda illa carmina augerent.

Hoc ipso tempore Uncas securim bellicam alte in truncum adegit, atque clamorem velut proprium pugnae signum edidit. Quo facto, significavit se summum ducatum belli quod parabatur suscepisse.

Hoc signo omnes gentis affectus, qui velut sopiti latuerant, excitati sunt. Centum adulescentes, quos antea verecundia aetatis suae continuerat, velut mente capti in truncum, quasi hostis effigiem, concurrerunt; eumque assulatim distraxerunt, donec ex tota arbore nihil praeter radices in solo fixas superfuit.

Inter hunc tumultum in arboris fragmentis crudelissima quaeque belli facinora simulabantur, tanta saevitia quanta in vivis ipsis hostibus exerceri potuisset. Quibusdam quasi cutis cum crinibus e vertice detrahebatur; alia acuta et vibranti securi caedebantur; alia letalibus cultrorum ictibus perfodiebantur. Tam manifesta denique erant studium atque ferox laetitia, ut nemo dubitare posset quin tota gens bellum sine ulla exceptione suscepisset.

Simul atque Uncas ictum inflixerat, e circulo excessit et solem respexit, iam prope eum locum caeli pervenientem quo induciae cum Magua initae desiturae erant. Rem motu quodam significanti simul et clamore indicavit; omnisque multitudo, iam vehementer concitata, simulatum proelium deseruit et laetis, acutis, ingentibus clamoribus ad verum periculosiusque certamen se apparare coepit.

Iam tota castrorum facies momento commutata est. Bellatores, armis iam instructi et corporibus picti, ita quieti constiterunt ac si nullus insolitus animi impetus in eos cadere posset. Feminae contra e tuguriis proruperunt, carmina laetitiae lamentationibus tam mire immiscentes, ut vix quisquam iudicaret uter affectus alteri praevaleret. Nemo tamen otio vacabat.

Aliae res quas carissimas habebant, aliae infantes suos, aliae senes aegrosque in silvam inferebant, quae montis latus velut viride tapete vestiebat. Illuc etiam Tamenundus, mente placida et composita, concessit, postquam cum Unca brevem quidem sed animum moventem sermonem habuerat; a quo sapiens senex tam aegre discessit quam pater a filio olim amisso atque nuper demum recepto discederet.

Duncanus interea Aliciam in locum tutum deduxit; deinde exploratorem quaesivit, vultu ipso ostendens quam vehementer instans certamen expeteret.

At Oculus Accipitris, cantibus belli et more quo Indorum copiae ad arma vocabantur nimis assuetus, nihil in eis quae gerebantur singularis studii ostendebat. Tantum interdum numerum atque indolem bellatorum oculis metiebatur, qui subinde significabant se Uncam in aciem secuturos esse. Hac de re cito securus factus est; nam, ut iam apparuerat, iuvenis principis imperium omnes gentis viros ad bellum idoneos complexum erat.

Quo maximi momenti negotio satis composito, puerum Indum misit ut longum suum sclopetum, cui nomen Cervicida erat, atque Uncae sclopetum repeteret ex eo loco ad silvae marginem ubi arma deposuerant, cum ad Delavarorum castra appropinquarent. Duplex huic consilio utilitas inerat: ita, si ipsi captivi retinerentur, arma in hostium potestatem non venirent; simul apud ignotos gentis viros potius miseri et inermes videbantur quam qui instrumentis ad resistendum sibique victum comparandum instructi essent.

Quod vero alium ad carissimum sclopetum reportandum delegaverat, explorator ne minimam quidem partem consuetae prudentiae neglexerat. Sciebat enim Maguam non sine comitibus venisse; sciebat etiam speculatores Huronum per universum silvae marginem novos hostes observare.

Itaque si ipse id conatus esset, certo sibi exitio fuisset; nec bellator ullus melius evasisset. Puero autem periculum vix ante inciperet quam consilium eius patefactum esset. Cum Heywardus advenisset, explorator frigido animo experimenti exitum exspectabat.

Puer, diligenter instructus et ingenio ad fallendum satis callidus, pectore ob fidem sibi tam honorifice habitam spemque iuvenilis gloriae tumido, per apertum campum velut nihil curans ad silvam processit. In eam non eo ipso loco intravit ubi sclopeta latebant, sed paulo longius. Simul tamen atque frondibus occultatus est, obscura eius figura serpenti similis ad desideratos thesauros sensim labi visa est.

Consilium feliciter successit. Nam post breve momentum puer per angustam apertamque planitiem, quae ad radices saxeae crepidinis subiecta erat, sagittae celeritate ferebatur, utraque manu singulum ex quaesitis sclopetis tenens. Iam rupes attigerat et mirabili agilitate per earum latera saliebat, cum e silva sclopeti fragor auditus est, quo exploratoris iudicium quam verum fuisset apparuit.

Puer tenui quidem sed contemptum significante clamore respondit; statimque ex altera silvae parte secunda glans post eum missa est. Proximo momento supra in plano apparuit, arma triumphans attollens, ac velut victor ad celeberrimum venatorem processit, qui tam glorioso munere eum dignatus erat.

Quamquam explorator de nuntii sui salute maxime sollicitus fuerat, Cervicidam ita laetus excepit ut omnium aliarum rerum ad breve tempus oblivisceretur. Arma acri peritoque oculo perscrutatus, catillum in quo pulvis pyrius accenditur decies aut quindecies aperuit atque clausit, aliaque complura, ut sibi videbatur, haud minoris momenti circa sclopeti seram experiri coepit. Tum demum ad puerum conversus, summa benevolentia quaesivit num vulneratus esset.

Puer superbe in eius vultum suspiciens nihil respondit.

«Hem! video, puer, scelestos istos bracchium tuum tantum perstrinxisse!» inquit explorator; simul brachium fortis aegroti attollens, cui una e glandibus altum quidem sed intra carnem tantum vulnus fecerat. «Sed alnus contusa velut medicamentum mirificum valebit. Interim fasciolam e monilibus concharum contextam circumdabo. Mature quidem, fortissime puer, bellatoris negotium aggressus es; et, ut video, cicatrices honorificas satis multas ad sepulcrum usque feres.

«Multos adulescentes novi qui hostium cutem e capite cum crinibus abstulerunt, sed tale vulnus ostendere nequeunt. Abi!» Tum, bracchio deligato, adiecit: «Tu princeps eris!»

Discessit puer, tanto sanguine e vulnere manante superbiens ut ne vanissimus quidem aulicus rubra honoris taenia magis gloriari posset; inter aequales se magnifice incedens admirationi atque invidiae omnibus praebuit. Verum cum tot tantaque graviora officia instarent, hoc unum puerilis fortitudinis exemplum neque eam omnium attentionem neque eam laudem consecutum est, quam temporibus tranquillioribus meruisset. Id certe profuerat, quod Delavari locum hostium et eorum consilia cognovissent.

Itaque alii, ad opus aptiores quam puer ille viribus quidem infirmus sed animo strenuus, missi sunt ut insidiatores e silva pellerent. Negotium cito peractum est, nam plerique Hurones sponte recesserunt ubi se deprehensos esse intellexerunt. Delavari eos satis procul a suis castris persecuti sunt; tum, veriti ne in insidias traherentur, substiterunt iussum exspectantes.

Utraque parte se occultante, silva in tantum silentium rediit quantum mitis aestatis dies in profunda solitudine afferre posset.

Tum Uncas, qui quietus quidem videbatur sed mora impatiens erat, principes suos convocavit atque copias divisit. Oculum Accipitris ut bellatorem saepius iam expertum et semper fide dignum commendavit. Cum amicum ab omnibus bene exceptum videret, viginti viros, qui sicut ille prompti, periti, firmi animi essent imperio eius subiecit. Delavaros de dignitate Heywardi apud copias Yengeesiorum docuit, eique parem potestatem detulit.

Duncanus tamen imperium recusavit, dicens se libenter privati militis loco iuxta exploratorem pugnaturum esse. His ita constitutis, iuvenis Mohicanus ceteris principibus suis diversa officia et munera commisit; deinde, cum tempus iam urgeret, proficisci iussit. Plures quam ducenti viri alacriter, sed taciti, imperio paruerunt.

Silvam nullo prorsus impedimento intraverunt; neque ullum vivum animal aut hominem offenderunt qui vel hostibus nuntium ferre vel ipsis

necessaria indicia dare posset, priusquam ad propriorum speculatorum latebras pervenerunt. Ibi subsistere iussi sunt; principes autem in primam aciem convocati consilium secreto, submissa voce, habuerunt. Varia in eo consilia proposita sunt, nullum tamen quale ardens ducis animus expeteret.

Uncas, si animi sui cupiditati paruisset, continuo suos impetum facere iussisset, summamque belli fortunam uni momento commisisset. Sed hoc ab omnibus gentis suae moribus et receptis de bello sententiis abhorrere intellexit; coactus igitur est cautionem adhibere, quam tunc ex imo animo exsecrabatur, atque consilia audire quae animus eius fervidus aegre ferebat, cum Corae periculum et Maguae superbiam animo reputaret.

Postquam aliquamdiu nec satis prospere deliberatum erat, unus homo e parte hostium venire visus est tam festinanter ut pacis condiciones allaturus nuntius esse putaretur. Sed ubi ad centum virgas Anglicas ab eo fruticeto pervenit, post quod Delavarorum principes consilium habebant, substitit, incertus qua via progrederetur; denique plane stetit. Tum omnes ad Uncam oculos converterunt, quasi ab eo quaerentes quid fieri oporteret.

«Ocule Accipitris,» inquit iuvenis princeps submissa voce, «ille Huronibus iterum loqui non debet.»

«Iam hora eius adest,» breviter respondit explorator; longo sclopeti tubo per frondes porrecto, certo et letali ictu petiturus. Sed, cum ignem mittere posset, telum potius demisit et solito suo more cachinnari coepit.

«Pro Mingo illum homuncionem habui, ut miser peccator sum!» inquit. «Sed cum oculis per eius costas locum quaererem quo glandem immitterem, quid, Unca, me vidisse putas? Modulatoriam illam fistulam qua cantor vocem instruit! Itaque homo est quem Gamutum vocant; cuius mors nemini prodesset, vita autem, si lingua eius aliud praeter cantum praestare potest, consiliis nostris nonnihil conducere poterit.

«Quod si soni vim suam nondum perdiderunt, brevi cum honesto viro colloquar, ea quidem voce quae ei magis placebit quam Cervicidae sermo.»

His dictis, Oculus Accipitris sclopetum deposuit atque per dumeta repentem se admovit, donec eo pervenit unde David eum audire posset. Tum eandem cantus imitationem tentavit qua ipse per castra Huronum tam feliciter atque cum tanto plausu pervenerat. Acutissimas autem Gamuti aures fallere non facile erat; atque, ut verum dicamus, vix alius quisquam praeter Oculum Accipitris similem strepitum efficere potuisset. Itaque cum sonos illos iam ante semel audivisset, statim unde procederent intellexit.

Miser continuo ex magna animi perturbatione liberatus visus est; vocis enim vestigia secutus est, quod ei non multo facilius erat quam in aciem

tormentis instructam impetum facere, post breve spatium latentem cantorem reperit a quo tam dulces modi proficiscebantur.

«Miror quid de hoc Hurones existimaturi sint!» inquit explorator ridens, cum socium bracchio comprehendisset et in posteriorem locum celeriter duceret. «Si scelesti tam prope iacent ut audiant, duos nunc mente captos, non unum, adesse dicent! Sed hic iam tuti sumus,» subiecit, Uncam sociosque eius demonstrans. «Age, narra nobis quid Mingones moliantur, Anglice more solito loquens, sine ulla vocis ascensione aut descensione.»

David feroces principes, vultibus agrestibus atque minacibus, stupens circumspiciebat; sed cum inter eos quosdam sibi notos conspexisset, paulatim animum recollegit, ita ut apte respondere posset.

«Ethnici magno numero in armis sunt,» ait David, «et, ut vereor, prava mente. Hora superiore in tuguriis eorum multi ululatus, impiae exsultationes, aliique soni auditi sunt quos nominare nefas duco; tanta denique licentia fuit, ut ego pacem quaerens ad Delavaros confugerim.»

«Aures tuae parum ex ista commutatione profecissent, si celerius cucurrisses,» paulo siccius explorator respondit. «Sed quidquid huius rei est, ubi tandem Hurones latent?»

«In silva inter hunc locum et vicum suum tanta multitudine latent ut prudentia vos statim reverti iubeat.»

Uncas superbe oculos per arborum ordinem, quo sui bellatores tegebantur, circumtulit; tum nomen unum protulit:

«Magua?»

«Ibi est. Virginem quam Delavari apud se habuerant secum reduxit, eamque in specu reliquit; ipse tamquam lupus rabidus barbaris suis praeesse coepit. Quid tantopere animum eius exagitaverit nescio!»

«In specu eam reliquit, inquis!» interpellavit Heywardus. «Bene est quod locum eius novimus! Num aliquid agi potest quo statim liberetur?»

Uncas exploratorem diligenter intuens, antequam rogaret, aliquantisper tacuit:

«Quid Oculus Accipitris censet?»

«Viginti sclopetarios mihi committite; tum ad dextram secundum rivum iter faciam, et casulis castorum praeteritis Sagamoro atque praefecto me coniungam. Mox ab illa parte ululatum bellicum audietis; hoc vento facile ad unum Anglicum miliarium perferetur. Tum tu, Unca, adversarios a fronte urgebis; cum intra nostrorum sclopetorum iactum pervenerint, tam gravem ictum in eos faciemus ut—veterani silvarum incolae famam pignori do—acies eorum velut fraxineus arcus curvetur.

«Deinde vicum eorum occupabimus atque feminam e specu eripiemus. Tum aut more hominum alborum, uno proelio et una victoria, bellum cum illa gente confici poterit; aut, more Indorum, ictus vitando atque inter latebras pugnando. Non magna fortasse ars in hoc consilio, maior, inest; sed virtute et patientia omnia perfici possunt.»

«Maxime mihi placet!» exclamavit Duncanus, qui intellexerat liberandam Coram in mente exploratoris primum locum tenere. «Maxime placet: confestim igitur id aggrediamur.»

Post breve colloquium consilium absolutum singulisque partibus planius explicatum est; signa quibus uterentur constituta sunt, principesque discesserunt, quisque ad stationem sibi attributam tendens.

CAPUT DECIMUM

At pestes late grassabuntur, rogi funebres frequentiores exardescent,
donec rex magnus, nullo pretio accepto,
puellam nigris oculis ad suam Chrysam remittat.

ALEXANDER POPE, HOMERI ILIAS

Dum Uncas copias ita disponebat, tam alto silvae quiescebant silentio ut, paucis consilii participibus exceptis, vacuae viderentur, velut recens e manibus omnipotentis Conditoris exortae. Quocumque oculi verterentur, longi arborum ordines umbrosis intervallis patebant; nec quidquam conspiciebatur quod ad placidam illam sopitamque naturae speciem non pertineret.

Hic illic avis inter fagorum ramos alis strepere audiebatur; interdum sciurus nucem deiciebat, quo sonitu sociorum oculi repente ad eum locum convertebantur. Sed ubi ea fortuita perturbatio desierat, rursus aura supra capita per viridem nemoris summitatem leniter undulantem susurrabat, quae vastissimam regionem velut continuo velo tegebat, rivis lacubusque tantum interrupto.

Per solitudinem quae inter Delavaros et hostilem vicum interiacebat, tam plena vitae tamque profunda quies diffusa erat ut nullum umquam hominis vestigium terram illam pressisse crederes. At Oculus Accipitris, cui nunc prima expeditionis cura demandata erat, nimis bene noverat quales adversarios oppugnaturus esset, quam ut fallaci tranquillitati fideret.

Ubi parvam suorum manum iterum congregatam vidit, explorator sclopetum Cervicidam in cubiti flexum recepit; dein tacito signo ut se sequerentur dato, eos per aliquot perticarum spatium retro duxit, in alveum rivuli quem progredientes transierant. Ibi constitit, et postquam omnes graves intentique bellatores ad se convenerunt, Delavarica lingua quaesivit:

«Ecquis ex meis iuvenibus scit quo nos hic rivulus perducturus sit?»

Unus e Delavaris manum porrexit, duobus digitis divaricatis, simul ostendens quo modo ad radicem cohaererent, atque respondit:

«Priusquam sol tantum spatii emensus sit quantum ipse patet, aqua parva in magnam influet.» Tum in eam partem digito demonstrans addidit: «Utraque simul satis aquae castoribus suppeditat.»

«Id ipsum suspicabar,» explorator respondit, per interstitium frondium sursum oculos attollens, «ex cursu aquae montiumque situ. Viri, intra riparum tegimenta procedemus, donec Huronum odorem sentiamus.»

Socii solito brevi assensionis clamore responderunt. Sed cum ducem ipsum praeeuntem viderent, unus alterve gestu significavit rem non omnino recte se habere. Oculus Accipitris, cum tacitos eorum oculos intellexisset, conversus animadvertit cantus magistrum huc usque turbam subsecutum esse.

«Scisne, amice,» graviter interrogavit explorator, non sine quadam fortasse dignitatis sibi merito vindicatae conscientia, «hanc manum e delectis silvarum exploratoribus constare, ad extrema quaeque pericula subeunda electis, quibus is praepositus est qui, etsi alius hoc honestius praedicaret, eos certe otiosos manere non sinet? Fortasse ne quinque quidem minuta praeteribunt; triginta certe non praeteribunt, antequam Huronis corpus, vivum sive mortuum, pedibus calcemus.»

«Etsi consilia tua verbis non exposuisti,» David respondit, cui facies paulum rubuerat atque in oculis plerumque placidis et nihil significantibus nunc insolitus quidam ardor emicabat, «tui tamen viri mihi filios Iacob in memoriam revocaverunt, qui adversus Sichimitas ad pugnam exierunt, quod hi nefario ausu matrimonium cum virgine ex gente Deo dilecta petivissent.

«Iam vero ego cum ea quam quaeritis virgine longe peregrinatus sum, multumque et prospera et adversa expertus. Itaque, quamvis non sim bellator nec ad bellum accinctus enseque acuto instructus, libenter tamen pro ea ictum aliquem inferrem.»

Explorator haesitavit, quasi animo secum reputaret quid ex tam insolita militis adscriptione eventurum esset, antequam responderet:

«Armis uti nescis. Sclopetum non portas; atque mihi crede, quidquid Mingones acceperint, id quam libentissime reddent.»

«Etsi non sum Goliath ille iactabundus ac sanguinis avidus,» respondit David, fundam ex veste varia atque incompta proferens, «pueri tamen Iudaei exemplum non sum oblitus. Hoc antiquo belli instrumento iuvenis saepe me exercui; forsitan ars illa nondum prorsus me deseruit.»

«Hem!» inquit Oculus Accipitris, lorum cervinum et fundae receptaculum frigido et haud admodum spei pleno oculo contemplatus. «Inter sagittas, immo etiam inter cultros, ea res aliquid fortasse efficeret; sed istis Mengwis Francogalli singulis sclopeta striata dederunt.

«Nihilo minus tibi hoc quasi munus datum est, ut in medio telorum igne incolumis ambules; et quoniam hactenus tibi fortuna favit… Maior, sclopetum tuum adhuc ad ictum paratum est; unus ictus ante tempus emissus viginti virorum capita hostibus frustra concedet. Tu vero, cantor, sequi potes; fortasse in bellicis clamoribus opera tua nobis usui erit.»

«Gratias tibi ago, amice,» respondit David, lapillos ex rivo colligens, ut olim regius eiusdem nominis vir fecerat. «Etsi caedem non appetam, si me reiecisses, graviter animo laborassem.»

«Memento,» addidit explorator, suum caput eo loco pulsans quo Gamuti adhuc dolor erat, «nos ad pugnandum, non ad canendum venire. Donec universus bellicus clamor sublatus erit, nihil nisi sclopetum loquatur.»

David capite annuit, quasi condicionibus assentiretur. Tum Oculus Accipitris, sociis iterum diligenter perlustratis, signum proficiscendi dedit.

Per unius miliarii Anglici spatium iter in ipso aquae alveo ducebant. Quamvis arduis ripis et densis virgultis, quibus amnis cingebatur, adversus oculos hostium satis munirentur, nihil tamen e cautelis quibus Indi in oppugnationibus uti solent omittebatur.

Utrimque singuli bellatores potius repentes quam ambulantes interdum in silvam prospiciebant; intervallis autem brevibus manus identidem consistebat, hostiles sonos tanta aurium subtilitate auscultans ut homini minus naturae assueto vix credibile esset. Iter tamen nullo hoste perturbatum est, atque eo pervenerunt ubi minor aqua in maiorem confluebat, nullo omnino indicio reperto quo appareret progressum eorum observatum esse.

Hic explorator rursus constitit, ut silvae signa diligentius inspiceret.

«Dies hodie ad pugnandum opportunus futurus videtur,» Anglice ad Heywardum dixit, nubes intuens quae latis agminibus per caelum ferri incipiebant. «Sol clarus et sclopeti canna fulgens verae oculorum aciei inimici sunt. Omnia bene se habent: ventus ab illis ad nos spirat, qui clamores atque fumum ipsorum perferet, nec id sane parvi momenti est; nobis autem prius ictus edendus erit, deinde prospectus liber patebit.

«Sed hic tegimenta nostra finiuntur. Castores per saecula haec fluminis loca occupaverunt; atque inter cibum quem quaerunt molesque quas exstruunt, vides quot caudices corticibus nudati, quam paucae autem arbores vivae remanserint.»

His paucis verbis Oculus Accipitris aspectum loci ante oculos patentis satis bene descripserat. Rivulus nunc angustis rupium fissuris rapidus agebatur, nunc per complura iugera campi humilis diffundebatur, parva velut stagna efficiens.

Ubique in ripis emarcidarum arborum reliquiae putrescebant, omnibus corruptionis gradibus conspicuae, a truncis nutantibus qui gemere videbantur ad eas arbores quibus recens asper ille cortex ereptus erat, quo tam arcano modo vitae principium continetur. Inter eas iacebant pauci aggeres oblongi, humiles, musco contecti, quasi monumenta prioris et iam pridem exstinctae stirpis.

Haec vel minima explorator nunc maiore fortasse quam umquam antea gravitate studioque considerabat. Sciebat castra Huronum paulo minus quam dimidium miliarium Anglicum rivulo sursum abesse; et, qua sollicitudine solet qui occultas insidias timet, vehementer angebatur quod ne minimum quidem hostium praesentiae vestigium inveniebat.

Semel atque iterum impetum repente facere vicumque improviso adoriri iubere voluit; sed usus rerum mox admonuit quam periculosum esset tam vanum conatum facere. Tum intentis auribus, ancipiti atque molesta exspectatione, in ea parte ubi Uncas relictus erat hostilium clamorum sonos captabat; at nihil praeter venti suspiria audiebatur, qui per nemoris sinum iam crebris procellam minitantibus flatibus ire coeperat.

Tandem, insolita impatientia potius quam usu rerum duce, statuit rem ad certamen deducere, copias ex occulto educendo atque adverso flumine caute quidem sed firmo gradu progrediendo.

Explorator dum locum exploraret intra densa virgulta steterat, reliqui autem in alveo convallis iacebant, quo minor rivus in maiorem exibat. Sed ubi submissum eius signum, quamquam satis perspicuum, audiverunt, omnes ripam furtim conscenderunt et, velut totidem umbrae atrae, nullo strepitu circum eum constiterunt.

Oculus Accipitris qua vellet ire parte demonstrata processit; ceteri in unam seriem digesti tam diligenter eadem vestigia calcabant ut, si Heywardum et Davidem excipias, unius tantum hominis vestigia post se relinquerent.

Vix autem in conspectum e latebris prodierant, cum post terga duodecim ferme sclopeta simul crepuerunt; eodemque momento Delavarus quidam, tamquam cervus ictus, in altum exsiliens totus in terram corruit, statim exanimis.

«Heu! Talem aliquam fraudem verebar!» Anglice exclamavit Oculus Accipitris; tum quam celerrime Delavarica lingua addidit: «Ad arborum tegimenta, viri, et in hostes irrumpite!»

Ad hoc imperium tota manus dissipata est, atque antequam Heywardus ex improvisa trepidatione se recepisset, solum se cum Davide stare sensit. Feliciter Hurones iam paulum retro recesserant, neque ille tum eorum telis patebat. Sed haec securitas brevis esse videbatur: explorator enim, glande e sclopeto emissa, ab arbore in arborem prosiliens, suis exemplum dedit hostes cedentes urgendi, dum illi pedetemptim retro ferrentur.

Impetus a perpaucis, ut videbatur, Huronibus factus erat; qui tamen, dum ad suos se recipiebant, numero continuo augebantur, donec totidem fere ictus remitterent quot Delavari progredientes mittebant. Heywardus se inter pugnantes immisit et, ceterorum salutarem cautionem imitatus, crebris

sclopeti sui ictibus eos adiuvit. Tum proelium acre et in eodem loco obstinatum factum est.

Pauci vulnerabantur, quod utraque pars corpora quantum poterat arboribus occultabat, nec ullam corporis partem nisi ad telum dirigendum ostendebat. Sed paulatim iniquior Oculo Accipitris sociisque fortuna fiebat. Acerrimus ille explorator periculum omne perspiciebat, qua autem ratione ei occurreret ignorabat.

Videbat receptum magis periculosum esse quam stationem retinere; videbat etiam hostes quosdam ex suis ad Delavarorum latera emittere, qua re Delavaris tam difficile erat tectos manere ut eorum tela paene silerent.

Hoc ipso in angore, cum totam hostium gentem ad perniciem suam paulatim se circumdare suspicarentur, ex ea parte ubi Uncas constiterat sub arborum fornicibus clamores pugnantium armorumque crepitum resonare audiverunt. Locus ille depressus quodammodo infra terram iacebat in qua Oculus Accipitris cum suis dimicabat.

Huius impetus effectus subiti fuerunt, Oculo Accipitris sociisque maximo levamento. Nam, ut apparebat, cum insidiae ab exploratore paratae praeventae ideoque frustratae essent, hostes ipsi, et de consilio eius et de militum numero decepti, nimis exiguam manum reliquerant quae vim iuvenis Mohicani sustinere posset.

Id duabus rebus apparebat: pugna inter arbores celerrime ad vicum sursum volvebatur, et hostium qui Oculum Accipitris adoriebantur numerus subito imminuebatur, cum ad suos se conferrent, ut primam et, ut nunc compertum est, praecipuam munitionem tuerentur.

Tum Oculus Accipitris, voce pariter atque exemplo suos inflammans, iussit ut hostibus instarent eosque premerent.

In illa agresti pugnandi ratione impetus nihil aliud erat quam e tegimento ad tegimentum hosti propius ferri; cui imperio confestim et feliciter paruerunt. Hurones retro cedere coacti sunt, atque pugna ex campo paulo apertiore, ubi primum congressi erant, ad virgultum translata est, quo oppugnati certam stationem invenerant. Ibi pugna diu pertinax et ardua incerto eventu gerebatur.

Delavari, quamquam nullus ex eis ceciderat, propter iniquitatem loci in quo hostes eos continebant multis iam vulneribus sanguinem fundebant.

In his angustiis Oculus Accipitris ad eandem arborem se recipere potuit qua Heywardus tegebatur. Plerique sui paulum a dextra, intra vocis spatium, assiduo quidem sed inani sclopetorum igne hostes inter arborum praesidia latentes urgebant.

«Iuvenis es, maior,» inquit explorator, Cervicidae calce in humum demissa atque cannae innixus, paulum labore proelii fatigatus; «et forsitan tibi olim continget exercitus contra istos Mingonum daemones ducere. Hic discere potes qua ratione Indi bellum gerant. Tria praecipue requiruntur: manus expedita, oculus acer et tegimentum tutum. Dic nunc: si tibi adesset cohors Americanorum regiorum, quo pacto ea in hoc negotio utereris?»

«Ferrum sclopetis praefixum viam aperiret.»

«Ita, rationem hominis albi in verbis tuis agnosco; sed in hac solitudine quisque reputare debet quot virorum vitas profundere sibi liceat. Non; equi,» perrexit explorator, capite velut meditans concusso, «equi, pudet dicere, aliquando has pugnas diriment. Illae bestiae plus quam homines valent, et denique ad equos confugiendum est! Ungulam ferreo calceo munitam super Indi calceum deponito: si sclopetum eius semel exoneratum erit, priusquam rursus onerare conetur aufugiet.»

«De hac re commodius alias disseremus,» Heywardus respondit; «num nunc impetum faciemus?»

«Non video quid cuiusquam ingenio obstet quominus inter breves laboris pausas aliquid utile secum reputet,» placide explorator respondit. «Quod ad impetum attinet, haud libenter eum suadeo, quoniam unum alterumve caput periclitandum erit. At tamen,» subiecit, capite paulum inclinato ut longinquae pugnae sonos captaret, «si Uncae prodesse volumus, hos nebulones qui ante nos stant iam de medio tollere oportet!»

Tum a Duncano conversus, firmo vultu, Indos suos clara voce vernacula lingua appellavit. Illi clamore responderunt, atque ad signum datum singuli circum arborem qua tegebantur subito se moverunt. Cum tot corpora fusca simul ante oculos emicuissent, Hurones festinanter tela emiserunt, quae propter ipsam festinationem irrita ceciderunt.

Tum Delavari, ne respirationis quidem mora interposita, magnis saltibus in nemus proruperunt, velut pantherae in praedam insilientes. Primus omnium Oculus Accipitris formidabile sclopetum vibrans currebat, eosque exemplo suo incitabat.

Aliquot tamen Hurones aetate provectiores callidioresque, quos fraus ad elicendos ictus excogitata non fefellerat, ex propinquo letalem sclopetorum impetum fecerunt, atque, tribus ex primis Oculi Accipitris bellatoribus prostratis, timorem eius verum fuisse comprobarunt. Sed ea caedes non satis valuit ad currentium vim reprimendam. Delavari ferocitate sibi innata in tegimenta irruerunt, tantaque vi omnem resistendi facultatem sustulerunt.

Pugna comminus tantum per breve momentum duravit; tum oppugnati celeriter retro cesserunt, donec ad adversam virgulti marginem pervenerunt,

ubi tegimentis ea pertinacia adhaeserunt qua ferae a venatoribus agitatae latebris suis adhaerere solent.

Hoc tempore ancipiti, cum eventus certaminis iterum dubitari coepisset, post terga Huronum sclopetum crepuit. Glans ex casulis castorum, quae in campo retro positae erant, sibilans per aera venit; tum ferus ille atque horribilis bellicus ululatus consecutus est.

«Ecce Sagamorus loquitur!» Oculus Accipitris exclamavit, sua quoque ingenti voce clamoribus respondens; «iam eos et a fronte et a tergo urgemus!»

Statim Hurones conciderunt animis. Tam improviso ex ea parte ubi nulla tegimenta erant oppressi, uno omnes clamore spem frustratam atque desperationem testati sunt. Tum una turba fugam capessentes per apertum locum effusi sunt, nihil iam nisi salutem fugae cogitantes. Multi inter conatum Delavarorum persequentium glandibus ictibusque ceciderunt.

Non morabimur ut describamus quo pacto explorator Chingachgookum convenerit, aut quanto maiore animi motu Duncanus cum anxio amicae suae patre coniunctus sit. Pauca verba breviter et festinanter inter utrosque dicta statum rerum explicaverunt; deinde Oculus Accipitris, Sagamorum bellatoribus demonstrans, summum imperium Mohicano principi tradidit.

Chingachgookus, ea gravi dignitate quae indigenarum imperiis tantum ponderis addere solet, locum sibi genere atque usu rerum debitum occupavit. Vestigia exploratoris secutus suos per virgultum reduxit; qui per iter caesorum Huronum verticibus cutem cum crinibus detrahebant atque mortuorum suorum corpora occultabant, donec ad locum perventum est ubi explorator consistere voluit.

Bellatores, qui modo tam strenue pugnaverant, in parva planitie constiterunt, cui satis multae arbores inerant ut inter eas occultari possent. Terra ante eos satis praerupte descendebat; sub eorum oculis autem per aliquot miliaria Anglica vallis longa, angusta, obscura et silvis operta patebat. In illo profundo atque caliginoso nemore Uncas adhuc cum maxima parte Huronum dimicabat.

Mohicanus cum sociis ad summum clivum processit atque exercitatis auribus proelii sonos auscultavit. Aves aliquot supra frondosam vallem volitabant, tamquam e secretis nidis perterrefactae; hic illic levis vapor, iam caelo miscendus, supra arbores ascendebat, indicans ubi pugna aliquantisper acrior et constans fuisset.

«Certamen clivum ascendit,» Duncanus dixit, in eam partem demonstrans unde novus sclopetorum fragor audiebatur; «nimis prope medium hostium ordinem consistimus quam ut multum prodesse possimus.»

«Ad vallem humiliorem, ubi densiora sunt tegimenta, se inclinabunt,» inquit explorator, «atque ita latus suum nobis patefacient. Age, Sagamore: vix tempestive advenies ut bellicum ululatum tollas et iuvenes in proelium ducas. Ego hoc certamen cum albis bellatoribus geram. Nostin me, Mohicane: nemo Huronum istum collem transgredietur, ut tibi a tergo veniat, quin Cervicida eum animadvertat.»

Dux Indus paulisper adhuc stetit, ut proelii indicia contemplaretur; pugna autem celeriter per clivum sursum movebatur, quod Delavaros victores esse certo significabat. Nec loco discessit antequam sociorum hostiumque appropinquationem ipsae suorum glandes indicarent, quae inter arida folia crepitabant tamquam grandinis prima frusta ante furentem tempestatem cadentia.

Oculus Accipitris cum tribus sociis paucis passibus in locum tutum se recepit, atque exitum rei ea tranquillitate exspectavit quam in tanto discrimine sola diuturna exercitatio praestare potest.

Non multo post sclopetorum fragores iam minus inter arbores repercutiebantur, atque quasi in aperto campo editi audiebantur. Tum bellatores singuli, passim e silva expulsi, ad extremam arborum oram apparebant, ibique in campi margine quasi ad ultimam pugnam se recipiebant. Mox alii aliis adiungebantur, donec longa series obscurarum figurarum conspiceretur, quae tegimentis tamquam ultima desperatione pertinaciter inhaerebant.

Heywardus impatiens fieri coepit, sollicitis oculis ad Chingachgookum identidem conversus. Dux autem in saxo sedebat, solo tranquillo vultu conspicuus, pugnam eo composito iudicio contemplans ac si eo tantum missus esset ut certamen spectaret.

«Iam tempus est Delavaro feriendi!» inquit Duncanus.

«Nondum, nondum,» explorator respondit; «ubi amicos suos senserit, scire eos faciet se hic adesse. Aspice, aspice: isti nebulones in illud densum pinetum congregantur, velut apes post volatum considentes. Per Deum immortalem, etiam femina glandem in tantam turbam mittere posset!»

Eodem momento bellicus clamor sublatus est, atque duodecim Hurones uno Chingachgooki sociorumque sclopetorum ictu prostrati sunt. Clamori qui secutus est unus e silva bellicus ululatus respondit; tum tantus per aera strepitus cucurrit quasi mille guttura una voce conclamassent. Hurones nutaverunt, media acie relicta; atque per apertum ordinem Uncas ex silva prodiit, centum bellatoribus praeeuns.

Iuvenis dux dextra laevaque manus iactans hostes suis ostendit, qui continuo in diversas partes ad persequendum discesserunt. Bellum tum in

duas partes divisum est: ambae fractae Huronum alae rursus silvarum tegimenta petebant, victoribus Lenapis acrius imminentibus. Vix unum minutum praeterierat; soni tamen proelii iam in contrarias partes recedebant, inter resonantes nemoris fornices paulatim minus distincti.

Una tamen parva Huronum manus latebras quaerere dedignata est, sed velut leones ad extremum se defendentes lente et contumaciter clivum ascendebat, quem Chingachgookus cum suis modo reliquerat ut propius in certamen descenderet. Inter hos Magua ferocissimo vultu et superbae adhuc auctoritatis specie facile eminebat.

Uncas, nimis avide fugientes persecutus, paene solus relictus erat. Ubi vero ipsius le Subtil figuram vidit, cetera omnia animo exciderunt. Bellico clamore edito, quo sex septemve bellatores ad se revocavit, neque numero hostium multo maiore territus, in adversarios impetum fecit. Le Renard, impetum observans, occulto gaudio constitit ut eum exciperet.

At eo ipso momento quo impetum temerarii iuvenis sibi eum in manus tradidisse putabat, alius clamor exortus est, et ille quem «la Longue Carabine» vocant cum omnibus sociis albis ad auxilium accurrere visus est. Huron ilico conversus celeriter clivum ascendere atque fugere coepit.

Nulla salutandi gratulandive mora dabatur: nam Uncas, amicorum praesentiae inscius, velut ventus hostem sequebatur. Frustra Oculus Accipitris eum monuit ut tegimentis uteretur; iuvenis Mohicanus hostium tela contemnens eos ad fugam tam rapidam compulit quam ipse properabat.

Feliciter haud diu continuata est illa fuga, et albi tum propter spatium tum propter situm loci multum adiuvabantur; alioquin Delavarus omnes socios facile praecurrisset atque suae temeritatis victima cecidisset. Sed antequam tantum malum accidere posset, fugientes et insequentes in vicum Wyandotorum paene cominus concurrerunt.

Conspectu sedium suarum incitati et fuga defessi, Hurones tandem restiterunt, et circum domum concilii desperata vi pugnare coeperunt. Impetus exitusque instar turbinis erant, qui uno impetu omnia prosternit. Uncae securis, Oculi Accipitris ictus, atque etiam Munronis brachium etiamtum validum uno illo momento impigre versabantur; mox terra hostium corporibus consparsa est.

Magua tamen, quamquam audax et multis telis expositus, omnes ad vitam eius tollendam conatus effugit, velut fabulosum illud praesidium quo veteres poetae heroas sibi dilectos ab omni casu defendendos fingebant. Tum ferum clamorem tollens, qui infinitam iram atque frustratam spem testaretur, postquam socios mortuos conspexit, duobus solis superstitibus comitantibus

ex loco prosiluit. Delavari interim cruenta victoriae spolia corporibus caesorum detrahebant.

At Uncas, qui frustra eum inter pugnae tumultum quaesiverat, protinus in fugientem exsiluit; Oculus Accipitris, Heywardus et David eius vestigia pertinaciter sequebantur. Explorator nihil amplius efficere potuit quam ut os sui sclopeti paulum ante amicum porrigeret; id tamen illi tantum praesidii praestabat quantum scutum aliquod incantatum.

Magua semel videbatur statuisse extremum aliquod vindicandae cladis conatum facere; sed statim omisso consilio in densum virgultum desiluit, per quod hostes eum secuti sunt, atque subito in eiusdem speluncae aditum, quem lector iam novit, intravit. Oculus Accipitris, qui Uncae causa hactenus glandem e sclopeto emittere noluerat, gaudio exclamavit atque praedam iam certissime in manibus fore praedicavit.

Insequentes per longum et angustum aditum irruerunt, adeo mature ut fugientium Huronum umbras extremo in recessu viderent. Per naturales speluncae porticus atque subterranea antra illi ibant, antecedentibus ululatibus atque clamoribus centenarum feminarum puerorumque. Locus, incerta et obscura luce visus, inferorum umbris similis erat, per quas innumerae animae miserae atque saevi daemones huc illuc volitare viderentur.

Uncas oculos in Maguam defixos tenebat, quasi nihil praeterea in vita cuperet. Heywardus et explorator iuvenem Mohicanum a tergo urgebant, eodem studio impulsi, etsi fortasse paulo remissiore. Sed viae per caliginosos illos atque horridos anfractus perplexiores fiebant, fugientium bellatorum conspectus rarior minusque certus. Iam ad breve tempus vestigia amissa esse credebantur, cum in extremo quodam transitu, qui in montem ascendere videbatur, alba vestis volitans apparuit.

«Cora est!» Heywardus exclamavit, voce qua horror et gaudium mirum in modum miscebantur.

«Cora! Cora!» Uncas respondit, cervi instar exsiliens.

«Virgo est!» explorator conclamavit. «Forti animo esto, domina; venimus, venimus!»

Captiva conspecta, fugientes decuplo ardentius persecuti sunt. Sed iter iam asperum erat, saxis abruptum, nonnullis locis vix pervium. Uncas sclopeto abiecto praeceps magnis saltibus progressus est.

Heywardus imprudenter eum imitatus est, quamquam uterque paulo post insaniam consilii intellexit: nam Hurones in saxeo aditu sclopetum ad insequentes retorquere et exonerare potuerunt, cuius glans iuvenem Mohicanum leviter etiam vulneravit.

«Propius accedendum est!» inquit explorator, magno saltu socios praeteriens; «nebulones ex hoc intervallo nos singillatim deicient. Videte autem: virginem ante se tenent, ut eius corpore se tueantur!»

Etsi verba eius vel neglegebantur vel potius per strepitum non audiebantur, exemplum tamen secuti sunt; tam incredibili labore appropinquaverunt ut videre iam possent Coram inter duos bellatores invito animo ferri, Maguam autem fugae directionem atque rationem praescribere. Hoc momento quattuor omnium figurae contra apertum caeli lumen clarissime notatae sunt, deinde repente evanuerunt.

Uncas et Heywardus, paene desperatione furentes, supra humanas vires enisi, e spelunca in montis latere tam mature proruperunt ut hostium viam adhuc conspicerent. Semita sursum in clivum ducebat, nihil minus periculosa et laboriosa quam antea.

Explorator, sclopeti pondere gravatus et fortasse minus acri captivae amore quam socii incensus, eos paulum se praecurrere passus est; Uncas vero ipsum Heywardum antecedebat. Sic saxa, praerupta atque alia impedimenta incredibili celeritate transiliebant, quae alio tempore et alia rerum condicione paene inexpugnabilia viderentur.

Praemium tamen impetuosis iuvenibus datum est: viderunt enim Hurones, Cora oneratos, cursu iam retardari, spatiumque inter ipsos ac fugientes celeriter minui.

«Consiste, Wyandotorum canis!» Uncas exclamavit, securim fulgentem contra Maguam vibrans. «Delavara puella consistere te iubet!»

«Non progrediar amplius,» Cora clamavit, improviso in saxi crepidine consistens quae supra profundum praecipitium non longe a summo monte imminebat. «Occide me, si vis, execrande Hurone: ultra me ducere non poteris!»

Duo qui virginem sustinebant paratas secures extulerunt, ea impia laetitia qua daemones de maleficio exsultare finguntur. Sed Magua continuo eorum bracchia sustinuit; armisque quae comitibus eripuerat de saxo deiectis, ipse cultrum strinxit et ad captivam convertit vultum, in quo contrarii animi motus ferocissime certabant.

«Mulier,» inquit, «elige: tugurium an cultrum ipsius le Subtil!»

Cora eum ne respexit quidem; sed in genua procumbens, pulchro rubore per vultum diffuso, oculos sustulit atque manus ad caelum extendit, hac voce mitissima sed plena fiduciae dicens:

«Tua sum! Fac de me quod tibi placet!»

«Mulier,» rauca voce iteravit Magua, frustra conatus ut eius oculos placidos fulgentesque in se converteret, «elige!»

Cora autem eius postulationem neque audivit neque curavit. Tota Huronis figura per singulos artus tremuit, atque bracchium in altum sustulit; sed rursus demisit, ferum et confusum vultum praeferens, velut homo incertus. Iterum secum luctatus acutum ferrum erexit; at eo ipso momento supra illos stridulus clamor auditus est, et Uncas e terribili altitudine in saxi crepidinem mente paene alienata desiliens apparuit.

Magua unum passum retro cessit, atque unus ex adiutoribus occasione arrepta suum cultellum in pectus virginis adegit.

Huron velut tigris in scelestum gentilem, qui iam retro fugiebat, insiluit; sed Uncae corpus praeceps delapsum duos nefarios dimicantes disiunxit. Hac interpellatione ab incepto avocatus, et caede quam modo viderat furens, Magua ferrum in terga Delavari humi iacentis defixit, atque inhumano ululatu illud ignavum facinus prosecutus est.

Uncas tamen, sicut panthera vulnerata in hostem se convertit, ab ictu exsurrexit, caedis Corae auctorem summo conatu terrae afflixit; quo ipso extremae eius vires consumptae sunt. Tum vultu torvo et immoto ad le Subtil se convertit, oculis significans quid facturus esset, nisi corporis vis eum destituisset.

Magua bracchium omni robore destitutum Delavari arripuit, cultrumque ter in pectus eius defixit, antequam victima, oculos usque ad extremum in inimico defixos et inexstinguibilem contemptum vultu praeferens, mortua ad pedes eius caderet.

«Misericordiam! Misericordiam, Huron!» Heywardus desuper exclamavit, voce horrore paene suffocata. «Miserere, et misericordiam recipies!»

Magua autem cruentum cultrum in obsecrantem iuvenem vibravit, ac simul ululatum tam ferum, tam effrenatum, tam tamen exsultantem emisit ut saevae victoriae clamor ad eos etiam perveniret qui mille pedibus infra in valle pugnabant. Eidem vociferationi terribilis clamor exploratoris respondit, cuius procera figura tunc per periculosas rupes ad eum summa celeritate contendere visa est, tam intrepidis tamque audacibus passibus quasi in medio aere ingredi posset.

At ubi venator ad locum tam crudelis caedis pervenit, in saxi crepidine nullos iam nisi mortuos invenit.

Acutissimis oculis victimas semel conspexit, tum ferociter ad arduum clivum ante se imminentem respexit. Forma quaedam in ipso montis supercilio, ad praecipitii marginem, bracchiis sublatis stabat, minaci quodam et horrendo gestu. Oculus Accipitris, neque quis esset considerans, sclopetum iam erexerat; sed saxum in caput unius e fugientibus infra se deiectum monstravit honesti Gamuti faciem, ira candentem.

Tum Magua e rima saxi emersit, et, ultimo sociorum cadavere tranquillo et indifferenti animo transgresso, latam fissuram transiluit, atque ea parte saxa ascendit ad quam Davidis bracchium pertingere non poterat. Unus saltus ad extremam praecipitii summitatem eum perducturus salutemque daturus erat. Sed priusquam saltum faceret, Huron restitit et, manu adversus exploratorem concussa, vociferatus est:

«Albae facies canes sunt! Delavari feminae! Magua eos in rupibus corvis devorandos relinquit!»

Rauco risu emisso, saltum desperatum fecit, sed ad metam non pervenit; manibus tamen fruticem in extrema rupis ora prehendit. Oculus Accipitris interim velut fera ad saltum se colligens humi se contraxerat, totusque ardore tam violento tremebat ut sclopeti os, iam paulum elati, velut folium vento agitatum moveretur.

Callidus autem Magua, ne inanibus conatibus vires consumere cogeretur, corpus usque ad extentorum bracchiorum longitudinem demisit, donec fragmentum saxi invenit quo pedes sustinere posset. Tum, omnibus viribus collectis, conatum renovavit atque adeo profecit ut genua ad rupis marginem adduceret. Hoc ipso tempore, cum inimici corpus quam maxime contractum esset, explorator trementem paulo ante sclopeti cannam ad umerum firmavit.

Illo ipso momento quo glandem emisit, ne circumstantia quidem saxa illo sclopeto immobiliora erant. Huronis bracchia remissa sunt, corpus paulum retro cecidit, genibus tamen ad marginem haerentibus. Tum inimicum inexorabili oculo intuens, manum adhuc in eum minaciter concussit.

Sed digiti eius paulatim laxati sunt, et corpus atrum capite prono brevi per aera praecipitans apparuit, donec post fruticum fimbrias, quae montis lateri haerebant, celerissimo ad interitum volatu evanuit.

CAPUT UNDECIMUM

Fortiter, ut fortes decet, diu certaverunt;
caesis hostibus Mahometanis campum cumulaverunt;
vicerunt; at Bozzaris occubuit,
omnibus venis cruore manantibus.
Pauci superstites socii eum viderunt
subridentem, cum victoriae clamor exortus est
atque cruentus campus captus erat;
tum viderunt in morte palpebras illi claudi
placide, tamquam nocturno se daret sopori,
velut flores sole occidente.

FITZ-GREENE HALLECK, MARCUS BOZZARIS

Postero die sol gentem Lenaporum maerore confectam conspexit. Cessaverat armorum strepitus; vetustas inimicitias hostium sanguine expleverant, recentemque cum Mengwis contentionem una totius pagi internecione expiaverant.

Atra enim caligo circa locum ubi Hurones castra posuerant suspensa per se satis vagantis illius gentis exitium indicabat; centeni autem atque centeni corvi, qui vel super nuda montium iuga certabant vel per vastos silvarum tractus magno clamore volitabant, ad locum funesti proelii horrendum velut iter demonstrabant.

Denique quicumque bellorum in finibus gestorum indicia vel mediocriter nosceret, omnia haec certissima vestigia immitium eventuum, qui Indorum ultionem comitari solent, haud difficulter persecutus esset.

At sol tamen gentem Lenaporum lugentem illuminavit. Nulli victoriae clamores, nulla triumphi carmina inter victores audiebantur. Novissimus quoque e dispersis bellatoribus, ab atroci suo opere redux, terribilia caedis insignia exuere et cum popularibus suis, tamquam cum gente gravi vulnere percussa, lamentari properabat.

Superbiam laetitiamque demissio animi excepit; et saevissimus animi impetus iam in gravissimas apertissimasque doloris significationes conversus erat.

Deserta erant tuguria; circa locum autem haud procul ab iis remotum densus hominum orbis vultibus intentis constabat. Illuc quicquid spirabat convenerat, omnesque in alto ac religioso silentio consistebant. Omnes ordines, omnes aetates, utrumque sexum, omnes denique vitae rationes in uno corporum viventium muro coniunctas cerneres; idem tamen omnes

animi motus tenebat. Omnium oculi ad medium illum orbem defixi erant, ubi ea posita iacebant quae tam magnam et communem curam excitabant.

Sex virgines Delavaricae, longis nigrisque crinibus per pectora solutis, seorsum stabant; neque aliter se vivere ostendebant quam cum subinde suaves herbas silvestresque flores spargerent super lecticam ex odoratis frondibus compositam. In ea, Indicis vestibus quasi velamento operta, iacebant reliquiae Corae, virginis alacris, excelsi animi et generosae. Corpus eius multis eiusdem simplicis operis tegumentis involutum erat; facies autem humanis oculis in perpetuum abscondita.

Ad pedes eius sedebat luctu oppressus Munro. Canum caput paene ad terram inclinaverat, tamquam ictui providentiae divinae invitus concedens; sed occultus angor circa sulcatam frontem certabat, quem neglegenter demissi cani capilli ad tempora prolapsi ex parte tantum celabant.

Gamutus ei assistebat, miti capite ad solis radios nudato; oculi autem solliciti atque errantes modo in parvum illum librum, qui tot praecepta singularia sed sancta continebat, modo in hominem ferebantur cui sanctis illius libri praeceptis solacium afferre toto animo cupiebat. Nec procul aberat Heywardus, qui arbori innixus repentinos luctus impetus coercere conabatur, quibus comprimendis tota fere virilis animi constantia opus erat.

Sed quamvis tristis ac miserabilis hic coetus facile cogitetur, multo tamen minus animos commovebat quam alter, qui adversam eiusdem spatii partem occupabat. Uncas, quasi adhuc viveret, sedens, corpore membrisque decenter atque graviter compositis, apparebat, splendidissimis ornamentis indutus quae divitiae gentis suppeditare poterant.

Insignes pennae supra caput nutabant; monilia e conchis, quae wampum vocantur, pectoralia, armillae et numismata totum corpus abunde ornabant; sed hebetes oculi atque sensu vacuus vultus vanam superbiae fabulam, quam haec ornamenta narrare videbantur, nimis aperte redarguebant.

Protinus ante mortuum sedebat Chingachgookus, sine armis, sine fuco, sine ullo ornatu, praeter caerulea gentis suae insignia, quae in nudo pectore indelebiliter inscripta elucebant. Toto illo tempore quo gens congregata fuerat, Mohicanus miles in frigidam sensuque carentem filii faciem anxios immobilesque oculos defixerat.

Tam intenta tamque pertinax erat ea contemplatio, tam immutabilis corporis habitus, ut peregrinus vivum a mortuo vix dignosceret, nisi quod in obscuro alterius vultu interdum animi perturbati scintilla emicabat, dum in alterius lineamentis perpetua mortis quies insederat.

Explorator haud procul stabat, suo ipsius telo fatali et ultionis ministro maestus innixus; Tamenundus autem, senioribus gentis sustentantibus, in

loco quodam excelso sedebat, unde tacitam maerentemque populi multitudinem despicere posset.

Ad ipsam interioris coronae oram stabat miles, alienae gentis militari veste indutus; extra eam equus eius bellicus inter ministros equitantes continebatur, qui omnes ad longinquum quoddam iter parati esse videbantur.

Vestis peregrini declarabat eum prope ducem Canadensium munus non leve sustinere. Cum autem pacificam legationem suam sociorum immani impetu irritam factam cerneret, eo contentus esse videbatur ut tacitus maestusque certaminis fructus spectaret, quod prohibiturus serius advenerat.

Prima iam diei quarta pars ad finem vergebat; multitudo tamen ab ortu diluculi tam quieta permanserat ut ipsa vivere vix videretur. Nullus sonus suppressis singultibus clarior auditus erat, nec per tam diuturnam doloris moram membrum fere ullum commotum, nisi quando simplicia illa et animos moventia dona identidem ad virginis suavitatem commemorandam offerebantur.

Sola Indorum patientia atque invicta tolerantia tam mirabilem ab omnibus rebus animi alienationem sustinere poterat; adeo ut singulae atrae immobilesque figurae e saxo potius quam e carne fictae esse viderentur.

Tandem sapiens Delavarorum senex bracchium porrexit, ministrorum umeris innixus surrexit, tantaque imbecillitate se sustulit ac si aliud iam saeculum inter eum qui pridie gentem allocutus erat et eum qui nunc in suggestu titubabat intercessisset.

«Viri Lenapi!» inquit voce cava, qualem praeco divinitus missus emittere videretur; «facies Manitti nube tegitur! A vobis oculos avertit, aures clausit, lingua nihil respondet. Eum non cernitis; iudicia tamen eius ante vos posita sunt. Corda vestra pateant; ne animi vestri quidquam mentiantur. Viri Lenapi, facies Manitti nube tegitur!»

Cum haec simplex simulque terribilis denuntiatio ad aures multitudinis pervenisset, tantum silentium tamque horrendum consecutum est, ac si ipse venerandus spiritus quem colebant, nulla hominis voce interposita, ea verba protulisset. Atque etiam exanimis Uncas, si cum demissis illis et obsequentibus circumstantibus compararetur, vitae aliquid habere videbatur. Sensim tamen primo illo animi motu remittente, submissa vocum murmuratio velut carmen funebre in honorem mortui coepit.

Feminarum voces erant, mollissimae atque flebiles. Verba nullo certo ordine inter se nectebantur, sed ubi una cessabat, altera laudem aut lamentationem, utrovis nomine diceres, excipiebat, atque ea quae locus animusque suggerebant verbis effundebat.

Interdum eam quae loquebatur communis magnusque fletus interrumpebat; tum virgines, quae Corae feretrum circumstabant, herbas floresque quasi luctu attonitae temere de corpore auferebant. Ubi autem lenior querimonia redierat, ea castitatis suavitatisque insignia omni pietatis desideriique significatione suis locis restituebant.

Quamquam frequentibus omnium interpellationibus atque doloris eruptionibus carmen minus cohaerere videbatur, si quis eorum linguam interpretatus esset, ordinatam quandam orationem invenisset, cuius sententiae ipsae recto quodam ordine inter se cohaererent.

Virgo quaedam, dignitate sua atque ingenio ad id munus delecta, modestis mortui iuvenis virtutum laudibus initium fecit, orationem imaginibus orientalibus exornans, quas Indi fortasse ex extremis alterius continentis partibus secum attulerant; quaeque ipsae velut vinculum sunt quo veteres utriusque orbis historiae conectantur.

Pantheram gentis suae eum appellavit; cuius calceamentum in rore nullum vestigium relinqueret, cuius saltus hinnuli teneri saltui par esset, cuius oculus nocturna stella clarius fulgeret, cuius in proelio vox tam magna esset quam tonitrus Manitti. Matris quoque quae eum genuisset memoriam ei renovavit, multisque verbis de felicitate egit quam illa tali filio potita sentire deberet.

Iussit eum, cum in spirituum regione matri occurrisset, dicere virgines Delavaricas super filii eius sepulcrum lacrimasse eamque beatam praedicasse.

Tum quae ordine successerunt, vocem in molliorem etiam tenerioremque modulationem mutantes, de virgine alienigena feminea quadam verecundia atque animi teneritudine locutae sunt, quae paulo ante ipsum iuvenem e superiore hoc mundo migraverat, ut voluntas Magni Spiritus nimis manifesta videretur quam ut neglegi posset. Hortatae sunt ut ei benigne consuleret atque imperitiae earum artium ignosceret quae ad bellatoris talis commoda tantopere pertinerent.

Eius autem incomparabilem pulchritudinem et excelsam animi constantiam sine ulla invidiae labe celebraverunt, tamquam angeli praestantiorem quandam virtutem libenter admirarentur; adicientes his tantis dotibus abunde pensari posse si quid in educatione eius minus perfectum fuisset.

Postea aliae deinceps ipsam virginem mollibus tenerisque amoris vocibus allocutae sunt. Hortabantur ut laeto animo esset neque de futura sua salute quicquam timeret. Venator ei comes futurus erat qui vel minimis eius necessitatibus providere nosset; bellator autem iuxta adstaret qui ab omni

periculo eam defenderet. Iter ei amoenum, onus leve futurum esse promittebant.

Admonebant ne frustra desiderio amicorum iuventutis aut locorum in quibus maiores vixissent torqueretur; nam beata Lenaporum venandi prata valles non minus amoenas, flumina non minus pura, flores non minus suaves quam caelum albarum facierum continere. Monebant etiam ut comitis necessitatibus diligenter prospiceret, numquamque distinctionem oblivisceretur quam Manittus tam sapienter inter illos posuisset.

Tum subito in effusum et agreste carmen erumpentes, omnes simul Mohicani animi indolem celebrarunt. Nobilem, virilem, liberalem eum praedicaverunt, in quo omnia essent quae bellatorem decerent, omnia quae virgo amare posset. Sententias remotissimis subtilissimisque imaginibus velantes, significabant se brevi familiaritatis tempore, ea qua feminae plerumque pollent sagacitate, quo vagae iuvenis voluntates ferrentur animadvertisse.

Nullam apud eum gratiam virgines Delavaricae invenerant! E gente natus erat quae olim lacus salsi litoribus imperaverat, eiusque desideria ad populum revocaverant qui circa maiorum sepulcra habitabat. Cur igitur talis animi propensio non foveretur? Virginem illam puriore generosioreque quam ceteri sui sanguine ortam esse nemo non videret.

Eius etiam facta ostenderant eam silvarum periculis audacibusque rebus subeundis parem fuisse; nunc vero, ut aiebant, terrae Sapiens eam transtulerat in locum ubi animos sibi consentaneos reperiret, atque ibi perpetua felicitate frui posset.

Tum mutato rursus et cantus sono et argumento, de virgine mentionem fecerunt quae in vicino tugurio flebat. Hanc nivis floccis comparabant, aeque puram, candidam, splendidam, nec minus obnoxiam aestivo calori quo liquesceret, aut hiemali frigori quo concresceret.

Non dubitabant quin grata esset oculis iuvenis ducis, cuius cutis color et maeror colori ac maerori ipsius virginis tam similes viderentur. Quamquam tamen ne verbo quidem aperte id praetulerunt, apparebat hanc minus excellere existimari quam virginem quam flebant. Nihilominus rarae eius pulchritudini debitam laudem non negabant.

Comae eius in anulos flexae luxuriantibus vitis capreolis comparabantur, oculus caeruleae caeli testudini; nec candidissimam nubem, quam solis rubor accenderet, tam amabilem esse concedebant quam florentem eius vultus colorem.

Inter haec similiaque carmina nihil praeter cantus murmur audiebatur, nisi cum repentinae luctus eruptiones, quas choros responsorios appellare

liceret, mollitiem eius interrumperent, immo in terrorem converterent. Delavari ipsi velut incantati auscultabant; vultuumque motibus satis apparebat quam intime vereque eorum animos communis dolor attingeret.

Ne David quidem tam dulcibus vocibus aures praebere recusavit; multoque ante finem cantus oculorum intentus cupidusque obtutus animum eius penitus captum esse declarabat.

Explorator, cui soli ex omnibus albis hominibus verba intelligere datum erat, paululum e meditantis habitu erectus vultum in latus inclinavit, ut cantantium virginum verba melius intellegeret.

At ubi de Corae Uncaeque futura sorte disseruerunt, caput movit, quasi errorem simplicis eorum religionis perspectum haberet; rursusque in pristinum incumbendi habitum regressus est eumque servavit, donec caerimonia illa, si hoc nomine appellanda est res tantis animi motibus plena, ad finem perducta est. Munro autem et Heywardus feliciter agrestium vocum quas audiebant sensum ignorabant; aliter fortasse animi constantiam retinere non potuissent.

Unus Chingachgookus a studio quo ceteri carmina audiebant prorsus aberat. Toto illo tempore oculorum eius aspectus non mutatus est, neque in atro rigidoque vultu vel minimus musculus commotus, ne tum quidem cum lamentationes aut effrenatius personarent aut misericordiam vehementius moverent.

Frigidae sensusque expertes filii reliquiae omnia ei erant; ceteri sensus, praeter visum, velut obriguerant, ut oculi extremo adspectu lineamentis illis inhaererent quae tam diu dilexerat quaeque mox in perpetuum conspectui subtrahenda erant.

Dum in hac parte exsequiarum versabantur, bellator quidam armorum gloria clarus, maximeque ob opera in recenti proelio praestita celebratus, vir vultu severo atque gravi, e multitudine lente processit atque prope mortuum constitit.

«Cur nos reliquisti, decus Wapanachkiorum?» inquit, surdis Uncae auribus loquens, perinde ac si inanis corporis lutum animi viventis facultates adhuc retineret. «Breve fuit tempus tuum, velut solis iter cum iam inter arbores descendit; gloria tua luce eius meridiana splendidior. Abisti, iuvenis bellator; centum tamen Wyandoti vepres de via tua ad spirituum sedes tendente nunc removent.

«Quis te pugnantem conspexit qui te mori posse crederet? Quis ante te Uttawae viam ad proelium umquam monstravit? Pedes tui aquilarum alis pares erant; bracchium tuum ponderosius quam pinorum rami decidentes; vox tua voci Manitti similis, cum ille in nubibus loquitur. Debilis est Uttawae

lingua», addidit maesto vultu circumspiciens, «animus autem eius gravissimo pondere premitur. Decus Wapanachkiorum, cur nos reliquisti?»

Alii deinceps legitimo ordine successerunt, donec plerique gentis viri praestantes illustrisque ingenii aut cantu aut oratione mortui principis manes laudibus prosecuti sunt. Postquam quisque finem fecerat, altum iterum atque quasi spirans silentium per locum omnem regnavit.

Tum gravis quidam sonus submissusque exauditus est, quasi repressus longinquae cuiusdam cantilenae concentus; tam tenuiter per aera ferebatur ut vix audiri posset, tam tamen obscurus ut neque cuius generis esset neque unde prodiret conici liceret. Altera deinde atque altera modulatio secuta est, singula acutiore sono; paulatimque magis magisque audiebantur, primum velut productae saepiusque repetitae interiectiones, postremo distincta verba.

Chingachgooki labra tantum diducta erant ut omnes intellegerent patris ipsius lamentum iam proditurum. Nemo quidem ad eum oculos convertit nec minimum impatientiae signum ostendit; attamen ex eo quod multitudo capita attollens auscultabat facile apparebat quanta intenti animi cupiditate sonos hauriret, qualem nemo nisi Tamenundus antea umquam sibi conciliaverat. Sed frustra exspectabant.

Cantus eo usque crevit ut verba iam intellegi possent; tum paulatim infirmior tremuliorque factus ad extremum tamquam aura transeunte ablatus ex auribus evanuit. Sagamoris labra rursus clausa sunt; in sede tacitus permansit, defixis oculis immotoque corpore, velut imago hominis, quam omnipotens artifex humana quidem specie, sed sine humano spiritu finxisset.

Delavari, qui his signis intellegebant amici animum nondum ad tantum fortitudinis conatum paratum esse, audiendi intentionem remiserunt; atque innata quadam humanitate omnes cogitationes ad exsequias alienigenae virginis convertere videbantur.

Unus e senioribus ducibus signum dedit feminis, quae circa eam coronae partem confertae steterant ubi Corae corpus iacebat. Illae dicto audientes feretrum ad capitum altitudinem sustulerunt, lente aequabilibusque passibus incesserunt, aliud inter eundum dulce, submissum, lamentabile carmen in mortuae laudem canentes. Gamutus, qui ritus istos, quos nimis profanos esse existimabat, diligenter observaverat, super umerum patris dolore stupentis se inclinavit atque susurravit:

«Filiae tuae reliquias auferunt. Nonne sequemur, ut eas christiano ritu sepeliendas curemus?»

Munro subito commotus est, quasi tuba novissimi diei ad aurem eius repente insonuisset; anxie celeriterque circumspiciens surrexit, tum simplicem funeris pompam secutus est, militari quidem incessu, sed totum

paterni doloris pondus ferens. Amici eum circumsteterunt, luctu adeo gravi ut communis misericordiae nomen haud satis esset; ipse etiam iuvenis Gallus agmini se coniunxit, ita commotus ut virginis tam pulchrae intempestivam miserandamque mortem ex animo dolere videretur.

Sed postquam ultima etiam infimaque gentis femina in agrestem tamen ordinatam pompam concesserat, Lenapi viri circulum suum contraxerunt atque circa Uncam rursus constiterunt, tam taciti tam graves tam immobiles quam antea.

Ad Corae sepulturam collis quidam humilis delectus erat, ubi iuvenes validaeque pinus una radices egerant, atque natura ipsa conveniens et triste umbraculum loco paraverat. Illuc ubi pervenerant virgines, onus deposuerunt, diu innata sibi patientia atque verecundia exspectaverunt, donec ii quorum maxime res intererat aliquo signo se consilium probare ostenderent.

Tandem explorator, qui solus mores earum perspectos habebat, ipsarum lingua dixit:

«Recte fecerunt filiae meae; viri albi iis gratias agunt.»

Hoc testimonio laetae virgines corpus in thecam e betulae cortice sollerter nec ineleganter fabricatam imposuerunt, deinde in obscuram ultimamque sedem demiserunt. Reliquias humo operire et recens effossae terrae notas foliis ceterisque rebus naturae et mori consentaneis occultare pari simplicitate silentioque curatum est.

At ubi piae illae feminae haec tristia amicitiae officia magna ex parte perfecerant, haesitare coeperunt, quippe quae nescirent quousque ulterius progredi sibi liceret. Tum explorator eas rursus allocutus est:

«Satis fecerunt puellae meae», inquit. «Spiritui hominis albi neque cibo neque vestitu opus est; nam dona funebria caelo cuiusque gentis accommodantur. Video», adiecit, Davidi oculos iniciens, qui librum parabat, quasi sacro cantui praeesse vellet, «eum locuturum esse qui christianas consuetudines melius novit.»

Feminae modeste se removerunt; quae antea primas in caerimonia partes egerant, nunc mites intentasque spectatorum partes susceperunt. Dum David pios animi sensus cantu effundebat, nullum admirationis signum, nullus impatientiae obtutus in illis apparuit. Tam attente audiebant ac si verborum externorum vim perciperent, ipsosque doloris, spei, tranquillaeque patientiae motus sentire videbantur quos cantus ille significare debebat.

Rebus modo conspectis incitatus, fortasse etiam occultis animi sui sensibus impulsus, cantandi magister omnem pristinam facultatem superavit. Plena eius et sonora vox puellarum mollissimis modulationibus haud inferior inventa est; numerosius autem compositi soni hoc certe iis praestabant quibus

praecipue cantabantur, quod verba etiam intellegebantur. Hymnum, ut inceperat, sic in gravi solemnique silentio perfecit.

Cum tamen ultima modulatio ad audientium aures pervenisset, oculorum furtivi trepidique obtutus, atque communis sed summissus multitudinis motus, aliquid a mortuae patre exspectari ostenderunt. Munro ipse intellegere videbatur iam tempus advenisse quo fortasse maximam animi contentionem, cuius homo capax esset, adhibere deberet.

Canos capillos nudavit, atque firmo compositoque vultu tacitam verecundamque turbam qua cinctus erat circumspiciens, manu exploratori ut audiret significavit; tum ita locutus est:

«Dic his benignis mitibusque feminis hominem dolore fractum et ad exitum vergentem ex animo gratias agere. Dic Numen illud, quod omnes diversis nominibus colimus, beneficii earum memor futurum esse; nec longe diem abesse quo omnes circa eius solium, nulla sexus, dignitatis aut coloris distinctione, convenire possimus!»

Explorator tremulam vocem qua veteranus haec verba protulerat diligenter audivit; postquam ille desiit, caput paulatim movit, quasi dubitaret num ea verba quidquam apud eas profutura essent.

«Haec iis dicere», inquit, «idem erit ac si affirmes hieme nives non cadere, aut solem, cum arbores foliis nudatae sint, vehementius quam aestate urere.»

Tum ad feminas conversus, gratiarum actionem senis ita exposuit ut auditoribus maxime accommodatam esse putaret. Munro iam caput in pectus reclinaverat et in suam tacitam maestitiam relabebatur, cum Gallus ille iuvenis, quem supra commemoravimus, ausus est cubitum eius leviter tangere.

Ubi primum senis lugentis animum ad se convertit, iuvenum Indorum coetum monstravit, qui lecticam levem sed undique diligenter opertam afferebant, tum ad solem digitum insigniter intendit.

«Intellego te, domine», respondit Munro voce aegre firmata, «intellego. Caeli voluntas est; pareo. Cora, filia mea! Si quid tibi nunc prodesse possent precationes patris dolore confecti, quam beata esses! Agite, viri», addidit, cum sublimi quadam animi moderatione circumspiciens, quamvis tantus in senili vultu dolor tremuerit ut occultari omnino nequiret; «munere nostro hic functi sumus. Abeamus.»

Heywardus libenter paruit ei hortationi qua ex loco discedere iubebantur, ubi singulis momentis sibi ipsi moderandi potestatem amissurus videbatur. Dum autem comites equos conscendebant, tempus nactus exploratoris manum pressit atque pactum inter eos factum renovavit ut intra Britannici exercitus praesidia rursus convenirent. Tum lubens in equum insiluit,

calcaribusque admotis ad lecticae latus properavit, in qua Aliciae praesentiam soli submissi suffocatique singultus indicabant.

Ita Munronis capite iterum in pectus demisso, Heywardo Davideque maesto silentio insequentibus, et Montcalmi adiutore satellitibusque comitantibus, omnes albi homines, excepto Oculo Accipitris, e Delavarorum conspectu recesserunt, brevi in immensis illius regionis silvis absconditi.

Nec tamen tam facile rumpi potuit necessitudo illa qua communis calamitas simplicium silvarum incolarum animos cum peregrinis, qui per breve tempus apud eos morati erant, coniunxerat. Multi anni effluxerunt antequam tradita de virgine alba Mohicanorumque iuvene bellatore fabula cessaret vel longarum noctium laboriosorumque itinerum taedia levare, vel iuvenibus fortibusque animos ad ulciscendos naturales hostes accendere.

Ne ii quidem qui secundarias in tantis rebus partes egerant statim ex memoria exciderunt.

Per exploratorem, qui multos deinceps annos velut vinculum inter ipsos et cultioris vitae consuetudinem fuit, quaerentibus cognitum est eum quem canum caput vocabant brevi ad maiores suos abiisse, ut falso putabant, adversis militiae casibus oppressum. Cognitum etiam est eum, quem «Manum Apertam» appellabant, filiam Munronis superstitem longe in albarum facierum colonias deduxisse, ubi eius lacrimae tandem desierant et sereni vultus laetique risus successerant, qui beatae hilarisque eius naturae multo magis conveniebant.

Sed haec omnia post tempus evenerunt quo res a nobis narratae continentur. Oculus Accipitris, cum reliqui omnes albi homines discessissent, ad eum locum rediit quo veri animi affectus eum trahebant, vi maiore quam ullum societatis vinculum sola mente conceptum praestare posset. Tempore eo advenit quo Uncae vultum supremo intuitu conspicere adhuc licebat; Delavari enim iam mortuum ultimis pellium involucris condebant.

Paulum substiterunt ut robustus silvicola mortui vultum desideranter diutius intueri posset; ubi id perfecit, corpus ita involutum est ut numquam postea aperiretur. Tum alia, priori similis, pompa instructa est, atque tota gens circa principis sepulcrum, quod ad tempus tantum paratum erat, convenit; aliquando enim ossa eius inter gentis suae ossa conquiescere oportebat.

Sicut dolor, ita motus ille omnes simul occupavit. Eadem gravis maestitiae species, idem pertinax silentium, eadem in praecipuum lugentem reverentia circa sepulcrum observata sunt quae antea descripsimus. Corpus quieti simili habitu depositum est, facie solem orientem spectante, armis venaticisque instrumentis iuxta collocatis, quasi ad ultimum iter paratis.

In receptaculo quo corpus a terra protegebatur foramen reliquerunt, per quod spiritus, si quando opus esset, cum terreno suo domicilio commercium habere posset. Reliqua tanta sollertia, Indis propria, occultata atque munita sunt, ut neque ferarum sagacitate deprehendi neque earum morsibus violari possent. Ita ritibus qui manu peragebantur finis impositus est, et omnes ad caerimoniarum partem quae ad animum pertinebat redierunt.

Chingachgookus rursus omnium oculos in se convertit. Nondum quicquam locutus erat; et in tanta omnium cura aliquid solacii simul et sapientiae a tam claro principe exspectabatur. Ipse, populi desiderium sentiens, severus ille bellator, qui dolorem huc usque coercuerat, vultum e pallio, quo nuper occultaverat, sustulit, et constanti intuitu circumstantes respexit.

Tum compressa illa et animi sensus exprimentia labra diduxit; primumque per tot longasque caerimonias vox eius clara distinctaque audita est.

«Cur fratres mei maerent?» inquit, circum se stantem atram demissorum bellatorum gentem intuens; «cur filiae meae flent? Num quod iuvenis ad beata venandi prata abiit? Num quod dux tempus sibi datum cum honore explevit? Bonus erat. Officio fidelis erat. Fortis erat. Quis hoc negare potest? Manittus tali bellatore opus habuit; itaque eum vocavit.

«Ego vero, Uncae filius idemque pater, pinus sum cortice detracto signata, in loco quem albi homines arboribus nudaverunt. Gens mea a litoribus lacus salsi et a Delavarorum collibus evanuit. Quis tamen dicet serpentem gentis suae sapientiae oblitum esse? Solus sum...»

«Minime, minime!» clamavit Oculus Accipitris, qui amici immobilem faciem desideranti oculo intuens aliquamdiu quoque suam animi firmitatem servaverat, sed iam diutius se continere non poterat. «Non es solus, Sagamore. Diversa fortasse sunt munera quae color cuique nostrum tribuit; sed Deus ita nos collocavit ut eadem via ingrediamur. Nec mihi ulli cognati sunt, atque ego quoque me sine gente esse dicere possum.

«Ille tuus filius fuit, atque natura rubrae cutis homo; fortasse etiam sanguine tibi propior. Sed si ego umquam obliviscar iuvenis qui toties iuxta me in bello pugnavit, iuxta me in pace dormivit, obliviscatur mei ille qui nos omnes fecit, quicumque sit corporis nostri color, quaecumque naturae dona nobis sint. Ad tempus tantum a nobis puer discessit; Sagamore, non es solus!»

Chingachgookus ambas manus prehendit quas explorator animi ardore trans recentem sepulcri terram ei porrexerat; atque ita amicitiae foedere coniuncti, duo silvarum viri robustissimi atque intrepidissimi capita una

inclinaverunt, dum ardentes lacrimae ad pedes eorum defluebant, Uncaeque tumulum velut cadentes pluviae guttae rigabant.

In illo profundo silentio quo tantus animi impetus ex duobus totius regionis clarissimis bellatoribus profectus exceptus est, Tamenundus vocem sustulit, ut multitudinem dimitteret.

«Satis est!» inquit. «Abite, Lenaporum filii; ira Manitti nondum desiit. Cur Tamenundus diutius maneat? Albae facies terrarum dominae sunt; rubrae gentis tempus nondum rediit. Nimis longus mihi dies fuit. Mane Unamis filios felices validosque conspexi; et tamen, antequam nox adveniret, eo usque vixi ut ultimum sapientis Mohicanorum gentis bellatorem cernerem.»

FINIS